

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZİKOLJİ ANA SANAT DALI
PERFORMANS SANAT DALI**

**ALİ HOCA'NIN OPERALARINDA LİBRETTO VE ROLÜN
DRAMATİK YAPISININ ÇÖZÜMLENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Betül AKMAN SELİCİ

KOCAELİ 2020

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZİKOLJİ ANA SANAT DALI
PERFORMANS SANAT DALI**

**ALİ HOCA'NIN OPERALARINDA LİBRETTO VE ROLÜN
DRAMATİK YAPISININ ÇÖZÜMLENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Betül AKMAN SELİCİ

Doç. Elif Sanem GÜLEÇ

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No: 01.07.2020/15

KOCAELİ 2020

ÖNSÖZ

Bu çalışmada Prof. Dr. Murat Tuncay'ın operada libretto ve rolün dramatik yapısının çözümlenmesinde önerdiği yöntem doğrultusunda Ali Hoca ve operaları ele alınmıştır.

Bu tezin fikrinin ortaya çıkmasında, geliştirilmesinde ve yazılmasında büyük emeği bulunan, yüksek lisans öğrenimim boyunca tüm tecrübesiyle bana yol göstererek yanımda olan, desteğini her zaman üzerimde hissettiğim sevgili danışmanım Doç. Elif Sanem GÜLEÇ'e,

Tezin baş karakteri olmasının yanında, tez süresince kendisi ve eserleri hakkında edinmemiz gereken her türlü bilgiye ulaşmamızı sağlamak için büyük bir özveriyle bizlerle iş birliği yapan değerli besteci Ali HOCA'ya,

Kendilerine ilettiğim sorulara verdikleri cevaplarla yardımlarını esirgemeyen, tezimde yer alan operaların librettistleri Şefik KAHRAMANKAPTAN, Ali YOLERİ, Doç. Dr. Özlem BELKIS, Tarık GÜNERSEL, Havva TEKİN'e; Harry Potter Opera'sının fikir ve taslak sahibi İlhan CİNPİR'e ve Arap Ali Destanı Operası'nın rejisörü Aytaç MANİZADE'ye,

Hayatım boyunca tüm isteklerime destek veren, beni ben yapan tüm değerlere ulaşmamı sağlayan, sevgilerini ve desteklerini her zaman hissettiren, en büyük değerlerim, canım ailem; annem Hacer AKMAN, babam Kenan AKMAN, ağabeylerim Tarık AKMAN ve Vahdet AKMAN'a,

Tanıştığımız günden bu yana aynı amaç doğrultusunda yürüdüğümüz ve hayatlarımızı birleştirdiğimiz, sevgisini, desteğini ve her konuda yanımda olduğunu hissettiğim sevgili eşim Kartal SELİCİ'ye en içten teşekkürlerimi sunarım.

Betül AKMAN SELİCİ

KOCAELİ, 2020

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER.....	II
ÖZET.....	VI
ABSTRACT.....	VII
KISALTMALAR.....	VIII
TABLO LİSTESİ.....	IX
FOTOĞRAF LİSTESİ.....	X
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. OPERAYI OLUŞTURAN UNSURLAR.....	2
1.1.1. Müzik.....	4
1.1.2. Libretto.....	7
1.1.3. Sahneleme.....	11
1.2. PROBLEM.....	13
1.3. AMAÇ.....	14
1.4. ÖNEM.....	14
1.5. SINIRLILIKLAR.....	14
1.6. SAYILTILAR/VARSAYIMLAR.....	15

İKİNCİ BÖLÜM

2. ALİ HOCA'NIN YAŞAM ÖYKÜSÜ.....	16
2.1. ALİ HOCA'NIN SANAT ANLAYIŞI.....	21
2.2. ALİ HOCA'NIN YAPITLARI VE DİSKOGRAFİ.....	24

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM.....	27
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	30
3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	30
3.3. VERİLERİN TOPLANMASI.....	30
3.4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ.....	32

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ALİ HOCA'NIN OPERALARINDA LİBRETTO VE ROLÜN DRAMATİK YAPISI.....	33
4.1. LALE ÇILGINLIĞI.....	33
4.1.1. Kimlik Çözümlemesi.....	33
4.1.1.1. Operanın Adı.....	33
4.1.1.2. Libretto Yazarı.....	33
4.1.1.3. Yazıldığı Yıl/Bölümlenmesi/Süre/Yazma.....	36
4.1.1.4. İlk Temsil/Görev Alan Sanatçılar/Rol Dağılımı.....	36
4.1.1.5. Orkestra.....	37
4.1.1.6. Konu.....	38

4.1.1.7. Libretto	39
4.1.1.8. Metnin Bulunduğu Kitaplıklar.....	64
4.1.1.9. Eser Hakkındaki Basın Bilgileri.....	64
4.1.2. Ortam Çözümlemesi.....	65
4.1.2.1. Operanın Türü	65
4.1.2.2. Eser Hakkında Besteci/Librettist/Rejisör Görüşü.....	66
4.1.3. Dramaturgi Çözümlemesi	68
4.1.3.1. Librettoda Tema ve Karşıtlıklar	68
4.1.3.1.1 Ana Tema ve Asal Karşıtlıklar	68
4.1.3.1.2. Yan Tema ve Yan Karşıtlıklar	69
4.1.3.2. Kişileştirme.....	69
4.1.3.2.1. Asal Kişiler	69
4.1.3.2.2. Yan Kişiler.....	70
4.1.3.2.3. Figüranlar.....	70
4.1.3.2.4. Koro	70
4.1.3.3. Aksiyon Planı	71
4.1.3.4. Olay Dizisi.....	71
4.1.3.5. Motifler	76
4.1.4. Dramatik Öz-Müzikal Biçim İlişkinine Örnek Arya Çözümlenmeleri	79
4.2. TERMESSOS	81
4.2.1. Kimlik Çözümlemesi	81
4.2.1.1. Operanın Adı.....	81
4.2.1.2. Libretto Yazarı.....	81
4.2.1.3. Yazıldığı Yıl, Bölümlenmesi, Süre, Yazma.....	83
4.2.1.4. İlk Temsil/Görev Alan Sanatçılar/Rol Dağılımı	83
4.2.1.5. Orkestra.....	84
4.2.1.6. Konu.....	84
4.2.1.7. Libretto	86
4.2.1.8. Metnin Bulunduğu Kitaplıklar.....	133
4.2.1.9. Eser Hakkındaki Basın Bilgileri.....	133
4.2.2. Ortam Çözümlemesi.....	134
4.2.2.1. Operanın Türü	134
4.2.2.2.Eser Hakkında Besteci/Librettist/Rejisör Görüşü.....	134
4.2.3. Dramaturgi Çözümlemesi	136
4.2.3.1. Librettoda Tema ve Karşıtlıklar	136
4.2.3.1.2. Ana Tema ve Asal Karşıtlıklar	136
4.2.3.1.3. Yan Tema ve Yan Karşıtlıklar	137
4.2.3.2. Kişileştirme.....	141
4.2.3.2.1. Asal Kişiler	141
4.2.3.2.2. Yan Kişiler.....	141
4.2.3.2.3. Figüranlar.....	141
4.2.3.2.4. Koro	142
4.2.3.3. Aksiyon Planı	142
4.2.3.4. Olay Dizisi.....	143
4.2.3.5. Motifler	145
4.2.4. Dramatik Öz-Müzikal Biçim İlişkinine Örnek Arya Çözümlenmeleri	147
4.3. PİRİ REİS.....	149

4.3.1. Kimlik Çözümlemesi	149
4.3.1.1. Operanın Adı.....	149
4.3.1.2. Libretto Yazarı.....	149
4.3.1.3. Yazıldığı Yıl, Bölümlenmesi, Süre, Yazma.....	150
4.3.1.4. İlk Temsil/Görev Alan Sanatçılar/Rol Dağılımı	150
4.3.1.5. Orkestra.....	151
4.3.1.6. Konu.....	151
4.3.1.7. Libretto	154
4.3.1.8. Metnin Bulunduğu Kitaplıklar.....	181
4.3.1.9. Eser Hakkındaki Basın Bilgileri.....	181
4.3.2. Ortam Çözümlemesi.....	182
4.3.2.1. Operanın Türü	182
4.3.2.2. Eser Hakkında Besteci/Librettist/Rejisör Görüşü.....	182
4.3.3. Dramaturgi Çözümlemesi	184
4.3.3.1. Librettoda Tema ve Karşıtlıklar	184
4.3.3.1.1. Ana Tema ve Asal Karşıtlıklar	184
4.3.3.1.2. Yan Tema ve Yan Karşıtlıklar	185
4.3.3.2. Kişileştirme.....	186
4.3.3.2.1. Asal Kişiler	186
4.3.3.2.2. Yan Kişiler.....	186
4.3.3.2.3. Figüranlar.....	186
4.3.3.2.4. Koro	187
4.3.3.3. Aksiyon Planı	187
4.3.3.4. Olay Dizisi.....	188
4.3.3.5. Motifler	190
4.3.4. Dramatik Öz-Müzikal Biçim İlişkisine Örnek Arya Çözümlenmeleri	192
4.4. HARRY POTTER.....	194
4.4.1. Kimlik Çözümlemesi	194
4.4.1.1. Operanın Adı.....	194
4.4.1.6. Libretto Yazarı.....	194
4.4.1.2. Yazıldığı Yıl, Bölümlenmesi, Süre, Yazma.....	197
4.4.1.3. İlk Temsil/Görev Alan Sanatçılar/Rol Dağılımı	198
4.4.1.4. Orkestra.....	199
4.4.1.5. Konu.....	199
4.4.1.7. Libretto	200
4.4.1.8. Metnin Bulunduğu Kitaplıklar.....	249
4.4.1.9. Eser Hakkındaki Basın Bilgileri.....	249
4.4.2. Ortam Çözümlemesi.....	250
4.4.2.1. Operanın Türü	250
4.4.2.2. Eser Hakkında Besteci/Librettist/Rejisör Görüşü.....	250
4.4.3. Dramaturgi Çözümlemesi	255
4.4.3.1. Librettoda Tema ve Karşıtlıklar	255
4.4.3.1.1. Ana Tema ve Asal Karşıtlıklar	255
4.4.3.1.2. Yan Tema ve Yan Karşıtlıklar	255
4.4.3.2. Kişileştirme.....	256
4.4.3.2.1. Asal Kişiler	256
4.4.3.2.2. Yan Kişiler.....	257
4.4.3.2.3. Figüranlar.....	257

4.4.3.2.4. Koro	257
4.4.3.3. Aksiyon Planı	257
4.4.3.4. Olay Dizisi.....	258
4.4.3.5. Motifler	262
4.4.4. Dramatik Öz-Müzikal Biçim İlişkinine Örnek Arya Çözümlenmeleri	264
4.5. ARAP ALİ DESTANI.....	266
4.5.1. Kimlik Çözümlemesi	266
4.5.1.1. Operanın Adı.....	266
4.5.1.2. Libretto Yazarı.....	266
4.5.1.3. Yazıldığı Yıl, Bölümlenmesi, Süre, Yazma.....	268
4.5.1.4. İlk Temsil/Görev Alan Sanatçılar/Rol Dağılımı	268
4.5.1.5. Orkestra.....	269
4.5.1.6. Konu.....	270
4.5.1.7. Libretto	271
4.5.1.8. Metnin Bulunduğu Kitaplıklar.....	318
4.5.1.9. Eser Hakkındaki Basın Bilgileri.....	318
4.5.2 Ortam Çözümlemesi.....	318
4.5.2.1. Operanın Türü	318
4.5.2.2. Eser Hakkında Besteci/Librettist/Rejisör Görüşü.....	319
4.5.3. Dramaturgi Çözümlemesi	324
4.5.3.1. Librettoda Tema ve Karşıtlıklar	324
4.5.3.1.1. Ana Tema ve Asal Karşıtlıklar	324
4.5.3.1.2. Yan Tema ve Yan Karşıtlıklar	325
4.5.3.2. Kişileştirme.....	326
4.5.3.2.1. Asal Kişiler	326
4.5.3.2.2. Yan Kişiler.....	328
4.5.3.2.3. Figüranlar.....	329
4.5.3.2.4. Koro	329
4.5.3.3. Aksiyon Planı	330
4.5.3.4. Olay Dizisi.....	330
4.5.3.5. Motifler	332
4.5.4 Dramatik Öz-Müzikal Biçim İlişkinine Örnek Arya Çözümlenmeleri	334
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	336
KAYNAKÇA	344
EKLER.....	346
ÖZGEÇMİŞ.....	395

ÖZET

Bu çalışmada, cumhuriyetimizin son kuşak bestecileri arasında yer alan Ali Hoca'nın (1961-) "Lale Çılgınlığı", "Termessos", "Piri Reis", "Harry Potter" ve "Arap Ali Destanı" operalarında libretto ve rolün dramatik yapısı değerlendirilmiştir.

Nitel araştırma tekniklerinden betimsel tür kullanılarak yapılan bu çalışmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmaya destek sağlayan birçok kaynak taranmış, besteciye, librettistlere ve resijörlere ulaşılarak operaların ortaya çıkışları, gelişim süreçlerinin nasıl olduğu, konuları ve sahnelenmeleriyle ilgili ayrıntılı bilgiler temin edilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde operayı oluşturan müzik, libretto ve sahneleme unsurları hakkında bilgi sunulmuştur. İkinci bölümde Ali Hoca'nın yaşamı, sanat anlayışı ve diskografisine yer verilmiştir. Üçüncü bölümde çalışmanın yöntemi belirtilmiştir. Dördüncü bölümde Prof. Dr. Murat Tuncay'ın "Operada Rolün Dramatik Boyutları ve Sanatçının Buna Hazırlanması" başlıklı çalışmasında önerdiği yöntem doğrultusunda Ali Hoca'nın operalarında libretto ve rolün dramatik yapısı incelenmiştir.

Opera eserleri analiz edilirken rolün tiyatral boyutunun müzikal boyutu kadar önemsenmemesi, şarkıcının rolü yorumlarken ulaşacağı sonuçların doğruluğunu ve kapsamını daraltabilmektedir. Çalışmada uygulanan yöntemle Ali Hoca'nın operaları kimlik çözümlemesi, ortam çözümlemesi, dramaturgi çözümlemesi, dramatik öz-müzikal biçim ilişkisi başlıkları altında incelenerek, bu eserleri yorumlayacak şarkıcıların rollerine hazırlanırken yararlanabilecekleri örnek bir çalışma modeli oluşturulması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ali Hoca, Opera, Libretto, Rol, Dramatik Yapı

ABSTRACT

In this study, the dramatic structure of the libretto and role in the operas of "Lale ılgnlığı", "Termessos", "Piri Reis", "Harry Potter" and "Arap Ali Destanı" of Ali Hoca (1961-), who is among the last generation composers of our republic, was evaluated.

In the study, which is a descriptive type of qualitative research techniques, general screening model was used. Many sources supporting the study were searched, and detailed information about the emergence and development processes, subjects and stagings of operas was obtained by reaching the composer, librettists and directors.

In the first section of the study, information about the music, libretto and staging elements that make up the opera was presented. In the second section, Ali Hoca's life, understanding of art and discography were included. In the third section, the method of the study was specified. In the fourth section, libretto and the dramatic structure of the role in the Ali Hoca's operas were investigated in line with the method proposed by Prof. Dr. Murat Tuncay's work titled "Operada Rolün Dramatik Boyutları ve Sanatçının Buna Hazırlanması".

The fact that the theatrical dimension of the role is not as important as the musical dimension when analyzing the opera works can narrow the accuracy and scope of the results that the singer will reach when interpreting the role. With the method applied in the study; by analyzing Ali Hoca's operas under the titles of identity analysis, environment analysis, dramaturgy analysis, dramatic content-musical form relationship, it is aimed to create a sample working model that the singers who will interpret these works can use while preparing for their roles.

Keywords: Ali Hoca, Opera, Libretto, Role, Dramatic Structure

KISALTMALAR

CSO: Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası

DOB: Devlet Opera ve Balesi

İZDOB: İzmir Devlet Opera ve Balesi

KKTC: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

TRT: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu

YY: Yüzyıl

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Lale Çılgınlığı Operası 1. Perde Arya Analizi-Fink Van Broot Arya, “Keyif veriyor bana binbir renkte çiçekler.”	79
Tablo 2: Lale Çılgınlığı 2. Perde Arya Analizi- Damat Paşa Arya, “Ben Damat Paşa.”	80
Tablo 3: Termessos Operası 1. Perde Arya Analizi-Kuwadra Arya, “Ey Solymeus! Ey bilge Tanrı!”	147
Tablo 4: Termessos Operası 2. Perde Arya Analizi-Swama Arya, “Yalvarırım yapma, N’olur yapma!”	148
Tablo 5: Piri Reis Operası Arya Analizi-Piri Reis Arya, “Çok liman gezdim, çok dost edindim!”	192
Tablo 6: Piri Reis Operası Arya Analizi-Denizkızı Arya, “Bir ışık çağırdı beni buraya.”	193
Tablo 7: Harry Potter 2. Perde Arya Analizi-Dumbledore Arya, “Şimdi sana bir sır, sevgili Severus!”	264
Tablo 8: Harry Potter 2. Perde Arya Analizi-Harry Arya, “Anne, kötü Lord beni yok etmek istiyor!”	265
Tablo 9: Arap Ali Destanı Operası 1. Perde Arya Analizi-Arap Ali Arya, “Kimisi aş derdinde çalışır didinir.”	334
Tablo 10: Arap Ali Destanı Operası 2. Perde Arya Analizi-Seniha Arya, “Ne seni sevindim ne de yuvamı.”	335

FOTOĞRAF LİSTESİ

Fotoğraf 1: Lale Çılgınlığı Operası İlk Kez Sahnelenecek-Andante Dergisi.....	64
Fotoğraf 2: Lale Çılgınlığı Operası İstanbul Prömiyeri.....	65
Fotoğraf 3: Harry Potter Operası Temsilinden Görüntüler.....	249
Fotoğraf 4: Harry Potter Operası Temsil Afişi.....	249
Fotoğraf 5: Harry Potter Operası Hakkında Haber-Takvim Gazetesi.....	250
Fotoğraf 6: Arap Ali Destanı Operası'nın Gorgon Dergisi'nde Yer Alan Haberi.....	318
Fotoğraf 7: Arap Ali ve Seniha'nın Sahnesi.....	318

GİRİŞ

Opera, ilkel izleri Antik Yunan'da bulunan ancak gerçek formuna Rönesans döneminde İtalya'da ulaşmış, müzikal öğelerin ve tiyatral/dramatik yapıların ortaklaşa senteziyle bestelenen, yazılan ve icra edilen bir sahne sanatıdır.

Operanın gelişim süreci içerisinde libretto ve müziğin önemi zamanla değişim göstermiştir. Başlangıçta metnin ağırlıkta olduğu ve librettistlerin ön plana çıktığı operada zaman içerisinde müziğin ve bestecinin etkisi artmıştır. Müziksel gereksinimlere duyulan artış, şarkıcılığın oyunculuğun önüne geçmesine neden olur ancak bu dramatik bir sahne eseri olan operada libretto ve rolün önemini yitirdiği anlamına gelmemektedir. İşlenen dramın seyirciye iyi yansıtılabilmesi için opera şarkıcılarının eserin türüne, öz-biçimine, geçtiği yere, olay dizisine ve karakterlerine hakim olmalıdırlar. Bir opera eserinin bu yönlerinin belirlenebilmesi için de ayrıntılı bir değerlendirme yapılması gerekmektedir. Ancak, ülkemizde tiyatro eserlerinin dramatik özelliklerinin incelendiği bazı çalışmalar bulunmakla birlikte, opera eserleri için yapılmış bu tarz çalışmaların sayısı oldukça kısıtlıdır.

Bu örnek çalışmada libretto ve rolün dramatik yapısı çözümlenirken bir Türk besteci tercih edilmiştir. Çalışma için gerekli olan bilgiler; besteci, librettistler, rejisörler ve projelerde fikir sahibi olan kişilerden temin edilmiştir. Bestecinin hayatta olması ve çalışma için göstermiş olduğu üstün işbirliği, kendisi ve eserleriyle ilgili değerli bilgilere ulaşabilmemizi sağlamıştır.

Tezin *birinci bölümünde*, operayı oluşturan unsurlar olan; müzik, libretto ve sahnelemeye dair bilgiler sunulmuştur. *İkinci bölümde*; Ali Hoca'nın yaşam öyküsü, sanat anlayışı ve bestelediği eserlerin diskografisi sunulmuştur. *Üçüncü bölümde*; çalışmada yöntem olarak belirlenen Prof. Dr. Murat Tuncay'ın "Operada Rolün Dramatik Boyutları ve Sanatçının Buna Hazırlanması" çalışması ayrıntılandırılmıştır. *Dördüncü bölümde*; Ali Hoca'nın operalarında libretto ve rolün dramatik yapısının çözümlenmeleri yapılmıştır. Bu yöntem bestecinin operalarını yorumlayacak opera şarkıcılarının role hazırlanma aşamasında örnek bir çalışma model olması amaçlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. OPERAYI OLUŞTURAN UNSURLAR

Opera, “eser” anlamına gelen İtalyanca “opus” kelimesinin çoğuludur ve daha önceleri melodram ya da müzikli dram olarak anılan bir sahne sanatıdır. Operada genellikle enstrümantal bir giriş bulunur. Konu ise, libretto adı verilen bir çeşit tiyatro metnine göre oluşturulan resitatif, aya, şarkı, düet, trio, koro gibi çalgı eşliklerinin olduğu vokal bölümlerle tek veya daha çok perdeyle işlenir (Aktüze, 2010: s. 432).

Opera, tiyatro ve müziğin bir birleşimidir. Ancak bu birleşimde iki sanatın bir arada kullanılmasından çok daha fazlası bulunmaktadır. Operada tiyatro ve müziği şiir, dans ve plastik sanatlar güçlü bir şekilde desteklemektedir. Bununla birlikte opera, müzik ile tiyatrodaki sözlerin birbirinin önemini gölgelemediği bir sanat dalıdır (Say, 2013: s.165). Diğer yandan operanın tiyatrodan en büyük farkı, sanatçıların orkestra eşliğinde doğal sesleriyle şarkı söylemeleridir. Ancak bu şarkılar müzikaliteyi sağlamak ve sesi tüm salona duyurabilmek için alışılmamış bir teknikle söylenir (Şahin, 2019: s. 27, 51). Operada kullanılan müzikler klasik batı müziği özelliklerini taşır (Tüzün, 2016).

Opera, aynı zamanda bir dram sanatıdır. Bu yüzden operayı anlamak için dramın ne olduğunu bilmek gerekir. Drama sözcüğünün eski Yunanca’da iki anlamı vardır. Bunlardan ilki “bir şey yapma”, ikincisi ise “oyynamak”tır. Dram sanatı ise insanla ilgili olan şeyleri sanatsal bir yaratılışla canlandıran üretim işidir. Yani bir şeyin dramatik olması için insan yaşamını, düşüncelerini ve duygularını iletmesi gerekir. Dram sanatının temel ilkelerini ortaya koyan Aristoteles, dramı “yaşamdaki bir olayın ya da hareketin yeniden yaratılması” olarak tarif etmiştir. Ancak burada önemli olan gerçek hayatın olduğu gibi yansıtılması değil, gerçeklerin bir yaratıcı tarafından yansıtılmasıdır¹. Dram sanatını diğer sanatlardan ayıran önemli özellikler sahnede canlandırılma ve aksiyondur. Canlandırmada aslolan, insanlığı ilgilendiren

---

¹ Yansıtılmak: Benzetmeye çalışmak, taklit etmek.

unsurlardır. Oyuncu canlandırdığı rol için insan görünümünde olabildiği gibi nesne veya hayvan gibi farklı görünümde de olabilir. Dramda konu veya kişinin sahnede canlandırdıkları değişimlidir ve konu ilerlemelidir. Bu değişiklik ile hareketi sağlayan şey ise aksiyondur ve dramın olmazsa olmaz öğelerindedir. Yani dram sanatının üç sacayağı; yansılama, canlandırma ve aksiyondur. Opera, bu üç öğenin tamamını içermektedir (Nutku, 1990: s. 29-30).

Opera sanatı, Antik Yunan tiyatrosu örnek alınarak onun yeniden yaşatılması düşüncesiyle İtalyan müzik rönesansında doğmuştur. Operanın öncülleri, mitolojik konuları işleyen pastorallerdir. Bu pastoraller solo ve birlikte seslendirilen şarkıları içeren eserlerdi. 16. yy'ın sonlarında Floransa'da Giovanni Bardi², müzikli oyunları geliştirmek için "Camerata Fiorentina" adlı bir akademi kurmuş ve bu akademinin üyelerinin yaptığı çalışma ve denemeler, operanın başlangıcı için çok önemli olmuştur. Aynı dönemde yaşamış olan ünlü müzik amatörü Jacopo Corsi³, Ottavio Rinuccini⁴'nin "Dafne" metnine aryalar bestelemiş ve tarihin ilk operası ortaya çıkmıştır. Bundan ilham alan Jacopo Peri⁵, "Euridice" yani "Orfeo" operasını bestelemiştir. Euridice, günümüzde hala sahnelenmeye devam etmektedir (Altar, 2010: s. 49, Nutku, 1990: s. 83-84, Şahin, 2019: s. 27-28).

Opera, başta şiir ve müzik olmak üzere birçok güzel sanatı bünyesinde barındıran tam anlamıyla gelişmiş bir sahne sanatıdır. Bu durum, kendisinden sonra gelenleri birçok yönden etkileyen bir besteci olan Richard Wagner⁶'in operayı "sanatlar bileşimi" olarak tanımlamasına neden olmuştur. Resim gibi plastik sanatlarda, sanatçı eserini yaratarak eleştirmenlerin beğenisine doğrudan sunabilirken operada bu mümkün değildir. Çünkü bestelenen opera eserlerinin seyirciye ulaşması için onu icra eden başka sanatçılara ihtiyaç duyulur. Dolayısıyla, opera eserlerini seslendirenler onları yeniden yaratanlardır. Aynı zamanda operaları yöneten şefler ve sahneye koyan rejisörlerin sahip oldukları farklı bakış açıları bu yeniden yaratımın oluşumunda önemli rol oynar. Sonuç olarak, opera duvarda asılı olan bir tablo gibi

---

² İtalyan edebiyat eleştirmeni, yazar ve besteci (1534-1612).

³ İtalyan besteci (1561-1602).

⁴ İtalyan şair, ilk opera librettisti (1562-1621).

⁵ İtalyan besteci, operanın yaratıcısı (1561-1633).

⁶ Alman müzisyen, opera bestecisi, orkestra şefi (1813-1883).

değişmez değildir ve her sahnelemede farklı yorumlara açık olması ona dinamik bir yapı kazandırır (Altar, 2010: s. 15-17).

Operayı oluşturan üç unsur; müzik, libretto ve sahnelemedir. Operada, librettonun kurgusu ve bu kurguya göre bestelenen müzik sahnede vücut bulur. Sahnelenecek bir opera eseri için gerekli yol haritasını libretto ve müzik oluşturur. Opera tarihinin başından bu yana libretto ve müzikten hangisinin daha önemli olduğu tartışılmıştır. İlk opera eserlerinin verildiği zamanlarda sözler ve anlatım daha ön planda yer almış ve müzik sadece bir eşlik unsuru olarak görülmüştür. İlerleyen dönemlerde ise müzik çok baskın bir hale gelmiş ve librettodan daha önemli bir yere gelmiştir. Ancak, günümüzde bu önem tartışması gereksiz görülmektedir. Opera, müziği ve librettosuyla bir bütünü temsil eder ve izleyenlere kendisini aktarması için sahnelenmeye muhtaçtır (Tiryaki, 2004).

1.1.1. Müzik

Operada dramı veren unsurlar müzik ve librettodur. Müzik, librettodaki kurguya göre bestelenir ancak bu, müziğin sadece librettoyu yansıttığı anlamına gelmez. Müzik, librettoyla yansıtılamayacak kadar yüklü duygu ve anlamları seyirciye aktarabildiği için operanın vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiştir. Müziğin duyguları aktarmadaki bu başarısı olmasaydı operaya ihtiyaç duyulmaz, müzikli tiyatrolarla yetinilirdi (Rey, 2007: s.86).

İlk opera eserlerinin üretildiği 16. yüzyıl Floransa'sında müzik, dramın bir ögesi olarak görülmemekteydi. Bu dönemde sözlerin anlamı ve etkisi üzerinde duruluyor, müziğe sadece eşlikçi bir öge gibi bakılıyordu. Platon da müziğin öncelikle söz ve ritim olduğunu belirtmiştir ve bu düşünce operanın ilk döneminde etkisini göstermiştir (Tiryaki, 2004). Şiir ile müziği bir uyum içerisinde verme fikriyle yola çıkan operada zaman içerisinde müziğin etkisi artmaya başlamıştır. Bestenin librettodan daha önemli hale gelmesi bestecileri ön plana çıkartırken librettistleri arka plana itmiştir (Nutku, 1990: s. 84).

Operada müziğin etkisinin artmasında ilk büyük opera bestecisi Claudio Monteverdi'nin⁷ rolü çok büyüktür. Monteverdi müziği ön plana almış ve orkestrayı büyütüştür. Aynı zamanda arya, düet ve trio gibi biçimlerle müziği zenginleştirmiştir (Şahin, 2019: s. 28). Monteverdi'nin coşkulu besteleri, Peri'nin akademik tarzdaki bestelerinin yerini almış ve opera büyük bir gelişme katetmiştir. Daha sonraki dönemlerde müzik operada o kadar baskın hale gelir ki Napoli Okulu⁸ gibi yerlerde müzikten başka hiçbir unsurun önemli olmadığı düşüncesi oluşur. Müziğe öncelik verilmesi, oyunculuktan çok şarkıcılığın önemli hale gelmesine neden olmuştur. Böylece operaya oyundan çok şarkıcı sesinin dramatik özellikleri hakim olmuş ve operanın sözlü tiyatroya olan benzerliği oldukça artmıştır (Nutku, 1990: s. 84). Mozart⁹ da “Şiir, müziğin söz dinleyen kızı olmalıdır.” ifadesiyle müziğin sözlere değil sözlerin müziğe uymasını gerektiğini belirtmiştir (Tiryaki, 2004). Gluck¹⁰ ise operada müziğe yeni bir rol biçmiş, librettoya ve sahnelemeye daha fazla ağırlık vermiştir. Çünkü Gluck, operadaki dramın seyircinin dikkatini çekmesi için güzel şarkı söylemekten daha fazlasının gerektiğini düşünmekteydi (Şahin, 2019: s. 31).

Operada müziğin belirli yapısal unsurları vardır. Bunları resitatif, arya, arioso, koro, orkestra ve ensemble olarak sayabiliriz (Tiryaki, 2004). Resitatifin sözlük anlamı şöyledir: “Bir müzikal düşüncenin melodik çizgiyle ya da akorlarla disonanstan konsonansa geçerek uyum içinde son bulması; bir ezginin ahenkli hale getirilmesi.” (Aktüze, 2010: s. 513). Resitatif, şarkı müziğinde şiirin ön plana çıkmasını sağlar. Resitatifte önemli olan melodi değildir. Resitatif, eserde geçen öyküyü müzikal bir şekilde aktarır ve aksiyonu yaratır. Bununla birlikte aryalara hazırlık ve aryalardan sonra olay örgüsünün devamını sağlama işlevleri vardır (Tiryaki, 2004).

Arya; İtalyanca'da şarkı, melodi, hava anlamlarına gelir (Aktüze, 2010: s.31). Operanın en etkileyici unsurlarından biri olan aryalarda eserin duygusallığını artırır. Bu nedenle daha çok lirik bir yapıları vardır. Dramatik yanları daha zayıftır. Operanın

---

⁷ 16. ve 17. yüzyıllar arasında temel eserler vererek opera sanatının kurulup gelişmesine en çok yardımcı dokunan İtalyan besteci (1567-1643).

⁸ 17 ve 18. yüzyıllarda Napoli'de bulunan bazı opera bestecilerinin dahil olduğu bir grup.

⁹ Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791), Alman besteci. Figaro'nun Düğünü ve Sihirli Flüt gibi ünlü operalar bestelemiştir.

¹⁰ Christoph Willibald Gluck (1714-1787), Alman besteci. Operada reformist değişiklikler yapmış, daha basit resitatifler kullanarak dramın artmasını sağlamıştır. Kendisinden sonra gelen besteciler üzerinde büyük etkileri olmuştur.

ilk dönemlerinde besteciler aryaları bir lirizm kaynağı olarak görmüş ve eserdeki dinlenme bölümleri olarak nitelemişlerdir. Aryalar, resitatiflerin yarattığı aksiyonun duygusunu ortaya koyar. “Arya gibi” anlamına gelen arioso ise eşlikli bir resitatiftir ve ezgiseldir. Bazı yönleri aryaya benzemekle birlikte bölmesiz olması aryadan ayrılmasını sağlar. Ariosolar, 18. yy. operalarında kullanılmış ancak daha sonra gittikçe önemini kaybetmiştir (Tiryaki, 2004: s.16-18).

Koro, operanın önemli müzikal unsurlarından biridir. Koro partileri, solo partilerle birlikte operadaki melodik zenginliği artırır. Korolar tenor, bas, soprano ve alto ses renkleri dengeli bir şekilde kullanılarak oluşturulur. Koristlerin müzikal performansları solistler gibi iyi olmalıdır (Öztürk, 2001: 268, 277).

Ensemble kelimesi Fransızca’dan köken alır ve “birlikte” anlamına gelir. Ensemblelar operada birçok solistin beraber şarkı söylediği bölümlerdir (Aktüze, 2010: s.190). Ensembleda yer alan solist sayısı iki (düet), üç (trio), dört (kuartet), veya daha fazla olabilir. Böylece birden çok karakter müzik ve sözlerle bir araya getirilir. Bu bölümde eserin duygusallığı doruk noktalarına çıkar. Solistler bir durum veya olayı farklı ses perdelerinden ve tonlarından aynı anda dile getirirler. Bunu, şarkıyı farklı zaman dilimlerinde başlayıp sonunu birlikte getirerek yaparlar (Tiryaki, 2004).

Orkestra, Antik Yunan tiyatrosunda koronun dans edip şarkı söylediği yarım ay şekilli dans yerine verilen isimdir (Aktüze, 2010: s. 440). Opera orkestrası hem eser içerisinde söylenen şarkılara eşlik eder hem de uvertür ve ara müzikleri eserin bütünlüğünü koruyarak seslendirir (Öztürk, 2001: 278-279). Bir çalgı topluluğunun orkestra olarak adlandırılması operayla başlar. 17. yy’dan sonra Napoli opera hareketiyle orkestralar zenginleşmiştir (Say, 2013: s. 166).

Etkileyici bir opera müziğinin ortaya çıkmasında şefin rolü çok büyüktür. Neticesinde şef, opera şarkıcısının seslendirdiği müziği yaratan kişidir. Aynı zamanda yaptığı besteyi operanın dramatik yapısını da düşünerek bestelemelidir. Bazı şefler bestelediği operaların provalarına yeterince katılmazken bazıları rejisörle sıkı bir işbirliği kurarak sahnelemeye kadar geçen süreçte operanın her detayına hakim olmaya çalışır. Ancak bilmek gerekir ki, opera şefliği senfoni şefliğinden çok farklıdır. Opera

şefi sadece müzikle uğraşmamalı, operadaki tiyatral ruhu ve müziğin yansıttığı dramı iyi bilmelidir. Bunları iyi özümseyen opera şefi için sahnede olup bitenleri provalarda yakından takip etmesi gerektiğini bilir. Böylece, eser için yarattığı müziğin karakterlere ve olaylara uyumunu artırma fırsatını yakalar. Tüm bu hususlar opera şeflerinin yetiştiği yerler olan konservatuvarlarda dram eğitiminin de verilmesi gerektiğini gözler önüne serer (Neimetzade, 2002: s. 101-111).

1.1.2. Libretto

Libretto, opera eserlerinde bestecinin müzikleştiği metindir ve İtalyanca'da "küçük kitap" anlamına gelmektedir (Aktüze, 2010: s. 345). Libretto ve müzik, operanın iki ana ögesidir. Libretto, müziksel kurguyu şekillendirir. Aynı zamanda kurgusu ve prozodi yapısıyla operanın ana yapısını meydana getirir (Güleç Külekci ve Güleç, 2017: s. 11).

Libretto yazımı, sözlü drama yazımından farklı teknikler gerektirir. Çünkü edebi yönü çok fazla olan metinler şarkı olarak seslendirildiğinde izleyiciler için anlama sorunu yaratır. Bunun yerine basit kelime ve kelime öbeklerinin tekrarlanması bir librettoyu daha başarılı hale getirir. İlk Fransız ve İtalyan librettistler, yazdıkları metinleri şiirsel dramalar olarak görmekte ve bestecilerin librettolara tamamıyla uymalarını beklemekteydiler. Ancak, sonraki dönemde Venedik'te ortaya çıkan librettolar daha lirik bir yapıya sahipti. Buna rağmen opera eserlerinde bestecilerin rolü librettistlerinkinden daha az görülmekteydi. 17. yüzyılın başlarında librettolar konularını genellikle mitolojiden almaktaydı. Daha sonrasında tarihi konuların popülerliği artmış ve aşk entrikaları gibi basit temaların da ele alınmasıyla operalar sıradan insanlara hitap eder hale gelmiştir. 18. yy. sonlarında librettistler, mitoloji ve tarihi konuların dışına çıkarak gerçek hayatla ilgili olan konularla uğraşmış ve komik operayı yaratmışlardır. Komik operaya bir örnek olarak Mozart'ın 1791'de bestelediği "Sihirli Flüt Operası" gösterilebilir. 19. yy. romantizmi, librettolarda orta çağ tarihi ve doğaüstü efsanelerin işlenmesini özendirmiştir. 20. yüzyılda ise egzotik konular ve bölgesel temalar daha çok işlenmeye başlanmıştır. Giacomo Puccini'nin¹¹ Carlo Gozzi'nin¹² oryantal fablı olan Turandot oyununa bestelediği Turandot Operası buna

---

¹¹ İtalyan besteci (1858-1924).

¹² İtalyan oyun yazarı (1720-1806).

önemli bir örnektir. Yine son iki yüzyılda yüksek edebi kaliteye sahip olan librettolara olan talep artmıştır (Encyclopaedia Britannica, 2018).

Operada yaratımın başlangıcı librettonun yazımıdır. Nitelikli bir libretto, başarılı bir opera eserinin ön koşuludur. Sağlam bir dramatik kurgunun oluşturulması, sözlerin seçimi ve prozodi kurallarına uyum libretto yazımında önemlidir. Librettodaki dramatik kurgu bestelenen arya ve koro parçalarının kurgularını belirler. Libretto izleyenler için eserin özetini sunan bir metin olmakla beraber asıl amacı okunmak değil bestelenmektir. Bu nedenle librettoda ölçülü sesler ve uyaklı kelimeler kullanılmalıdır (Öztürk, 2001: s. 205).

Eserin rahat bestelenebilir olması için de librettistin müzik bilgisine sahip olması oldukça önemlidir. Libretto metinleri özgün olarak yaratılabileceği gibi mevcut tiyatro metinleri ve roman, şiir, öykü gibi edebi eserler de libretto olarak uyarlanabilir. Bununla birlikte, uzun bir edebi eserin librettoya çevrilmesi ustalık isteyen bir iştir. Uyarlanan eser içerisinde geçen olaylar veya konuşmalar kısa bir şekilde özetlenebilmeli, karakterler seyirciye iyi yansıtılabilmelidir. Ancak yine de bu tarz uyarlama eserlerde seyirciden operanın konusuna ana hatlarıyla aşına olması beklenir (Tiryaki, 2004).

Besteci, yazılan librettoyu kendi hayal dünyasında yorumlayarak ona farklı bir yapı kazandırır. Besteler yazılmış bir libretto için yapılabileceği gibi eserin yaratımı başından itibaren besteci ve librettistin ortaklaşa çalışmasıyla yapılabilir. Opera tarihinde genel olarak besteciler, usta librettistler ile birlikte çalışmayı tercih etmişlerdir. Da Ponte¹³ ile Mozart'da olduğu gibi yakın işbirlikleri metinsel kalite sorununa bir çözüm sağlamıştır (Öztürk, 2001: s. 205). Bunun yanı sıra Wagner gibi kendini hem şair hem de besteci olarak gören bazı besteciler eserlerinin librettolarını kendileri yazmayı tercih etmişlerdir (Şahin, 2019: s. 32).

Öz ve biçim, her sanat yapıtında olduğu gibi libretto için de olmazsa olmaz iki önemli unsurdur. Bu iki unsur pratikte birbirinden ayrılamaz, ancak kuramsal olarak

---

¹³ Lorenzo Da Ponte, opera yazarı ve şair (1749-1838).

birbirinden ayrı değerlendirilebilir. Farklı dram eserleri aynı konuyu değişik biçimlerde işleyebilirler. Bu eserlerdeki özün şekillenmesini sağlayan bağ ise tekniktir. Tekniğin nasıl kullanıldığı ise yazarın niteliklerine ve sahip olunan araçlara bağlı olarak değişir. Bu tekniklerden aksiyon veya yansılama gibi bazıları evrenseldir. Bir kısmı ise belli bir çağa veya kültüre özeldir ve evrensel bir yapıya sahip değildir. Bununla birlikte bazı teknikler de yazarlara hastır. Tekniğin uygulanmasında en önemli olan şey, onun amaç haline getirilmemesidir. Teknik, dramın biçimlendirilmesine yarayan bir araç olarak kullanılmalı ve estetik yapıya zarar verilmemelidir (Nutku, 1990: s. 159-160).

Bir oyunu anlamak için tekniğini incelemek gerekmektedir. Bu hem yazarın yaratmak istediği etkiyi hem de izleyicilerin oyunla ilgili verecekleri kararı kavramak için önemlidir. Teknikten daha önemli olan bir başka nokta ise konu, biçim ve bu ikisi arasındaki uyumdur. Konu seçimi yazarın tamamen özgür olduğu bir alandır. Ama bu bir yazarın eserlerinde her türlü konuyu işleyebileceği anlamına da gelmez. Ahlaki ve estetik kaygılarla birlikte siyasal baskılar bazı konuların gündeme gelmesini zorlaştırabilir. Aynı zamanda yazarın sahip olduğu iç yasaklamalar da konu seçiminde belirleyici olabilir. Ancak büyük yapıtlar üreten yazarların iç yasaklamalardan mümkün olduğunca arınmış ve dış yasaklamalarla mücadele eden insanlar olduğu görülmektedir. Eserin başarılı olması tekniğinin çok iyi olmasına değil, yazarın bir sorunu izleyiciye ilginç bir şekilde aktarmasına bağlıdır. Vereceği bir mesajı olmayan dram, teknik açıdan çok iyi olsa bile sanatsal açıdan değersizdir (Nutku, 1990: s. 160-162).

Bir dram için en önemli üç kaynak tema, geliştirilecek olan durum ve oyun kişileridir. Tema, yapıtın ana düşüncesidir. Yazar, konuyu tema çerçevesinde bütünleştirir ve sınırlandırır. Tema oluşturulduktan sonra yapılacak en önemli şey oyun kişilerini yaratmaktır. Böylece temayı kapsayacak durumlar da ortaya çıkmaya başlayacaktır. Ancak oyun kişinin aksiyona bir bağının olmadığı güldürülerde ise durumlar karakterlerden önce yaratılabilir. Temaya uygun bir biçim seçilmesi de bir o kadar önemlidir. Kimi yazarlar eserlerini yaratırken, klasik biçimlere bağlı kalırken

Shakespeare¹⁴ gibi bazıları da kendi biçimlerini oluşturmuşlardır (Nutku, 1990: s. 163-165).

Yazarın ele aldığı öyküyü, eserin amaçlarına uygun bir şekilde düzenlemesine olay dizisi yapımı denir. Bir öykü, birçok yazar tarafından farklı olay dizileriyle ele alınabilir. Bunun sebebi, farklı yazarların olay dizisi içerisinde vurgulamak istediği bölümlerin birbirinden değişik olmasıdır. Aristoteles, olay dizisini dram sanatının en önemli ögesi olarak kabul etmiştir. Olay dizisinde neden sonuç bağı ve mantıksal gelişim olmalıdır (Nutku, 1990: s. 166-167).

Olay dizisinin gelişmesi için gerekli bir unsur olan çatışma, izleyicinin ilgisinin ve merakının artmasını sağlar. Çatışmanın olması için oyun kişileri bir duygu değişimi, düşünce değişimi veya amaca ulaşma olmalıdır. Oyuncu kişilerin istekli olmadığı haller çatışma yaratmaz. Dramın mantıksal yapısının başarısız olmaması için çatışmalar iyi kurgulanmalıdır. Bunun için, kişilerin yaptığı eylemlerin ve söyledikleri sözlerin izleyiciyi inandırması gerekir. Çatışma, farklı tekniklerle dram içerisinde yer alabilir. Kimi zaman eserin başından sonuna dek eylemleri ve fikirleri değişmeyen karakterler kullanılır. Bazen de eserin başında verilen bir çatışma izleyicinin dram sonuna kadar ilgisini korumayı ve heyecanının artmasını sağlar. Olay dizisi birtakım duygusal odak noktalarının bulunduğu düğüm noktalarını barındırır. Orta bölümde düğümler seyircinin heyecanını artırır. Eserde değişim veya heyecanın en üst noktaya çıktığı kısım ise doruk noktasıdır. Oyunun son kısmı olan çözümde ise düğümler mantıklı ve seyirciyi inandırıcı şekilde çözülür. Perde kapanmadan söylenen son sözler verilecek mesaj açısından önemlidir. Ancak sözlerdeki anlamın abartılması eserin gülünç bir şekilde sonlanmasına neden olabilir (Nutku, 1990: s. 169-177).

Olay dizisinin gelişmesini sağlayan oyun kişileri, oyunun özünü oluşturur. Karakter yapımında önemli olan seyircinin karakterleri anlamasını sağlamaktır. Gerçek hayatta pek de keskin olmayan karakter özellikleri, dram içerisinde oldukça belirgin şekilde işlenmelidir. Oyun içerisindeki tipler, kendine özgü psikolojik nitelikleri bulunmayan, genel birtakım sıfatlar taşıyan (sarhoş, cimri vb.) kişilerdir.

---

¹⁴ William Shakespeare; İngiliz şair, oyun yazarı ve oyuncu (1564-1616).

Tipler, olay dizisi boyunca gelişmez ve değişmezler. Karakterler ise kendine özgü nitelik ve davranışları olan kişilerdir. Karakterlerin özellikleri ancak ayrıntılı bir değerlendirmeye ortaya konabilir. Karakterleri ayrıntılı bir şekilde işleyen bir yazar, aksiyonu karakterlerle yönlendirebilir. Oyunun başarısını artıran diğer bir etken de konuşma örgüsüdür. Konuşma örgüsüyle çatışmalar ve karakter nitelendirmeleri seyirciye aktarılabilir. Karakterlerin yapısına uymayan bir konuşma örgüsü, dramın mantık yapısını bozarak eserin başarısız olmasına yol açar. Konuşma örgüsünde fikirler ve bilgilerin yer aldığı ciddi bölümler olduğu gibi gülmeceye dayalı bölümler de olabilir. Seyirci ilgisinin bozulmaması için bu iki bölümün dengeli tutulması gerekir. İyi bir konuşma örgüsü için her şeyden önce yazarın ustalığı ve bu örgü üzerinde harcadığı zaman önemli rol oynar. Dramların önemli özelliklerinden biri de geçtikleri yerdir. Yerin seyirciye yansıtılması için Antik Yunan'dan bu yana çok çeşitli dekorlar kullanılmıştır. Ancak dekorun çok yönlü gelişmesi Rönesans dönemine denk gelir. Bu dönemde geliştirilen sahne makineleri dekorların başarısını oldukça yükseltmiştir (Nutku, 1990: s. 177-186).

Bir dramın yaratımında tema, durum ve oyun kişileri arasında estetik bir denge bulunmalıdır. Bu öğeler yeterince dengelenemediğinde dramın bütünlüğü sağlanamaz. İyi bir dram çatışmaları dengeli bir şekilde vermelidir. Bunun için karakterlerin hepsi aynı özelliklerde olmamalı, zıt unsurlar barındırmalıdır (aşk-nefret, acelecilik-tedbirsizlik vb.). Yine de bazı eserlerde çatışma oldukça az olabilir. Bir dram değerlendirilirken türü ve geçtiği dönem hesaba katılmalıdır. Yukarıda bahsedilen öz-biçim, olay dizisi, kişiselleştirme, konuşma örgüsü ve yer kavramının değerlendirilmesi o eserin anlamını daha iyi ortaya çıkaracaktır (Nutku, 1990: s. 186-188).

1.1.3. Sahneleme

Libretto ve müziğin gerçek anlamda hayat bulduğu yer sahnedir. Sahnelenmeyen bir opera eseri sözlü bir müzikten öteye geçemez. Sahneleme, geniş bir yaratıcı ve teknik kadro gerektiren oldukça zor bir iştir. Sahnelemenin ana kaynağını libretto ve müzik oluşturur. Bir opera eseri sahnelenmeden önce sadece librettist ve bestecinin çalışması vardır. Ancak sahneleme aşamasında büyük bir yaratıcı (rejisör, orkestra şefi

ve sahne ressamı) ve teknik kadro (dramaturg¹⁵, dekor ve kostüm tasarımcıları, ışık teknikerleri, makyözler vs.) birlikte görev alırlar. Libretto ve müziğin seyirciye nasıl bir şekilde aktarılacağını yaratıcı kadro içinde yer alan besteci ve rejisörün yorumları belirler. Bu yorumlar, eserin sahnelemede zenginleşmesini sağlar (Şahin, 2019: s. 46-47).

Bir opera eseri sahnelenmeden önce opera şarkıcıları öncelikle bireysel provalar yaparlar. Aynı zamanda kostüm ve dekor gibi teknik alt yapıların hazırlığı sürer. Son olarak opera şarkıcıları ekip olarak ve orkestrayla birlikte prova yaparlar. Yapılan tüm hazırlıkların birleşimiyle bir opera eseri sahnelenebilir hale gelir. Bu aşamaya gelinmesinde sayısı yüzleri bulan bir kadro görev alabilmektedir (Şahin, 2019: s. 47).

Rejisörlerin son yüzyılda sahnelemede görev almaya başlaması, operanın çok büyük bir atılım yapmasını ve yeni bir canlılık kazanmasını sağlamıştır. Çünkü rejisör, librettist ve besteciden farklı bir gözle eseri değerlendirir, kendi hayal dünyasının izlerini ve belirlediği bazı sembolleri sahneye aktararak eseri çok farklı bir boyuta ulaştırır. Aynı zamanda, farklı rejisörler bir eseri değişik yönleriyle değerlendirebilir, vurguladıkları bölümler değişebilir, besteciyle birlikte anlamını değiştirmeden librettoda yer alan sahne ve sözlerin eklenmesi ve çıkarılmasına dair çeşitli yenilikler yapabilir. Böylece, sahnelenen eser tamamen değişik bir hal alabilir. Aynı zamanda rejisör, geçmiş dönemlerde yer alan bir librettonun günümüze uyarlanarak sahnelenmesini sağlayabilir (Tiryaki, 2004).

Rejisörün bir operayı sahnelemedeki başarısı, sahip olduğu bazı özelliklerle çok yakından ilişkilidir. Rejisör iyi bir genel kültür bilgisine sahip olmalı, librettoyu ve yazıldığı dönemi değerlendirebilmeli, aynı zamanda da operanın bileşiminde yer alan müzik, ressamlık, edebiyat, mimari, dans ve heykeltıraşlık gibi sanatlara hakim olmalıdır (Neimetzade, 2002: s. 235-236).

Sahnelemedeki başarının artması, orkestra şefi ve rejisörün yaptığı iş birliğinin niteliğine bağlıdır. Orkestra şefinin ve rejisörün sahnelemeyle ilgili birbirlerini fazla

---

¹⁵ Sahne sanatları ile radyo, televizyon, gibi alanlarda program planlama ve şekillendirmede, rejide, sahneye koyuşta, edebi ve sanatsal yönlerden ortak çalışan, hatta drama yazan kişi.

miktarda eleştirmeleri, bu işbirliğinin ahengini bozabilir. Ancak şu da gözden kaçırılmamalıdır ki, bu iki kişinin iş birliğini sahnede yansıttak olan kişiler opera şarkıcılarıdır. Seyircinin sahnelemeyi başarılı bulması için her şeyden önce opera şarkıcısının eserde işlenen duyguları sesini ve bu sesin çıkmasını sağlayan enstrüman görevindeki vücudunu kullanarak en iyi biçimde ifade edebilmelidir. Seyirci böylelikle eşsiz bir müzik aleti olan insan bedeninin duygu yüklü gücünü hisseder ve duyar. Bunun için opera şarkıcısı icra ettiği rolün ruhunu içinde hissetmelidir. Bunun yolu da opera şarkıcılarının iyi bir dram eğitimi almış olmasından geçer. Aynı zamanda sahneleme için şefin de rejisörle birlikte opera şarkıcıları ile çalışmaları çok önemlidir. Birbirinin yaptığı işe saygı duyan orkestra şefleri ve rejisörler opera şarkıcılarının da daha verimli çalışmasını sağlar. (Neimetzade, 2002: s. 128-129,104,151).

Bir operayı izleyici için önemli kılan etmenlerden biri doğal olarak sahnelemedir. Çünkü izleyiciler operaya sadece sözleri ve müzikleri dinlemek için değil, eserin kurgusunda olan olayları hissetmek ve karakterleri izlemek için gider. Bu da operanın tiyatral nitelikler barındıran bir dram sanatı olmasının gerekliliğidir. Bunun için sahnede rol alan opera şarkıcıları aynı zamanda birer dram aktörü olmalıdır. Diğer yandan rejisörün görselliğe aşırı önem vermesi ve müziği geri plana itmesi de operanın ruhuna zarar verir (Neimetzade, 2002: s. 29-33).

1.2. PROBLEM

Librettonun en önemli özelliklerinden biri, dramatik yapıya sahip olmasıdır. Dramatik yapı rolün müzikal ve tiyatral boyutlarını biçimlendirir. Büyük sahne yapıtlarını seyirciye sunarken yaratının tüm estetik yapısını kontrol altında tutan dramatik yapı çözümlmelerine yönelik uygulamalar yapılmalıdır. Operalarda libretto ve rolün çözümlenmesi opera eserlerinin anlatmak istediği konu ve bu konuların aktarılmasını sağlayan oyuncuların rollerine dair bilinmesi gerekenlerin anlaşılmasını sağlamakla birlikte opera şarkıcılarının rollerine hazırlanmalarında örnek bir çalışma modeli oluşturması açısından önemlidir. Bu çalışmada Ali Hoca'nın operalarında libretto ve rolün dramatik yapısına ait bir çözümlleme yapılmadığı görülmektedir. Ali

Hoca operalarında libretto ve rolün dramatik yapısının ortaya konması bu çalışmanın problemini oluşturmaktadır.

1.3. AMAÇ

Besteci Ali Hoca'nın Lale Çılgınlığı (2012), Termessos (2013), Piri Reis (2014), Harry Potter (2015), Arap Ali Destanı (2019) operalarında libretto ve rolün dramatik yapısı çözümlenirken aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

Çalışmaya konu olan operaların kimlik çözümlemesi nasıldır?

Çalışmaya konu olan operaların ortam çözümlemesi nasıldır?

Çalışmaya konu olan operaların dramaturji çözümlemesi nasıldır?

Çalışmaya konu olan operaların dramatik öz-müzikal biçim ilişkisi nasıldır?

1.4. ÖNEM

Prof. Dr. Murat Tuncay'ın "Operada Rolün Dramatik Boyutları ve Sanatçının Buna Hazırlanması" başlıklı bildirisinde önerdiği yöntemle dayanarak yapılan bu çalışma, Ali Hoca'nın Lale Çılgınlığı, Termessos, Piri Reis, Harry Potter, Arap Ali Destanı operalarında libretto ve rolün dramatik yapısının çözümlemesi, bu operalarda rol alacak opera şarkıcılarının rollerine hazırlanmalarında örnek bir çalışma modeli oluşturması ve alanda yapılacak olan çalışmalara örnek teşkil etmesi açısından önemlidir.

1.5. SINIRLILIKLAR

Bu çalışma, Ali Hoca'nın "Lale Çılgınlığı", "Termessos", "Piri Reis", "Harry Potter", "Arap Ali Destanı" operalarında libretto ve rolün dramatik yapısının çözümlenmesiyle sınırlıdır.

Çalışmada uygulanan çözümleme yöntemindeki altı başlıktan dramatik Öz-Tiyatral Biçim İlişkisi ve Dramatik-Tiyatral-Müzikal Bağlamlar Çözümlemesine, eserlerin bazılarının sahnelenmemesi ve yeterli rejisör görüşüne ulaşamadığı için değinilememiştir.

1.6. SAYILTILAR/VARSAYIMLAR

Besteci, librettist ve rejisörlerin, incelenen opera eserleri ve kendileriyle ilgili yönelttiğimiz sorulara verdikleri cevapların içten olduğu varsayılmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. ALİ HOCA'NIN YAŞAM ÖYKÜSÜ

18 Ekim 1961 yılında Lefkoşa'da doğdu. Babası İş Bankası'ndan emekli Mehmet Salih Hoca, annesi ev hanımı Halide Aysel Hoca'dır. Oskay Hoca, Tanju Hoca, Hüseyin Hoca adında üç kardeşi vardır. Ali Hoca, kardeşlerin en büyüğüdür. Anne ve babası müzisyen olmamakla beraber müziğe yetenekli insanlardır. Annesi güzel şarkı söyleyen, babası şiir yazan, darbuka çalan ve Türk Müziği Korosunda şarkı söylemiş birisidir.

Üç kardeşin ikisi Ankara Devlet Konservatuvarı mezunudur. En küçük kardeş bateri ve bandoda trompet çalmıştır. Ali Hoca iki aile arasında büyür, bebek yaştan evlendiği yıla kadar teyze ve eniştesinin yanında kalır. 15 yaşına kadar Lefkoşa İş Bankası Şubesi üstündeki bir evde yaşar. Evlerinde piyano olmasına rağmen 8 yaşına kadar piyanoya dokunamaz. Annesinin komşusu olan Fikri Karayel'in çocukları evde piyano çalarken kendisi de onları dinler. Böylece küçük yaşta piyano sevgisi oluşur. 1966'da anaokulu öğretmeni, oğluna her hafta sonu tatile çıkmadan keman çaldırır. Bu da müzik sevgisinin oluşmasında ayrıca etkili olur. 1967-1969 yılları arasında okuduğu Arap Ahmet İlkokulu'ndaki müzik öğretmeni müziğe olan yeteneğini keşfeder ve ailesine mutlaka müzikle uğraşması gerektiğini söyler. Daha sonra 1969-1973 yılları arasında devam ettiği Şehit Tuncer İlkokulu'ndaki müzik öğretmeni de müziğe olan ilgisinin farkına varır. 1969 yılında melodika, hemen sonrasında da akordeon çalmaya başlar. İlk bestesini 1969 yılında çalmaya başladığı akordeon için yapar.

Ortaokula, bir yıl sonra Maarif Koleji adını alan İngiliz Koleji'nde devam eder. Okulun müzik öğretmeni Gaye Kenan Çağlar'dır. Okulda müzik dersi dışında koro ve orkestra gibi bir faaliyet yoktur ve bu durum onu müzikten uzaklaştırmaya başlar. Kendisini büyüten teyzesi, müzik öğretmeni Fikret Özgün'den akordeon dersleri aldırır. Fikret Özgün değişik enstrümanlar çalabilen, beste yapan, sakın ve sessiz bir

insandır. Hoca'ya İtalya Ricordi'den iki kitap getirir ki bu kitaplar seçme opera aryalari ve napolitenlerdir. Kendi el yazisiyla deftere başka parçalar da yaziyordu. Hoca akordeon çalarken, öğretmenini kemaniyla eşlik eder. Müzik derslerine teyzesinin zoru ile gitmesine rağmen gittiğinde keyif alır.

1974'te Kıbrıs Barış Harekâtı gerçekleşti. Babası da savaşa katılır. Kendisi savaş sürecini sınıra nerdeyse 100-200 metre yakınlıkta olan evinde geçirir. Karşıda paraşütle atlayan askerleri, hemen karşısında bulunan Saray Oteli'ni sıyırarak geçen uçakları görür. Geceleri geçen kurşunlardan etrafın ışıl ışıl olduğunu görür. Evin sağ tarafındaki camiden gelen ezanı, biraz arka tarafında bulunan kiliseden gelen çan seslerini dinler.

Barış Harekâtı'ndan sonra farklı bir süreç yaşanır. Yıllarca korkuyla da olsa geçilen Rum kesimine hiç geçilmemeye başlanır. Hoca, Türkiye'den yapılan Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) yayınının heyecanını yaşar. Babası bu sıralarda kendisine eski bir gitar getirir. Savaş bitiminden sonra akordeon derslerine devam ederken babasının getirdiği gitarı da çalışmaya başlar. Bir gitar metodu bulur ve kendi kendine öğrenmeye başlar. Bir gün Fikret Özgün'ün verdiği bir napoliteni (Marechiere) çalışırken hayatının dönüm noktalarından birini yaşar. Çalışırken birden bir şey fark eder ve heyecanla salonda bulunan pikapa koşar. Bir 78'lik plağa bakarken heyecanı daha da artar. Kendini bildiğinden beri dinlediği en sevdiği parçalardan biri öğretmenin verdiği parçayla aynıdır. O heyecanla Ricordi kitapta yazan notaların üstündeki İtalyanca sözlerin okunuşlarını plaktan çıkartır ve notanın üstüne yazar. Bu olaydan sonra hayatı müzik olur. Bundan sonra Fikret Özgün'ün derslerinde akordeonun yanı sıra gitar da çalmaya başlar.

1975 yazı, bestecilik yaşamındaki önemli zamanlardan biri olur. Bütün yaz boyunca beste yapar, plaklardan şarkıların veya enstrümantal müziklerin notalarını çıkarıp deftere yazar. Bugünkü tarzını oluşturacak temel, orada yavaş yavaş belirginleşmeye başlar. O yazın ardından kendisini büyüten eniştesi vefat eder ve o zamana kadar yaşadığı evden başka bir yere taşınır. Müzik yaşamının temelini oluşturan bina artık hayatında yoktur. Aynı yıl, Maarif Koleji müzik öğretmeni Gaye Kenan Çağlar'dan piyano dersi almaya başlar. İlk derste Ferdinand Beyer metodunun

ileri seviyesindeki parçalardan birini deşifre çalınca, derslere metodun ortasından devam eder. Piyano dersleri devam ederken sınıf arkadaşı Hakan Şevki Cem, o zamanki adıyla Flarmoni Orkestrası'nda yetiştirmek için obua çalan birini aradıklarını söyler. Hoca, bu teklifi olumlu karşılar ve o zaman bando şefi olan Zeki Taner ile obua çalışmaya başlar. Amatörlerden oluşan Flarmoni Orkestrası'nın şefi ilerde bir profesyonel orkestra kurmak istediğini ifade eder. Hoca'ya konservatuvara gidip gidemeyeceğini sorar ve böylece Hoca, konservatuvar yıllarına doğru adım atmış olur.

1976'da Ankara Devlet Konservatuvarı sınavlarına obua çalarak girdi ancak trombon bölümüne alınır. Ankara Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası (CSO) trombon grup şefi Metin Yalçın'ın trombon sınıfı öğrencisi olur. Solfej dersini besteci İstemihan Taviloğlu'ndan, piyano dersini ise Aykut Yafe'den alır. Trombonda da, piyanoda da önemli bir ilerleme gösterir. Bu süreçte beste yapmayı hiç bırakmaz. Hemen o yılın sonunda girdiği sınavlarda sınava girecek kişilere piyanoda eşlik etmeye başlar. Aynı yıl içerisinde İstemihan Taviloğlu sınıftaki tüm öğrencilerden birer beste yapmasını ister. Ali Hoca o ders için bestelediği parçada beste yazım tekniğiyle kişiliğini açıkça belirtir. Beste makamsaldır ve 9/8'lidir.

1979 yılında kompozisyon bölümü sınavına girer ve Profesör Nevit Kodallı'nın kompozisyon sınıfı öğrencisi olur. Piyano öğretmeni Kamuran Gündemir olur. O yıl Kıbrıs'ta çıkan soyadı kanunu ile birlikte ailesi Hoca soyadını alır. Sınavlarda ve konserlerde piyano eşliği yapar. 1981 yılında ilk piyano resitalini verir. Konservatuvar eğitiminin beşinci yılında, şan dersi hocası Cemil Sökmen'den korrepitasyon dersi hocası olma teklifi gelir ancak daha eğitiminin bitmesine beş yıl olduğu için bu olay gerçekleşmez. Arkadaşlarıyla birlikte oluşturduğu trombon kuarteti ile sayısız konser verir. Nevit Kodallı ile mezun olana kadar armoni, kontrapuan, yaratıcılık, koral prelüd, füğ, lied yazma ve serbest tarzda piyano eseri yazma çalışır. Orkestra şefi Profesör Rengim Gökmen ile dört yıl partitür okuma, çalma derslerine girer. O zamanki Türk şeflerin neredeyse tümüyle orkestra dersi yapma olanağı bulur. Hikmet Şimşek, Sabahattin Kalender, Gürer Aykal, Rengim Gökmen ve Erol Erdinç bu şefler arasındadır. 1984-1985 yıllarında Ankara TRT Çocuk ve Gençlik koroları korrepitörlüğü yapmıştır. 1985 yılında trombon ve kompozisyon bölümlerinden mezun olur.

1981 yılında bir folklor derneği olan Halk Sanatları Derneği'ne (kısa adıyla Has-Der) katılır. İlk zamanlarda arkadaşlarıyla birlikte dernek içerisinde halk türküleri korusu kurar. Halk danslarına akordeonla eşlik eder. Hem koroyla hem de akordeon çalarak yerel folklor giysileri içinde köy köy dolaşır. Dernekdeki elemanlarla zaman zaman derlemelere çıkar. Birçok Kıbrıs halk dansı ve türküsü derler ve notaya alır. Has-Der oda müziği topluluğu adı altında konserler yapar. Bu topluluğun repertuvarında hem klasik müzik hem de Hoca'nın çoksesli hale getirdiği halk dansları ve türküleri yer alır. Has-Der'in düzenlediği sempozyumda Kıbrıs Halk Dansları üzerine bir de bildiri sunar. Derlediği müziklerin notaları ve yazıları, Has-Der'in çıkardığı Halk Bilim Dergisi'nde yayınlanır.

1985-1986 öğretim sezonunda Ankara Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Bölümü'nde armoni ve kontrpuan dersleri verir. Bu yıl içinde de çeşitli besteler yapar. Bunlar arasında trio (keman, çello, piyano), yaylı orkestra ve flüt için ilahi ve mandra, çocuk şarkıları, çoksesli koro için besteler, Türkiye'de çıkmış ilk org kitabı yer alır. Vatani görevini 1986 Ağustos-1988 Ocak tarihleri arasında Kıbrıs'ta yapar. Askerlik döneminin sonlarına doğru o zamanki kurmay başkanının izniyle Halil Kalgay ile birlikte Çoksesli Gençlik Korosu ve Genç Kuşak Solistleri'ni kurar. Daha sonra bu topluluklar ile konserler vermeye başlar.

Eylül 1987'de Antalya Aspendos'ta gerçekleştirilen 2. Akdeniz Şarkı Yarışması'na aranjör ve şef olarak katılır. Böylece Kıbrıs, ilk defa uluslararası bir yarışmaya katılmış olur. Askerliğini tamamladığı Ocak 1988'den sonra Kıbrıs'ta konserler vermeye devam eder ve aynı yılın yazında İzmir Devlet Opera ve Balesi (İZDOB) sanatçı alım sınavına trombon ile başvurur.

1988 yılında İZDOB'un açtığı sınavı kazanır ve trombon sanatçısı olarak çalışmaya başlar. Sınavda hem trombon çalar hem de yedi kişiye piyanoyla eşlik eder. Yine bu yıl içinde, kendisine bundan sonraki yaşamında büyük destek verecek olan obua sanatçısı İlknur Hoca ile evlenir. Trombon ile ilk görev aldığı eser Satılmış Nişanlı Operası'dır. Aynı zamanda operada piyanoyla da görev yapmaya başlar. Hemen sonrasında sahnelenen Tosca Operası'nda hem tromboncu hem piyanist olarak görev alır. 1989 yılı içinde piyanist Martin Berkovski ile çalışır.

Göreve başladıktan üç ay sonra istek üzerine trombon çalmayı bırakır ve görevine korrepetitör olarak devam eder. Bir yıl sonunda stajyerlik sınavına piyano ile girer. 1990-1991 temsil sezonunda koro şef yardımcılığı yapma görevini de üstlenir. Böylece görevine aynı anda korrepetitör ve koro şef yardımcısı olarak devam eder. 1991 yılından itibaren dönem dönem Adana ve İzmir Senfoni orkestralarını yönetir. 2000-2001 yılları arasında Almanya'ya gider. Bonn, Düsseldorf ve Duisburg Operaları'nda aktif olarak görev yaparken müzik bilgisini artırır. Almanya'nın değişik şehirlerindeki birçok operaya gidip izleme fırsatı bulur. 2001 yılından itibaren orkestra şefi olarak opera orkestrasını yönetmeye başlar. İzmir Operası dışında Mersin Devlet Opera ve Balesi'nde de uzun süre konuk şef olarak görev alır.

İZDOB'da çalıştığı yıllarda kurum dışında yaptığı bazı hizmet çalışmaları:

Çocuk korolarına piyano çalmıştır, düzenleme ve beste yapmıştır. 1994 yılında ile TRT Gap kanalında 26 hafta boyunca her hafta çok sesli hale getirilen bir türküde İZDOB solist sanatçılarından Altuğ Dilmaç'a piyanoyla eşlik etmiştir. Yayında her hafta değişik bir halk müziği çalgısı da piyanoya eşlik etmiştir. Yine Altuğ Dilmaç ile birlikte yaylı sazlar, dört nefesli çalgı ve halk müziği çalgılarından oluşan türkü orkestrasını kurmuştur. Türkiye'nin değişik yörelerine ait türkü ve oyun havalarından oluşan yaklaşık iki saatlik programla ülkemizin birçok yerinde konser vermiştir. Antik aryaları yaylı orkestraya düzenlemiştir ve İZDOB solist sanatçılarından Aydın Uştuk ile birlikte verdiği konserlerde kendisi de piyano çalmıştır.

İzmir Sanat Çoksesli Korosu'nu çalıştırarak İzmir Devlet Senfoni Orkestrası'na zaman zaman eşlik etmeyi ve koro açığının giderilmesini amaç edinmiştir. İZDOB solist sanatçılarından Hüseyin Genç ile bir napoliten orkestrası kurdu ve Ege'nin değişik yerlerinde konserler vererek operaya seyirci kazandırmayı hedeflemiştir.

2015 yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) CSO'yu kurmak üzere Kıbrıs'a ücretsiz izinle gidene kadar orkestra ve koro şefi olarak görevine devam eder. 2015 yılında KKTC-CSO kurulur ve ilk konserini 28 Kasım 2015'te verir. Orkestranın kurulmuş olmasından ve bu göreve devam edeceğinden dolayı 2016 yılında İZDOB'dan emekli olur. Hala KKTC-CSO'da şef olarak görevine devam etmektedir (A. Hoca ile kişisel iletişim, 14.01.2020).

2.1. ALİ HOCA'NIN SANAT ANLAYIŞI

Sanat anlayışını, üretmek ve yazmak oluşturur. Bunun için, yaşadığı süreçte çevresinde olan biteni takip etmesi gerektiğini düşünür. Bir şeyleri saçma görünse bile içinden geldiği gibi eserlerine dökülebilmek onun için oldukça önemlidir. Çünkü ona göre saçma gibi görünen birtakım şeyler, çok sevilen veya önemsenen yapıtlar haline dönüşebilmektedir. Bir eser üzerinde çalışmalarını sürdürürken hızlıca yazar ve ilerleyemediği bir noktaya ulaştığında sonlandırır. Eser böylelikle tamamlanmış olur. Düşüncelerinde Atatürk ilke ve inkılapları ile laikliğe bağlıdır. Dini duyguları güçlüdür ancak aşırı değildir.

Ali Hoca'nın besteci kişiliğinin gelişmesinde çocukluk ve gençlik yıllarında birlikte olduğu kişiler, bulunduğu yerler ve yaşadığı bazı olaylar etkili olur. Öncelikle, Türkler ile Rumların iç içe yaşadığı bir ada olan Kıbrıs'ta büyümesi, kültürel ve sanatsal kişiliğinin oluşmasında önemli yer tutar. Hem kiliselerden gelen çan sesleri hem de camilerden gelen ezan sesleri onu etkiler. Aynı zamanda annesi, babası ve kendisini büyüten teyzesi müziğe sevgi duyar ve onu her zaman müziğe teşvik eder. Lefkoşa'nın merkezinde, yüksek tavanlı, birçok odası olan sarı taştan yapılmış büyük bir evde yetişmesi; bu büyük sessiz evde kardeşlerinden ayrı büyümesi; evde bulunan pikaplarda her gün 45'lik, 33'lük ve 78'lik plaklar dinlemesi; on üç yaşına kadar neredeyse her gece uyumadan önce masallar anlattığı ve dertlerini paylaştığı oyuncak ayısı da kendisinin ruh hali ve müzikal yaşamında derin izler bırakır.

Mustafa Kemal Atatürk, küçüklüğünden bu yana onu en çok etkileyen ve ona yol gösteren kişilerden biri olur. Çocukken odasında bulunan güler yüzlü resminin, hala gözlerinin önünde olduğunu ifade eder. Atatürk'ün söylediği birçok sözden etkilenir ve bunları içselleştirir. "Yurtta Barış, Dünyada Barış" sözü kendisindeki barış istemini artırır, "Türk, Öğün, Çalış, Güven" sözü ise hep çalışarak üretmesi gerektiği düşüncesini pekiştirir. Daha ileri yaşlarda da Atatürk'ün Türk müziğinin nasıl işlenip geliştirilmesi gerektiğine dair sözleri, bestecilik yaşamında önemli bir etkide bulunur.

Öğretmenleri, hayatındaki önemli yol gösterici insanlar olur. Müziğe yetenekli olduğunu ve müzik çalışması gerektiğini ailesine ısrarla söyleyen ilkokuldaki müzik

öğretmeni Nesrin Hanım ve kendisini enstrüman çalmaya başlatan ilkokuldaki diğer bir müzik öğretmeni Cücin Hanım, müzik hayatının başlamasında önemli rolü olan öğretmenleridir. Ortaokulda kendisine piyano dersi veren Gaye Hanım ve konservatuvardaki öğretmenleri Nevit Kodallı, İstemihan Taviloğlu, Metin Yalçın örnek aldığı müzisyenlerdir. Aykut Yafe ve Kamuran Gündemir de konservatuvarda kompozisyon bölümüne geçmesi için yardımcı olarak bestecilik hayatının gelişiminde çok önemli bir yere sahip olan öğretmenleridir.

1960'lı yıllarda Kıbrıs'taki Türkler ve Rumlar arasında yaşanan gerginlikler, psikolojik durumunu oldukça fazla etkiler. Rum kesimine her geçişinde veya Rum kesiminden bir Türk köyüne her gidiş gelişinde yaşadığı gergin anların hala aklından çıkmadığını belirtir. Sınıra yaklaşık bir kilometre uzaklıkta olan evlerinde 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'na yakından tanık olur. Babasının asker olarak savaşa gittiğini, paraşütle atlayan askerleri ve hemen evinin önündeki otelin çatısını sıyrarak geçen uçakları görmek ve gece gündüz süren makineli tüfek seslerini dinlemek çocuk ruhunda derin izler bırakır.

Ali Hoca, Türkiye'ye ilk defa 1969 yılında gelir. O zamana dair aklında kalan en önemli hatıra, İstanbul'da kaldıkları bir otelde mırıldandığı şarkının sözlerini, kendisinden isteyen bir genç için yazmasıdır. Kıbrıs Barış Harekâtı'ndan hemen sonra 1976'da müzik öğrenimini devam ettirmek için sanatsal yaşamı ve geleceğinin şekilleneceği yer olan Türkiye'ye tekrar gittiğinde ise ülkenin siyasal açıdan iki gruba ayrıldığını görür. Aynı ülkenin gençleri ve çocuklarının sağ ve sol çekişmelerinden dolayı birbirilerini öldürmeleri onu çok etkiler. Konservatuvar yıllarında kendisini etkileyen bir diğer olay da Devlet Opera ve Balesi'nin genel müdürü olan Ferit Tüzün'ün, geçirdiği bir kalp krizi sonrası 48 yaşında hayatını kaybetmesi olur. Ankara Devlet Konservatuvarı'nda yapılan cenaze töreninde, yanında duranlardan birinin "Daha çok gençti, en güzel eserlerini üreteceği zamanda aramızdan ayrıldı." dediğini duyar. Yıllarca unutamadığı bu söz, o zaman henüz 16 yaşında olan Ali Hoca'nın zaten içinde yer alan bir arzuyu iyice tetikler, yaşadığı süre içerisinde çok eser üretmeye o gün karar verir. Bu kararını gerçekten de uygular ve uygulamaya devam etmektedir.

Ankara Devlet Konservatuvarı'nın Cebeci'de bulunan eski binası da onu etkileyen diğerk bir unsur olur. Bu bina onu cumhuriyetin kurulduğu yıllardaki dinamizm, üretim ve çalışma ruhuna götürerek ona çalışıp üretmesi için ilham verir. Bütün öğrenciliğı boyunca bu ilham kaynağından hep faydalanır. Ankara'da bulunduğu on yıl boyunca düzenli olarak CSO konserlerine gider, her hafta farklı şefleri izler ve değişik eserleri dinler. Bu eserlerin arasında yeni ve eski birçok Türk eseri de bulunur. Geniş bir çağdaş müzik plak koleksiyonu olan besteci Ertuğrul Oğuz Fırat'ın evinde iki üç yıl boyunca her hafta sonu çağdaş besteler ve besteciler (Penderecki, Ligeti vs.) konusunda yapılan toplantılara katılması ve partitürleri ile birlikte bu eserleri dinlemesi de çağdaş müziğin ruhunu kavraması bakımından önemlidir. Ankara'da bulunduğu yıllarda, o dönemin yetişmiş ve yetişmekte olan bestecileri (İstemihan Taviloğlu, Turgay Erdener, Cem İdiz de aralarında bulunur) ile bir araya gelir. Bu buluşmalarda, yeni yazılan eserlerin piyanoda çalınması ve yorumlanması besteciliğini geliştirir. Yine bu yıllarda, tanınmış bazı Türk besteci, şef ve solistlerle tanışma ve çalışma olanağı bulur. Bu, bir öğrenci olarak kendisi için bulunmaz bir fırsat olur. Nevit Kodallı, Necil Kazım Akses, Sabahattin Kalender, İstemihan Taviloğlu, Adnan Saygun, Muammer Sun, Hikmet Şimşek, Rengim Gökmen, Gürer Aykal, Ayhan Baran gibi isimlerle birlikte çalışma şansını yakalar.

Gençlik yıllarında, Lefkoşa'daki o zamanki tek folklor derneğı olan Halk Sanatları Derneğı'ndeki çalışmaları, kendisini besleyen önemli kaynaklardan biri olur. Köy köy dolaşp derlemeler yapar, yerel kıyafetler giyerek halk dansları ekibine ve düzenlemelerini kendisinin yaptığı Kıbrıs Halk Türküleri Korosu'na akordiyonla eşlik eder. Her biri öğrenci veya farklı meslek sahibi olan dernek üyelerinin özverili ve disiplinli çalışmaları da hayatında önemli bir yer tutar.

Ali Hoca, bütün bestecilere önem verir çünkü hepsinin ayrı bir kişilik olduğunu ve onlardan öğrenmesi gerektiğı çok şey bulunduğunu düşünür. Aynı şekilde, Türk bestecileri de onun için çok önemlidir. Sayıca çok az olan bu bestecilerin tüm eserlerini değerli bulur ve piyano için yazılmış olanları konserlerinde çalar. Bestecileri iyi kötü diye sınıflandırmaz ancak W.A.Mozart ve J.C.Debussy onun için bir adım öne çıkan yabancı bestecilerdir. Tarzı ve kişiliğinden dolayı kendisini Mozart'a benzetenler olduğunu da ifade eder. Ona ilham veren besteciler, solistler, yazarlar, kitaplar,

arkadaşlar, eserler her zaman olur ve olmaya devam etmektedir. Özellikle tarihle ilgili kitapları okumak en sevdiği hobileri arasındadır (A. Hoca ile kişisel iletişim, 14.01.2020).

2.2. ALİ HOCA'NIN YAPITLARI VE DİSKOGRAFİ

<i>ESER LİSTESİ</i>	<i>YIL</i>	<i>OPUS</i>
Obua ve Piyano için “Küçük Suit”,	1978	1
Obua - Fagot ve Piyano için Trio	1979	2
Trombon için 1. Kuartet,	1980	3
Trombon için Trio	1981	4
Trombon ve Piyano için bir parça	1982	5
İlk Piyano parçaları Albümü	1983	6
4 Trombon için 2. Kuartet,	1984	7
Piyano için Çiftetelli - Mandra	1984	8
Keman - Çello ve Piyano için Trio	1985	9
Yaylı Sazlar Orkestrası ve Flüt için “Mandra ve İlahi”,	1986	10
Obua Konçertosu	1991	11
“Çıtırköy” Çocuk Oyunu	1992	12
“Değirmendeki Hazine” Çocuk Oyunu	1993	13
2 Trompet – 2 Trombon – Tuba için Kentet	1994	14
2 Trompet – 1 Trombon için Trio	1994	15
Çınar olsam Soprano – Piyano - Orkestra	1994	16
Çınar Olsam A capella Koro	1994	17
Seni sevmek güzel şey Soprano – Piyano - Orkestra	1994	18
Karışık Lied Albümü	1995	19
Trompet Konçertosu	1996	20
“Atatürk Kurtuluş Savaşında” Müzikali	1997	21
Yaylı Sazlar Orkestrası ve Obua için 3 bölümlü eser,	1999, Ekim	22
Viyola Kuartet,	1999	23
Viyola ve Piyano için “Taksim ve Semai”,	2000	24
Yaylı Sazlar Orkestrası için “Küçük Kıbrıs Suiti”,	2002	25

Viyola ve Orkestra için “Oyun” adlı Fantazi eser,	2003, Eylül	26
Korno Konçertosu	2004	27
Fuḡḡ-i Atik Müzikali	2004, Haziran	28
Flüt - Klarnet ve Fagot için Trio	2005, Ocak	29
Flüt - Obua - Klarnet ve Fagot için Kuartet	2005, Ocak	30
“Çanakkale Çanakkale” Oratoryosu	2006	31
Soprano ve Piyano için “Olmanın Halleri”	2006	32
“İstanbul Toprağı” Çocuk Korusu için	2006, Aralık	33
Bariton ve Piyano için “Taş Yorumları”,	2007, Nisan	34
“Aydınlığın Adı Atatürk” Oratoryosu	2007	35
Korangle için “Heyecan” adlı parça,	2007	36
Ankara’da Karlı Sokakta Solo – Çocuk Korusu - Piyano	2008, Ocak	37
“Topaç Şahap ile Asuman” Opereti	2008 Haziran	38
Yaylı sazlar için 1. Kuartet. “Anadolu’dan”	2008, Ekim	39
Flüt ve Piyano için bir parça	2008, Kasım	40
Piyano Konçertosu	2009, Haziran	41
Klarnet Konçertosu	2010, Mayıs	42
“Bayat Kazanova” Opereti	2010 Ağustos	43
Keman Konçertosu	2011, Şubat	44
Çorum Türküleri	2011, Nisan	45
Çorum Orkestra Suiti	2011, Mayıs	46
Kıbrıs Orkestra Süiti	2011, Eylül	47
“Şarkıcı” Çocuk Oyunu	2012, Mayıs	48
“Aşık Veysel Türküleri” Şan-Piyano ve Orkestra	2012, Eylül	49
“Aşık Mahzuni Türküleri” Şan-Piyano ve Orkestra	2012, Eylül	50
Lale Çılgınlığı (Tulipmania) Operası	2012, Aralık	51
Termessos Operası	2013, Ocak	52
Flüt-Obua-Klarnet-Fagot ve Korno için Kentet	2013	53
“Şekeronya” Çocuk Oyunu	2013, Temmuz	54
“İzin verinde” Üç Bas için	2013, Ağustos	55
Bas için “Noktalama Liedleri”,	2013, Eylül	56
Kontrabas için Kuartet.	2013, Aralık	57

Piri Reis Operası	2014, Şubat	58
Soprano ve Alto için Lied “Yaşama Gülümsemek Gerek”	2014, Mart	59
Yaylı sazlar için 2. Kuartet.	2014, Eylül	60
Klarnet – Fagot ve Piyano için Trio	2014, Ekim	61
Harry Potter Operası	2015, Nisan	62
“Heyecan” Orkestra için	2016	63
“Kervan” Orkestra için	2016	64
Jessy Çocuk Müzikali	2016, Mayıs	65
“Doğada” Piyano Albümü	2016, Temmuz	66
Kıbrıs Kapriçyosu	2017, Ocak	67
Orkestra için “Lefkoşa Sirtosu – Bandabuliyâ”	2017, Mayıs	68
“Mozart” Oratoryosu	2018, Mayıs	69
Solo Piyano ve Orkestra için “Anadolu Süiti”	2018, Kasım	70
Soprano – Klarnet ve Orkestra için Nazım Hikmet	2019, Mayıs	71
Arap Ali Operası	2019, Temmuz	72
Doktor Behiç Bey Balesi	2020, Nisan	73

Şan – Piyano için Türküler
Şan – Orkestra için Türküler
Gökkuşluğu” adlı iki çocuk şarkıları kitabı.
Kitaplaştırılmamış Çocuk Şarkıları
A Capella Koro parçaları
İlk besteler 1969 - 1977
Çocuk Şarkıları Düzenlemeleri
Gençlik Koroları için Düzenlemeler

(A. Hoca ile kişisel iletişim, 14.01.2020)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu çalışmada Ali Hoca'nın "Lale Çılgınlığı", "Termessos", "Piri Reis", "Harry Potter", "Arap Ali Destanı" operalarında libretto ve rolün dramatik yapısı çözümlenmiştir. Yapılan çözümlenmelerde Prof. Dr. Murat Tuncay'ın 28-30 Mart 2001 tarihinde İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından düzenlenen 1.Ulusal Müzik ve Sahne Sanatları Kongresi'nde yer alan Tuncay (2001)"Operada Rolün Dramatik Boyutları ve Sanatçının Buna Hazırlanması" başlıklı bildirisinde önerdiği kimlik çözümlenmesi, ortam çözümlenmesi, dramaturgi çözümlenmesi, dramatik öz- müzikal biçim ilişkisi, Dramatik Öz-Tiyatral Biçim İlişkisi ve Dramatik-Tiyatral-Müzikal Bağlamlar Çözümlenmesi adlı altı başlıklı çözümlenme yöntemi aşağıda ayrıntılarıyla verilmiştir.

1. Kimlik Çözümlenmesi:

- Operanın adı,
- Librettonun çıkış kaynağı olan yapıt ya da yapıtlar,
- Librettoya kaynak oluşturan yapıt ya da yapıtların yaratıcıları,
- Libretto yazarı ya da yazarların adları,
- Besteci ya da bestecilerin adları,
- Yazıldığı ve bestelendiği yıl ya da yıllar,
- Bölümlenme (Perde, Sahne, Bölüm, vb.)
- Başlığın tam çevirisi: Türkçe Ad / Adlar
- Türkçeye çevilmişse çevirmen ya da çevirmenler,
- Libretto Türkçe basılmışsa baskılarla ilgili bibliyografik bilgiler,
- Operanın konusu, (Perde Perde/ Bölüm Bölüm),
- Kişiler, (Rollerin Adları, Cinsiyetleri, Özellikleri, Ses Renkleri),
- Dekor: dekor tanımlamaları, dekor değişimleri,
- Operanın tümü ve bölümlerinin ortalama süresi,
- Operanın ilk oynanışı (Yer, Yıl, Topluluk),

- Dünyada ve Türkiye'deki belli başlı temsiller (Yer, yıl, topluluk),
- Türkiye'deki daha önceki uygulamalarda rolleri üstlenen sanatçılar,
- Türkiye'deki uygulamaların yönetmenleri, koro şefleri, orkestra şefleri, sahne ve ışık tasarımcıları,
- Önceki uygulamalarla ilgili fotoğraf, bilgi, belge ve eleştiriler.

2. Ortam Çözümlemesi:

- Operanın ortaya çıktığı dönemin siyasal-toplumsal koşulları,
- Bu koşulların yazar ve besteci üzerindeki etkileri,
- Dönemin sanat yaşamına egemen olan akımlar, eğilimler,
- Operanın türü,
- Libretto yazarının öz geçmişi, dünya görüşü, sanat anlayışı, opera sanatı içindeki yeri,
- Bestecinin öz geçmişi, dünya görüşü, sanat anlayışı, opera sanatı içindeki yeri,
- Operanın yazar ve bestecinin öteki yapıtları içerisindeki yeri,
- Yazar ve bestecinin yapıt üzerine açıklamaları,
- Yapıtın opera tarihi içindeki yeri, yazıldığı döneme ve sonrasına etkileri.

3. Dramaturgi Çözümlemesi:

- Tema, ana tema, yan temalar,
- Mesaj,
- Asal ve yan karşıtlıklar. Bu karşıtlıkların oyundaki yansıma biçimleri,
- Durumlar. Durumları belirleyen mekân, zaman ve atmosfer ayrıntıları,
- Genel kişileştirme kurgusu, asal, ikincil, yan kişiler, koro ve figüranlar,
- Başlıca rollerin yapısal özellikleri. Biyolojik, psikolojik, sosyolojik nitelikler.
- Rollerin işlevsel özellikleri: konumu, işlevi, yönelişi, karşısındaki engel/engeller, kişilik gelişimi ve sonuç,
- Aksiyon gelişimi: iç ve dış aksiyon dinamikleri ve yönelişi,
- Olay dizisi: asal olayın gelişimi, yan olayların gelişimi, serimler, gelişimler, düğümler, doruk nokta, çözümler, rastlantılar, ayrıntılar.

4. Dramatik Öz-Tiyatral Biçim İlişkisi:

- Operanın yaratıldığı dönemde seyircinin beklentileri ile algılama özelliklerine göre biçimlendirilen dramatik öz-teatral biçim ilişkisinin, değişen seyirci beğenisi ve gelişen oyunculuk anlayışı ile sahne tasarımı anlatım olanakları karşısında eskiyen ve eskimeyen özelliklerinin saptanması; uzunlukların budanması, vurgulanması gereken yerlerin saptanması, yönetmenin yaklaşımları açısından eski yapının restorasyonu ile ilgili değerlendirmeler ve seçenek önerileri.

5. Dramatik Öz-Müzikal Biçim İlişkisi:

- Operaların en dokunulmaz yanları kabul edilen müzikal yanlarının dramatik öz ile olan ilişkileri ile ilgili çözümleme çalışmaları ve sonuçları,
- Bestecinin öyleymiş gibi gösterilen ama aslında hiç de keyfi olmayan, önündeki librettonun alt yapısını da belirleyen dramatik özü; ses değerleriyle yansıtabilmek için geliştirdiği tartımsal, ezgisel ve armonik yapının irdelenmesi,
- Orkestral uygulamalarla geçilen bölümlerin tematik karakteri,
- Genel olarak çalgılama ve rollerin prozodik akışı altına döşenen armonik yapının karakterini seyirciye ulaştıran çalgı eşliği,
- Ünlü aryanların dramatik-müzikal ilişkili yapılarının çözümlenmesi,
- İlk bakışta fark edilmeyen ince estetik buluşlar ve bağlantıları.

6. Dramatik-Tiyatral-Müzikal Bağlamlar Çözümlemesi:

- Dramatik yapının sahne üzerindeki yaratılışında teatral ve müzikal anlatım özelliklerinin kesişme noktaları ve rolün seyirciye yönelişinde getirdiği artı özelliklerin değerlendirilmesiyle ilgili çözümler ve öneriler.

Çalışmada yer alan yöntemin “dramatik öz-tiyatral biçim ilişkisi” ve “dramatik-tiyatral-müzikal bağlamlar çözümlemesi” başlıklarına eserlerin bazılarının sahnelenmemiş olduğu ve yeterli rejisör görüşüne ulaşamadığı için değinilememiştir.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu çalışma betimleme türünde tarama modeli kullanılarak yapılmıştır. (Karasar, 2016, s.109). Ali Hoca'nın operalarının içerikleri analiz edilmiştir.

3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini, Ali Hoca'nın Lale Çılgınlığı, Termessos, Piri Reis, Harry Potter, Arap Ali Destanı operaları oluşturmaktadır. Bu operaların dramatik kimlikleri, yazıldıkları ortamın özellikleri, müzikal biçimleri ve dramatik özleri çalışmanın örneklemini meydana getirmektedir.

3.3. VERİLERİN TOPLANMASI

Çalışma için gerekli olan bilgi ve belgeler besteci; Ali Hoca, librettistler; Şefik Kahramankaptan, Ali Yoleri, Özlem Belkıs, Tarık Günersel, Havva Tekin rejisör; Aytaç Manizade ve Harry Potter Operası fikir sahibi İlhan Cinpir ile görüşülerek temin edilmiştir. Eserlerin incelenmesi için, besteciden alınan libretto, görüntü kaydı, temsil afişleri ve notalardan yararlanılmıştır. Ayrıca kullanılan çözümleme yöntemine göre yapılan incelemelerde her bir opera eseri için elde edilen bilgiler aşağıda belirtilmiştir.

1. Kimlik Çözümlemesi:

- Operanın adı,
- Librettonun çıkış kaynağı olan yapıt ya da yapıtlar,
- Librettoya kaynak oluşturan yapıt ya da yapıtların yaratıcıları,
- Libretto yazarı ya da yazarların adları,
- Besteci ya da bestecilerin adları,
- Yazıldığı ve bestelendiği yıl ya da yıllar,
- Bölümlenme (Perde, Sahne, Bölüm, vb.)
- Başlığın tam çevirisi: Türkçe Ad/Adlar
- Türkçeye çevilmişse çevirmen ya da çevirmenler,
- Libretto Türkçe basılmışsa baskılarla ilgili bibliyografik bilgiler,
- Operanın konusu, (Perde Perde/Bölüm Bölüm),

- Kişiler, (Rollerin Adları, Cinsiyetleri, Özellikleri, Ses Renkleri),
- Dekor: dekor tanımlamaları, dekor değişimleri,
- Operanın tümü ve bölümlerinin ortalama süresi,
- Operanın ilk oynanışı (Yer, Yıl, Topluluk),
- Dünyada ve Türkiye'deki belli başlı temsiller (Yer, yıl, topluluk),
- Türkiye'deki daha önceki uygulamalarda rolleri üstlenen sanatçılar,
- Türkiye'deki uygulamaların yönetmenleri, koro şefleri, orkestra şefleri, sahne ve ışık tasarımcıları,
- Önceki uygulamalarla ilgili fotoğraf, bilgi, belge ve eleştiriler.

2. Ortam Çözümlemesi:

- Operanın ortaya çıktığı dönemin siyasal-toplumsal koşulları,
- Bu koşulların yazar ve besteci üzerindeki etkileri,
- Dönemin sanat yaşamına egemen olan akımlar, eğilimler,
- Operanın türü,
- Libretto yazarının öz geçmişi, dünya görüşü, sanat anlayışı, opera sanatı içindeki yeri,
- Bestecinin öz geçmişi, dünya görüşü, sanat anlayışı, opera sanatı içindeki yeri,
- Operanın yazar ve bestecinin öteki yapıtları içerisindeki yeri,
- Yazar ve bestecinin yapıt üzerine açıklamaları,
- Yapıtın opera tarihi içindeki yeri, yazıldığı döneme ve sonrasına etkileri.

3. Dramaturgi Çözümlemesi:

- Tema, ana tema, yan temalar,
- Mesaj,
- Asal ve yan karşıtlıklar. Bu karşıtlıkların oyundaki yansıma biçimleri,
- Durumlar. Durumları belirleyen mekân, zaman ve atmosfer ayrıntıları,
- Genel kişileştirme kurgusu, asal, ikincil, yan kişiler, koro ve figüranlar,
- Başlıca rollerin yapısal özellikleri. Biyolojik, psikolojik, sosyolojik nitelikler.

- Rollerin işlevsel özellikleri: konumu, işlevi, yönelişi, karşısındaki engel/engeller, kişilik gelişimi ve sonuç,
- Aksiyon gelişimi: iç ve dış aksiyon dinamikleri ve yönelişi,
- Olay dizisi: asal olayın gelişimi, yan olayların gelişimi, serimler, gelişimler, düğümler, doruk nokta, çözümler, rastlantılar, ayrıntılar.

4. Dramatik Öz-Müzikal Biçim İlişkisi:

- Operaların en dokunulmaz yanları kabul edilen müzikal yanlarının dramatik öz ile olan ilişkileri ile ilgili çözümleme çalışmaları ve sonuçları,
- Bestecinin öyleymiş gibi gösterilen ama aslında hiç de keyfi olmayan, önündeki librettonun alt yapısını da belirleyen dramatik özü; ses değerleriyle yansıtabilmek için geliştirdiği tartımsal, ezgisel ve armonik yapının irdelenmesi,
- Orkestral uygulamalarla geçilen bölümlerin tematik karakteri,
- Genel olarak çalgılama ve rollerin prozodik akışı altına döşenen armonik yapının karakterini seyirciye ulaştıran çalgı eşliği,
- Ünlü aryanın dramatik-müzikal ilişkili yapılarının çözümlenmesi,
- İlk bakışta fark edilmeyen ince estetik buluşlar ve bağlantıları.

3.4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Besteci, librettist ve rejisörlerinden toplanan bilgiler ve eser librettoları yöntemde kullanılan çözümleme tekniğinin kimlik çözümlemesi, ortam çözümlemesi ve dramaturgi çözümlemesi için kullanılmıştır. Dramatik öz-müzikal biçim ilişkisinin çözümlenmesi besteciden destek alınarak yapılmıştır. Bunun için eserlerin öne çıkan sahnelerini temsil eden ikişer arya seçilmiş ve bunların melodisi, armonisi, ritmi, formu, ses rengi, türü, operadaki yeri, nereye bağlandığı ve eşliği açısından değerlendirilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ALİ HOCA’NIN OPERALARINDA LİBRETTO VE ROLÜN DRAMATİK YAPISI

Bu bölümdeki eser çözümlenmeleri, Prof. Dr. Murat Tuncay’ın “Operada Rolün Dramatik Boyutları ve Sanatçının Buna Hazırlanması” adlı bildirisinde önerdiği başlıklar içerisinde “kimlik çözümlenmesi, ortam çözümlenmesi, dramaturgi çözümlenmesi, dramatik öz-müzikal biçim ilişkisi” başlıkları altında yapılmıştır.

4.1. LALE ÇILGINLIĞI

4.1.1. Kimlik Çözümlenmesi

4.1.1.1. Operanın Adı

Lale Çılgınlığı/ Ali Hoca

4.1.1.2. Libretto Yazarı

Şefik Kahramankaptan

İstanbul, 04.10.1949, Ankara Üniversitesi SBF (Mülkiye) - BYYO Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Bölümü’nü 1971’de bitirir. Çeşitli gazete, ajans ve dergilerde, grafiker, muhabir, yönetici ve yazar olarak çalışır. 1975 ve 1976 yıllarında iki kez Yılın Gazetecisi seçilerek “Altın Kalem” ödülünü kazanır. Opera-bale, çoksesli müzik ve plastik sanatlar alanında uzmanlaşır. Devlet Opera ve Balesi’nin program kitapçıklarında, çok sayıda yazısı yayımlanır.

Kültür Bakanlığı ile Cumhurbaşkanlığı Büyük Ödülleri’nin jürilerinde yer alır. 2003 öncesi TÜBİTAK’da üç yıl süreyle Başkan Danışmanlığı ve Yayınlar Tanıtım

Daire Başkanlığı yapar. Müzik ve sanat konulu çeşitli sempozyum ve seminerlere katıldı, bildiriler sunar.

İlk bale projesi olan “Uçarcasına”, 1998 yılında Ankara Devlet Opera ve Balesi’nce uygulanır. Librettosunu yazıp, Türk bestecilerinin eserleri arasından müzik seçimlerini yaptığı “Uçarcasına” adlı bale projesinin, 29 Ekim 1998’de, Cumhuriyetin 75’nci Yıldönümü gecesini yabancı devlet adamlarının da bulunduğu seçkin bir izleyici kitlesi önünde, Ankara Devlet Opera ve Balesi’nce sahnelenir. Balenin koreografisi Uğur Seyrek tarafından yapılır. Cumhuriyetimizin 75 yıllık öyküsünü, köyden kente göçeden bir ailenin kızının yaşamına koşturarak anlatan “Uçarcasına”, “Türk bestecilerinin senfonik müziklerinin derlenmesiyle hazırlanan ilk konulu Türk neo-klasik balesi” olur.

Yazarın Mevlana düşüncesi ve bu düşüncenin evrenselleşmesini konu alan Çağrı (Mevlana’nın Çağrısı) bale projesi 2008 yılında Mersin Devlet Opera ve Balesi’nde , Avrupa’nın en iyi beş koreografi arasına seçilen Mehmet Balkan’ın koreografisiyle Dünya Prömiyeri yapar. Bu bale, İstanbul ve Ankara hariç tüm opera-bale müdürlüklerinin sahnelerinde 8 yıl süreyle sahnelenir.

“Ak Güvercin Gibi” başlıklı Hacı Bektaş-ı Velî’nin felsefesi ve söylencelerini konu alan “Orkestra, koro, bale ve anlatıcı için sahne gösterisi”nin librettosu hâlen bestecisini arıyor.

Adnan Saygun’un 2007’deki 100. doğum yılı için hazırladığı, “Saygun Emre” opera projesi çerçevesinde yazdığı libretto üzerine beste çalışmaları Yiğit Aydın tarafından sürdürülüyor. Bu operadan “Prelüd” Bilkent Senfoni Orkestrası’na, 27. Uluslararası Ankara Müzik Festivali (2009) çerçevesinde verilen konserde seslendirilir. BSO operadan bir bölümü daha, ertesi yıl seslendirilir.

“Aspendos-Yüzyılların Aşkı” başlıklı bale proje ve librettosu besteci Hasan Niyazi Tura tarafından bestelendi, Aspendos Festivali’nde ve ardından Antalya DOB tarafından sahnelendi, Eskişehir Opera-Bale Günleri’nde de yer alır.

“Lale Çılgınlığı” başlıklı opera projesi ve librettosu, besteci Ali Hoca tarafından bestelendi, Antalya DOB tarafından sahnelendi, ayrıca İstanbul Opera ve Bale Festivali’nde de bir temsil yapar.

Konusunu Anadolu söylencelerinden alan ve projelendirip yazdığı “Şahmeran” opera librettosu besteci Bujor Hoinic tarafından bestelenir. Mersin DOB repertuarına alındıktan sonra, eski DOB Genel Müdür Vekili Selman Ada’nın talimatıyla beklemeye alınır. Halen de şimdiki Genel Müdür Murat Karahan’ın gündeminde ve sahnelenme talimatını bekliyor.

Artun Hoinic’in projesi için yazdığı , Artun Hoinic’in bestelediği Nemrut bale librettosunun da önümüzdeki yıllarda DOB genel müdürlüğü tarafından sahnelenmesi umud ediliyor.

Yazarın, Türk bestecilerinin yapıtlarının seslendirilip kayıt altına alınarak CD olarak Türk müzik arşivine kazandırılması yönündeki çabaları da sürüyor. Proje ve uygulamasıyla yayımını gerçekleştirdiği CD sayısı 35’e ulaşır.

Yazara, sanata katkılarından ötürü Seveda Cenap And Müzik Vakfı Onur Ödülü Gümüş Madalyası (1992) ve Kültür Bakanlığı Şükran Ödülü (1995) verilir.

Halen kurucusu olduğu, internetteki SANATTAN YANSIMALAR portalini yönetip burada yazan, ayrıca aylık ANDANTE Dergisi’nde yazarlık yapan Şefik Kahramankaptan, Sürekli Basın Kartı sahibidir.

Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi’nde "Müzedeki Müzik/Salı Konserleri" başlıklı oda müziği programının kurucusu ve sanat yönetmeni. Yılda 16 konserden oluşan bu oda müziği dizisi 2019-20 döneminde 5. Sezonunu yaşıyor.

Sivil toplum etkinliklerini Çağdaş Sanatlar Vakfı (ÇAĞSAV) Yönetim Kurulu Başkanı ve Seveda-Cenap And Müzik Vakfı Festival Danışma Kurulu Üyesi olarak sürdürmektedir (Ş. Kahramankaptan ile kişisel iletişim, 10.02.2020).

4.1.1.3. Yazıldığı Yıl/Bölümlenmesi/Süre/Yazma

24.06.2011-13.12.2012 tarihleri arasında tamamlanmıştır. Eser 2 perdeden oluşmaktadır. 1. perde 3 sahneden, 2. perde 3 sahneden oluşmaktadır. Eser metni 12 sayfadır. Süresi 1 Saat 40 dk. dır. Orijinal yazma bestecinin kendisindedir.

4.1.1.4. İlk Temsil/Görev Alan Sanatçılar/Rol Dağılımı

Dünya prömiyeri 2 Şubat 2013 Cumartesi akşamı saat 20:00'da Haşim İşcan Kültür Merkezi'nde sahnelenmiştir. Antalya Devlet Opera ve Balesi, ANTALYA.

Görev alan sanatçılar;

Şef: Hakan Kalkan

Dekor: Çağda Çitkaya

Kostüm: Nursun Ünlü

Koreografi: Mehmet Sipahi

Fink Van Broot: Devrim Demirel Ve Arda Doğan

Lotte: Burcu Kuru , Bilge Yılmaz İ A. Zşan Damcıoğlu

Gülendam: Ebru Kaptan

Sadrazam Damat Paşa: Şafak Güç

Jan Den Boyl: Bora Baran

Emma: Esra Arslantürk

Hook: Fatih Şanal

Tom: Özhan Gümüş

Bart: Ümit Burak Tekinay

Dört Kayıkçı: Onur Alparslan , Zafer İşgören, Ercan Uğur ve Ferdi Uslu

İstanbullu Çift: Tükel Acar , Emel Öziş

Zaptiye Başı: Emre Aytekin Ve Murat Özbek

Muhbir: Metin Yakar

Kalfa: Semiha Karadeniz

Rol Dağılımı;

Erkekler:

Fink Van Broot: Tenor

Jan Den Boyl: Bariton

Bart: Bariton

Hook: Tenor

Sadrazam Damat Paşa: Bas Veya Bariton

İki Kayıkçı: Bariton-Tenor

İstanbullu Çift-Erkek Ses: Tenor

Zaptiyabaşı: Bas

Muhbir: Tenor

Kadınlar:

Lotte: Soprano

Emma: Soprano

Hizmetçi: Sessiz Rol

Gülendam: Soprano Veya Mezzosoprano

İstanbullu Çift-Kadın Ses: Soprano

Kalfa: Sessiz Rol

Koro

Karma Koro

4.1.1.5. Orkestra

Pikolo, 2 flüt, 2 obua, korangle, 2 klarnet, bas klarnet, 2 fagot, kontrfagot, 4 korno, 3 trompet, 3 trombon, tuba, timpani, üçgen, zil, bas davul, trampet, def, darbuka, tahta blok, ksilofon, metalofon, kanun, akordeon, arp, yaylılar.

4.1.1.6. Konu

1.Perde:

Soylu bir aileden gelen Fink van Broot, hedeflediği değerli eşyaları ince planlar yapıp çalarak içindeki macera tutkusunu tatmin etmektedir. Günün modası gereği, ilgisini lalelere çevirmiştir. Felemenk'te bir avuç cins lale soğanının bir köşk karşılığı el değiştirdiği, yeni bir tür için normal bir çiftçinin yıllık gelirinin istendiği bir piyasa oluşmuştur. Fink van Broot, bu çılgın piyasadaki fısıltılara kulak kabartır. Güzeller güzeli Lotte'nin babası, Lale Borsası Başkanı Jan den Boyl'un çok nadide, değerli bir lale soğanına sahip olduğunu, bunu bahçesinin özel ve korunaklı bir bölümünde tuttuğunu öğrenir. Jan den Boyl'un güvenini kazanarak evine girip çıkmaya başlar, kızı Lotte'ye de kur yaparak kendine âşık eder. Davet edildiği akşam yemeği öncesi, bahçede dolaşırken, kızın ağzını arar ve “Büyük Amiral” adlı lale soğanının korunduğu yeri öğrenir. Yemekte baba-kızın içkilerine çaktırmadan uyku ilacı katan Fink van Broot, bahçeden “Büyük Amiral” soğanlarını çıkararak kayıplara karıştır. Uyandıklarında durumu fark eden baba-kız bahçeye koşar, kazılı yeri görünce değerli soğanların çalındığını görürler. Ancak fazla üzülmelerine de gerek yoktur. Rastlantıya bakın ki, bugün aşırı şişmiş olan lale piyasası çöker. Kâğıt üzerinde büyük değerlere ulaşmış lale soğanları artık sadece güzel birer çiçek olarak kalacaktır (Güleç Külekeci ve Güleç, 2017: s.421-422).

2. Perde:

Paraya ihtiyacı olmasa da, binbir güçlükle ele geçirdiği değerli lale soğanının bir anda değersiz bir yumruya dönüşmesi Fink van Broot'un gururunu incitmiştir. Elindeki lale soğanlarını kullanabileceği yeni bir serüvene yelken açmaya karar verir. Bu kez şansını lalenin geldiği yer olan İstanbul'da deneyecektir. İstanbul'da savaş yorgunu Sarayın ve halkın tam bir lale çılgınlığı yaşadığını görür. Lale bahçelerinde alemler yapılmakta, lale fiyatları da alıp başını gitmektedir. Öyle ki, kendisi de bir lale yetiştiricisi olan Sadrazam Damat Paşa fiyatlara narh koymuş, tavan getirmiştir. Kısa sürede elinde çok değerli lale soğanları bulunan bir Hollandalının kente geldiği duyulur. Haber Sadrazam Damat Paşa'ya da ulaşmıştır. Kısa sürede zaptiyeler tarafından yakalanan Fink van Broot, kendini Sadrazam Damat Paşa'nın huzurunda bulur. Lale meraklısı olduğunu, yanında çok değerli soğanlar getirdiğini, İstanbul'da

da lale konusunda inceleme yapmak istediğini söyler. Sadrazam Damat Paşa, bir müddet düşünür ve söylenenlerin doğru olup olmadığını anlamak için Hollandalıyı kendi konağında konuk etmeye karar verir. Mevsim sonbahardır, Fink van Broot'un yanında getirdiği soğanlar, konağın bahçesine dikilir. Konuğun gözleri ise Sadrazam Paşa'nın yetiştirdiği, tüm İstanbul'da konuşulan "Âsâfi" adlı lalenin ekili olduğu bölümdedir. Sadrazam'ın konuğa göz kulak olması için yanına verdiği cariyelerinden Gülendam'le Fink van Broot giderek yakınlaşırlar. Kış geçip lalelerin açma mevsimi geldiğinde birbirlerine sırlıklam aşık olmuşlardır. Nisanda "Büyük Amiral" açar ve Sadrazam Paşa bu laleyi çok beğenir, "Lü'lü-i Ezrak" adını verir, çoğaltılıp yaygınlaştırılmasını ister. Fink van Broot'a istediği zaman gidebileceğini, kendisine yetiştirdiği Asafi lalesinin soğanlarından da hediye edeceğini söyler. Konuk Hollandalı ise Gülendam'la evlenip kalmasına izin verilmesini ister. Sadrazam Damat Paşa, hemen düğün hazırlıklarına başlanması emrini verir, Fink van Broot'a da "Lalezarbaşı" payesini verir (Güleç Külekci ve Güleç, 2017: s. 422).

4.1.1.7. Libretto

1.PERDE

1.Sahne:

(Hollanda'nın Haarlem kentinde, meydandaki hanın önünde masalarda oturan çeşitli meslekten insanların tek konusu laledir. Herkes esas işini ikinci plana atmış, lale soğanı alıp satmak suretiyle zengin olma hayali peşindedir.)

(Müzikli konuşmalar)

BART

Bendeki kırçılı yok kimsede!

TOM

Sen benim eflatunu görsen, hayran kalırsın.

BART

Önemli olan kazanç. Ne veriyorlar ki?

JAN

Tam 3000 florin!

(İyi giyimli Fink van Broot hana yaklaşmış, insanların konuşmalarına kulak kabartmaya başlamıştır. Kadınli erkekli topluluk hem yiyip içmekte, bir yandan da bağıra çağıra konuşmaktadır.)

(Müzikli konuşmalar)

BART

Delirdin mi, benim on yıllık gelirim!

HOOK

Hiç durma, hemen sat!

BART

Nakit mi bari?

TOM

Keşke nakit olsa... Dört semiz öküz, oniki koyun...

HOOK

Ne o, adam besici mi yoksa?

TOM

Dört yük buğday, bir o kadar çavdar, iki ton tereyağı...

EMMA

Herifin çiftliği büyük galiba!

TOM

Gümüş bir kupa, bir takım elbise, fiçılarla şarap ve bira...

BART

Oh, oh, bir lale soğanına köşeyi dönüyor bizimki!

EMMA

Eeee?

TOM

Hepsi ancak 3000 filorin ediyor!

BART

Üstüne bir de Emma yok mu?

TOM

Dalga geçme Bart! Zaten tüm borsa kağıt üzerinde!

HOOK

Ya noter senedi, ya da bonolar... Kendimizi avutuyoruz işte!

KARIŞIK KORONUN ŞARKISI

Bitmez tükenmez lale aşkı,

Tatlı kâr peşindeyiz...

Alıyoruz, satıyoruz...

Ama hepsi, kağıt üstünde...

Kağıt üstünde hepsi ...

Kırmızısı, sarısı, kırçılısı

Yayvanı, uzununu, sivri dillisi...

Alıyoruz, satıyoruz ...

Ama hepsi, kağıt üstünde...

Kağıt üstünde hepsi ...

(Müzikli konuşmalar)

FINK VAN BROOT

Bakıyorum keyfiniz yerinde...

Madem herşey kağıt üstünde,
Sizin kazancınız nerede?

BART

Hepimizin esas işi var!

HOOK

Kimimiz duvarcı, kimimiz çiftçi...

KORODAN BİRİ

Terzimiz de var, kasabımız da!

BART

Hatta Emmamız bile var!

EMMA

Gelirsem yanına tepelerim seni!

FINK VAN BROOT

Bırakın dalga geçmeyi,
Adam gibi cevap verin bana...

BART

Esas öğrenmek istediğin ne?

FINK VAN BROOT

En güzel, en değerli lale kimde?

BART

Jan den Boyl!
Lale borsasının başkanı...
Güzel Lotte'nin babası...
Paha biçilemiyor lalesine...

KARIŞIK KORONUN ŞARKISI

Paha biçilemiyor lalesine!

Sırrı kendinde saklı...

Büyük Amiral'dir adı...

Bu bahar açtığında,

Artar iyice değeri...

FINK VAN BROOT

Demek en değerlisi!

BART

İşte Jan den Boyl, geliyor kendisi...

JAN DEN BOYL

Toplanmışsınız hepimiz!

Gene mi lale sohbeti?

Zenginin lalesi, züğürdün çenesini yorar!

BART

Evet efendim! Söz dönüp dolaşp hep laleye geliyor!

JAN DEN BOYL

Bu yabancı bey de kim böyle?

HOOK

Soylu bir lale meraklısı!

FINK VAN BROOT

Kendimi takdim edeyim:

Fink van Broot!

Her Felemenkli gibi,

Laleye biraz meraklıyım tabii ki!

JAN DEN BOYL

Ticaret mi? Oynuyor musunuz borsada?

FINK VAN BROOT

Hayır efendim! Sadece doğanın güzelliklerine meraklıyım bendeniz!

FINK'IN ŞARKISI

Keyif veriyor bana

Binbir renkte çiçekler...

Hele o cins laleler...

Seyrine doyamam

Koklamaya kıyamam!

Sakınırım dokunmaya.

Parada pulda gözüm yok,

Platonik bir aşk(tır) bu.

Keyif veriyor bana

Binbir renkte çiçekler...

Hele o cins laleler...

(Alkışlar...)

JAN DEN BOYL

Zaten görür görmez yüce duygulara sahip bir soylu olduğunuzu anlamıştım.

Lütfedip bu akşam yemeğe konuğum olursanız, bol bol lale sohbeti yaparız!

FINK VAN BROOT

Onur duyarım konuğunuz olmaktan...

JAN DEN BOYL

Evim hemen şurası...

BART

Turnayı gözünden vurdun yabancı!

Kızının güzelliği dillere destan...

KORO

Lotte'nin güzelliği dillere destan...

Dillere destan....

(Ara müziği)

2. Sahne

(Müzikli konuşmalar)

(Borsa başkanının evi... Lotte telaşla koşuşturmakta, hizmetçiye emir yağdırmakta, yemek için hazırlık yapmaktadır.)

LOTTE

Hep böyle yapar!

Akşama bir saat kala haber verilir mi?

(Hizmetçiye) Gümüşleri parlattın mı?

Buna da şükür! Yanında getirmediği lütf!

(Hizmetçiye) Hindiye fırına koydun mu?

Bari konuk yakışıklı biri olsa.

Bıktım, ihtiyar lale tacirlerinden!

Kapı çalınır, hizmetçi koşturur...Jan den Boyl girer...

(Müzikli konuşmalar)

JAN DEN BOYL

Evet, sevgili kızım!

Az sonra gelir konuğumuz.

Hazır mı herşey?

LOTTE

Hazır babacığım! *(Saçlarını eliyle okşayarak)* Ben de hazırım!

Kim bu konuk? Gene sizin tüccar takımından mı?

JAN DEN BOYL

Sana sürpriz! Ama tüccar olmadığını söyleyebilirim...

LOTTE

Şükürler olsun! İyice meraklandım işte...

(Kapı gene çalınır, hizmetçi koşturur. Fink van Broot, salona girer, bir reveransla Jan den Boyl ve kızını selamlar.)

JAN DEN BOYL

Hoşgeldiniz Bay Fink...

Bakıyorum dakiksiniz, tam vaktinde geldiniz...

FINK VAN BROOT

Ailemizin en önemli özelliği ciddiyet ve disiplindir efendim!

JAN DEN BOYL

Bu güzel hanım, rahmetli eşimden yadigâr, biricik kızım Lotte...

FINK VAN BROOT

Görür görmez büyülendim âdeta... En nâdide laleden bile güzel... *(Eline bir öpücük kondurur)*

LOTTE

Gerçekten mi? Samimi görüşünüz mü bu?

FINK VAN BROOT

Ailemizin özelliklerinden biri de içtenliktir efendim!

JAN DEN BOYL

İzninizle bahçeye bir bakıp döneceğim. *(Çıkar)*

FINK VAN BROOT

Hani bir görüşte aşk derler ya...

LOTTE

Evet, evet?

FINK VAN BROOT

Aynen öyle...Âşık oldum size...

LOTTE

Benim de size kanım kaynadı...

(Düet)

LOTTE

Yüreğim deli gibi atıyor

Genç, yakışıklı, kibar...

Ne içten kur yapıyor

Bu sözler kalbimi okşar...

FINK

Ne demişti meydandaki Bart?

Turnayı gözünden vurdun!

Ev zengin, kız güzel, hârika

Büyük Amiral nerede acaba?

(Alkışlar...)

(Hizmetçi girerek yemeğin hazır olduğunu bildirir. Jan den Boyl bahçeden içeri girer...)

JAN DEN BOYL

Bahçenin durumu iyi,

Toprak sertleşmiş yeterince,

Yapılacak iş, sadece beklemek baharı ...

FINK VAN BROOT

Nedir böyle heyecanla beklediğiniz?

JAN DEN BOYL

Bu bir sır! Ama sizden gizlememe gerek yok.

LOTTE

Ama baba?

FINK VAN BROOT

Ailemizin özelliklerinden biri de sır tutmaktır!

JAN DEN BOYL

Bahçede dünyanın en güzel lalesinin soğanları dikili...

FINK VAN BROOT

Hemen şuracıkta mı yâni?

JAN DEN BOYL

Evet. Hemen kapının yanında...

Baharda açtığında hayran kalacak herkes...

Adı da Büyük Amiral...

FINK VAN BROOT

Sizi kutlarım efendim!

Ama bu lalenin Lotte'den daha güzel olabileceğine inanmıyorum!

LOTTE

Ah, ne kadar kibarsınız. Kadın ruhuna hitabetmesini biliyorsunuz.

FINK VAN BROOT

Dileğim odur ki, Büyük Amiral açtığında bizim düğün çiçeğimiz olsun!

LOTTE

Tanrım, bana evlenme mi teklif ediyorsunuz?

FINK VAN BROOT

Ettim bile... Haydi, Büyük Amiral'in ve Lotte'nin şerefine içelim!

(Kadehler uzatıldığında Fink, birer minik hapı baba kızın kadehlerine bırakır.)

(Terzet)

LOTTE

Sonunda buldum dengimi

Genç, kibar, yakışıklı

Laleler içinde aşk

Mutluluk bekliyor bizi

BOYL

Hep özlemiştim böyle

Güvenilir bir damat

(İlaç etkisini göstermiş, baba-kız uyuklamaya başlamıştır. Fink, sessizce bahçe kapısını açıp çıkar...Uyandıklarında Fink ortada yoktur.)

LOTTE

Tanrım, yok ortada.

Kaçtı mı yoksa?

Mutluluğu buldum sanmıştım,

Hepsi tatlı bir yalanmış...

(Babasının gözü bahçe kapısına takılır.)

JAN DEN BOYL

Bahçe kapısı aralık...Yoksa? Yoksa?

(Koşarak kapıdan çıkar ve hemen döner)

JAN DEN BOYL

Mahvolduk!..

Büyük Amiral!.. Büyük Amiral'in soğanları çalınmış...

(Düet)

LOTTE

Mahvolduk... Sevdiğim kaçtı...

BOYL

Mahvolduk...Büyük Amiral çalındı!

LOTTE

Tam yakalamışken mutluluğu...

BOYL

Tam üretmişken hârika laleyi...

LOTTE

Tam giyecekken gelinliği...

BOYL

Bir servet kazanacakken...

LOTTE-BOYL

Mahvolduk... Mahvolduk!

(ara müziği)

3.Sahne:

(Kalabalık ellerinde noter senetleri, lale sözleşmeleri kızgın biçimde Lale

borsasının önünde toplanmıştır. Her kafadan bir ses çıkmaktadır.)

(Müzikli konuşmalar)

Durdu, tüm işlemler durdu!
Çöküş bu, çöküş!
Rüzgâr ticaretinin sonu...
Jan den Boyl nerede?
Soğanı görmeden parayı vermek yok artık!

KARIŞIK KORO

Olmayan laleyi aldık, sattık...
Hayâl kurduk kağıt üstünde...
Düşük tatlı kâr peşine,
Fiyatlar düştü küt diye!
Kâğıtlar kaldı elimizde...
Haydi evli evine, köylü köyüne...
Şarap parasına çalışan aracılar nerede?
Nerede lale ressamı? Emma nerede?
Bitti lale çılgınlığı, söndü tatlı hayâller
Kâğıtlar kaldı elimizde...
Haydi evli evine, köylü köyüne...

(Perde...)

2. PERDE

(Fink van Broot, 2 Kayıkçı (Bariton-Tenor), İstanbul'lu çift (soprano-tenor), zaptiyebaşı (bas), iki zaptiye, muhbir (tenor), Kalfa, Gülendam (soprano veya mezzo), Damat Paşa (bas bariton), koro)

1.Sahne:

(Deniz yoluyla İstanbul'a gelen Fink Van Broot, Galata'da bir hana yerleşmiş, kenti tanımaya çalışmaktadır. Galata rıhtımında kayıkçılar gözlerine kestirdiklerini Kağıthane'ye götürmek için çığırkanlık yapmaktadırlar.)

Hayde, beş akçeye Sadabad'e...

İki çift emrinizde, 10 dakikada uçarız...

Sadabad'e, Sadabed'e, hayde hemen gidiyoruz...

(Vink van Broot, hayretle ortadaki curcunayı ve kayıkçıları seyrederken, bir çift yaklaşır.)

(Düet)

ERKEK

Geliniz şu mutsuz gönüle

Bahşedelim bir eğlence ...

Haydi servi boylum,

Binelim bir kayığa

Gidelim Sadabad'e

KADIN

Gidelim efendim, gidelim

Çeşmeden cennet suyu içelim

Dolaşalım havuz başında

Seyrederim Kasr-ı Cihan'ı

ERKEK

Haydi servi boylum,

Binelim bir kayığa

Çalalım (zâlim) felekten bir gün,

Gidelim Sadabad'e...

KADIN

Gidelim efendim, gidelim!
Ejderhanın ağzından akan suyu,
Havuz başını görelim...
Dinlenelim Lalezar'da...

BİRLİKTE

Gönlümüze mutluluk dolacak
Alacağız muradımızı dünyadan...
Bindik iki çifte kayığa,
Çekin doğru Sadabad'e...
Çekin doğru Sadabad'e...

(Fink van Broot, çiftin cilveleşmesini hayretle seyretmiş, sonra rıhtıma doğru arkalarından izlemeye başlamıştır. Sadabad'ı merak etmiş, bir kayığa binip gitmeye karar vermiştir!)

FINK VAN BROOT

Laleleri, eğlenceyi duyduk,
Gördük nice Lalezar
Düşelim yola bakalım
Bir de görelim Sadabad'ı...

(Ama henüz birkaç adım atmışken, zaptiyeler gözükür. Bir adam eliyle Fink van Broot'u göstermektedir)

MUHBİR

İşte bu adam... Felemenkten gelmiş, laleciymiş...

(Zaptiyeler, Fink van Broot'u kısıkvrak yakalar. Halk ve kayıkcılar çevrelerini sararlar.)

ERKEKLER KOROSU

İşte enselendi gene
Hasından bir yabancı
Anlatır bir yığın masal,
Her yabancı, biraz yalancı...
Bu seferki bir Felemenkli
Yoksa peynir tüccarı mı?
İşte enselendi gene
Hasından bir yabancı...

FINK VAN BROOT

N'oluyor? Bırakın beni!

ZAPTİYEBAŞI

N'olduğunu Damat Paşa'nın huzuruna çıkınca anlarsın!

KORO

Damat Paşa'ya...
Doğru Damat Paşa'ya...
Tehlikede kellesi!

FINK VAN BROOT

İmdaaat!
Adalet, hürriyet, müsavaaat!

(Ara müziği, Tablo değişimi)

2. Sahne:

(Fink van Broot, Damat Paşa'nın konağına getirilmiştir. İki yanında birer zaptiye, bekletilmektedir. Görkemli bir müzikle Damat Paşa içeri girer.)

DAMAT PAŞA

Bu muymuş laleci yabancı?

ZAPTİYEBAŞI

Evet Paşa hazretleri...

Hancı ihbar etti, gösterdi...

Galata rıhtımında Kağıthane kayıklarına binerken yakaladık.

FINK VAN BROOT

Canımı bağışlayınız efendim!

Size en değerli lalenin soğanını hediye ederim!

Damat Paşa umursamaz görünür...

DAMAT PAŞA

Zaptiyebaşı! Şu küçük keseyi muhbir Hancıya ver, gözünü kulağını hep açık tutsun!

Bizi yalnız bırakın şimdi!

(Zaptiyeler çıkarlar...)

DAMAT PAŞA

Anlat bakalım Felemenkli,

Neymiş o değerli lale soğanı?

FINK VAN BROOT

Çok seçkin, çok nadide...

Beş seneden fazla uğraştılar,

Sonunda başardılar...

N' olur, bağışlayın canımı...

Bu güz dikersek, bahara açar lale...

DAMAT PAŞA

Düşmüşsün hemen can derdine

Sen bizi barbar mı zannettin?

İstanbul'un dört yanı laleazar

Bizi anlamaz mı zannettin?

FINK VAN BROOT

Hâşa efendim, hâşa...

Ama can herşeyden tatlı!

DAMAT PAŞA

Bre Felemenkli!

Bilir misin, kimin huzurundasın?

FINK VAN BROOT

.....

(Damat Paşa'nın şarkısı)

DAMAT PAŞA

Ben, Damat Paşa...

Osmanlı'nın Sadrazamı...

Sorulur benden memleketin her işi,

Dediğim dedik,

İstersem astığım kestik!

Yok benden büyük laleci

Yetiştirdim tam on çeşit,

Asafî en ünlüsü...

Halkımı düşünürüm,

Tüm piyasa denetimde...

Fahiş fiyata izin yok,

Her lalenin bellidir tavanı...

Cüret edip aşan olursa,

İşte onun boynu hemen vurula!

Anladın mı şimdi?

FINK VAN BROOT

Anladım Sadrazam Hazretleri!

Boynumu vurdurmayın sakın!

DAMAT PAŞA

Herşey sana bağlı...
Konaktan dışarı adım atmak yok!
Görelim nasıl lalecisin?
Şu senin soğanları iyi bir yere dik
Bakalım ne çıkacak bahara?
Ya âbad olursun, ya mevtâ!

(Damat Paşa çingırağı çalıp kalfayı çağırır, Fink van Broot ise yaşama sevinci içindedir.)

DAMAT PAŞA

Kalfa, tez Harem'den Gülendâ'm'ı getirin...
Şanslı adamsın Felemenkli...
Sana bir yoldaş vereceğim.
Hem bahçevandır, hem de...

(Kalfa, tam bu sırada Gülendâ'm'ı getirir.)

GÜLENDAM

Kulunuz emrinize âmâde Paşa Hazretleri...

DAMAT PAŞA

Bak Gülendâ'm, sana emanet bu Felemenkli!
Dikin soğanlarını, bekleyelim baharı...
Kışı da boş geçirmeyin, el atın limonluğa
Sonra bahar gele, hoş gele...

(Terzet)

DAMAT PAŞA

Bahar gele, hoş gele
Koca kışın sonunda
Lale mevsimi tez gele.

GÜLENDAM

Bahar gele hoş gele
Bahçe soğuk, döşek sıcak
Koca kış tez gele.

FINK VAN BROOT

Bahar gele hoş gele
Umur bizi amiralde
Çiçekleri gül açar.

(röpriz)

(ara müziği)

3.Sahne:

(Fink van Broot ile Güleendam limonlukta dolaşmakta, çiçeklere bakmaktadır. İki genç de birbirlerinden hoşlanmışlardır. Felemenkli bir yandan Paşa'nın söz ettiği Asafi lalesinin soğanlarının dikili olduğu yeri kollamakta, bir yandan da Güleendam'a kur yapmaktadır.)

FINK VAN BROOT

Biliyor musun Güleendam,
Damat Paşa'ya müteşekkirim!

GÜLENDAM

Canımı bağısladığı için mi?

FINK VAN BROOT

Senin gibi güzel, tatlı, akıllı bir kadını bana bahsettiği için!

GÜLENDAM

Sahi mi bu iltifatlar? Benden hoşlandın mı?

FINK VAN BROOT

Hem de nasıl!

Bundan sonra önce canan, sonra can!

GÜLENDAM

Bilirim sizin gibileri...

Memlekette bekleyeniniz vardır!

Gene de hoşuma gitti iltifatın...

Yakışıklı, tatlı dilli adamsın.

Ne der bizimkiler?

İki gönül bir olunca,

Limonluk seyran olur!

(Sarılırlar...)

(Düet)

GÜLENDAM

Bir oldu gönüller

Limonluk bize seyran

Kış boyu buradayız

Sobamız çıtır çıtır

Bir oldu gönüller.

FINK VAN BROOT

Bir oldu gönüller

Ben Gülendiram'a hayran

Bu işveli kadınla

İki kış bile geçer

Bir oldu gönüller

(Sevgililer limonluktaki sedire uzanırlar ve ışıklar yavaşca kararır. Romantik bir ara müziği kış ve iki gencin sevişmesini betimlemektedir.)

(Işıklar, baharı temsil ederek yeniden aydınlandığında limonlukta pek çok bitkinin canlanmış, lalelerin açmış olduğu görülür.)

GÜLENDAM

Yaşasın, tüm laleler açıyor.
Paşamızın Asafi'si goncada
Nerede senin Büyük Amiral?

FINK VAN BROOT

İşte şu köşede...
Tanrım, yaprakları ne canlı?
Şu renklere bak...

GÜLENDAM

Hiç görmedim böylesini
İnanılmaz bir desen
Tanrı vergisi renkler...
Sanki padişah lalesi...

FINK VAN BROOT

Kellem gerçekten kurtuldu mu dersin?

GÜLENDAM

Canın çoktan garanti...
(Kimbilir) Ne ihsanlar verecek sana,
Lalesever Damat Paşa...

GÜLENDAM

Arap Kalfa!.. Arap Kalfa!..
Tez Paşa'ya muştula...
Açtı laleler... Laleler açtı...

(Gülendam ve Fink sevinçten hoş bir vals yapmaya başlarlar... Kalfa telaşla girer...)

KALFA

Kız Gülendám, toparlanın
Damat Paşa geliyor,
Tüm konak ahalisi de peşinde!

(Güendám ve Fink toparlanırken Damat Paşa, koroyla birlikte girer.)

DAMAT PAŞA

İşte sonunda beklenen bahar
Canlandı doğa, fişkırıyor laleazar
Görelim nerede bizim beklentimiz!
Amiral açmadı dersin Felemenkli...
Çıkamazsın bahardan yaza...

KORO

Amiral açmadı dersin Felemenkli...
Çıkamazsın bahardan yaza...

FINK

Açmaz mı Paşam, açmaz mı?
Çok seçkin, çok nadide...

GÜLENDAM

Hiç görmedim böylesini
İnanılmaz bir desen
Tanrı vergisi renkler...
Sanki padişah lalesi...

DAMAT PAŞA

Şimdi taşacak sabrım!
Çabuk gösterin şunu,
Hangi köşede?

GÜLENDAM VE FINK

İşte şu köşede...

DAMAT PAŞA

Tam dediğin gibi Gülendir!

İnanılmaz bir desen

Tanrı vergisi renkler...

Sanki padişah lalesi...

KORO

Tanrı vergisi renkler...

Sanki padişah lalesi...

DAMAT PAŞA

Bu lalenin adı,

“Lü’lü-i Ezrak” olsun...

O bir Mavi İnci

Belli, cihanda birinci...

KORO

O bir Mavi İnci

Cihanda birinci...

DAMAT PAŞA

Emrimdir tüm bahçıvanlara:

Mavi İnci çoğaltıla,

Üretenler ödüllendirile,

Tüm saray bahçelerine dikile...

Evet, Felemenkli...

Dediğin doğru çıktı...

Hem kurtardın canını,

Hem hakettin ödülü...

Dile benden ne dilersin?

FINK VAN BROOT

Şeyy, Paşa Hazretleri, ben...

DAMAT PAŞA

Anlaşıldı, anlaşıldı...

Tez düğün dernek kurula...

Verdim gitti Gülendam'ı

Felemenkli de bundan böyle,

Bahçıvanbaşı!

KORO

Bahçıvanbaşı! Bahçıvanbaşı!

DAMAT PAŞA

İtirazı olan var mı, yok!

KORO

İtirazı olan var mı, yok!

GÜLENDAM

Neye niyet, neye kısmet!

Kırk cariyeden biriyken

Verdi gelinliğimi paşa...

Üzerine bir de büyük makam!

Bitmiş cariyelik ne gam?

FINK

Neye niyet, neye kımet!

Güzel lotte derken,

Artık benim tatlı gülendam

Üzerine bir de büyük makam

Bitti serüven tutkusu ne gam

GÜLENDAM-FINK

Artık gideriz üç çifte kayıkla

Doğru Sâdâbâd'e...

Gönlümüze mutluluk dolacak

Alacağız muradımızı dünyadan...

GÜLENDAM-FINK VE KORO

Bindik üç çifte kayığa,

Çekin doğru Sâdâbâd'e...

Çekin doğru Sâdâbâd'e...

(Perde-Son)

4.1.1.8. Metnin Bulunduğu Kitaplıklar

Antalya Devlet Opera ve Balesi Kütüphanesi.

4.1.1.9. Eser Hakkındaki Basın Bilgileri

ANDANTE
Türkiye'nin Klasik Müzik Dergisi

ANDANTE ONLINE HABER ÖDÜLLER SÖYLEŞİ MAKALE ELE

Anasayfa > Haber > Lale Çilginliği operası dünyada ilk kez Antalya'da sahnelenecek

HABER Lale Çilginliği operası dünyada ilk kez Antalya'da sahnelenecek

22.01.2013

Dünya'da ilk kez sahnelenecek olan 'Lale Çilginliği' operası, tüm sanatseverleri Antalya'da buluşturacak. Antalya Devlet Opera ve Balesi'nin dünya prömiyerini gerçekleştireceği eserin müzikleri Ali Hoca'ya librettosu ise Şefik Kahramankaptan'a ait. İsmi Hollanda'nın Altın Çağ'ında lale soğanlarının fiyatlarının aniden aşırı derecede yükselip çöküşüne geçtiği dönemden alan 'Lale Çilginliği' eserinin rejisörü ise ünlü tiyatrocusu Murat Atak. Dünya prömiyeri 2 Şubat Cumartesi akşamı saat 20.00'da Haşim İğcan Kültür Merkezinde gerçekleştirilecek eserin provaları da aralıksız sürüyor. Rejisör Murat Atakla birlikte çalışan sanatçılar yoğun çalışma temposuyla dünya prömiyerine hazırlanıyor. İş ve sanat dünyasından isimlerin davet edildiği prömiyer gecesi ne yurtdışı basınından da katılım olması bekleniyor.

Dünya Prömiyeri 2 Şubat Gecesi

Şef Hakan Kalkan orkestrayı yöneteceği ve 1 saat 20 dakika süren eserde dekor Çağda Çitkaya, kostüm Nursun Ünlü, koreografi ise Mehmet Sıpahtı imzasını taşıyor. Devrim Demirel ve Arda Doğan'ın dönüşümlü olarak canlandıracağı 'Fink Van Broos' karakterinin yanı sıra Burcu Kuru, Bilge Yılmaz, A. Ziya Damcıoğlu ise 'Lotte', Ebru Kaptan ise 'Gülendam' karakteriyle sahne atacak. Sadrazam Damat Paşa'yı Şafak Güç, Jan den Boyl karakterini ise Bora Baran canlandıracak. Eserde ayrıca Esra Arslantürk 'Emma', Fatih Şanal 'Hook', Özhan Gümüş 'Tom', Ümit Burak Tekinay 'Bart', Onur Alparslan, Zafer İğören, Ercan Uğur ve Ferdi Uslu 'Dört Kayıkçı', Tükel Acar 'Emel Özy', İstanbul Çiti, Emre Aytekin ve Murat Özbeke Zaptiye Başı, Metin Yakar 'Muhbir' ve Semih Karadeniz 'Kalfa' karakteriyle izleyicilerle buluşacak.

Fotoğraf 1. Lale Çilginliği Operası İlk Kez Sahnelenecek-Andante Dergisi¹⁶

¹⁶Andante Dergisi Portalı. (2013). <https://www.andante.com.tr/tr/3693/Lale-cilginligi-Operasi-Dunyada-ilk-Kez-Antalya-da-Sahnelenecek/Erisim:12.04.2020>.

Anasayfa > Haber > Lale Çılgınlığı operası İstanbul prömiyeri Bahçeşehir'de yapıldı...

Lale Çılgınlığı operası İstanbul prömiyeri Bahçeşehir'de yapıldı...

29.06.2013

Antalya Devlet Opera ve Balesi, Türkiye-Hollanda ilişkilerinin 400.yılı dolayısıyla Şefik Kahramankaptan'ın konulandırıp kaleme aldığı ve Ali Hoca tarafından bestelenen **Lale Çılgınlığı** operasının İstanbul prömiyeri, 4. Uluslararası İstanbul Opera Festivali kapsamında 28 Haziran gecesi Başakşehir Kültür Sanat Merkezi'nde yapıldı. Adını Hollanda'da 1637 yılında lale soğanı borsasındaki hareketler ve borsanın çöküşünden alan iki perdelik eserin ilk perdesi Hollanda'da, ikinci perdesi ise İstanbul'da geçiyor.

Soylu bir aileden gelen, macera tutkunu Felemenk Fink van Broot, lale borsası başkanı Jan den Boylun güvenini ve kızı Lotte'nin kalbini kazanarak, bahçelerinden Büyük Amiral adındaki paha biçilmez lale soğanını çalar. Lale borsasının çökmesi üzerine soluğu İstanbul'da alır ve asit macera burada başlar. Eseri rejisör Murat Atak sahneye koydu. Dönemsel ve mekansal geçişlerin Çağda Çıkaya'nın rejisör istekleri doğrultusunda başarılı bir sahne tasarımıyla sunulduğu, gışıl tasarımını Nursun Ünürün yaptığı eserde, orkestrayı şef Hakan Kalkan yönetti. Koreografyî Mehmet Sipahi'nin hazırladığı eserin koro şefi Mahir Seyrek, ışık tasarımı ise Mustafa Eski'ye ait.

Like 0

Paylaş

İstanbul prömiyerinde 'Fink van Broot' karakterini tenor Devrim Demirel, 'Lotte'yı soprano Bilge Yılmaz, 'Gülendam'ı soprano Ebru Kaptan, 'Sadrazam Damat Paşa Şafak Güç' ve 'Jan den Boyl'u bariton Bora Baran canlandırdı.

1200 kişilik salonun dörtte üçünü dolduran izleyici, beğenisini yoğun alkışlarla ifade etti. Libretto yazarının 'Mutlu sonla biten bir halk operası' olarak nitelendirdiği eser önümüzdeki sezon Antalya'da sahnelenmeye devam edecek.

Fotoğraf 2. Lale Çılgınlığı Operası İstanbul Prömiyeri¹⁷

4.1.2. Ortam Çözümlemesi

4.1.2.1. Operanın Türü

Türkiye için kültürel bir değer olan lale, Asya'dan Anadolu'ya Türk'lerin getirmiş olduğu bir çiçektir. Zamanla dikkatleri üzerine çekmiş olan bu güzel çiçek, İstanbul'a çeşitli amaçlarla gelmiş yabancıların vasıtasıyla Hollanda'ya kadar uzanan tarihi bir yolculuğa çıkar. Bu iki ülkede bir dönem lale soğanlarının değer kazanması sebebiyle tarihlere de kazınmış "LALE ÇILGINLIĞI" süreci yaşanır. Tulipmania/ Lale Çılgınlığı başlığını taşıyan iki perdelik opera eseri, tarihteki bu ortak değeri halk operası olarak yansıtmayı amaç edinir. Lale Çılgınlığı Operası, "tarihsel", "fantastik-masalsı", "lirik" opera türlerine örnektir.

¹⁷Andante Dergisi Portalı. (2013). <https://www.andante.com.tr/tr/4004/Lale-cilginligi-Operasi-istanbul-Promiyeri-Bahcesehirde-Yapildi/Erisim:12.04.2020>.

4.1.2.2. Eser Hakkında Besteci/Librettist/Rejisör Görüşü

Ali Hoca'nın konuyla ilgili açıklamaları:

Bir gün Şefik Kahramankaptan bir temsil öncesi beni buldu ve ilgilenirsen bir konu var onunla ilgili bir Libretto yazmak istiyorum. Eğer bestelemeyi kabul edersen hemen Librettoyu yazmaya başlayacağım dedi. Hollanda-Türkiye 400. yılı dolayısıyla Lale Çılgınlığı ile ilgili bir konu olduğunu söyledi. İlk perde Hollanda'da geçecek, İkinci Perde Türkiye'de. Biraz zor ilk perde ile ikinci perdeyi bağlamak çünkü ilk perdede ki kişilerin tümü Hollanda'lı olacak dedi. Konu hoşuma gitti. Bana masalımsı geldi çünkü bütün kişiler hayali olacaktı. Birinci perde ile ikinci perde arasında asır farkı olacaktı ama temel karakter (tenor) iki perdeyi birbirine bağlayacaktı. Ben kabul ettikten sonra Şefik Bey librettoyu bitirdi ve İlk operam olarak Antalya Devlet Opera ve Balesinde sahnelendi. Bu eser daha kısa süre de biteceği için Termessos Operasını bestelemeye ara verdim ve Lale Çılgınlığını diğer adıyla Tulipmania'yı bitirdim.

İlk opera eserim olmasına rağmen başarılı bir sonuç elde ettiğimi söyleyebilirim. Daha önce çocuk oyunları bestelediğim için aslında o tarz çalışmalarımın operaya da bir zemin oluşturduğu şüphesiz. Lale çılgınlığı bir sene boyunca antalyada sahnelenmiştir. Bir ilki yaşattığı için zaman zaman duygulandığım süreçler oldu. Uzaktan baktığınız zaman bir sürü insan o operaya hayat vermek için uğraşiyor ve bunu izlemek müthiş bir duygu. Beni çok heyecandıran bir süreçti. Bir eser için gelen eleştirileri her zaman dikkate almayı düşünürüm fakat tamamlanmış bir eserin eksikliklerini düzeltmek yerine yeni eserlerde bunları uygularım. Tüm karakterlerin hayali oluşu karakterleri hayal ederek müziklememi sağladı. Bestelendikten sonra rejisör ayrı bir kişilik kazandırdı. Müzikleri bana ait olsa da esere bu yönüyle hayat veren Rejisör Murat Atak olmuştur. Hayali temalardan oluştuğu için masalsi bir yapıt olduğunu düşündüm. Sahnelenen ilk operam olmasının bende yarattığı duyguların tarifi imkansız. Prömiyeri izlerken rejisöründen dekoru yapana, orkestra şefinden koro şefine, orkestradan koroya, kostümcüsünden kondüvitine, solistlerine kadar eserimi en iyi şekilde sahnelemek için uğraşan bir çok insanı düşündüm. Ne kadar çok kişinin emeği vardı.

Eser, kendi tarzında (işlenmiş makamsal yapı) olmalı, kolay anlaşılır olmalı, melodik olmalı, orkestral renkler güçlü olmalı, Hollanda'yı Osmanlı'yı ve laleyi anlatıyor olmalı, kişiler hayali olduğundan bu kişiler iyi anlatılmalıydı. Antalya Devlet Opera ve Balesi'nde bir yıl boyunca sahnelenen eserim için düşüncem masalımsı bir operanın ortaya çıkmış olduğu yönündedir (A. Hoca ile kişisel iletişim, 14.01.2020).

Şefik Kahramankaptan'ın konuyla ilgili açıklamaları:

Her operanın yazılışının farklı bir öyküsü vardır. Opera tarihinde genellikle bestecilerin bir konu bulup librettistlere başvurduğu görülür. Lale Çılgınlığı operamızda ise tam tersi bir durum söz konusuydu. Bir librettist olarak, Türkiye-Hollanda ilişkilerinin 400. yılı dolayısıyla yapılabilecek etkinlikler kapsamında bir opera yazılabileceğini düşündüm ve kolları sıvadım.

İki ülkenin tarihinde belki de en önemli kültürel ortak değer "lale"ydi. Lale, Asya'dan Türklerle Anadolu'ya gelmiş, İstanbul'da yabancıların dikkatini çekmiş ve Hollanda'ya ulaşmış bir çiçektir. Hollanda'da da, İstanbul'da da birer dönem "Lale Çılgınlığı" yaşanmıştı... Operanın adı böylece ortaya çıkıverdi, üstelik yabancı dilde de "Tulipmania" olarak gayet iyi anlaşılabilirdi. Giriştiğim tarih araştırmalarında bir opera için gerekli pek çok renkli ögenin varlığını ortaya çıkardı.

Böylece, tarihteki bu ortak paydayı iki perdelik bir "halk operası" olarak yansıtmak üzere librettoyu kaleme almaya başladım. İlk perde Hollanda'da, ikinci perde ise İstanbul'da geçecek, böylece iki ülkede de laleye verilen önem, bunun toplumsal yansımaları, hafif, hatta yer yer mizahi bir yaklaşımla sahneye aktarılmış olacaktı.

Şunu özenle belirtmeliyim ki, bu bir öykü olduğuna göre, operadaki şahsiyetler tarihten esinlenilmekle birlikte, tamamen hayâlidir. Peki, bu metni kim besteleyecekti? Türkiye'de "kısa sürede" opera besteleyecek besteci bulmak kolay değildir. Çoğu bestecinin akademik görevi vardır, ayrıca konuyu sevmeleri, emeklerinin karşılığını tam olarak karşılayıp karşılamayacağını bilemeden zaman harcamaları gerekir. Besteci arayışım sırasında, İzmir Devlet Opera ve Balesi'nde şef olarak görev yapan, Ankara Devlet Konservatuarı mezunu arkadaşımız Ali Hoca'nın da bir opera bestelemek

amacıyla libretto aradığını duydum. Hemen bir araya geldik, Ali Hoca konuyu sevdi, ben de kısa sürede bestelemesi için operanın metnini kendisine teslim ettim. Lale Çılgınlığı, Ali Hoca'nın yoğun çalışması sayesinde, yıllardır çeşitli bestecilerle uğraştığım "Saygun Emre" ve "Şahmeran" opera projelerimle, "Ak Güvercin Gibi" sahne gösterisi projemi sollayıp ön sıraya yerleşiverdi. Ali Hoca'nın kısa sürede bestelemeyi tamamlaması ve Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü'nün yapıtı beğenip, Antalya'nın repertuarına almasıyla yapıt dinleyici huzuruna geldi. 2013 yazında İstanbul Opera ve Bale Festivali'nde de sergilendi. Yapıtın Antalya'da dünya prömiyeri yapmış olması da anlamlıdır. Çünkü Antalya ve yöresi "çiçek üretimi" bakımından Dünyanın sayılı merkezlerinden biri haline gelmiştir (Ş. Kahramankaptan ile kişisel iletişim, 10.02.2020).

4.1.3. Dramaturgi Çözümlemesi

4.1.3.1. Librettoda Tema ve Karşıtlıklar

4.1.3.1.1 Ana Tema ve Asal Karşıtlıklar

Lale Çılgınlığı Operası'nın ana temasını, çok değerli bir çiçek türü olan lale ve insanların "Lale Çılgınlığı" (Tulipmania) adıyla bilinen süreçte laleye gösterdiği ilgi oluşturmaktadır. Lale, Hollanda ve Türkiye'de ortak sayılabilecek bir kültür haline gelmiştir. İki ülkede de uzun zamanlar ilgi görmüş ve ticareti yapılan değerli bir çiçek olarak yer almıştır.

Metinde asal karşıtlığa örnek olarak Felemenk'in soylularından Fink Van Broot'un lale soğanlarına ilgi duyduğu için lale borsası başkanı Jan Den Boyl'un, dikkatini çekerek güvenini kazanması ve sonrasında Boyl ve kızını uyutarak lale soğanlarını çalması gösterilebilir. Buradaki asal karşıtlığı güven ve ihanet çatışması oluşturur (1. perde, 1. ve 2.sahne).

4.1.3.1.2. Yan Tema ve Yan Karşıtlıklar

2. perdede, Fink Van Broot'un binbir güçlükle ele geçirdiği değerli lale soğanlarının bir anda değersiz bir hale düşmesi gururunu incitir. Bu durumun kendisini çaresizlik ve umutsuzluğa sürüklemesi, bir yan tema olarak işlenmektedir. Fink Van Broot, elindeki lale soğanlarını kullanabileceği yeni bir yöntem arayışına girer. Bu kez de şansını lale soğanına ilginin büyük olduğu İstanbul'da dener. Artık çaresizliğin yerini hırs, umutsuzluğun yerini ise şansın alması birer yan karşıtlıktır (2. perde, 2. ve 3.sahne).

4.1.3.2. Kişileştirme

4.1.3.2.1. Asal Kişiler

Fink Van Broot: Yakışıklı, tatlı dilli, lale soğanlarına göz dikmiş kulak kabartmış, dakik ciddiyeti seven disiplinli, sır tutan, ilgisi çeken kadına kurlar yapan soylu bir aieden olmasına rağmen hedeflediği değerli eşyaları ince planlar yapıp çalarak içindeki merak tutkusunu tatmin etmeye çalışan Flemenk'li bir gençtir.

Jan Den Boyl: Zengin bir lale tüccarı. Bahçesinde en önemli lale türü olan büyük amirali yetiştirir. Zenginliğinden ötürü burnu havada çevresindekileri küçük görmektedir. Büyük amirali bir sır olarak sakalamaktadır.

Lotte: Jon den Boyl'un kızıdır. Güzelliği dillere destan olmuştur. Lale ticareti için zaman zaman evlerine gelen yaşlı tüccarlardan yakınırdır. Kendisi müzmin bekar olduğu için genç ve yakışıklı bir misafirin gelmesini istemektedir.

Damat Paşa: Tüm şehre hükmeden, her şeyin ondan sorulduğu bir osmanlı sadrazamıdır. Laleye olan ilgisi ile birçok çeşit lale soğanı büyötmektedir. Herhangi bir yolsuzluk, yanlış veya başına buyruk hareket eden insanları ölümlle cezalandırır. Acımasızdır. İşine gelen durumlar karşısında anlaşma yaparak insanların canını bağışlar.

Gülendam: Güzel, tatlı, akıllı, işveli, bir kadındır. Sadrazam damat paşanın sarayında bahçevan olarak çalışmaktadır.

4.1.3.2.2. Yan Kişiler

Emma, Tom, Hook, Bart: Zengin olma hayaliyle lale tüccarlığına merak salan çeşitli mesleklerde yer alan halktan insarlardır. Zaman zaman bir araya gelerek haarlem kentinde meydandaki han a gelerek lale soğanı alıp satmayı konuşurlar.

İki Kayıkçı: İstanbul'a yeni gelmiş insanları, galata rıhtımından kagıthaneye kayıkla tasıtmaktadırlar. Rıhtımda müşteri toplama için bağırırlar.

İstanbul'lu Çift: Galata rıhtımında kayığa binmiş, cilveleşen birbirine kur yapan çifttir.

Zaptiye Baş: Damat paşaya hizmet eden, asayıştan sorumlu kötü kalpli bir görevli.

Kalfa: Sadrazam paşanın evinde yaşayan iyi kalpli yardımcısıdır.

Muhbir: Fin Van Broot'u ihbar eden kişidir.

4.1.3.2.3. Figüranlar

İki Zaptiye: Zaptiye başının emrinde asayıştan sorumlu olan görevlilerdir.

Hizmetçi: Jan den boyl'un evinde çalışan yardımcıları, hizmetçileridir.

4.1.3.2.4. Koro

Erkek Koro, Karma Koro: Olan bitenin üzerine hep bir ağızdan söylemlerde bulunurlar.

4.1.3.3. Aksiyon Planı

- Fink Van Broot ilgisini çeken lale soğanlarının peşine düşer.
- Jon den Boyl'un zenginliğinden ötürü onun dikkatini çekmiştir ve kendisini sevdirek evine konuk olur.
- Güvenini kazandığı Boyl ve kızını uyutarak lale soğanlarını çalar.
- Boyl'un kızı Lotte'ye göz koyar ve kendisine aşık eder.
- Aşırı şişmiş olan lale piyasası düşüş geçer. Lale soğanları değersizleşir.
- Fink Van Broot elindeki lale soğanlarını satmak için yeni bir maceraya koyulur.
- İstanbul'da ilgi gören laleleri satmayı planlar.
- Şehre gelişi lale yetiştiricisi Sadrazam Damat Paşa'nın kulağına gider.
- Damat Paşa zaptiyelerinin yakalayıp huzuruna getirmesiyle Fin Van Broot'u tanımış olur.
- Fink, İstanbul'da bulunma amacını açıklar.
- Damat Paşa, söylenenlerin doğruluğunu anlamak için Fink Van Broot'u konağında bir süre ağırlar.
- Kış geçmiş lale mevsimi geldiğinde Fink Van Broot'un getirdiği lale soğanlarının açmasıyla Sadrazam Damat Paşa gördüğü bu lale türünü çok beğenir, Fink Van Broot'u ödüllendirmek ister.
- Ödül olarak kendi kararıyla onu bahçevanı Gülendam'la evlendirir ve bahçevanbaşı payesini verir.

4.1.3.4. Olay Dizisi

1.perde, 1.sahne:

- Hollanda'nın Haarlem kentinde yer alan bir kasaba meydanında çeşitli meslekten insanların arasında lale muhabbeti geçmektedir.
- Fink Van Broot, konuşmalara kulak kabartır.
- Fink Van Broot, aralarındaki sohbeti merak eder ve en değerli lale soğanının kimde olduğunu sorar.
- Esnaflardan biri olan Bart en değerli lale soğanının, lale borsası başkanı Jon Den Boyl'da olduğunu söyler.

- Hem en değerli lalenin kimde olduğunu, hem de bu lale türünün adının Büyük Amiral olduğunu öğrenir.
- Daha sonra Jan Den Boyl esnafın yanına gelmiştir ve bu sırada kendisine yabancı görünen Fink Van Broot'u merak eder.
- Fink Van Broot kendini tanıtır.
- Fink Van Broot'u sevmiş daha yakından tanımak adına konuğu olarak davet eder.
- Fink Van Broot daveti geri çevirmez kabul eder.
- Bu sırada Bart, Fink Van Broot'a turnayı gözünden vurduğunu ve Boyl'un kızının dillere destan bir güzelliğinin olduğunu söyler.

1.perde, 2.sahne:

- Lotte telaşlı bir halde evlerindeki hizmetçilerine emretmekte, yemek için hazırlık yapmaktadır.
- Babası Boyl'un ani davet planlarından yakınmaktadır.
- Kapı çalar ve boyl gelmiştir.
- Kızı lotte ile hazırlıklarının durumundan konuşurlar.
- Lotte konuğu merak eder, babası sürpriz olduğunu dile getirir ve söylemez.
- Lotte iyice meraklanmıştır.
- Kapı çalmıştır ve gelen Fink Van Broot'tur.
- Fink Van Broot evin salonunda Jan Den Boyl ve kızı Lotte ile tanışır.
- Jan den boyl, Fink Van Broot'u zamanlı geldiği için dakik bulur.
- Fink övünerek her zaman böyle olduğunu ve aileden gelme bir alışkanlık olduğunu söyler.
- Ailesinin güzel özelliklerinden söz ederek konuşmasına devam eder.
- Boyl, kızını tanıtır.
- Fink, güzelliğinden büyüldüğünü söyleyerek Lotte'nin elinden öper.
- Lotte şaşırmıştır, o da Fink'ten etkilenir.
- Boyl, bahçeye bakmak için bir süreliğine yanlarından ayrılır.
- Fink ve Lotte'nin aralarında bir süre iltifat içeren cümleler geçer.
- Birbirlerine olan hayranlıklarını dile getirirler.
- Hizmetçi, yemeğin hazır olduğunu bildirir ve yemek yemeye geçerler.

- Fink, yemek esnasında Boyl'un heyecanla bekleyişlerinin ne olduğu sorar.
- Boyl bunun bir sır olduğunu, bahçelerinde ekili olan çok güzel bir lalenin baharda açacağından bahseder.
- Fink, Lotte'ye iltifat etmeye çalışır, lale soğanının güzelliğinin Lotte'den güzel olcağını düşünmediğini söyler.
- Lotte şaşırmıştır. Fink daha sonra lotteye evlenme teklifini iletir ve bunun şerefine kadeh kaldırırlar.
- Fink Boyl ve kızının kadehine birer hap koyarak onları bayıltır.
- İlaç etkisini göstermiş, Fink ise bahçedeki değerli lale soğanını çalarak kaçmıştır.
- Baba kız ilacın etkisi geçtikten sonra uyanır ve Fink'in olmadığını farkederler.
- Lotte, aldatılmasına üzülürken babasının gözü açık duran bahçe kapısına takılır.
- Boyl bahçeye gidip baktığında Fink'in lale soğanlarını çalmış olduğunu anlar ve mahvolurlar.

1.perde, 3.sahne:

- Lale borsasının öünde duran kalabalık, ellerinde duran noter senetleri ve boyl ile yaptıkları lale sözleşmeleriyle kızgın bir biçimde aralarında sohbet ederler.
- Olmayan laleler üzerinde ticaret yaptıklarını söylerler ve buldukları durumun muzdaripliği içerisindedirler.

2.perde, 1.sahne:

- İstanbul'a gelen Fink Van Broot Galata'da bir hana yerleşmiştir. Şehri tanımaya çalışır.
- Galata'dan Kağıthane'ye yolcu taşıyan kayıkçıların sesleri duyulur.
- Fink Van Broot, dışarıdaki curcuna ve kayıkçıları izlerken bir çift yaklaşır. Çift birbirine kur yaparken Sadabad'a gitmeye hazırlanır.
- Fink Van Broot, birbirleriyle cilveleşen çifti şaşkınlıkla izlerken bir taraftan Sadabad'i merak eder ve bir kayıkla gitmeye karar verir.
- Fink Van Broot, henüz gitmeden bir muhbirin ihbarıyla zaptiyeler tarafından kısıvrak yakalanır.

- Fink Van Broot, henüz ne olduğunu anlayamamıştır. İmdat çılgınlıklarıyla kurtulmak isterken, zaptiyeler tarafından Damat Paşa'nın huzuruna götürülür.

2.perde, 2.sahne:

- Fink Van Broot, zaptiyeler tarafından Damat Paşa'nın konağına getirilmiş beklemektedir.
- Görkemli bir müzik eşliğinde Damat Paşa gelir.
- Zaptiyebaşı, Fink Van Broot ile ilgili açıklama yapar.
- Fink Van Broot, canının bağışlanması karşılığında elindeki en değerli lale soğanlarını verebileceğini söyler.
- Damat Paşa, zaptiyelere küçük bir keseyi muhbire vermeleri için emreder. Zaptiyeleri Muhbir gözünü kulağını açık tutsun diye de tembihler ve Fink Van Broot'la yalnız kalmak ister.
- Damat Paşa, zaptiyeler çıktıktan sonra Fink Van Broot'u dinlemek ister.
- Fink, korkulu bir halde elindeki lale soğanının değerli olduğundan özelliklerinden bahseder.
- Damat Paşa kendilerini hiçbir şey anlamaz bilmez barbar birileri gibi değerlendirmiş olmasından dolayı Fink'i sorgular ve daha sonra kendisini Fink'e tanıtır.
- Fink'e hayatının bağışlanmasının da kendi elinde olduğunu söyler.
- Fink'in getirdiği laleleri bir yere dikmesini ister. Baharda nasıl bir sonuç vereceğini görüp ona göre yargılanacağını dile getirir.
- Damat Paşa, çingırağıyla kalfayı çağırıp haremde bahçevan Gülendam'ı getirmesini emreder.
- Damat Paşa Fink'e dönerek şanslı olduğunu, yanına bahçevan vereceğini söyler.
- Kalfa gelir, Gülendam'ı getirir.
- Gülendam Damat Paşa'nın emirlerine hazır kıta beklemekte, Damat Paşa ise ona yapması gereken görevi açıklamaktadır.
- Fink Van Broot'u gülendam a emanet eder, soğanlarının dikilmesi ve bahara kadar beklenmesi talimatlarını verir.

2.perde, 3.sahne:

- Fink Van Broot ve Güendam, limonlukta çiçeklere bakarken birbirlerinden hoşlanırlar, Broot Güendam'a kur yapar.
- Aralarında geçen bir sohbet, gelişen olaylar vesilesiyle Güendam'la tanıştığı için Damat Paşa'ya müteşekkir olduğunu vurgular.
- Güendam Fink'in kendisine duyduğu aşka inanamaz ve başka bir sevdiğinin olabileceğini düşünür.
- Fink Güendam'ı aşkına inandırmıştır ve Limonluk'ta başlayan aşkları geçen koca bir kışla birlikte perçinleşir.
- Bahar gelmiştir, dikilen lale soğanları da tüm çiçekler gibi açar.
- Güendam ve Fink lalelerin açmış olduklarını farkeder ve güzellikleri dillere destan lale soğanlarına hayranlıkla bakarlar.
- Fink bir yandan lalelerin açmış olmasına, bir yandan da canının bağışlanacak olmasına sevinir.
- Fink ve Güendam lale soğanlarının açtığını müjdelemesi için Kalfa'yı Damat Paşa'nın yanına gönderirler ve iki sevgili mutluluktan dans eder.
- Kalfa telaşla gelir Fink ve Güendam'a toparlanmalarını, Damat Paşa'nın geldiğini söyler.
- Güendam ve Fink toparlanırken Damat Paşa gelir.
- Damat paşa gelen müjdeli haberle keyiflenmiş, doğanın güzelliğinden bahseder. Büyük Amiral'in açmış olmasını ümit ettiğini ve bu şartla Fink'e canının bağışlanacağını söyler.
- Fink ve Güendam sevinçlidir, Damat Paşa'ya Büyük Amiral'in açtığından ve güzelliğini bahseder.
- Damat Paşa, laleye Lü'Lü-i Ezrak adını verir.
- Damat Paşa, tüm bahçevanlara bu lale türünün dikilmesini emrederek üretenlerin ise ödüllendirilmelerini ister.
- Damat Paşa, Fink'e dile benden ne dilersen der ve Fink bu esnada düşüncelerini tam olarak söyleyemez.
- Damat Paşa, Fink'in düşüncesini anlar ve Güendam ile evlendirmek için düğün hazırlıkları emrini verir. Aynı zamanda Fink'e bahçevanbaşı payesi vererek ödüllendirir.

- Damat Paşa, kararına itirazı eden birinin olup olmadığını sorar ve kimseden ses çıkmaz. Herkes kararlardan memnundur
- Gülendam ve Fink mutluluklarını dile getirirken sahne sona erer ve perde kapanır.

4.1.3.5. Motifler

Tarihsel

Lale Çılgınlığı Operası, Türk ve Hollanda uluslarının bir dönem yaşadığı lale çılgınlığı sürecini birtakım hayal ürünü öğelerle yansıtan bir eserdir. Tarihte yerini almış bu dönemin yaşanan olaylardan esinlenilerek yansıtılması, konuyu oluşturan olaya bağlı kalınmasında büyük rol oynar. Lale, bu dönemde iki ülkede de pahalı bir çiçektir ve lale yetiştiriciliği merak edilen bir konudur. Opera metninde de bu iki ülkede lalelere verilen değer, yer ve kişilerin sözleriyle ifade edilmektedir. Besteci de eserinin tarihsel ve fantastik motifler üzerine kurgulanmış olduğunu belirtmektedir.

Opera metninde Hollanda'nın Haarlem kasabasında bir meydanda geçen diyalog:

BART

Esas öğrenmek istediğin ne?

FİNK VAN BROOT

En güzel, en değerli lale kimde?

BART

Jan Den Boyl!

Lale borsasının başkanı...

Güzel lottenin babası...

Paha biçilemiyor lalesine... (1.perde, 1.sahne)

Opera metninde Türkiye'nin İstanbul şehrinde Damat Paşa'nın huzurunda geçen bir diyalog:

FİNK VAN BROOT

Çok seçkin, çok nadide...
Beş seneden fazla uğraştılar,
Sonunda başardılar...
N'olur, bağışlayın canımı...
Bu güz dikersek, bahara açar lale...

DAMAT PAŞA

Düşmüşsün hemen can derdine
Sen bizi barar mı zannettin?
İstanbul'un dört yanı laleazar
Bizi anlamaz mı zannettin?

FİNK VAN BROOT

Haşa efendim, haşa...
Ama can her şeyden tatlı!

DAMAT PAŞA

Bre flemenkli!
Bilir misin, kimin huzurundasın?

FİNK VAN BROOT

.....

DAMAT PAŞA

Ben, Damat Paşa...
Osmanlı'nın Sadrazamı...
Sorulur benden memleketin her işi,
Dilediğim dedik,
İstersem astığım kestik!
Yok benden büyük laleci
Yetiştirdim tam çeşit
Asafi en ünlüsü...

Halkımı düşünürüm,
Tüm piyasa denetimde... Fahiş fiyata izin yok,
Her lalenin bellidir tavanı...
Cüret edip aşan olursa,
İşte onun boynu hemen vurula!
Anladın mı şimdi? (2.perde, 2.sahne)

Fantastik/Hayal Ürünü

Lale Çılgınlığı Operası, tarihsel motif özelliğiyle birlikte fantastik unsurlar da içermektedir. Konu, tarihte yaşanmış bir olayı yansıtsa da kişiler ve olay dizisi tamamıyla hayal ürünüdür. Operanın libretisti Şefik Kahramankaptan, bu durumu şöyle ifade etmektedir: “Şunu özenle belirtmeliyim ki, bu bir öykü olduğuna göre, operadaki şahsiyetler tarihten esinlenilmekle birlikte, tamamen hayâlidir.

4.1.4. Dramatik Öz-Müzikal Biçim İlişisine Örnek Arya Çözümlenmeleri

Bu bölümde; opera içindeki önemli sahneleri temsil eden iki adet ariyanın, besteci tarafından yapılan çözümlenmeleri sunulmuştur.

Tablo 1: Lale Çılgınlığı Operası 1. Perde Arya Analizi- Fink Van Broot Arya, “Keyif veriyor bana binbir renkte çiçekler.”

ÖGE	ÖGE AYRINTISI	ÖRNEKLER
MELODİ	Ses alanı Karmaşıklık (ritim, aralıklar) Cümleme (düzenli veya düzensiz) Hareket türü (adım adım, geniş atlamalar) Yorumcu için zorluk	Re3-Sib4 Sözlerin ritminin getirdiği doğal melodi, karmaşık değil Düzensiz Adım adım ve küçük atlamalar Orta
ARMONİ	Dizisi Anahtar yapısı (alanı, geçişleri, karmaşıklığı) Akor karmaşıklığı	Re, mib, fa diyez, sol, la, sib, do diyez, re dizisi ile başlar. Farklı dörtlü ve beşli dizilerin karışımından oluşan makamsal geçişlerle devam eder ve re sesinde biter. Genelde dissonans ör. 17. ölçü
RİTİM	Tempo Özel ritimler Düz veya çeşitlendirilmiş	Orta hızda - 4/4
DİNAMİKLER	Yüksek ses veya yumuşak Alanı Kontrastların kullanımı	Yumuşak Bazı crescendolar, ör. 17-21. ölçüler 34. ölçü sözde
FORM	Genel form (ABA, AB, Kıta ile ilgili)	Orkestral giriş, 8 ölçü vokal, 1 ölçü orkestra, 8 ölçü vokal, 1 ölçü orkestra, 19 ölçü vokal. ABB1A sonu farklı
YAPI (DOKU)	Melodi ve eşlik? Eşlik Eşliğin karmaşıklığı(eşlikte farklı elemanlar varmı)	Zaman zaman kırık akorlar Orkestra solistin söylediği melodiyi aynı anda çalmıyor, Kanun
SES RENGİ	Vokal tipi Çalgıların kullanımı Kontrast (ses ve çalgılar)	Tenor Arp ve kanun
STİL/TON/KARAKTER	Ciddi Komik Kahramanlık – Destansı – Epik Metin türü	Ciddi Yarı ciddi metin, laleye olan platonik aşkın ariyası
ARYANIN OPERADAKİ YERİ	Ne anlatıyor? Nereye bağlanıyor?	Fink Van Broot Jan den Boyl’a çiçekleri özellikle laleleri ne kadar sevdiğini anlatıyor ama bunu anlatırken amacı onu baştan çıkarmak ve Jan den Boyl’un elinde bulunan lale soğanını çalmaktır. Ariyanın devamında Fink van Broot amacına ulaşır ve Jan den Boyl’u kandırır.

Tablo 2: Lale Çılgınlığı 2. Perde Arya Analizi- Damat Paşa Arya, “Ben Damat Paşa.”

ÖGE	ÖGE AYRINTISI	ÖRNEKLER
MELODİ	Ses alanı Karmaşıklık (ritim, aralıklar) Cümleme (düzenli veya düzensiz) Hareket türü (adım adım, geniş atlamalar) Yorumcu için zorluk	La2-Eb4 Karmaşık değil Düzensiz Adım adım, küçük atlamalar Orta
ARMONİ	Dizisi Anahtar yapısı (alanı, geçişleri, karmaşıklığı) Akor karmaşıklığı	Si, do, re, mi, fa diyez, sol, la, si dizisi ile başlar, farklı dörtlü, beşli dizilerin karışımından oluşan makamsal geçişlerle devam eder ve re sesinde biter. Genelde disonans, ör. 1. ölçü
RİTİM	Tempo Özel ritimler Düz veya çeşitlendirilmiş	Orta Mehter ritmi 4/4
DİNAMİKLER	Yüksek ses veya yumuşak Alanı Kontrastların kullanımı	Yüksek Bazı crescendolar ör. 14-15 36-42. ölçüler
FORM	Genel form (ABA, AB, Kıta ile ilgili)	8 ölçü orkestral giriş, 5 ölçü vokal, 1 ölçü orkestra, 4 ölçü vokal, 2 ölçü orkestra, 8 ölçü vokal, 14 ölçü orkestra, 6 ölçü vokal, 2 ölçü orkestra, 2 ölçü vokal, 18 ölçü vokal AABCC1
YAPI (DOKU)	Melodi ve eşlik? Eşlik Eşliğin karmaşıklığı(eşlikte farklı elemanlar varmı)	Var, ör. 9-12. ölçüler Mehter ritmi egemen 143-144. ölçülerde karakter farklılığı
TINI/SES RENGİ	Vokal tipi Çalgıların kullanımı Kontrast (ses ve çalgılar)	Bas Bakır üflemeli çalgıların yoğunluğu
STİL/TON/KARAKTER	Ciddi Komik Kahramanlık-Destansı-Epik Metin türü	Ciddi Ciddi, kendini tanıtmaya arıyası
ARYANIN OPERADAKİ YERİ	Ne anlatıyor? Nereye bağlanıyor?	Damat Paşa, Felemenkli'ye kendisinin güçlü olduğunu, kendisinden büyük lalecî olmadığını, Asafi lalesinin en iyisi olduğunu, koyduğu fiyattan daha yukarda satanları cezalandıracağını anlatıyor. Devamında, Felemenk'liye anlattıklarını anlayıp anlamadığını soran sahneye geçiliyor.

4.2. TERMESSOS

4.2.1. Kimlik Çözümlemesi

4.2.1.1. Operanın Adı

Termessos/ Ali Hoca

4.2.1.2. Libretto Yazarı

Ali Yoleri

Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi mezunudur. 1982 yılında Ankara’da kurulan Sanatevi’nde sanat ortamıyla buluşur. İlerleyen yıllarda, tiyatro sanatçılarının “mesleki” örgütünün oluşturulabilmesi amacıyla, Devlet Tiyatroları, Devlet Opera ve Balesi ve özel tiyatro sanatçılarının da aralarında bulunduğu bir grup sanatçıyla birlikte “Ankara Sanat-Koop”un kurucuları arasında yer alır ve uzun yıllar bu çatı altında çocuk tiyatrosu rejisi ve çocuk oyunu uyarlamaları yapar. 2000 yılında girdiği sınavla Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğünde Sahne Müdür Yardımcısı olarak göreve başlar. Yazdığı “Kelebeğin Günlüğü” adlı çocuk oyunu Devlet Tiyatrolarında sahnelenir. Uyarlamalarını yaptığı “Yarım Gün Ülkesi” adlı çocuk oyunu ile “Yeter Ki Umut Olsun” adlı müzikal, Devlet Tiyatroları Edebi Kurulu tarafından kabul edilir. Kültür Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğünün prodüksiyonunu üstlendiği “Gelibolu Algelincik” adlı müzikli sahne eserinin sahne uyarlaması ve rejisini yapar. Librettosunu yazdığı “Aliş ile Maviş” (Bir Nefes Yaşam) adlı çocuk operası, Samsun ve Ankara Devlet Opera ve Balesi’nde sahnelenir. Librettosunu yazdığı “Termessos” adlı opera, Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü Sanat Kurulu tarafından oy birliği ile kabul edilir. Kainatın ilk güzellik yarışmasını (mitolojik) konu alan “Paris” adlı operet ile “Karacaoğlan” ve “Polyksena” adlı operaların librettolarını yazar. Ayrıca “Küçük Prens” adlı çocuk müzikalinin uyarlamasını yapar. 2016 yılında Ankara Devlet Opera ve Balesi’nden emekli olur. Halen libretto yazım çalışmalarını sürdürmektedir.

Sanat anlayışı ve dünya görüşü:

Bilindiği üzere, Platon'dan ve Aristoteles'ten günümüze gelen süreçte edebi kuramlarda ve sanat anlayışlarında insanlığın gelişim sürecine bağlı olarak, evreler halinde çeşitli disiplinler doğmuştur. Her disiplin kendi sanat anlayışını yansıtan belirli ilkeler öne sürmüştür. Sanat olgusunun yaratılması ve sunulması genellikle bu iç ilkeler çerçevesi içerisinde yapılmıştır. Kendimi sanat akımlarının mutlak kalıpları arasına sıkıştırmak istemem. Sanat eserinin dramatik öğelerinin bir yapı halinde bütünleştirilmesi farklı sanat anlayışlarının ilkelerinden yararlanılarak da sağlanabilir. Benim için esas olan; işlemekte olduğum konuya ilişkin ana temanın somut olarak izleyiciye aktarılması ve aynı duyguların onun üzerinde de uyandırılmasıdır. Bu olgunun yaratılmasında yararlanılan sanat disiplinlerinin çeşitliliğinin ve sıkı kurallarının önemi yoktur. Sanat ile hayat arasındaki bağın gözden kaçırılmaması gerektiğini önemserim.

Dünya görüşümü hiç bir ideolojik tanımlamaya girmeden ve kısaca; yeryüzünde adaletin hakim kılınması olarak örneklendirebilirim. Bunu en son yazdığım "Polyksena" adlı operanın final deklamasyonu ile açıklamak isterim.

Ey Olymposlular, Olymposlular!

Yürek Yakan bu ahu-zar;

Elbet bir gün gelir.

Sizin de düzeninizi bozar.

Hep böyle devam etmez bu devran,

An gelir çarpılır zaman, yıkılır mekan!

Kurtulur sonunda zulüm kendi zulmünden,

Bir nefes alır insanlık;

Kurulur yeniden adil bir nizam!

Termessos Operası'nın diğer eserleri arasındaki yeri:

Eserlerim arasında pek fazla ayırım yapmam. Genel anlamda yaptığım bir işin gerektirdiği titizlik ve hassasiyeti fazlasıyla gözetirim. Termessos Operası'nı bu anlamda başka bir yere koymak istemem. Ancak, Termessos Operası yazdığım ilk operadır ve ilk göz ağrısıdır (A. Yoleri ile kişisel iletişim, 15.02.2020).

4.2.1.3. Yazıldığı Yıl, Bölümlenmesi, Süre, Yazma

01.04.2011-12.01.2013 tarihleri arasında tamamlanmıştır. Eser 2 perdeden oluşmaktadır. 1. Perde 3 sahne, 2. Perde 6 sahneden oluşmaktadır. Süresi 1 saat 40 Dakika. Eser metni 25 sayfadır. Orijinal yazma bestecinin kendisindedir.

4.2.1.4. İlk Temsil/Görev Alan Sanatçılar/Rol Dağılımı

İlk temsil:

Prömier 07.06.2018 (Gerçekleşmedi.)

Görev alan sanatçılar:

Eser sahnelenmemiştir.

Rol dağılımı:

Erkekler:

Kuwadra: Bas

Saluwa: Tenor

1.Bilge: Bariton

2.Bilge: Bariton

2.Gençlik Meclisi Üyesi: Tenor

3. Gençlik Meclisi Üyesi: Bariton

Alçetas: Sessiz Rol

Kadınlar:

Swama: Soprano

Falcı: Alto

Figüranlar:

Haberci: Konuşma Rolü

Alçetas'ın Habercisi: Tenor

4.2.1.5. Orkestra

Pikolo, 2 flüt, 2 obua, 2 klarnet, bas klarnet, 2 fagot, kontrfagot, 4 korno, 3 trompet, 3 trombon, tuba, timpani, üçgen zil, bas davul, trampet, def, darbuka, tahta blok, ksilofon, metalofon, arp, yaylılar.

4.2.1.6. Konu

“Yaşanmış bir öykü uyarlaması”

Büyük İskender M.Ö. 334 yılında “bin tanrı ili” Anadolu’ya ayak basar. Hayalindeki dünya imparatorluğunu oluşturmanın ilk adımıdır bu. Anadolu’nun kentlerini tek tek, savaşarak veya teslim alarak hakimiyeti altına alır.

İskender, ünlü tarihçi Homeros’un İlyada’da (VI.184-185) bahsettiği Olimpos Dağı’nın (bugünkü Antalya Güllük Dağı) sarp kayalıkları üzerinde kurulu, Solmy’lerin yaşadığı Termessos’a geldiğinde büyük bir sürprizle karşılaşır. Termessos, İskender’in devasa ordusuna karşı büyük bir direniş gösterir. Termessoslu savaşçılar kentlerini kahramanca savunurlar ve kanlı çarpışmalar olur. Termessos’un sarp konumu da İskender’in işini bir hayli zora sokar ve önemli ölçüde kayıplar vermesine neden olur. Kenti alamayacağını anlayan İskender, kuşatmayı kaldırır ve acısını Sagalassos’tan çıkarır.

Termessos; hiçbir kentin adına nasip olmayacak ölçüde şanslı bir direnişin sembolü ve İskender’ in savaşmasına rağmen fethedemediği tek antik kenttir. Opera; Termessos kentinin bundan sonra yaşayacağı trajik öyküyü konu alır (Güleç Külekci ve Güleç, 2017: s.423-424).

1.Perde:

Aradan on yıl geçmiş, zaferlerine zafer katarak imparatorluğunun bir ucunu Hindistan’a, diğer ucunu da Mısır’a kadar genişleten İskender’in ölüm haberi ulaşır Termessos’a. Kentte büyük şölenler düzenlenmiş, halk ölüm haberini coşkuyla kutlamaktadır. Kent kralı Kuwadra; “Yürüyordu yürüyordu ordularıyla hiç yorulmadan/ Yiyip yutuyordu tüm kentlerini ön Asya’nın/ Yakıp yıkıyordu,

öldürüyordu önüne gelen herkesi/ Daha önce böyle bir zalimi/ Yeryüzü hiç görmemişti” dizelerini içeren aryasıyla katılır coşkuya. Ancak bu coşku uzun sürmez. Kentin üstünde kara bulutlar dolanmaya başlar.

İskender’in ölümünden sonra imparatorluğun paylaşımında anlaşmazlıklar çıkar. Antigonos, Pisidia bölgesine gelerek hükümranlığını ilan eder. Diğer Makedon komutan Alçetas buna karşı çıkar. Çıkan savaşta Alçetas’ın kuvvetleri devasa ordu karşısında mağlup olur. Alçetas, yiğitliklerini ve onuruna düşkünlüğünü çok iyi bildiği Termessos’a habercisiyle sığınma talebini bildirir.

Kuwadra; bu önemli olay için, bilgeler heyeti ve gençlik meclisinin görüşlerine başvurur. Bilgeler Heyeti; bunun tehlikeli sonuçlar doğuracağını ve kabul edilmemesini, Gençlik Meclisi Üyeleri “Yiğit Solmy’lerin çaresiz birini kendi başına bırakamayacaklarını/ Bir insan zorda kaldıysa, çaresizse eğer ve kırılmışsa kanadı kolu, bırakmak olmaz öylece onu./ Terk edemeyiz hiç kimseyi göz göre göre ölüme./ Yakışmaz asla bu bize./ Kucaklarınız biz onu can düşmanımız olsa bile.” dizeleriyle düşüncelerini dile getirir (Güleç Külekci ve Güleç, 2017: s.424-425).

2.Perde:

Alçetas, Termessos’a sığınır. Antigonos onu takip eder ve Termessoslulardan, Alçetas’ın kendisine teslim edilmesini ister. Termessos halkı yiğit ve onurlu bir halktır. Kendilerine sığınmış bir insanı düşmanına teslim etmek istemez. Bunun üzerine Antigonos, kuşatması yoğunlaştırır ve her tarafı yakıp yıkacağı tehdidinde bulunur.

Kentin yaşlılar heyeti, çözümü; kenti savunmak için savaşçı toplamaya çıkan gençlerden gizlice, Alçetas’ı Antigonos’a teslim etmekte bulurlar. Durumu anlayan Alçetas intihar eder. Antigonos Alçetas’ın cansız bedenini parçalar ve bütün orgalarını mızrakların ucuna takarak kentin etrafına dağıtır.

Termessos’lu gençler kente döndüklerinde bu durum karşısında çılgına dönerler. Kendilerine sığınan birini düşmanına teslim eden halk olarak tarihe geçmemek ve onurlarını korumak için kentin yaşlılar heyetini kılıçtan geçirirler. Hatta bazı gençler, bu yaşlılar heyeti içinde olan babalarını dahi öldürürler. Alçetas’ın parçalanmış

bedenini bir araya getirerek ona bir anıt mezar yaparlar (Güleç Külekci ve Güleç, 2017: s. 425).

4.2.1.7. Libretto

1.PERDE

1.Sahne:

(Haberci- Borazancılar- Halk- Kuwadra- Termessos savaşçıları- İskender'in askerleri-Bilgeler Heyeti)

(Kale içi bir meydan. Surlar burçlarla donatılmıştır ve sahne yanlarını da kapsayacak şekilde içbükey yarım daire biçimindedir. Meydana açılan çok sayıda kemerli girişler vardır. Kale burçlarının önünde, sahneyi dengeli bir şekilde ortalamış iki borazancı ile onların ortasında bulunan bir haberci vardır.)

(Perde Kapalı)

ORKESTRA

No.1 Giriş müziği. (Giderek neşeli bir hal alır. Borazancılarla birlikte söniümlenir.)

(Sahne karanlık. Perde açılırken takipler; haberci ve borazancıları giderek genişleyen açılarla görür)

HABERCİ

Diyalog (1. borazancıya doğru giderek; yüksek sesle, sevinçli). İskender ölmüş. İskender ölmüş. (Alaycı) Hem de sıtmadaan...

1.BORAZANCI

(Giriş müziğinin devamı olarak neşeli bir makamla borazancı çalar.)

HABERCİ

Diyalog (2. borazancıya doğru giderek; yüksek sesle, sevinçli). İskender ölmüş, İskender ölmüş. (Alaycı) Hemde sıtmadan...

2.BORAZANCI

(Giriş müziğinin devamı olarak neşeli bir makamla borazanı çalar.)

(Sahne aydınlanır)

HALK

(Sevinç nidalarıyla kemerli girişlerden alana toplanmaya başlar.)

HABERCİ

Resitatif. (Giderek artan bir sevinçle kendi etrafında daireler çizerek dans etmeye başlar.)

İskender ölmüş, hem de sıtmadan. İskender ölmüş, hem de sıtmadan.

1.2.BORAZANCI

(Onlar da dans ederek neşeli bir makamda giderek söniümlenecek bir şekilde çalmaya devam ederler. Kuwadra'nın alana girişiyle borazanlar susar ve donarlar.)

HALK

(Sevinç nidalarıyla alana toplanmaya devam eder.)

KUWADRA

(Arkasındaki bilgeler heyetiyle birlikte; kemerli girişlerden, yüksekçe bir merdivenden alana giriş yapar ve belirli yerlerde halkı selamlayarak ağır adımlarla sahne önüne kadar gelir. Bilgeler Heyeti yüksek mekanda kalır.)

HALK KOROSU

Resitatif. (Kuwadra'nın girişiyle birlikte.)

Yaşasın yüce Kuwadra!... Yaşasın yüce Kuwadra!...

Zalimlere yer yok bu dünyada!

Yaşasın Kuwadra!... Yaşasın Kuwadra!...

Bilgeler bilgesi, adaletin bekçisi

Tanrıların yeryüzündeki ulu gölgesi

Sen çok yaşa, sen çok yaşa

ORKESTRA

No.2 (Belirli bölümlerde kahramanlığı betimleyen nostaljik bir savaş müziği.)

KUWADRA

On yıl önceydi, daha dün gibi hatırlıyorum.
Buradaydı İskender, hem de şu surların ardında
Makedonya'dan çıktı yola büyük istilacı
Ve ayak bastı Bin Tanrı İli Ön Asya'ya...

HALK KOROSU

Yaşasın yüce Kuwadra, yaşasın yüce Kuwadra!
Zalimlere yer yok bu dünyada.

KUWADRA

Yürüyordu yürüyordu ordularıyla hiç yorulmadan
Yiyip yutuyordu tüm kentlerini Ön Asya'nın
Yakıp yıkıyordu, öldürüyordu önüne gelen herkesi
Daha önce böyle bir zalimi
Yeryüzü hiç görmemişti.
Yürüyordu yürüyordu,
Ordularıyla yürüyordu
Sıra bize gelmişti topraklarımızı istiyordu
Kabarmıştı iştahı kuşatmıştı Termessos'u
Var gücüyle saldırıyordu.
Ama kahramandı Termessos'lular, savaşçıydı Solym'ler

HALK

*(Alandakiler ortada büyükçe bir yer bırakarak, kenarlara doğru çekilirler.)
(Işıklar loş yapılır. Kuwadra üstten bir spotla biraz daha ileri bir derecede aydınlatılır. Ortadaki boş alan tam aydınlatılır. Işık geçişleri eşgüdümlü ve yumuşak olarak yapılır.)*

TERMESSOS SAVAŞÇILARI

(20 Termessos'lu savaşçı sahneye sol arka kulisten girerek orta alanda daire şeklinde yerleşirler.)

İSKENDER'İN ASKERLERİ

(20 asker de sağ arka kulisten girerek Termessos'lu savaşçıların arkasında yarım daire oluşturacak şekilde sahneye yerleşirler.)

KUWADRA

Düşkündüler özgürlüklerine veremezlerdi bir karış yer.

İSKENDER'İN ASKERLERİ

(Ani olarak Termessos'luları çepre çevre kuşatırlar.)

TERMESSOS SAVAŞÇILARI

(Yaylarını gererek savaş konumu alırlar.)

KUWADRA

Çok sert çıktı Solym'ler, hem de çok sert gönderdiler oklarını düşman üstüne

TERMESSOS SAVAŞÇILARI

(İçli-dışlı iki halka oluşturacak şekilde iki gruba ayrılırlar. 1.halkadakiler dizlerinin üzerinde yaylanacak konum alır larken, 2. halkadakiler 1.grubun dizlerinin üzerine çıkarak oklarını yaylarından fırlatırlar.)

İSKENDER'İN ASKERLERİ

(İskender'in askerleri bir bir yere düşerler ve belirli bir Koreografi ile yeniden kalkarlar.)

(2.aşamada Termessos savaşçıları yeniden tek halka olurlar ve İskender'in askerlerinin saldırı hareketiyle yeniden iki halka halini alırlar ve döngü ilave koreografilerle devam eder.)

KUWADRA

Şaşkındı İskender kıpırdayamadı bile
Çakıldı kaldı olduğu yere.
Çok sert çıktı Solym'ler hem de çok sert
Bu yalçın kayalıklarda rüzgar sert eser.

HALK KOROSU

Bu yalçın kayalıklarda rüzgar sert eser
Bu yalçın kayalıklarda rüzgar sert eser

KUWADRA

Çok uğraştı çok çabaladı
Ama bir türlü başaramadı
Çok kızmıştı mağrur komutan
Hazmedemedi bir türlü
Saldırdıkça saldırdı
Ama nafiye;
Çok kan kaybediyordu İskender
Çok kan kaybediyordu...
Kale burçlarından
Yıldırım gibi inen oklar
Zırhlarını deliyordu

HALK KOROSU

Çok kan kaybediyordu İskender
Çok kan kaybediyordu
Kale burçlarından
Yıldırım gibi inen oklar
Zırhlarını deliyordu

KUWADRA

Bu böyle gitmez anladı bunu İskender
Çaresiz eğdi başını önüne gitti gider.

İSKENDER'İN ASKERLERİ

(Sahneden çıkarlar.)

(Işıklar savaş öncesi konuma alınır.)

HALK KOROSU

Eğdi başını önüne gitti gider

Eğdi başını önüne gitti gider

ORKESTRA

No. 3 (Coşkulu bir eğlence müziği.)

KUWADRA

Kurtuldu Dünya şimdi büyük bir zorbadan

Eğlenme vaktidir artık çalsın davullar

Bol bol içilsin şaraplar, oynansın oyunlar

Bu gün büyük gün, şölenimiz var

(Toprak şarap kadehini yanbaşındaki kulisten alır ve havaya kaldırarak herkesi içmeye davet eder.)

HALK KOROSU

(Yanbaşılarındaki kulislerden toprak şarap kadehlerini alıp, havaya kaldırarak.)

Bol bol içilsin şaraplar, oynansın oyunlar

Bu gün büyük gün, şölenimiz var

ORKESTRA

No. 4 (Coşkulu bir halk dansları müziği.)

KUWADRA

(Özel bir koreografi ile müzik eşliğinde solo dansa başlar.)

HALK

(Bir kısım kendi aralarında gruplar oluşturarak belirli bir koreografi ile dans ederler. Diğer kesim tempolu alkışlarla dansa katılır)

BİLGELER HEYETİ

(Ayrı bir koreografi ile müzik eşliğinde dans ederler.)

ORKESTRA

No. 5 (Eğlenceli, alaycı bir müzik.)

KUWADRA

(Alaycı bir tarzda.)

(Kuwadra ile birlikte danslar kesilir)

Çıktı Makedonya'dan gitti ta Hindistan'a kadar

Öyle böyle değil çok büyüktü güya komutan

BİLGELER HEYETİ

(Alaycı bir tarzda.)

Ama ölemedi er meydanında

Can verdi sıtmadan

ORKESTRA

(No. 2. 'nin devamı)

KUWADRA

Gitti yeryüzünden kötülük

Bir daha gelmemek üzere

Özgürdür artık tüm insanlık

Gömüyoruz tutsaklığı en derinlere

ORKESTRA

(No. 3'ün devamı)

KUWADRA

Eğence vaktidir artık çalsın davullar.
Bol bol içilsin şaraplar oynansın oyunlar.
Bitmesin bu eğlence sürsün sabaha kadar.
Bu gün büyük gün şölenimiz var.

ORKESTRA

(No. 4'ün devamı)

KUWADRA

(Özel bir koreografi ile solo dansa devam eder.)

HALK

(Bir kısmı kendi aralarında gruplar oluşturarak dansa devam eder. Diğer kısım tempolu alkışlarla dansa katılır.)

BİLGELER HEYETİ

(Ayrı bir koreografi ile müzik eşliğinde dansa devam ederler.)

ORKESTRA

(No. 5'in devamı)

KUWADRA

(Alaycı)
(Kuwadra ile birlikte danslar kesilir.)
Aç gözlüydü İskender doymuyordu.

BİLGELER HEYETİ

(Alaycı)
Yedi yuttu dünyayı hala istiyordu.

KUWADRA

(Alaycı) Yoktu ama istemenin sonu.

BİLGELER HEYETİ

(Alaycı)

Nihayet yoruldu, indi atından.

KUWADRA

(Alaycı)

Ölemedi er meydanında.

BİLGELER HEYETİ

(Alaycı)

Can verdi sıtmadan.

ORKESTRA

(No. 3'ün devamı)

KUWADRA

Eğlenme vaktidir artık çalsın davullar.

Bol bol içilsin şaraplar, oynansın oyunlar.

Bitmesin bu eğlence sürsün sabaha kadar.

Bu gün büyük gün şölenimiz var.

ORKESTRA

(No.4'ün devamı)

KUWADRA

(Özel bir koreografi ile solo dansa devam eder.)

HALK

(Bir kısmı kendi aralarında gruplar oluşturarak dansa devam eder.)

BİLGELER HEYETİ

(Ayrı bir koreografi ile müzik eşliğinde dansa devam ederler, diğer kısım tempolu alkışlarla dansa katılır.)

(Işıklar giderek loş yapıp sönümlenirken orkestra da giderek sönümlenir ve takipler eşgüdümlü olarak, giderek büyüyen bir açıyla haberciyi ve borazancıları; ellerinde şarap kadehleri sarhoş bir tarzda dans ederlerken görür ve kısa bir müddet sonra takiplerin açılırları giderek küçültülerek sonlandırılır.)

2. Sahne:

(Kuwadra-Bilgeler-Genç.Mec.Üy.-Falcı-Görevliler-Kulis Korosu)

(Sahne Karanlık)

ORKESTRA

No. 6 (Belirsizlik, endişe müziği.)

(Işıkla; şimşek ve yıldırım efektleri üretilir)

ORKESTRA

(Uyumlu olarak gök gürültüsü ve şimşek efektleri üretir.)

KUWADRA

(Sahne ortasındadır.)

(Işıklar loş yapılır.)

ORKESTRA

No. 6'nın devamı.

KUWADRA

Ey Solymeus! Ey bilge Tanrı!

Ey Tanrılar Tanrısı !

Ey yerin ve gökyüzünün tek hakimi!

Neler oluyor söyle bize?

Hiçbir kimseye kötülük etmedik.

Hiçbir Tanrıya kusur eylemedik.

Adadık her Tanrıya kurbanlarımızı...

Söyle bize ey Tanrılar Tanrısı!

Böyle bir karanlığı hak edecek ne yaptık?

Niçin dinmiyor gökyüzünün öfkesi?
Gönderiyor yıldırımlarını üzerimize.
Titriyor yeryüzü...

(Işıkla yıldırım ve şimşek efektleri)

ORKESTRA

(Uyumlu olarak gök gürültüsü ve şimşek efektleri üretir.)

KUWADRA

Merhamet edin ey adil Tanrılar!
Bitsin bu karanlığın tutsaklığı.
Duysun bizi sağır olmuş gökyüzü.
Yansın artık bir umut ışığı.
Ey Tanrılar Tanrısı yüce Solymeus !
Ey ezeli irade!
Ey ebedi bilgi!
Söyle bize neler oluyor?
Nedir bu yıldırımlar, nedir bu şimşekler?
Bu bir hiddet midir, yoksa bir işaret midir?
Nedir üzerimizde dolaşan bu kara bulutlar?
(Işıkla; şimşek ve yıldırım efektleri üretilir)

ORKESTRA

(Uyumlu olarak gök gürültüsü ve şimşek efektleri üretir.)

KUWADRA

Eşlikli Resitatif. (Sıkıntılı bir şekilde sahneyi kullanarak, buyurgan.)
Gelsin Bilgeler Heyeti
Gelsin Gençlik Meclisi üyeleri

ORKESTRA

(Falcı ve görevlilerin giriş müziği.)

BİLGELER

(Müzikle birlikte sağ kulisten sahneye gelirler.)

GENÇLİK MEC.ÜY.

(Müzikle birlikte 15 Gençlik Meclisi üyesi sol kulisten sahneye girerler.)

KUWADRA

Yakılsın ortaya ateşler

Çağrılısın falcılar, kâhinler

FALCI VE GÖREV.

(Sahneye girerler ve ortada ışıkla büyük alevli bir ateş yakılır.)

KUWADRA

Görelim bakalım, bize ne söyleyecekler,

Nedir şu başımıza gelenler?

FALCI

Eşlikli resitatif. (Ateşin etrafında daireler çizerek giderek konsatrasyon kazanır.

Zaman zaman ateşin önünde diz çöker ve üfleyerek daha fazla alevlenmesini sağlar.)

Ey yerin ve göğün hakimleri

Ey bilinmeyenlerin güçleri

Gönderin kıvılcıklarınızı

Yansın gerçeğin ateşi

Aydınlansın karanlık

Göreyim geleceği

(Ateşe yaklaşıp uzaklaşarak, bir şeyler görmeye çalışır.)

FALCI

(Resitatif)

Göremiyorum göremiyorum,

Yetmiyor ateş...

FALCI

Eşlikli resitatif. (Ateşin etrafında daireler çizerek.)

Ey bilinmezliğin kudretli güçleri

Daha çok daha çok

Gönderin kıvılcımlarınızı

Yükselsin alevler, sarsın her bir yanı

Erisin ateşin narından

Süzülüp gelsin gerçeğin yüzü ...

ORKESTRA

(Falcının jest ve mimiklerine uygun efektler üretir.)

FALCI

(Resitatif)

Ateş ateş... Ateş sıcak.

Bu ateşten de sıcak...

Ateş sıcak.

Bu ateşten de sıcak...

HERKES

(Şaşkınlıkla birbirlerinin yüzlerine bakarlar.)

KUWADRA

(Resitatif)

Ne demek istiyorsun falcı açık söyle?

BİLGELER,GENÇLER

(Resitatif)

Ne demek istiyorsun falcı açık söyle?

FALCI

Resitatif (Ateşe yaklaşıp uzaklaşarak.)

Ateş ateş... Ateş sıcak.

Çok kötü şeyler olacak...

(Ateşe yaklaşır ve diz çöker.)

Görüyorum... Görüyorum... Büyük bir işaret bu...

Görüyorum... Görüyorum... Büyük bir işaret bu...

KUWADRA

Diyalog. (Öfkeli)

Söyle diyorum falcı neler görüyorsun, neler olacak?

BİLGELER KOROSU

Diyalog. (Öfkeli)

Söyle falcı neler olacak?

GENÇLİK KOROSU

Diyalog. (Öfkeli)

Söyle falcı neler olacak?

FALCI

(Alevleri elleriyle aralayarak görmeye çalışır. Arka planda ışıkla oluşturulan flu ortam içinde, falcının anlatımı boyunca savaşanlar gözükür.)

FALCI

(Eşlikli resitatif)

Ordular ordular... Birbirleriyle savaşıyorlar...

Ordular ordular... Birbirleriyle savaşıyorlar...

Ordular ordular... İskender'in orduları bunlar...

Ordular ordular... Birbirleriyle savaşıyorlar...

Ordular ordular... Önasya'dan ta Mısır'a kadar...

KULİS KORO

Ordular ordular... İskender'in orduları bunlar...

Ordular ordular... Birbirleriyle savaşıyorlar...

KUWADRA

Eşlikli Resitatif.

Ey bilge Solymeus! Ey yüce tanrı!

Bitmedi mi daha İskender'in gazabı?

Oysa ne çok sevinmiştik sıtmadan gidince.

Daha ne kadar sürecek?

Yetti artık bitsin bu işkence

BİLGELER KOROSU

Oysa ne çok sevinmiştik sıtmadan gidince...

GENÇLİK KOROSU

Oysa ne çok sevinmiştik sıtmadan gidince...

Oysa ne çok sevinmiştik sıtmadan gidince...

KULİS KORO

Daha ne kadar sürecek?

Yetti artık bitsin bu işkence...

(Arka plandaki flu ortamda savaş falcının anlatımlarına uygun olarak devam eder.)

FALCI

(Resitatif)

Saldırıyorlar ... Saldırıyorlar birbirlerine...

Komutanlardan biri çok kurnaz,

Savaşçıların arkasına gizlemiş okçularını...

Eğiliyor öndeki savaşçılar birden,

Fırılıyor oklar yaylarından,

Saplanıyor diğerlerinin bedenlerine...

ORKESTRA

(Okların bedenlere saplanması efektleri üretilir.)

KUWADRA

(Resitatif)

Yeter falcı, yeter artık!...

FALCI

Resitatif. (Kendinden geçmiştir. Ateşin etrafında dans ederek.)

Fırılıyor oklar yaylarından,

Saplanıyor diğerlerinin bedenlerine...

Fırılıyor oklar yaylarından...

BİLGELER KOROSU

Yeter... Yeter artık...

Tempo yükselmiştir-

FALCI

Resitatif. (Dansa devam ederek ve ateşin üzerinden atlayarak.)

Saplanıyor diğerlerinin bedenlerine...

GENÇLİK KOROSU

Yeter artık, kapat şu uğursuz çeneni!...

FALCI

Resitatif. (Daha tempolu.)

Ateş ateş... Ateş çok sıcak...

Ateş ateş... Çok kötü şeyler olacak...

KUWADRA

Resitatif. (Bilgelere işaret ederek.)

Ne duruyorsunuz? Durdurun artık şunu...

BİLGELER

Resitatif. (Falcının üzerine hareketlenerek.)

Kes artık şu uğursuzluk şarkını,

Kapat şom ağzını...

FALCI

Resitatif. (Tempolu şekilde ateşin etrafında dansa devam ederek.)

Ateş davet ediyor... Ateş sıcak.

Ateş pırıl pırıl... Ateş aydınlık...

Ateş davet ediyor... Ateş sıcak.

Ateş pırıl pırıl... Ateş aydınlık...

BİLGELER

(Falcıyı durdurmak üzere iyice yaklaşırlar ve yakalamak isterler.)

FALCI

(Bilgelere kurtulmak isterken dengesini kaybeder ve büyük bir çılgınlıkla ateşe düşer.)

ORKESTA

(En tiz perdeden çılgınlığa eşlik eder.)

(Işıklar ani olarak alınır ve parlayan büyük alev efektleri verilir-Perde kapatılır.)

3. Sahne:

(Kuwadra-Alçetas 'ın habercisi-Swama)

(Kuwadra sahnenin sağında yüksekçe bir yerde mütevazî tahtında oturmaktadır.)

(Perde açılır.)

KUWADRA

(Eliyle karşı kulisteki görevlilere, içeri alın dercesine işaret eder.)

ALÇETAS'IN HABERCİSİ

(Sol kulisten girerek reveransla Kuwadra 'yı selamlar.)

KUWADRA

(Haberciye; konuş, dinliyorum dercesine işaret eder.)

ALÇETAS'IN HABERCİSİ

(Resitatif)

Affınıza sığınarak komutanımız Alçetas'ın dileklerini iletmek üzere geldim huzura...

KUWADRA

Resitatif. (Oturduğu yerden.)

Komutan Alçetas'ın adını duyduk, biliriz.

Söyleyin nedir istekleri?

ALÇETAS'IN HABERCİSİ

(Resitatif)

Komutanımız Alçetas sizden sığınma talebinde bulunur...

KUWADRA

Resitatif. (Şaşkınlığını belli etmemeye çalışarak.)

Sığınmak mı? Bu da ne demek oluyor, ne oldu ki?

ORKESTRA

No. 7 (Sığınma Müziği)

ALÇETAS'IN HABERCİSİ

Bölüşemediler imparatorluğu İskender'in komutanları

Tutuştular birbirlerine, başladı Diadok savaşları.

Azgınlaştı Antigonos İskender'den sonra

Hükümrani eyledi kendini Önasya'ya

İstedi Selge'yi, aldı Aspendos'u Kremna'yı

Yetmedi, istedi Sagalassos'u hatta tüm Pisidia'yı

Kabul etmedi Alçetas,

Yürüdü Antigonos'un üstüne...

Çoktular, onlar çoktular
Alçetas'ın on katıydılar
Piyadesi, atlısı, arabalısı...
Onlar bir orduydular,
Bir ordudan da çoktular...
Yılmadı yiğit Alçetas
Direndi tüm gücüyle
Ama günlerce devam etti,
Çok uzun sürdü savaş...
Azalıyordu Alçetas'ın kuvvetleri,
Tükeniyordu gücü
Yoruluyordu yavaş yavaş...
Bilir Alçetas,
Kahraman Solym'leri, Termessos'u...
Bilir Alçetas,
Yiğitçe İskender'e karşı koyuşunuzu...
Çaresizdir o artık,
Size sığınmak ister.
O güvenir size, cevabınızı bekler...
(Işıklar alınır, tekrar verilir)

KUWADRA

Resitatif. (Sahneyi kullanarak, kendi kendine.)

Kahrolası falcı... Dedikleri çıkacak sanki...

Ey Tanrılar! Ey Bilge Solymeus!

Nedir bu olanlar?

SWAMA

Resitatif. (Sol kulisten girer.)

Sevgili Kuwadra! Nedir Bu endişen?

Korkutuyorsun beni...

KUWADRA

Resitatif. (Swama'yı görür.)

Ah! Benim güzel Swama'm, gel yanıma...

SWAMA

(Resitatif)

Ne dedi o haberci, nedir senin canını böyle sıkan?

KUWADRA

(Resitatif)

Kahrolası o falcı Swama, kahrolası o falcı

Dedikleri bir bir çıkıyor sanki...

SWAMA

Resitatif. (Endişeli.)

Aman Tanrılar!...

KUWADRA

(Resitatif.)

Birbirlerine girmiş İskender'in orduları,

Antigonos yenmiş Alçetas'ı...

SWAMA

Resitatif. (Üzülerek.)

Zavallı Alçetas!...

KUWADRA

Resitatif.

Zor kurtarmış Alçetas Canını...

SWAMA

Resitatif.

Zavallı Alçetas!...

KUWADRA

Resitatif.

Güveniyor o bize, sığınmak istiyor kentimize...

SWAMA

Resitatif.

Nedir peki senin kararın?

KUWADRA

Resitatif.

Öyle kolay bir karar değil bu,
Danışmalıyım Bilgeler Heyetine,
Sormalıyım Gençlik Meclisine.

ORKESTRA

No. 8

SWAMA

Dolaşiyor istilacının zorba ruhu sanki üstümüzde
Yer yüzüneyken alamadığını yeraltından istercesine.
Nasıl ki eli boş gönderdiysek seni daha önce
Yeniden tattıracağız sana o acıyı tüm gücümüzle.
Karanlıkların diyarında kıvranacaksın acıdan
Kara toprağın derinliklerine çivileyecek seni
Kanlı cinayetlerle ördüğün o prangalar.
Gelmesin bir daha yeryüzüne, ders olsun herkese
Kalsın kara toprağın altında zorbalılar...

ORKESTRA

No. 9

KUWADRA

Sevgili can yoldaşım gel üzme kendini

Tasalanma sen, rahat tut içini
Tanrıların yüce adaleti
Yenecektir elbet tüm kötülükleri
Zorbalardan yana olamaz Tanrılar
İlahi adalet engeldir buna
Göreceksin bakacaklar yüzümüze er geç
Üzülme sen çözeceğiz sorunlarımızı tek tek

SWAMA, KUWADRA

(Birbirlerine sarılarak tahta doğru yürürler.)

Zorbalardan yana olamaz tanrılar

İlahi adalet engeldir buna

Bakacaklar yüzümüze er geç

Çözeceğiz sorunlarımızı tek tek...

(Kuwadra tahta otururken, Swama çömelerek Kuwadra'nın dizlerine başını koyar.)

(Işıklar alınır)

2. PERDE

1. Sahne:

(Saluwa –Genç.Mec.Üy.-Bilheler-Halk Korosu)

(Sahnenin solunda 15 Gençlik Meclisi Üyesi vardır. Arka planda halk korosunun üstünde durduğu, biraz yüksekçe, köprüye benzer kemerli bir yapı vardır. Sahne gerisi karanlıktır ve halk korosun olduğu bölüm ışıkla flu yapılır. Halk korosu sabit ve donmuş vaziyettedir. Koronun icrası sırasında flu ışık kaldırılıp, kemerli yapı aydınlatılır. Halk korosu partiyi yürüyerek icra eder. İcranın sonunda yine donar, ışıklar yeniden flu yapılır.)

ORKESTRA

No. 10

SALUWA (1.GENÇ)

Sanki bir kartal yuvasıdır Termessos

MEC. ÜYESİ

Yalçın kayalar arasında

Onurlu ve yiğit Solym'ler yaşar orada...

Adildir onlar haksızlık etmezler hiç kimseye

Düşmanları bile güven duyar onlara...

Endişe etmek gelmez hiç kimsenin aklına

GENÇLİK KOROSU

Düşmanları bile güven duyar onlara...

Düşmanları bile güven duyar onlara...

ORKESTRA

No. 10'un (Devamı)

BİLGELER HEYETİ

(Sağ kulisten girer.)

1.BİLGE

Çok güzeldir söylediğin sözler.

Ama sormak gerek gençlere,

Çok değil daha on yıl önce

Kimlerdi Termessos'u kuşatanlar?

Tutuşmuşlarsa düşmanlarımız

Kendi aralarında savaşa

Bu bizi hiç ilgilendirmez

Bırakalım onları kalsınlar baş başa

2.3.BİLGELER

Kalsınlar baş başa

Kalsınlar baş başa

2.GENÇ.MEC.ÜY.

Bir insan zorda kaldıysa,
Çaresizse eğer
Ve kırılmışsa kanadı kolu
Bırakmak olmaz öylece onu...
Terk edemeyiz hiç kimseyi
Göz göre göre ölüme
Yakışmaz asla bu bize.
Kucaklarınız biz onu
Can düşmanımız olsa bile...

GENÇLİK KOROSU

Can düşmanımız olsa bile
Can düşmanımız olsa bile

HALK KOROSU

Kucaklarınız biz onu
Can düşmanımız olsa bile.

GENÇLİK VE HALK KOROSU

Kucaklarınız biz onu
Can düşmanımız olsa bile...

2.BİLGE

Ne işleri vardı sanki buralarda?
Dar mı geldi Makedonya onlara
Savunmak için Termessos'u canla başla
Verdiğimiz canları da asla unutma...

1.3.BİLGELER

Verdiğimiz canları asla unutma,
Asla unutma...

3.GENÇ.MEC.ÜY.

Ölümün soğuk nefesini
Ensesinde duyarken biri
Nasıl soluk alırım ben
Hiçbir şey olmamış gibi
Savaşın ateşinden son anda kurtarıp canını
Kapımıza sığınmışsa eğer biri
Hangi vicdan titremez buna
Hangi erdem kapatır gözü
Yok yok
Haram olur bu hayat yaşiyamam ben
Yanıbaşımındaki ölümü beklerken

HALK KOROSU

Haram olur bu hayat yaşiyamayız biz
Yanıbaşımızdaki beklerken ölümü çaresiz

2. Sahne:

(Borazancı-Kuwadra-Bilgeler-Swama)

(Sabah alacakaranlık vakti)

BORAZANCI

(Endişeli bir şekilde gezinerek çevresine bakılmaktadır. Ani bir hareketle acı borazanı çalmaya başlar. Bilgeler gelinceye kadar çalmaya devam eder. Takip borazan sesiyle birlikte borazancıyı görür.)

KUWADRA

Resitatif. (Bilgelerden sonra sahneye girerek.)

Neler oluyor bilgeler, nedir bu acı borazan?

1.BİLGE

(Diğer bilgelere, “bakın” dercesine işaret eder)

2.3.BİLGELER

(Kale burçlarına çıkan merdivenlerden borazancıların yanına çıkarlar ve dönerler.)

1.BİLGE

Resitatif.

Şaşkınlık içindeyim bende yüce Kuwadra

Sanki içimden bir ses kötü şeyler olduğunu söylüyor bana...

KUWADRA

Resitatif.

Kahrolası falcı! Neden dinledim ki onu

Hiç iyi şeyler söylemedi...

Kapatmalıydım anında uğursuz çenesini

2.3.BİLGELER

Resitatif.

2.BİLGE

(Heyecanlı)

Antigonos'un kuvvetleri dayanmış kale kapısına,

Sarmışlar dört bir yanı

Beş bin yaya, bir o kadar da atlı

3.BİLGE

(Endişeli)

Anlaşılan odur ki isterler Alçetas'ı...

KUWADRA

Resitatif. (Sahneyi kullanarak, tepkili.)

Ey Antigonos! Ey Antigonos!

Seni gidi kahrolası

Nasıl veririm sana Alçetas'ı...

SWAMA

Resitatif. (Sahneye girerek.)

Nedir bu hiddet, nedir seni bu kadar kızdıran?

KUWADRA

Resitatif.

Antigonos Swama; Antigonos...

Şu kahrolası Antigonos.

Kuşatmış Termessos'u,

İster Alçetas'ı...

SWAMA

Resitatif. (elleriyle başını tutarak.)

Aman Tanrılar!...

Nedir başımıza bu gelenler, nedir bizim günahımız?

1.BİLGE

Resitatif.

Başedemeyiz bu kadar kuvvetle

Hem bize ne bunlardan?

Verelim Alçetas'ı, kurtulalım bu beladan...

SWAMA

Resitatif.

Hayır!... Olmaz öyle şey, olmaz öyle şey.

Bir kere kabul ettikten sonra biz onu,

O artık bizim konuğumuzdur,

Emanettir canı bize...

1,2,3.BİLGELER

1.BİLGE

Resitatif

Tehlikeye atamayız Termessos'u,

Korumalıyız halkımızı...

2.BİLGE

Resitatif.

Hasat zamanıdır şimdi,
Toplanmamıştır ürün...

3.BİLGE

Resitatif.

Unutmamak lazım İskender'in yaptıklarını.
Alamyınca Termessos'u
Kesmişti tüm zeytin ağaçlarımızı...

KUWADRA

Doğru söylüyor Swama...
Artık o bizim konuğumuzdur

KUWADRA

Doğru söylüyor swama
Artık o bizim konuğumuzdur
Emanettir canı bize...
(Işıklar alınır)

3. Sahne:

(Saluwa-Halk Korosu-Gençlik Korosu)

(Halk korosu, ışıkla flu yapılan sahne arka planındaki kemerli yapı üzerindedir ve icra dışında hareketsizdir. İcra esnasında kemerli yapı aydınlatılır ve tekrar flu yapılır.Saluwa sahne önündedir. Müzik ışık verilmeden başlar.)

(Işıklar verilir)

ORKESTRA

No. 11

(Kahramanlık ve savaşa hazırlık müziği.)

SALUWA

Yiğit Solym'lerin evlatlarıyız biz!
Hiç kimse ayıramaz bizi Öz değerlerimizden
Korkmadık İskender'den hiç korkmayız Antigonos'tan.
Hemen çıkıp kale dışına toplayacağız savaşçılarımızı
Var gücümüzle çarpışacağız düşmanla yeniden.

HALK KOROSU

(Kemerli yapı üzerinde yürüyerek.)

Yiğit Solym'lerin evlatlarıyız biz!
Çarpışacağız düşmanla yeniden.

SALUWA

Bu ne cüret, nasıl istersin Alçetas'ı
Bilmez misinki emanettir artık o bize.
Kutsaldır bizde emanet,
Olmaz ona asla ihanet...

HALK KOROSU

(Kemerli yapı üzerinde yürüyerek.)

Kutsaldır bizde emanet,
Olmaz asla ona ihanet...

SALUWA

Öğrenecek Antigonos yaptığı büyük hatayı,
Bin pişman olacak yaptığına.
Yürüyeceğiz üzerine toplayıp savaşçılarımızı,
Tattıracağız ona da İskender'in acısını...

HALK KOROSU

(Kemerli yapı üzerinde yürüyerek.)

Bin pişman olacak yaptığına, bin pişman...
Bin pişman olacak yaptığına bin pişman...

GENÇLİK KOROSU

1.GRUP

(Sağ kulisten girerek.)

Kartallar gibi saldıracağız üstlerine,
Çok zorlu geçecek savaş, kurtulamayacak elimizden...
Bin pişman edeceğiz onu, geri bile dönemeyecek,
Görmedi böylesini Antigonos, bir daha görmeyecek...

SALUWA

Kale burçlarından avlayacak onları okçularımız,
Ne yaptıklarını bilemeyecekler,
Kaçışacaklar çil yavrusu gibi sağa, sola.
Çepeçevre çevireceğiz onların etrafını savaşçılarımızla,
Kurtulamayacaklar elimizden,
Saplanacak bedenleri mızraklarımıza...

HALK KOROSU

(Kemerli yapı üzerinde yürüyerek.)

Saplanacak bedenleri mızraklarımıza...
Saplanacak bedenleri mızraklarımıza...

GENÇLİK KOROSU

2.GRUP

(Sol kulisten girerek.)

Onurumuzla oynamak ne demekmiş, göstereceğiz onlara!
Döne döne dövüşeceğiz er meydanında,
Yok edecek onları kılıçlarımız ine kalka, ine kalka.
İyi tanı bizi ey Antigonos, iyi tanı!
Alamaz hiç kimse bizden emanet edilen canı...

HALK KOROSU

(Kemerli yapı üzerinde yürüyerek.)

İyi tanı bizi ey Antigonos, iyi tanı!

Alamaz bizden hiç kimse emanet edilen camı...

SALUWA

Kahramandır Termessos'lular, yığittir Solym'ler...

Şu yalçın kayalar gibi sert karakterlidirler.

Taviz vermezler asla onurlarından,

Onursuz yaşamaktansa, ölmeyi seçerler...

SALUWA, GENÇİLK KOROSU

(1. ve 2. grup ön kulislere doğru yürüyerek.)

Korumak için şimdi onurumuzu yürüyoruz

Bekle bizi Antigonos bekle bizi geliyoruz.

Bekle bizi Antigonos, bekle bizi geliyoruz...

HALK KOROSU

(Koro'nun sol yarısı sağ kulise, sağ yarısı da sol kulise doğru giden gençlik korosuna bakarak partiyi icra ederler. Sonunda aynı yönlere el sallayarak donarlar.)

Gidin güle güle, açık olsun yolunuz,

Kurtulsun onurumuz, incinmesin gururumuz...

(Işıklar alınır.)

4.Sahne:

(Bilgeler-Kuwadra-Alçetas)

(Sahne Karanlık)

1.BİLGE

(Sahnededir.)

2.BİLGE

Resitatif. (Işıkla birlikte girer.)

Habercisini göndermiş Antigonos...

1.BİLGE

Resitatif. (Sert.)

Ne istiyormuş?

2.BİLGE

Resitatif.

İki gün mühlet diyor size.

Ya verirsiniz Alçetas'ı, yada katlanırsınız sonuçlarına...

1.BİLGE

(Ellerini yumruk yapar ve kızgın şekilde sahnede gezinerek.)

Neymiş o katlanacağımız sonuçlar?

2.BİLGE

Resitatif.

Bilirim, zordur almak Termessos'u. Ama bunu yapacağımdan hiç kuşkunuz olmasın diyor.

1.BİLGE

Resitatif. (Daha da hiddetlenerek.)

Adi Antigonos! Alçak, rezil adam!...

KUWADRA

Resitatif. (Kulisten girerek.)

Neler oluyor, nedir seni kızdıran?

1.BİLGE

Resitatif.

Söylemesi çok zor yüce Kuwadra, söylemesi çok zor...

KUWADRA

Resitatif.

Bilgeler için zor yoktur, söyle nedir olan?

1.BİLGE

Resitatif.

Antigonos göndermiş habercisini. Saldıracakmış Termessos'a,
Eğer iki gün içinde vermezsek Alçetas'ı...

KUWADRA

Resitatif. (Biraz düşünür ve gezinerek.)

Gençlerden yok mudur bir haber?

2.BİLGE

Resitatif.

Henüz yoktur bir haber, yüce Kuwadra...

ORKESTRA

(3.Bilgenin girişiyle birlikte dehşet müziğine başlar.)

3.BİLGE

Resitatif. (Takip ışığıyla birlikte , bitkin bir şekilde girer.)

Tekrarlıyor Antigonos isteğini. Ateşe vermeden ekinlerinizi, verin diyor
Alçetas'ı...

KUWADRA

Resitatif.

Hiç şaşırmadım doğrusu! Zorbaların şanı şerefidir zaten yakıp, yıkmak.
Alamayınca Termessos'u İskender'de yakmıştı tüm zeytin ağaçlarımızı.
(Bilgelere dönerek.)

Söyleyin bilgiler nedir düşünceniz, ne yapmak gerek?

ORKESTRA

NO. 12

1.BİLGE

İşin başında yaptık hatayı, almayacaktık Alçetas'ı

Bizi hiç ilgilendirmeyen sardı başımıza belayı.
Şan, şeref, onur elbette asil duygulardır
Ama unutmamak gerekir ki
Tüm bunlar ancak
İnsanlar yaşarsa vardır

KUWADRA, 1. BİLGE

1. BİLGE

Verelim gitsin Alçetas'ı
Tehlikeye atmayalım halkımızı...

KUWADRA

Nasıl yaparız bunu,
Sonra halkımız bize ne der?
Halkımız bize ne der?

ORKESTRA

No. 13

2. BİLGE

Çare değildir savaşmak
Kutsaldır halkımızın canı.
Her ne kadar yensek de onları
Kaybedeceğimiz yine binlerce canı.
Değer mi bir yabancı komutan için
Çekilir mi bunca acı.
Kurtulalım bu beladan,
Verelim gitsin Alçetas'ı.

KUWADRA, 2. BİLGE

KUWADRA

Bilirim halkımı, kahramandır Solym'ler
Emanete asla ihanet etmezler
Koşa koşu giderler bu uğurda ölüme

Yoktur onlar için bu dünyada
Onurlarından daha yüce bir değer

2.BİLGE

Biliriz kutsaldır emanet,
Olmaz ona asla ihanet
Ama tehlike yanbaşıımızdaysa
Ve kapıda bekliyorsa bizi
Nasıl görmezden gelebiliriz onu
Halkın canı göz göre
Tehlikeye atılmaz
Halkın canından daha yüce
Bir değer olmaz

ORKESTRA

NO. 14

3.BİLGE

İstilacıdır bunlar, halk düşmanıdır
Acımazlar börtüye böceğe
Verirler her bir yanı ateşe.
Yok olur bağımız, bahçemiz
Yok olur arpamız buğdayımız.
Açlıktan kavrulur sonra halkımız
Asıl budur korkumuz.

KUWADRA, 3.BİLGE

KUWADRA

Canını bize emanet etmiş birini
Nasıl teslim ederiz düşmanına?
Nasıl yaşarız biz bu ayıpla?
Nasıl Yaşarız biz bu ayıpla?

3.BİLGE

İnsanı yoldan çıkarır açlık,
Kalmaz hiçbir düzen.
Alır, gider başını eşkiyalık
Bin ayıptan, ayıptır açlık.

ORKESTRA

No. 15

1.BİLGE

Tehlike büyüktür, tehlike açıktır
Budur bizim son düşüncemiz
Artık karar sizindir
Ellerinizdedir gelecek
Bundan sonra hayatımız
Ona göre şekillenecek

KUWADRA-BİLGELER

(Sesler birbirini bastırmaz.)

KUWADRA

Canını bize emanet etmiş birini

1.BİLGE

Verelim gitsin Alçetas'ı

2.BİLGE

Değer mi yabancı bir komutan için

3.BİLGE

İstilacıdır bunlar, halk düşmanıdır

KUWADRA

Nasıl teslim ederiz düşmanına

1.BİLGE

Tehlikeye atmayalım halkımızı

2.BİLGE

Çekilir mi bunca acı

3.BİLGE

Acımazlar börtüye böceğe

KUWADRA

Nasıl yaşarız biz bu ayıpla

1.BİLGE

Boş yere sardık başımıza belayı

2.BİLGE

Çare değildir savaşmak

3.BİLGE

Verirler her bir yanı ateşe

KUWADRA

Sonra halkımız bize ne der

1.BİLGE

Verelim gitsin Alçetas'ı

2.BİLGE

Her ne kadar yensek de onları

3.BİLGE

Yok olur arpamız buğdayımız

KUWADRA

Konuğumuzdur Alçetas emanettir canı bize

1.BİLGE

Boş yere sardık başımıza belayı

2.BİLGE

Kaybedeceğiz yine binlerce canı

3.BİLGE

Açlıktan kavrulur sonra halkımız

KUWADRA

Nasıl yaşarız biz bu ayıpla

1.BİLGE

Verelim gitsin Alçetas'ı

2.BİLGE

Değer mi yabancı bir komutan için

3.BİLGE

Açlıktan kavrulur sonra halkımız

BİLGELER

(Sesler birbirini bastırmaz.)

İnsanı yoldan çıkarır açlık

Kalmaz hiçbir düzen

Alır gider başını eşkiyalık

Bin ayıptan ayıptır açlık

ORKESTRA

No. 16

KUWADRA

(Çok sıkıntılıdır, sahnede düşünceli şekilde gezinerek.)

Ey Gökyüzünün erdemi!

Ey ilahi adalet!

Bir ışık gönder bana

Göreyim doğru yolu.

Bir yanda açlık

Bir yanda halkımın onuru

Soruyorum kendime

Nasıl bir çelişki bu?

Sorumluyum halkımdan ben

Daha fazla bekleyemem

Dinlesin Bilgeler beni

Sorumluluğumdan aldığım güçle

Açıklıyorum kararımı şimdi

Çok çok düşündüm ben

Halkımı açlığa mahkum edemem.

(Işıklar alınır)

(Takipler ayrı ayrı Bilgeleri ve Kuwadra'yı görür.)

1.BİLGE

(Yüzünde müstehzi bir gülümseme ile diğer bilgelere götürün dercesine başıyla işaret eder.)

(Işıklar arka plandaki kemerli yapıyı hafif aydınlatır.)

ORKESTRA

No. 17 (Ölüm müziği)

2.3.BİLGELER

(Önlerinde elleri arkadan bağlı olarak Alçetas olmak üzere kemerli yapının ortasına kadar yürürler.)

ALÇETAS

(Kemerli yapının ortasına gelince, Kuwadra ve 1. Bilgeye dönerek anlamlı anlamlı bakar ve küçümseyici bir şekilde gülümser. Bu anda takip kuvvetli bir ışıkla Alçetas'ı aydınlatır. Giderek gülümsemesi ciddileşir ve arkasını dönerek kendini kemerli yapıdan aşağıya atar.)

ORKESTRA

(Ölüm çığlığı efekti üretir.)

(Işıklar alınır.)

ORKESTRA

No. 17'nin devamı.

KUWADRA

(Çok üzgündür. Takip sahneden çıkışına kadar kuwadra'yı görür.)

5.Sahne:

(Swama-Saluwa-Genç.Mec.Üy.)

(Kuwadra ve Bilgeler heyetinin kolları arkadan bağlıdır ve ayrıca iple birbirlerine de bağlıdırlar. Gençlik meclisi üyeleri savaştı kıyafetleriyle etrafını çevirmişlerdir. Saluwa sahnededir ve çok kızgındır.)

(Işıklar verilir)

SWAMA

Eşlikli Resitatif. (Çok endişeli bir şekilde sahneye girer ve yalvarıcasına.)

Dur! Ne yapıyorsun? İnsan hiç kıyar mı babasına?

SALUWA

Eşlikli Resitatif. (öfkeli.)

İhanet etti o emanete
Bilgelerle bir olup
Sürdü anlımıza kara bir leke.

SWAMA

Eşlikli Resitatif.
Hayır yahir!...
O her şeyi halkının iyiliği için yaptı,
Aamacı halkını açlıktan korumaktı

SALUWA

Eşlikli Resitatif.
Aç yaşanabilir ama
Onursuz asla,
Hem söyler misin bana
Onurla yenmeyen lokma
Hiç şifa verir mi insana

SWAMA

Eşlikli Resitatif.
O Baş Bilgedir,
O bizi yönetendir.
O istemiştir ki, açlık olmasın,
O halkını en iyi düşünendir.

SALUWA

Eşlikli Resitatif.
Arınması gerek suçundan
Yoksa bu kara leke hiç çıkmaz anlımızdan.

SWAMA

Eşlikli Resitatif.
Tanrıların yeryüzündeki gölgesidir o,

Tanrılar adına yönetir bizi
Olamaz onun hiç bir suçu.

SALUWA

Eşlikli Resitatif.

Tanrılar onursuzluğu sevmez.
Nasıl yaşarız bu ayıpla,
Nasıl bakarız insanların yüzüne?
Yok yok taşıyamayız bu yükü
Çok ağır gelir bize...

SWAMA

Eşlikli Resitatif.

Tanrıların öfkesi yağacak üzerine
Hesap soracaklar senden
Hiç korkmaz mısın lanetlenmekten?

SALUWA

Eşlikli Resitatif.

Korkarım elbette Tanrıların lanetinden
Kim dayanabilir ki Tanrıların öfkesine.
Ancak koruyamazsak şanımızı şerefimizi
İyi bilmeliyiz ki
Oluruz lanetlenmekten bin beter.

ORKESTRA

No. 18 Yakarış

SWAMA

Yalvarırım yapma, N'olur yapma!
Ona acımıyorsan bile acı şu anana.
O senin atandır, o senin babandır
Bak önünde diz çöküyorum,

(Diz çöker ve Saluva'nın ayağına sarılarak)

Yalvarıyorum sana

Ben onsuz yapamam, ben onsuz yaşayamam,

O zaman kıy benim de canıma.

Unutma ki Ataya karşı gelmek uğursuzluktur,

Hiç iyi gelmez insana.

Gel, vazgeç; kıyma babana

Sonra çok pişman olursun,

Yüreğın dayanmaz baba acısına...

ORKESTRA

No. 19

SALUWA

Kalk ana kalk! N'olur yapma.

Yüreğimi acıtıyorsun,

Dayanamam bu kadarına

Oğlun sevmez mi hiç atasını,

Oğlunun yüreğı sızlamaz mı hiç...

Ama oğlun bilir bu dünyada

Yalnız şan, şeref için nefes alınacağını...

ORKESTRA

No. 18' in devamı

SWAMA

Saluwa'dır senin adın

Kutsal, güzel Işıktır anlamı

Gel yapma, hayatımızı karartma...

ORKESTRA

No. 19'un devamı

SALUWA

(Sert bir hareketle bacağını Swama'nın elinden kurtarır ve biraz uzaklaşarak, üzgün ve sert bir ifadeyle.)

Yapamam ana yapamam

Çaresizim anlasana beni.

Bu kara lekeyle yaşayamaz Solym'ler

Kan ağlasa da içimiz, dursa da yüreğimiz

Bu acıya katlanmalıyız,

Başka çaresi yok, gereğini yapmalıyız...

(Götürün dercesine Gençlik Meclisi Üyelerine başıyla işaret eder.)

(Işıklar alınır, aynı anda kemerli yapı loş yapılır. Takipler loş bir ışıkla ayrı ayrı Swama, Saluwa ve bilgilerle birlikte Kuwadra'yı görür.)

ORKESTRA

No. 16'nın devamı.

GENÇ.MEC.ÜY.

(Bir grup, önlerinde kuwadra ve bilgilerle birlikte kemerli yapıya doğru yönelirken, diğer grupta kemerli yapının diğer yanından, onları karşılamak üzere harekete geçerler.)

SWAMA

Resitatif. (Çığlık atarcasına.Yerde.)

Hayır!... Hayır!... Yapma N'olursun yapma!

Daralıyor içim, kararıyor ruhum

Çaresizim,

Boğuluyorum...

Yapma N'olursun yapma!

Dayanamam ben buna

Ben onsuz yaşayamam...

Ben onsuz yaşayamam. *(Yere yığılır.)*

(Kemerli yapının ortasına gelindiğinde sadece Kuwadra ve Bilgeler tam aydınlatılır.)

ORKESTRA

Aynı anda çığlık sesi üretir.

(Işıklar alınır.)

6. Sahne:

(Genç.Mec.y.-Halk Kororsu-Swama)

(Sahnenin sağ, ön tarafında Swama'nın içinde bulunduğu ve aydınlatması içerden yapılan tlden yapılmış özel, küçük bir bölüm vardır. İlk anda bu bölüm karanlıktır. Halk sahnededir.)

(Işıklar kemerli yapıyı da aydınlatacak şekilde verilir.)

ORKESTRA

No. 20 Ağıt

GENÇ.MEC.Y

(Müzikle birlikte ellerinin üzerinde Alçetas'ın cenazesi olmak üzere ağır adımlarla sağ arka kulisten kemerli yapının orta yerine kadar gelirler ve cenazeyi kemerli yapıya arka taraftan bitişik bitişik olan bir düzlemin üzerine koyarlar.)

HALK KOROSU

(Alçetas'ın cenazesinin sahneye girişiyile birlikte.)

Ah, Alçetas Ah!...

İşkence mi ettiler cansız bedenine

Hem de üç gün, üç gece

 gün, üç gece...

Hiç mi korkmadılar Tanrılardan

Hiç mi utanmadılar insanlıktan

Ah, Alçetas ah!...

Saldırmışlar a kurtlar gibi

Paralamışlar cansız bedenini

Ah Alçetas ah!...

Hiç acımamışlar sana

Parça parça edip gövdeni

Geçirmişler mızrakların ucuna
Ah Alçetas ah!...
Ne yüce insandın sen
Kabul etmedin esareti
Tutsak yaşamaktansa
Hiç çekinmeden
Seçtin ölümü...
Ah, Alçetas Ah!...
Koruyamadık biz seni
Söz verdiğimiz halde
Oysa emanettin sen bize
Ah Alçetas ah!...
Merak etme sen, rahat uyu
Sahip çıkacağız suçsuz bedenine
Yazdıracağız onurlu adını
Tarihin şanlı hatıra defterine

GENÇ.MEC.ÜY.

(Koronun bitimiyle birlikte, kemerli yapının diğer ucuna gelmiş olurlar ve sol kulise geçerek, ellerinde çekiçler ve kaya yontma aletleri olduğu halde “Onur Müziği eşliğinde, kaya yontma koreografisi” ile sahneden geçerek kemerli yapının diğer ucundan cenazenin yanına gelirler.)

(Cenazenin bulunduğu düzleme bitişik, işlendikçe ağır ağır yukarı doğru yükselen kayaya yontulmuş heykel vardır.)

(Kayanın olduğu kısım loş yapılır. Gençler tek tek ellerindeki aletlerle belli bir koreografi ile kayaya birer darbe vurarak, diğer taraftan inerler ve sahnedeki yerlerini alırlar. Halk Korosundan da her ses grubundan ikişer kişi aynı koreografiyle heykel yapımına katılırlar. Heykel ortaya çıkıncaya kadar bu döngü devam eder.)

ORKESTRA

No. 21 Onur Müziği

(Gençlerin ellerinde kaya yontma aletleriyle sahneye girmeleriyle birlikte, giderek coşkusu yükselen onur müziğini seslendirir. Koro ile birlikte heykel yapımcılar donarlar.)

HALK KOROSU

Bizimlesin artık, dinsin acın
Gönderiyoruz seni ölümsüzlüğe
Bizimledir saf ruhun
Yaşatıyoruz seni içimizde.
Bizimlesin artık bizimlesin
Dursun göz yaşın.

(Heykel yapımcılar devam ederler.)

HERKES

Yükseliyor yükseliyor onurumuz yükseliyor
Arınıyor arınıyor onurumuz arınıyor.

SWAMA

(Tül bölüm içerden loş yapılır. Swama,eli çenesinde üzüntüyle olanları izlemektedir. Koro ile birlikte heykel yapımcılar donarlar.)

HALK KOROSU

Oynanamaz bizim onurumuzla
Bunu bütün dünya alem bilmeli
Küçük düşüremez hiç kimse Solym'leri
Eğer buna yeltenecek olursa biri
Atamız da olsa hiç farketmez
Hayatıyla öder bedelini
(Heykel yapımcılar devam ederler.)

HERKES

Yükseliyor yükseliyor onurumuz yükseliyor
Arınıyor arınıyor onurumuz arınıyor.

(Koro ile birlikte heykel yapıcılar donarlar.)

HALK KOROSU

Bağımsızdır Termessos, özgürdür Solym'ler
Temizledik onurumuzu artık kalmadı bir engel
Alnımız ak, başımız dik bakacağız gökyüzüne
Aydınlıktır yarın, güzeldir gelecek
Yükseliyor onurumuz, daima yükselecek.

(Koro'nun bitiminde Gençlik Meclisi Üyelerinin tamamı kemerli yapının üzerindedir. Heykel'in yapımı tamamlanınca alt kısmında bulunan bölmeye Alçetas'ın cenazesini yerleştirirler ve kapağını kapatırlar.)

(Heykel'in bulunduğu alan kapağın kapatılmasıyla birlikte ani olarak aydınlatılır.)

HERKES

Yükseliyor yükseliyor onurumuz yükseliyor
Yükseliyor yükseliyor onurumuz yükseliyor.

(Heykelle birlikte Svama'nın bulunduğu alan da ani olarak aydınlatılır.)

SWAMA

(Başı elinden sıyrılır ve kollarıyla birlikte yana doğru düşer.)

(Işıklar alınır.)

PERDE

4.2.1.8. Metnin Bulunduğu Kitaplıklar

Antalya Devlet Opera ve Balesi Kütüphanesi.

4.2.1.9. Eser Hakkındaki Basın Bilgileri

Termessos Operası sahnelenmemiştir.

4.2.2. Ortam Çözümlemesi

4.2.2.1. Operanın Türü

Termessos Operası'nın türü tarihseldir. Tarihi dokusuyla dikkat çekmekte olan bu opera yapıtı 2 perdeden oluşmaktadır. Çağdaş Türk operasında her zaman yerini koruyacak olan bu değerli eserin birçok fikre de esin kaynağı olacağı kuşkusuzdur.

Büyük İskender'in, doğu seferinde surlarını aşamadığı ve fethedemediği şehir olarak bilenen ve tarihe adını yazdıran Termessos Antik Kenti, günümüzde Antalya'nın Döşemealtı ilçesi sınırlarında yer alır ve kartal yuvasını andıran bir konuma sahiptir.

Termessos Operası, adını aldığı Termessos Antik Kenti'nin aynı zamanda tarihini de yansıtır. Bestecinin ikinci sırada yer alan bu opera yapıtı, gerçek hikayeye sadık kalınarak yazılmış ve dönemin duygusu müzikal anlamda da ifade edilmeye çalışılmıştır.

4.2.2.2.Eser Hakkında Besteci/Librettist/Rejisör Görüşü

Ali Hoca'nın konuyla ilgili açıklamaları:

Bana gelen ilk opera librettosu Termessos idi. Ali Yoleri, "Elimde gerçek bir olaydan esinlenmiş bir libretto var" dedi. Librettoyu okudum ve çok beğendim. Kişiler, konunun geçtiği yer ve zaman çok ilgimi çektiği için kabul ettim. 2 sene önce sahnelenmesi için Antalya Devlet Opera ve Balesi programına alındı. Haziran ayında prömiyeri gerçekleşecekti ama bazı sorunlardan dolayı sahnelenemedi.

Büyük bir heyecanla başladığımı hatırlıyorum. Ama başlamadan önce Termessos'u görüp orayı koklamak gerektiğini düşündüm ve Termessos'a gittim. Gerçekten, metinde anlatıldığı gibi bir kartal yuvasıydı. Büyük İskender'in alamadığı tek yer olarak geçiyordu, kenti görünce nedenini anlamıştım.

Eser, kendi tarzında (işlenmiş makamsal yapı) olmalı, orkestrada dönemi çağrıştıracak renkler olmalı, güçlü bir yapı olmalı, operanın temel vurgusu olan şan şeref ve onur net bir şekilde vurgulanmalı, metinde geçen üç bilgenin partileri zengin olmalıydı.

Eser Antalya Devlet Operası programına alınmış ama programa koyulduktan beş altı ay sonra bazı nedenlerden dolayı kalkmıştı. Gerçek bir hikaye olan bu eserde dönemi ve konuyu iyi bir şekilde anlattığıma inanıyorum (A. Hoca ile kişisel iletişim, 14.01.2020)

Ali Yoleri'nin konuyla ilgili açıklamaları:

Açıkça söylemem gerekirse, ben çok yoğunlaşmadan yazamıyorum. Bir dizenin herhangi bir sözcüğü üzerinde bile günlerce düşündüğüm çok olmuştur. Her sözcüğün, ana temaya uygunluğunu ve ana temanın gelişimine yapacağı katkıyı titizlikle irdelerim. Librettonun yazım sürecinin ne kadar sürdüğünü saptayabilmek için el yazmalarına geri döndüm (el yazmalarını üzerinde yaptığım değişikliklerle birlikte olduğu gibi saklarım). Ne yazık ki el yazmalarına herhangi bir tarih koymamışım. Ama net olarak hatırladığım, bir buçuk yıldan az sürmemiştir.

Operanın oluşumunda ideal olan tabii ki besteci ile librettistin sürekli bir araya gelebilmeleri ve süreci birlikte yürütmeleridir. Ancak, pratikte bu hep böyle olamıyor. Ne yazık ki, değerli besteci Ali Hoca ile biz de pek fazla bir araya gelemedik. Ben Ankara'da bulunurken kendisi İzmir Operası'nda görevli idi. Ancak, Ali Hoca duyarlılığı ve engin yorumlama gücü ile librettonun istediği çerçeveyi, duygu ve temayı fazlasıyla hissetmiş ve bunu pekiştirmek için konunun geçtiği Termessos Antik Kenti'ne giderek, çevresel etki ve ambiansı yaşadıkdan sonra operayı bestelemeye başlamıştır.

Operanın yazılış ve besteleniş tarihleri elbette farklıdır. Librettonun yazımı bittikten sonra, Ankara 14. noterliğinde 00770 yevmiye ve 24 Ocak 2011 tarihi itibarıyla tasdik işlemi yaptırılmıştır. Operanın müzikleri yapıldıktan sonra 22 Şubat 2013 tarihinde Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü Sanat Kurulu'na; libretto,

piyano-şan notası, şef partitürü ve kısa demo kaydı ile birlikte sunulmuş ve eser 19 Ekim 2015 tarihinde oy birliği ile kabul edilmiştir.

Termessos Operası dramatik şiir tarzında yazılmıştır. Bu yol sadece bir fonetik etki oluşturmak için değil dramatik aksiyonun sahne üzerinde daha iyi gerçekleştirilmesi ve diyalogların bestelenmeye uygunluğu için seçilmiştir. Söz, müzik ve aksiyonun örtüşmesinden çok güzel bir estetik ortaya çıkıyor.

Her şeyden önce insan sosyal bir varlıktır. Kişiliğin oluşumunda insanın yaşadığı dönem, ülke ve yörenin genel koşulları ile kişinin içinde yaşadığı özel koşulların etkileri elbette yadsınamaz. Yetiştığı toprağın özelliklerini taşımayan bir bitkinin düşünülmemesi gibi. İnsan olarak bir yazar da, yaşadığı dönem ve çevrenin etkilerini mutlaka hisseder. Edebiyat toplumu yansıtmak, duyguları dile getirmek ve duygular uyandırmak olduğuna göre yazarı bu çerçevede eserler veren biri olarak düşünmek yanlış olmaz. Ancak, sanat yaratma eylemi her şeyden önce bir tahayyül işidir. Tahayyül sınırsız bir mekandır. Burada her türlü düşünceye, fanteziye yer vardır.

Eser, özgün konuya sadık kalınarak olayın yaşandığı tarihsel çerçeve içinde işlenmiştir. Dönemin inançları, ahlak anlayışı, gelenek ve göreneklere göz önünde bulundurularak olay örgüsü ilmi ilmi dokunmuş ve dramatik zenginlik yüksek tutulmuştur. Bu da esere derin bir içeriklik kazandırmıştır (A. Yoleri ile kişisel iletişim, 15.02.2020).

4.2.3. Dramaturgi Çözümlemesi

4.2.3.1. Librettoda Tema ve Karşıtlıklar

4.2.3.1.2. Ana Tema ve Asal Karşıtlıklar

Termessos Operası'nda; onur, şeref ve insanlığa dair birçok önemli kavram işlenmiştir. Eser, kötülüklerle karşı dahi iyilikle karşılık verilebileceğini çok net vurgulamaktadır. İskender'in komutanlarından Alçetas'ın kötülük düşünerek

Termessos'a sığınması ve kötü bir komutan olmasına rağmen Alçetas'a Termessos halkı tarafından sahip çıkılması librettoda işlenen bir asal karşıtlıktır. Burada, iyilik ve kötülük teması işlenmiştir.

Örneğin; can düşmanları Alçetas'ın sığınma talebi üzerine Termessos kentinin kralı Kuwadra'nın danıştığı Gençlik Meclisi Üyeleri'nin krala verdiği cevap bir asal karşıtlıktır.

KUWADRA

Komutan alçetas'ın adını duyduk, biliriz.

Söyleyin nedir istekleri?

ALÇETAS'IN HABERCİSİ

Komutanımız Alçetas sizden sığınma talebinde bulunur.(1.Perde, 3.Sahne)

2.GENÇ.MEC.ÜY.

Bir insan zorda kaldıysa,

Çaresizse eğer

Ve kırılmışsa kanadı kolu

Bırakmak olmaz öylece onu...

Terk edemeyiz hiç kimseyi

Göz göre göre ölüme

Yakışmaz asla bu bize.

Kucaklarınız biz onu

Can düşmamınız olsa bile...(2.Perde, 1.Sahne)

4.2.3.1.3. Yan Tema ve Yan Karşıtlıklar

Büyük İskender'in ölümünden sonra komutanları Alçetas ve Antigonos taht için savaşmıştır. Savaşı kaybeden Alçetas, sığındığı Termessos'ta büyük gerginliğe sebebiyet vermiştir. Bilgeler Heyeti'ne göre Alçetas'ın kendilerine sığınması, birçok savaşın da habercisidir ve sonrasında halkın yaşayacağı zorluğun bir nedenidir. Buna rağmen Kuwadra, Alçetas'ı teslim edip etmeme konusunda çaresiz kalır ve tanrıya

sıgırır. Ancak gönlü, Alçetas'ın teslim edilmemesinden yanadır. Bu durum karşısında Kuwadra'nın Bilgeler Heyeti ile yaşadığı çatışma, bir yan karşıtlık olarak işlenmiştir.

KUWADRA

Canını bize emanet etmiş birini

1.BİLGE

Verelim gitsin Alçetas'ı

2.BİLGE

Değer mi yabancı bir komutan için

3.BİLGE

İstilacıdır bunlar, halk düşmanıdır

KUWADRA

Nasıl teslim ederiz düşmanına

1.BİLGE

Tehlikeye atmamalım halkımızı

2.BİLGE

Çekilir mi bunca acı

3.BİLGE

Acımazlar börtüye böceğe

KUWADRA

Nasıl yaşarız biz bu ayıpla

1.BİLGE

Boş yere sardık başımıza belayı

2.BİLGE

Çare değildir savaşmak

3.BİLGE

Verirler her bir yanı ateşe

KUWADRA

Sonra halkımız bize ne der

1.BİLGE

Verelim gitsin Alçetas'ı

2.BİLGE

Her ne kadar yensek de onları

3.BİLGE

Yok olur arpamız buğdayımız

KUWADRA

Konuğumuzdur alçetas emanettir canı bize

1.BİLGE

Boş yere sardık başımıza belayı

2.BİLGE

Kaybedeceğiz yine binlerce canı

3.BİLGE

Açlıktan kavrulur sonra halkımız

KUWADRA

Nasıl yaşarız biz bu ayıpla

1.BİLGE

Verelim gitsin Alçetas'ı

2.BİLGE

Değer mi yabancı bir komutan için

BİLGELER

İnsanı yoldan çıkarır açlık

Kalmaz hiçbir düzen

Alır gider başını eşkiyalık

Bin ayıptan ayıptır açlık

Yan karşıtlığa diğer bir örnek de Kuwadra'nın kendi içinde yaşamış olduğu vicdan ve mantık çatışmasıdır.

KUWADRA

Ey gökyüzünün erdemi

Ey ilahi adalet

Bir ışık gönder bana

Göreyim doğru yolu

Bir yanda açlık

Bir yanda halkımın onuru

Soruyorum kendime

Nasıl bir çelişki bu?

Sorumluyum halkımdan ben

Daha fazla bekleyemem

Dinlesin Bilgeler beni

Sorumluluğumdan aldığım güçle

Açıklıyorum kararımı şimdi:

Çok çok düşündüm ben

Halkımı açlığa mahkum edemem.(2.Perde, 4.Sahne)

4.2.3.2. Kişileştirme

4.2.3.2.1. Asal Kişiler

Kuwadra: İyi kalpli, halkın onuru ve vicdanı arasında kalan, vatanı ve milletini önemseyen, yapılan kötülük karşısında bile iyilik düşünebilen, erdem sahibi olan Termessos kralıdır.

Swama: İyilikten yana, iyi kalpli eşi Kuwadra'nın destekçisi, onun endişelerinden ötürü korkan ve tedirgin olan bir kadındır.

Saluwa: Onurlu bir halkın en önemli temsili olarak görünen meclis üyesidir. Kentlerine sığınmış bir düşmanı bile ne olursa olsun teslim edilememesini savunur. Kentin işleyiş kararlarında söz hakkına sahip genç meclis üyelerinden 1. üyedir. Onurlu ve halkın şerefini yücelten bir yaklaşım sergiler.

1.Bilge, 2.Bilge, 3.Bilge: Termessos kentinin işleyişinde söz hakkına sahip ve belli konularda kralın kendilerine danıştığı yaşlılardan oluşan topluluktur. Halkın geleceğini savunan ve menfaatleri dışındaki bir durumu kabul etmeyen düşünceye sahiptir.

4.2.3.2.2. Yan Kişiler

2.Genç. Mec. Üy.,3.Genç. Mec. Üy.: Termessos kentinin işleyişinde söz hakkına sahip gençlerden oluşan kurulun mensuplarıdır. Halkın onur ve haysiyetine yakışan yaklaşımları önemserler. Değerli kırlarlar.

Falcı: Kuwadraya gelecekle ilgili olaylardan haberdar eden kişidir.

4.2.3.2.3. Figüranlar

Alçetas: Büyük İskender'in emrinde ve öldükten sonra taht için diğer bir komutan olan Antigonos'la savaşan fakat sonucunda Termessos'a sığınmış olan Makedon komutandır. Kötü kalplidir fakat yenilgi yaşamış ve çaresiz kalmıştır.

Haberci: Termessos halkını gelişen olaylardan haberdar eden muhbirdir.

Alçetasın Habercisi: Makedon komutan Alçetas'ın isteklerini ve emirlerini ileten, ona elçilik eden habercisidir.

1.2.Borazancı: Termessos halkını haberdar etmek için zaman zaman esntrumanlarıyla yer alan görevlilerdir.

4.2.3.2.4. Koro

Halk Korosu: Kralları Kuwadra ve haklarında verilen kararları destekler hep bir ağızdan tekrar eden söylemlerde bulunan Termessos'lu halktır.

4.2.3.3. Aksiyon Planı

- Aradan 10 yıl geçer ve sayısız zafer kazanan İskender'in ölüm haberi Termessos'a ulaşır.
- Halk, İskender'in ölüm haberine sevinmiştir ve kutlamalar yapar.
- Kentin kralı Kuwadra, İskender'in ölümünden duyduğu sevinci onun yaptığı zalimlikleri vurgulayan aryasıyla seslendirir.
- Fakat sevinci çok sürmez ve karabulutlar şehrin üzerindedir.
- İskenderin ölümünden sonra Makedon komutanlar Antigonos ve Alçetas arasında taht kavgası başlar.
- Alçetas, Antigonos'un devasa ordusu karşısında mağlup olur ve yiğitlikleriyle, onurlarına düşkünlüğüyle bilinen Termessos'a sığınmak ister.
- Kuwadra, bu durum karşısında kent in işleyişinde söz hakkına sahip Bilgeler Heyeti ve Gençlik Meclisi Üyeleri'ne danışır.
- Bilgeler Heyeti, kent in Alçetas'ı koruma altına almasının iyi bir fikir olmadığını, geçlik meclisi üyeleri ise çaresizce kentlerine sığınan birine yardımcı olmaları gerektiğini savunur.
- Alçetas Termessos'a sığınmıştır ve Antigonos Termessos'lulardan Alçetas'ı teslim etmelerini ister.

- Yiğit ve onurlu bir halk olan Termessos'lular, kendilerine sığınmış bir insan düşmanları bile olsa teslim etmek istemezler.
- Antigonos, Termessos halkını tehdit eder.
- Bilgeler Heyeti, çareyi Gençlik Meclisi Üyeleri'nden gizlice Alçetas'ı geri vermekte bulur.
- Alçetas durumu anlamıştır ve intihar eder.
- Antigonos, Alçetas'ın cansız bedenini parçalar ve kentin etrafına dağıtır.
- Termessos'lu meclis üyesi gençler kente döndüklerinde bu durum karşısında sinirlenip deliye döner.
- Halkın onurunu ve yiğitlikleri hiçe sayarak tarihe geçmemek adına Bilgeler Heyeti'ni kılıçtan geçirirler.
- Gençler, Bilgeler Heyeti'nin içinde babaları bulunmasına rağmen yine de acımasızca davranırlar.
- Alçetas'ın dağılmış bedenini bir araya getirerek bir anıt mezar oluştururlar.

4.2.3.4. Olay Dizisi

1.Perde:

- Termessos kentinin habercisi, borazancılara Büyük İskender'in ölümünü müjdeler.
- Borazancılar ve haberci, bu müjdeli haber karşısında sevinir dans ederler.
- Kentin kralı Kuwadra gelir ve halk, “Yaşasın Kuwadra” sözleriyle övgü yağdırır.
- Kuwadra, geçmişte yaşadıkları mücadeleden bahseder.
- Savaşta kazandıkları galibiyetten sonra pek fazla sevinememiş olan Termessos halkı ve Kuwadra, falcının gelecekle ilgili söylemlerinden ötürü endişelenir.
- Falcı, pek iyi şeyler gördüğünü düşünmediğini söyler.
- Alçetas'ın habercisi, komutanının Termessos'a sığınma talebini bildirir.
- Kuwadra şaşırır ve nedenini sorar

- Alçetas'ın habercisi, Antigonos ile Alçetas'ın tahtı aralarında bölüşemediklerini ve aralarında çıkan savaşta Alçetas'ın mağlup olduğunu söyler.
- Kuwadra, Falcı'nın dediklerini hatırlar ve doğru çıkmasından endişelenir.
- Swama, eşi Kuwadra'nın endişelerinden korkar ve ona destek olmak ister.

2.Perde:

- Saluwa, onurlu ve yiğit olan halkından bahsederek düşmanlarına bile sahip çıkabileceklerini söyler.
- Bilgeler Heyeti, gençlerinin düşüncelerinin güzel olduğunu fakat düşmanları arasında geçen savaşın kendilerini ilgilendirmediğini söyler.
- Geçlik Meclisi Üyeleri ve Bilgeler Heyeti kentin kararlarında çatışma yaşarlar.
- Bilgeler Heyeti, Kuwadra'ya kötü şeyler olabileceğini söyler.
- Kuwadra falcıyı hatırlar ve onu dinlememesi gerektiğini düşünür.
- Antigonos kuvvetlerini kale kapısına dayamıştır.
- Bilgeler Heyeti, Alçetas'ı teslim etme fikrindedir fakat Swama bunu istemez ve Kuwadra da onu destekler.
- Swama, Antigonos'tan korkmadıklarını ve savaşacaklarını bildirir.
- Antigonos, tehditler savurur. Ekinlerini yakıp, kalelerini yıkabileceğini söyler.
- Kuwadra, Antigonos'un bu söylemlerini her zorbanın başvurduğu bir tutum olarak niteler ve şaşırmadığını belirtir.
- Kuwadra, Bilgeler Heyeti'ne başvurur.
- Bilgeler Heyeti, Alçetas'ı teslim etme fikrindedir.
- Kuwadra, kendi ve halkının onuruna yediremese de halkı zor duruma sokmamak Alçetas'ı için teslim etmeye karar verir.
- Bunu öğrenen Alçetas intihar eder.
- Antigonos, Alçetas'ın ölüsünü parçalara ayırır ve kentin etrafına dağıtır.
- Genlik Meclisi Üyeleri bu durumu farketğinde deliye dönerler.
- Genç üyeler, yiğitliklerinin ve onurlarının zedelenmesiyle tarihe geçmemek için Bilgeler Heyeti'nden öçlerini alırlar.

- Bilgeler Heyeti içerisinde babaları da bulunan genç üyeler, acıma duygusundan yoksun bir hale gelir, kimseyi ayırmaksızın kılıçtan geçirir.
- Alçetas'ın parçalanmış vücudunu vir araya getirerek bir anıt mezar oluşturur.

4.2.3.5. Motifler

Tarihsel:

Büyük İskender, Anadolu'daki birçok kenti fetheder ve günümüzde Antalya Güllük Dağı'nın dorukları arasında yer alan Termessos'u da ele geçirmek için kuşatır. Kent, kartal yuvasını andıran korunaklı bir bölgede yer alır ve Termessos halkı, Büyük İskender'in kuşatmasına karşı güçlü bir savunma yaparak kentlerini işgalden kurtarır. Bu kurtuluş, Termessos'un adını tarihe yazmasını sağlar. Bununla birlikte, Büyük İskender'in ölümü sonrası meydana gelen taht savaşları ve bu savaşlarda mağlup olan komutan Alçetas'ın Termessos'a sığınması da kentin kaderini etkiler. Termessos Operası, işlediği bu tarihsel sürecin bir kısmını izleyenlere aşağıdaki diyalogla aktarır:

KUWADRA

On yıl önceydi, daha dün gibi hatırlıyorum.

Buradaydı İskender, hem de şu surların ardında

Makedonya'dan çıktı yola büyük istilacı

Ve ayak bastı Bin Tanrı İli Ön Asya'ya...

HALK KOROSU

Yaşasın yüce Kuwadra, yaşasın yüce Kuwadra!

Zalimlere yer yok bu dünyada.

KUWADRA

Yürüyordu yürüyordu ordularıyla hiç yorulmadan

Yiyip yutuyordu tüm kentlerini Ön Asya'nın

Yakıp yıkıyordu, öldürüyordu önüne gelen herkesi

Daha önce böyle bir zalimi

Yeryüzü hiç görmemişti.

Yürüyordu yürüyordu,

Ordularıyla yürüyordu

Sıra bize gelmişti topraklarımızı istiyordu
Kabarmıştı iştahı kuşatmıştı Termessos'u
Var gücüyle saldırıyordu.
Ama kahramandı Termessos'lular, savaşçıydı Solym'ler.

KUWADRA

Çok uğraştı çok çabaladı
Ama bir türlü başaramadı
Çok kızmıştı mağrur komutan
Hazmedemedi bir türlü
Saldırdıkça saldırdı
Ama nafiye;
Çok kan kaybediyordu İskender
Çok kan kaybediyordu...
Kale burçlarından
Yıldırım gibi inen oklar
Zırhlarını deliyordu. (1.Perde,1.Sahne)

4.2.4. Dramatik Öz-Müzikal Biçim İlişkinine Örnek Arya Çözümlemeleri

Bu bölümde, opera içindeki önemli sahneleri temsil eden iki adet ariyanın besteci tarafından yapılan analizleri sunulmuştur.

Tablo 3: Termessos Operası 1. Perde Arya Analizi-Kuwadra Arya, “Ey Solymeus! Ey bilge Tanrı!”

ÖGE	ÖGE AYRINTISI	ÖRNEKLER
MELODİ	Ses alanı Karmaşıklık (ritim, aralıklar) Cümleme (düzenli veya düzensiz) Hareket türü (adım adım, geniş atlamalar) Yorumcu için zorluk	Do3-Mib4 Orta Düzensiz Adım adım, atlamalar Zor
ARMONİ	Dizisi Anahtar yapısı (alanı, geçişleri, karmaşıklığı) Akor karmaşıklığı	Re, mi, fa, sol, la, si, do, re dizisi ile başlar, farklı dörtlü, beşli dizilerin karışımından oluşan makamsal geçişlerle devam eder ve re sesinde biter. Genelde dissonans, ör. 7. ölçü
RİTİM	Tempo Özel ritimler Düz veya çeşitlendirilmiş	Ağır 3/4-4/4, 2/4
DİNAMİKLER	Yüksek ses veya yumuşak Alan Kontrastların kullanımı	Yumuşaktan yüksek sese Birkaç cresc. decresc. ör. 2-5. ölçüler Solo ve koro
FORM	Genel form (ABA, AB, Kıta ile ilgili)	1. Perde 1. Sahnenin sonundan bağlanan orkestral giriş, 13 ölçü vokal, 2 ölçü kulis koro ve orkestra, 9 ölçü vokal, 4 ölçü kulis koro ve orkestra, 13 ölçü vokal, 4 ölçü kulis koro ve orkestra, 12 ölçü vokal, 5 ölçü kulis koro ve orkestra, 18 ölçü vokal, 5 ölçü kulis koro ve orkestra. 1 ölçü orkestra bitiş. abcde
YAPI (DOKU)	Melodi ve eşlik? Eşlik Eşliğin karmaşıklığı (eşlikte farklı elemanlar var mı)	Evet. ör. 17-22. ölçüler Yer yer senkop
TINI/SES RENGİ	Vokal tipi Çalgıların kullanımı Kontrast (ses ve çalgılar)	Bas Arp
STİL/TON/KARAKTER	Ciddi Komik Kahramanlık-Destansı-Epik Metin türü	Ciddi Ciddi, yalvarma ariyası
ARYANIN OPERADAKİ YERİ	Ne anlatıyor? Nereye bağlanıyor?	Kuwadra, Solymeus’a hiç kimseye kötülük etmedikleri halde niye cezalandırıldıklarını, neler olduğunu soruyor. Kuwadra; Bilgeler Heyeti’ni ve Gençlik Meclisi Üyeleri’ni topluyor, Falcı çağırıyor ve durumun ne olduğu anlaşılmaya çalışılıyor.

Tablo 4: Termessos Operası 2. Perde Arya Analizi-Swama Arya, “Yalvarırım yapma, N’olur yapma!”

ÖGE	ÖGE AYRINTISI	ÖRNEKLER
MELODİ	Ses alanı Karmaşıklık (ritim, aralıklar) Cümleme (düzenli veya düzensiz) Hareket türü (adım adım, geniş atlamalar) Yorumcu için zorluk	FA4-Sib5 Düzensiz. Adım adım ve küçük atlamalar Zor
ARMONİ	Dizisi Anahtar yapısı (alanı, geçişleri, karmaşıklığı) Akor karmaşıklığı	Sol, lab, sib, do, re, mib, fa, sol dizisi ile başlar, farklı dörtlü, beşli dizilerin karışımından oluşan makamsal geçişlerle devam eder ve la sesinde biter.
RİTİM	Tempo Özel ritimler Düz veya çeşitlendirilmiş	Ağır 3/4-5/4
DİNAMİKLER	Yüksek ses veya yumuşak Alan Kontrastların kullanımı	Yumuşak, yer yer yüksek Bazı crescendolar ör. 24-27. ölçüler
FORM	Genel form (ABA, AB, Kıta ile ilgili)	2. Serde 5. Sahneden aryaya bağlayan orkestral geçiş müziği, 6 ölçü vokal, 1 ölçü orkestra, 4 ölçü vokal, 1 ölçü orkestra, 6 ölçü vokal, 1 ölçü orkestra, 4 ölçü vokal, 1 ölçü orkestra, 6 ölçü vokal, 3 ölçü orkestra, 8 ölçü vokal, 1 ölçü orkestra, 24 ölçü vokal, 1 ölçü orkestra, 3 ölçü vokal ve Saluwa ile olan düete geçiş müziği. AABCA(kısa bitiş için)
YAPI (DOKU)	Melodi ve eşlik? Eşlik Eşliğin karmaşıklığı (eşlikte farklı elemanlar varmı)	1-13. ölçüler Bazı senkoplar Bazı onaltılık süslemeli notalar
TINI/SES RENGİ	Vokal tipi Çalgıların kullanımı Kontrast (ses ve çalgılar)	Soprano
STİL/TON/KARAKTER	Ciddi Komik Kahramanlık-Destansı-Epik Metin türü	Ciddi Ciddi, yalvarma aryası
ARYANIN OPERADAKİ YERİ	Ne anlatıyor? Nereye bağlanıyor?	Swama, oğlu Saluwa’ya babasını öldürtmemesi için yalvarıyor. Arya, Saluwa’nın babasını öldürtmek zorunda olduğunu, bu dünyada yalnızca şan ve şeref için nefes alınması gerektiğini anlatan bölümle devam ediyor.

4.3. PİRİ REİS

4.3.1. Kimlik Çözümlemesi

4.3.1.1. Operanın Adı

Piri Reis/Ali Hoca

4.3.1.2. Libretto Yazarı

Özlem Belkıs

Lisans ve lisansüstü eğitimini Sahne Sanatları alanında Dokuz Eylül Üniversitesi'nde Puccini Operalarında Dramatik Yapı, Çağdaş Dramaturgi ve 1960'lı yıllarda Türk Tiyatrosu konularında çalışarak tamamladı. 2003'te doktor, 2016'da doçent oldu. Halen DEÜ Güzel Sanatlar Fakültesi Sahne Sanatları Bölümü'nde yazarlık, eleştiri, Türk Tiyatrosu, Tiyatro Tarihi, Sanat ve Toplumsal Cinsiyet, Feminist Tiyatro üzerine lisans ve lisansüstü düzeyde dersler veriyor.

Kaleminden Sahneye (2003), Feminist Tiyatro (2015) adlı özgün kitapları, ayrıca derleyen / editör olarak görev aldığı Sanatın Gölgedeki Kadınları (2019) ile Kadın ve Siyaset (2017) kitapları bulunan yazar, akademik çalışmalarını 2003 yılından itibaren Kadın Çalışmaları ve Feminizm ile kesiştirdi. Sanat ve tiyatrodaki toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının üretimi, feminist tiyatro, oyun yazarlığı ve eğitimi üzerine yayınları bulunuyor. Sahnelenmiş müzikal ve çocuk oyunlarının yanında çeşitli özel gösteriler için dans metinleri ve opera librettoları yazdı.

Beceriksiz fakat iyi niyetli bir topluluğun Carmen operasını sahnelemesini gülünç bir tarzda ele alan Carmen Carmen'dir. 2010'da (Ahmet Kahyaoğlu düzenlemesiyle), geleneksel tiyatronun önemli hikâyelerinden Kanlı Nigar 2014'te (Cem İdiz'in özgün müziğiyle), Ayrıca Hacibeyov'un aynı adlı operasının metnini 1930'ların İstanbulu'na uyarladığı ünlü Arşın Mal Alan 2011'de Devlet Opera ve Balesi'nde sahnelendi. Shakespeare'in Macbeth adlı oyununu uyarladı ve bu uyarlama

Barış Erdenk rejisiyle Eskişehir Belediyesi Şehir Tiyatrosu'nda 2020 Şubatında prömiyer yaptı.

Müziği Ali Hoca'ya ait Piri Reis, Türk pop müziğinin kullanıldığı, kırklı yaşlarında bir grup arkadaşın kararlarını fantastik öğelerle anlatan Herkes İçin Biraz Daha Işık, masalsı bir atmosferde geçen özgün müzikal Gökyüzü Mavi Oyunca henüz sahnelenmemiş iki perdelik çalışmalarıdır. Ayrıca müziği Ali Hoca'ya ait Jessy, Bir Hayalim Var, Uykum Kaçtı, Cavanar Uyanmadan adlı çocuk müzikalleri bulunuyor.

Güzel Sanatlar Fakültesi Sahne Sanatları Topluluğu'nda pek çok kısa oyun sahnelemiş, 2003'te Oyunun Oyunu (M. Frayn, yön. H. Eren), 2007'de Le Misanthrope (Moliere, yön. E. İskender), 2014'te Faust Öldü (C. Marlowe, yön. B. Erdenk), 2016'da Masanın Altında (R. Topor, yön. S. Erdenk) gibi uzun oyunlar için dramaturgi çalışması yapmıştır. Son dönemde ise 'yeni dramaturgi' anlayışı ile çalışmayı tercih ediyor.

Sanat anlayışı ve dünya görüşü:

Sanat, hangi tür olursa olsun, harekete geçirilmeyi bekleyen bir makine gibidir. Onu çalıştırmamız, harekete geçirmemiz gerekir. Siz hiçbir şey yapmadan öylece durursanız sanat nasıl harekete geçecek, size ulaşacak... Bir duvar ne ise, tepkisiz kalmayı tercih eden bir seyirci odur (Ö. Belkıs ile kişisel iletişim, 19.01.2020).

4.3.1.3. Yazıldığı Yıl, Bölümlenmesi, Süre, Yazma

03.10.2013-28.02.2014 tarihleri arasında tamamlanmıştır. Eser 1 perde olup, 7 sahneden oluşmaktadır. Süresi 1 Saat 15 dakikadır. Librettonun yazım süresi 6 aydır. Eser metni 30 sayfadır. Orijinal yazma bestecinin kendisindedir.

4.3.1.4. İlk Temsil/Görev Alan Sanatçılar/Rol Dağılımı

İlk temsil:

Eser sahnelenmemiştir.

Görev alan sanatçılar:
Eser sahnelenmemiştir.

Rol dağılımı:

Erkekler:

Piri reis: Tenor

Kemal reis: Bariton

Pargalı İbrahim paşa: Bariton

Yavuz sultan selim: Sessiz Rol

Birinci muhafız: Sessiz Rol

İkinci muhafız: Sessiz Rol:

Kadınlar:

Kâhin: Soprano

Denizkızı: Soprano

Koro:

Limandaki halk (çalışanlar, gezginler, denizciler), tayfalar, savaşçılar, 1.paşalar, 2.paşalar

Dansçılar: (bir denizperisi, denizperileri)

4.3.1.5. Orkestra

Pikolo, 2 flüt, 2 obua, korangle, bas klarnet, 2 fagot, kontrfagot, 4 korno, 3 trompet, def, darbuka, tahta blok, ksilofon, metalafon, arp, yaylılar.

4.3.1.6. Konu

1.Sahne: Ölüme Giden Yol (Kahire, 1554)

Kâhin, haber vermek için gelir. Söyledikleri; limandaki halkı, kadınları ve koroyu etkiler. Kâhin gecenin bittiğini, sabahın olmaya başladığını ve doğacak, yeni gelen günün bir felaketi getireceğini imler. Yeni doğan günle bir ölüm gerçekleşecektir. Bu sırada 1. Muhafız ve 2. Muhafız eşliğinde elleri, ayakları

zincirlenmiş, 83 yaşında Piri Reis girer. Piri Reis sandıktan çıkan bir elbise ile geçmişe, anılarına döner (Güleç Külekci ve Güleç, 2017: s.426).

2.Sahne: İlk Zafer (Modon, 1500)

Modon kıyılarına demirlenmiş bir geminin güvertesidir. Piri Reis burada 30-35 yaşlarındadır. Sahneye önce korkunç bir rüzgar hakimdir. Savaştan sonra zafer kutlamaları izlenir. Piri Reis ve amcası Kemal Reis tayfalara talimatlar vererek fırtınayla mücadele ederler. Kâhin ise kıyıda endişeyle onları izler. Tayfalar korkunç fırtınadan korkmuş, bir daha denize çıkmayacaklarını söylerler. Kâhinse: “İnsan söz verir ama sözünü tutmaz” der. Zafer sonrası fırtınayı hayra yormaz. Fırtına dinmeye başlar. Sahnede Piri Reis ve bir Denizkızı görünür. Denizkızı ile Piri Reis birbirini görmez ama duyarlar. Her ikisi de aynı şarkıyı söylerken aynı şeyi düşünmektedir. Denizkızı, Piri Reis’in görebileceği şekilde bir istiridye bırakır ve kaybolur. Piri Reis onun ardından istiridyeyi alır. Adeta büyülenmiş gibidir. Bu sırada Denizkızı’nı takip eden Denizperisi görünür. Denizperisi, Denizkızı’nın bıraktığı hediyeyi görür ve korkar. Fırtına tekrar başlar. Gök gürültüsü sırasında Kâhin görülür. Kâhin iki dünyayı birbirine karıştırmanın yanlışlığından bahseder. “Deniz toprağa; toprak denize karışamaz” der (Güleç Külekci ve Güleç, 2017: s.426).

3.Sahne: Savaş, Dostluk ve Acı (1510)

Mısır yakınları, Akdeniz. Bir savaş sahnesidir. Piri Reis burada kırklı yaşlarının ortalarında. Savaş devam ederken Piri Reis’in gözü Denizkızı’na takılır. Piri Reis için o anda herşey durur. Uzun uzun bakışırlar ama hiç konuşmazlar. Denizkızı elindeki inciye Piri Reis’e uzatır. Piri Reis de büyülenmiş gibi elini ona uzatır. Bu sırada Su perisi onları izlemektedir. Önce Denizkızı ardından Piri Reis onu fark eder. Su perisi ve Denizkızı aynı anda suya dalıp gözden kaybolur. Savaşırken dikkati dağılan Piri Reis’e kılıç darbesi incekken Kemal Reis ve Pargalı İbrahim Paşa aynı anda davranarak onu kurtarırlar. Fakat o anda beklenmedik bir şey olur. Kemal Reis sırtından hançerlenerek öldürülür. Piri Reis’in, amcasının gözlerine minnetle baktığı anda öldürülmesine tanık olması yaşamında pek çok şeyi değiştirecektir. Koca Reis’in ölümü, savaşçıların şahlanması olur. Düşman askerleri geri çekilirler (Güleç Külekci ve Güleç, 2017: s.427).

4.Sahne: Işığın Aydınlığı (Gelibolu, 1513)

Gelibolu boğazının iki yakasında Kilitbahir’de Piri Reis’in çalışma odası. Piri Reis burada 44-46 yaşlarındadır. Denizkızı, Piri Reis’i dışarıdan gözetlemektedir. Dışarıda kar yağar. Bu sırada Kâhin gelir. Hem Denizkızı’nın hem de Piri Reis’in omzuna bir şal bırakır. Piri Reis omzundan şalı attığı an Denizkızı da aynı anda sırtındaki şalı atar. Tıpkı masaldaki deniz kızları gibi denizkızı olmak istemez. Piri Reis amcasının ölümü üzerine kendini gece gündüz bir harita için çalışmaya vermiştir. Yorgunluktan uyuyakalır ve rüya görür. Denizperileri, Piri Reis’in çalışma odasına girmiş ve onun çizdiği parçaları kurcalamakta, aralarında oyun oynamaktadır. Tıpkı Shakespeare’in Bir Yaz Gecesi Rüyası’ndaki Puck gibi yaramaz perilerdir. Denizkızı onları durduramaz. Piri Reis’i uyandırdıkları sırada denizperileri kağıtları ona vermek istemez. Sonunda Piri Reis’in gözünün içine baka baka kağıtları yırtarlar. Yılların çalışması paramparça olur. Denizperileri çıkar. Denizkızı Piri Reis’in öfkesini şefkatle dindirmeye başlar. Zaman, dünyanın zamanına geçtiğinde Piri Reis uyanır. Tekrar çalışmalarına geri döner. Bir başarı geleceğinin işaretidir bu (Güleç Külekci ve Güleç, 2017: s.427).

5.Sahne: Büyük Hediye (Mısır, 1514)

Mısır’da padişah divanı. Piri reis 46 yaşındadır. Paşalar kendi aralarında Piri Reis’in çizdikleri üzerine tartışırlar. Bu sırada Piri Reis gelir. Pargalı İbrahim Paşa ile kucaklaşırlar. Kâhinse kimseye görünmeden Piri Reis’i uyarmaktadır. Paşalar homurdanırken sultan gelir. Piri Reis Sultan’a haritayı sunar. Harita ilk sahnedeki denizkızını hatırlatan kumaşın olduğu sandıkta verilmiştir. Sultan harita ve denizler kitabını inceler. Bunun karşılığında Hilat’ı Piri Reis’e giydirir. Piri Reis’in kitabı Pargalı için uğruna savaşılacak yeni denizler demektir. Piri Reis bunu kabul etmez. Bilgi barış içindir. Piri Reis kılıcını kalem ve ışık için bırakır (Güleç Külekci ve Güleç, 2017: s.427-428).

6.Sahne: Zindan (Kahire, 1554)

Piri Reis, zindanda ve 84 yaşındadır. İktidarın gücünü ve kendi yaşamını ne uğurda harcadığını sorgulamaktadır. Düş ile gerçek arasında, yaşamı ve kaybettiklerini düşünmektedir. Elinde bir testi şarap ve kadeh olan tepsiyle Denizkızı girer. Piri Reis kendisine sunulan şarabı içer. Bir yandan yaşamını sorgular. Sahnenin devamı şarabın

etkisiyle rüyalara daldığı ama gerçek kadar acıtıcı bir sahnedir. Piri Reis bilgisinin ışığında açıldıkları denizlerde sevdiklerini ve özellikle dostu Pargalı İbrahim'i kaybetmiştir. Denizkızı ise Piri Reis'in üzüntüsüne karşılık kendi meşrebince cevap verir: "Bir incidir acı, yaşamın içinde" (Güleç Külekci ve Güleç, 2017: s.428).

7.Sahne: Işığa Dokunmak (Kahire, 1554)

Kahire Limanı'dır. Piri Reis 84 yaşındadır. Piri Reis'i ilk sahnede bıraktığımız yerde sandığın başında buluruz. Bu sahne Piri Reis'in Denizkızı'nı gördüğü ve ışığa dokunduğu zamandır. Piri Reis ölüme gider (Güleç Külekci ve Güleç, 2017: s.428).

4.3.1.7. Libretto

1.PERDE

1.Sahne: Ölüme Giden Yol

(Kahire, 1554)

(Limandaki Halk (çalışanlar, gezginler, denizciler), Kâhin, Piri Reis (burada 84 yaşında) 1. Muhafız, 2. Muhafız)

Kahire Limanı. Sıcak bir gecenin serin sabahı, martılar... Sakin, dingin bir atmosfer. Sabah olmak üzeredir, Kahire Limanı'nda hava hâlâ karanlıktır. Güneşin ışıkları limanı aydınlatmadan önce başlayan günlük rutin izlenir. Gemilere yük taşıyanlar, kente yeni gelmiş gezginler, köleler, belki kucağında bebeğiyle bir kadın...

Kâhin, bir süre çevresini izler. Halka vermek zorunda olduğu bir haber vardır. O konuştuğu halk onun çevresine toplanacak, onu ilgiyle dinleyecektir. Kâhin, odaktır. Onun söylediği her sözcük, halk için belli ki çok önemlidir. Masal dünyasından gelmiş dev bir kartal, sessiz bir baykuş gibidir.

KÂHİN

Güneş bugün doğmasın,

Yıldızlar kaybolmasın

Rüzgâr esmesin sakın

Biri ölecek bugün

LİMANDAKİ HALK

Kimdir o?

Kim ölecek?

KÂHİN

Çoğu gemiye kılavuz olan
Güneşi, ayı, rüzgârı anlatan
Denizlerin sırrını açan
Biri ölecek bugün

LİMANDAKİ HALK

Kimdir ölmeye gelen?
Kahire’de ömrünü bitiren?

KÂHİN

Kendi kalbini bıraktı rüzgâra
Âşık oldu ömrünce bir ışığa
O ışık bilginin kendisiydi
Bir gezgin, bir denizci
Ama savaşçı değildi

LİMANDAKİ HALK

Kimdir ölmeye gelen?
Kahire’de ömrünü bitiren?

KÂHİN

Bir gezgin, bir denizci
Rüzgârın dostu geldi
Ölecek gün aydınlanınca
Ölecek ömrü tamamlanınca
Ölmek kendi isteği değil
Tanrı buyruğu değil
Sultan böyle istedi

Kendi isteği değil

LİMANDAKİ KADINLAR

Cezası ölmekmiş

Ölmekmiş cezası

Cezası ölmekmiş

Ölmekmiş cezası

LİMANDAKİ HALK

Kimdir o ölmeye gelen?

Kahire'de ömrünü bitiren?

KÂHİN

Bir denizci, biz gezgin!

KORO

Ne? Kim? Neden?

Unutmuştu herkes onu

Hepsi iktidar oyunu

Kim kime yakın kime uzak

Böyledir tarihin huyu

(Kâhin, kulise doğru bakar, gelenleri herkesten önce o görmüş, hissetmiştir.)

KÂHİN

İşte geliyor ölecek olan

Ne başı eğik, ne yalvaran

Belli, yorgun, üzgün

Yine sakın ölecek olan...

1. Muhafız ve 2. Muhafız eşliğinde, elleri ve ayaklarından prangalarla zincirlenmiş Piri Reis girer. Yorgun ve bitkin yine de başı dik, vakur görünmektedir.

Çevredekiler onun yaşlı bir adam olduğunu görünce şaşırmış, üzüntüleri artmıştır. Muhafızlar da bu yaşlı adama karşı merhametli davranmaktadırlar.

Piri Reis, halkın kendisi için geldiğini anlar, onları yatıştırmak, üzüntülerini azaltmak ister.

Kâhin ile Piri Reis uzun uzun bakışırlar. Yaşam boyu hiç karşılaşmayan bu iki kişi, sanki birbirlerini uzun zamandır görmemiş iki dost gibidirlir.

Bu açılış sahnesi ve final sahnesi dışında Piri Reis ile Kâhin pek çok kez aynı sahnede olmalarına karşın, Kâhin, Piri Reis tarafından hiç görülmez. Yine de Kâhin onu her adımında, yaşamının önemli anlarında hep izleyecektir.

Şimdi, yaşamının son saatlerinde ise Piri Reis artık onu görür, bilir, ona bakar...

KÂHİN

İnsan savaşır, tarih budur
İnsan ölüm, kan ve savaştır
Başkasıyla savaşmazsa
İnsan kendisiyle savaşır
Şimdi neden diyorsun
Kaderi anlamıyorsun
Yine de alnın açık
Ölüme gidiyorsun

İRİ REİS

Çok liman gezdim
Çok dost edindim
Denizi evim bildim.
Bir ada vardır, herkes bilir
Doğu rüzgârı estiğinde
İnci avı zamanıdır
Her inciye bir dalgıç
Her dalgıca bir gözcü
Rüzgâr kesilince başlar inci avı
Her gözcünün bir halat var elinde
Diğer ucu bir dalgıcın belinde

Dalgıç, denizin dibinde yorgun düşünce
İpi çeker gözcü hissedince
Dalgıç tekrar çıkar gemiye
Ne dalgıç, ne inci eksilsin diye
Hem mal, hem candır amaç
Hem güven hem paradır kazanç
Her inciye bir dalgıç
Her dalgıca bir gözcü
Ne zaman nefes aldı
Ne zaman inci aldı
Bu dünya hem inci adası hem er meydanı
Fırtına çıkıp dalgaya hükmedince
Ne inci, ne avcı, ne denizkızı
Ne güven, ne kazanç, anca can

İleride, kenarda duran bir sandık Piri Reis'in dikkatini çeker. Yanına gidip kapağını açar. Sandığın içinden pullu, deniz renkleriyle işlenmiş bir elbise ya da kumaş çıkar. Bu sandık ona geçmişten, unuttuklarından bir şeyler hatırlatacaktır.

İRİ REİS

Bu sandık... yıllar öncesinden... var mıydı, yok muydu? Hatırlamıyorum...

Bir denizkızıydı ışığım

O ışığa hiç dokunamadım

Bilgi miydi aşk mıydı aradığım

İnci denizinde bir avcı

Avcıyı avlayan bir inci

O inci sonsuzluğun kendisi

Sahne, sisler arasında kararır, şimdi Piri Reis'in anılarında bir yolculuk başlayacaktır.

2. Sahne: İlk Zafer

(Modon, 1500)

(Piri Reis (burada 30–35 yaşlarında), Kemal Reis (burada 60–65 yaşlarında), Denizkızı, Tayfalar, Savaşçılar, Kâhin)

(Modon Limanı açıklarına demirlemiş geminin güvertesi... Önce korkunç bir fırtına... Şimşekler çakmakta, gök gürültüleri, yağmur, kuvvetli rüzgâr... Sahnenin devamında sakinliğe kavuşan, güneşin aydınlık yüzünü gösterdiği bir gökyüzü...)

Savaştan sonra zafer kutlamaları izlenir. Savaş henüz bitmiş, tayfalar ve savaşçılarla birlikte Kemal Reis ve Piri Reis dikkati çeker. Herkes birbirini kutlamaktadır. Zaferin mutluluğu ve coşkusu yaşanmakta. Piri Reis bu kutlamalar arasında bir an Denizkızı'nı görür, fakat Denizkızı hemen kaybolur. Bir süre onu arar, sonra kutlamalar devam eder. Piri Reis de bu zafer mutluluğunun içindedir fakat diğerleri kadar coşkulu değil, daha çok düşüncelidir.

SAVAŞÇILAR

Zafer bizim zafer bizim, bizimdir

KEMAL REİS

Padişahım çok yaşa!

HERKES

Padişahım çok yaşa!

SAVAŞÇILAR

Zafer bizim zafer bizim, bizimdir

Zafer kutlamaları devam ederken bir önceki sahnenin sakin, dingin atmosferine tamamen zıt bir fırtına başlar, keskin ve gürültülü şimşekler, gök gürültüleri; bardaktan

1. Modon Koron, Mora Yarımadası'nın güneyinde küçük bir şehir. Ortaçağda Venedik Cumhuriyeti'ne bağlı küçük ve önemli bir deniz üssüydü. 10 Ağustos 1500'de bizzat II. Beyazid'in kumanda ettiği Osmanlı ordusu tarafından dört aylık bir kuşatma sonucunda fethedildi. Bugünkü Eski Foça'ya benzer tipik bir Ege kentidir. Osmanlı-Venedik Savaşları, Piri Reis'in zaferi tattığı ilk savaş deneyimidir. Bu savaşlar, 1499-

1503 arasındaki çeşitli kuşatma, çarpışma ve savaşları içerir. En büyükleri Sapienza Deniz Savaşı (1499) ile Modon Deniz Savaşı'dır (1500).

2. Kemal Reis, 1510 savaşında yaşamını yitirmiştir.

Boşanırcasına yağmur yağmakta, rüzgâr her şeyi gökyüzüne savurmaktadır. Modon Limanı açıklarında demirlemiş gemilerinde Piri Reis ve amcası Kemal Reis, Tayfalara talimatlar vererek fırtına ile mücadele ederler. Biri genç, iki güçlü ve deneyimli denizcidir onlar. Gemide koşturma, telaş vardır şimdi.

Kâhin, endişeli bir ifade ile uzak kıyıda onları izlemektedir.

Denizkızı, Kâhin'i görebilir, hatta yer yer onunla işaretlerle anlaşabilir, fakat Kâhin, Piri Reis'e görünmez.

TAYFALAR

Kırbaç mı rüzgâr mı, böyle acıtan,
Deniz mi doğa mı, böyle öfkeli olan

KEMAL REİS

Yelkenleri topla, haydi çabuk

PİRİ REİS

Yelkeni topla, haydi gayret

TAYFALAR

Bir daha denize çıkmam, kıyıda uzaklaşmam
Tanrının sultanımın buyruğundan ayrılmam

KÂHİN

İnsan fırtınada sığınır bir limana
Söz verir bir daha yapmayacağına
Ama ne insan, ne doğa
Tutmaz sözünü sonsuzca

KEMAL REİS

Yelkenleri topla, haydi çabuk

PİRİ REİS

Yelkeni topla, haydi gayret

TAYFALAR

Kırbaç mı rüzgâr mı, böyle acıtan
Deniz mi doğa mı, böyle öfkeli olan
Sözüm söz bir daha yapmam
Kıyıda, topraktan ayrılmam
Denizlere açılmam

KÂHİN

Neyin işareti bu fırtına
Zaferin ertesi ne diyor doğa
Böylesi bir günde fırtına
İşaret değil hayra...
Zaferin ertesi günü ne diyor doğa

Fırtına yavaş yavaş sakinleşirken Kemal Reis düşüncelere dalar. Yeğeni Piri Reis'e söyleyecekleri, öğütleyecekleri vardır.

KEMAL REİS

Fırtına rüzgârdır, diner
Gençlik zamandır, geçer
Korsanlık geride kaldı
Devletin hükmü sürer
Herkesi denizden anlar sanma
Rotanı çizdirme başkasına
Bilmediğin limana yanaşma
Akıl sormaktan korkma
Denizi bilen insanı bilir
İnsanı bilen doğayı bilir
Ayın yüzünü bilen
Kilitleri açmasını bilir
Çok çalış hizmet et insanlığa

Bilgi ışık verecek yoluna
Vakit gelince sana yakışır şekilde
Döneceksin tanrına

PİRİ REİS

Biliyorum zafer sarhoşluk verir
Ama fırtınayla gelen zafer,
Işığı da getirir...
Bir ışık beni izledi
Orada savaşıırken
Sanki çağırıyordu
Ben ona bakarken
Bir kıvılcımdı, bir ateşti belki
Ama bir ışıktı, güzeldi, keskindi rengi...

KEMAL REİS

Sakin, sakın gitme bu çağrıya
Cevap verme ışığa
Sonsuzluktur o ışık bir denizci için
Savaşçı değil denizci olan için

PİRİ REİS

O ışık çağırıyor, biliyorum
Savaş değil bilgi götürmek istiyorum
Şimdi amacım o ışığa tutunmak
İnsanlara bilginin ışığını yaymak...

Kemal Reis, yeğenine uzun uzun bakar ve çıkar.

Fırtına son bulmuş, daha sakın bir gün başlamıştır. Güneşin neşeli ışıkları, martılar, güzel ve huzurlu bir günü getirmiştir. Şimdi Piri Reis güvertede yalnızdır, fırtınadan sonraki bu huzurlu saatlerde düşüncelere dalmıştır. Bu dalgınlıkla da gemiye tutunmuş Denizkızı'nu fark etmez... Denizkızı, çevresine aydınlık, pırıltı saçan bir ışık kaynağı gibi görünmektedir.

Piri Reis ile Denizkızı birbirlerini görmezler, fakat birbirlerini duyarlar. Bu, oldukça romantik bir sahnedir.

DENİZKIZI

Bir ışık çağırdı beni buraya
Kendini hapsetmiş yakamozlara
Örtüsüz kalmış yağmurda
Rüzgârın okları saplanınca ruhuna
Gece saracak onu karanlığıyla

Konuşarak

Ne yapıyorum burada, bu kan ve acı dolu dünyada? Neden geldim,
ne var burada? Korkuyorum... Üşüyorum...

Işık ışığa kavuşursa bu dünyada
Bilgi bilgiyi çağırırsa yardıma
Işığı hapsedersen yakamozlara
Prangadır yakamoz, ışıktır pusula
Çok yalnızım annem gittiğinden beri
Deniz kabuklarına koymuş öğütlerini

Koca bir karanlık aldı annemi
Bir damla gözyaşına tutsak ettim kendimi
Gözyaşı zindanımı ışıkla doldursam
Bir savaş verip bin güvercin alsam
İncilere inat açsam kapılarımı
Karanlık alıp ışığımı versem dışarı

Konuşarak

Hayır, hayır, hemen gitmeliyim. Bu kan ve savaş dolu dünyadan kendi dünyama dönmeliyim...

(Denizkızı gitmeye davranır fakat Piri Reis'in şarkısını duyunca durur, dinlemeye başlar.)

İRİ REİS

İncilere inat açsam kapılarımı
Karanlık alıp ışığımı versem dışarı

Benim pusulam ışıktır şimdi
Kendimi bir gözyaşına hapsettiğimden beri

(Konuşarak)

Nereden geldi bunlar aklıma? Serin bir esinti gibi... kim var orada? O ses...
Gerçek misin, düş mü? Cevap ver, orada mısın, gittin mi?

Denizkızı dinler, Piri Reis'in kendisini görmesinden korkar. Kendisinin de ona bakmaya cesareti yoktur. Bu, parlak bir ışığa bakmak ve o ışığın gücüyle yitip gitmek gibidir, bilir. Öylece saklanıp kalır. Şimdi o Piri Reis'i dinlemektedir.

PİRİ REİS

Kim var orada? Benim düşlerimi gören biri mi?
Bir ışığa tutsak ettim kendimi
Ne dost ne sevgili alamaz beni
Yalnızlık, boşluk yakıyor kalbimi
Benim pusulam ışıktır şimdi
Işığa pervane aşka divane olan
Ömrünü bir ışığın peşinde kovalayan
Denizin içinde ateşi yakan
Gel ruhumu söndür, benimle uyan

DENİZKIZI VE PİRİ REİS

Işığa pervane aşka divane olan
Ömrünü bir ışığın peşinde kovalayan
Denizin içinde ateşi yakan
Gel ruhumu söndür, benimle uyan

Piri Reis ve Denizkızı, aynı şarkıyı söyleyerek aynı şeyleri düşünürler. Bu arada Kâhin uzaktan endişeyle onları izlemektedir...

Sağ tarafta bir hareket olunca, Denizkızı korkar. Uzanıp Piri Reis'in görebileceği bir yere bir istiridyeye bırakır ve birden kaybolur. Piri Reis, Denizkızı'nın gittiğini anlar, onun bıraktığı istiridyeyi alır, büyülenmiş gibi inceler, bu arada bir kaç tayfa girer. Piri Reis şaşkınlıkla Denizkızı'nın arkasından bakmaktadır.

Aynı anda, Denizkızı'nın peşine takılmış ve bir süredir onları merakla izleyen bir Denizperisi, Denizkızı'nın bıraktığı hediyeyi görür. Şaşırması ve çok korkmuştur. Onun tepkisinden, bunun çok tehlikeli ve yanlış bir şey olduğu anlaşılır.

Denizkızı'nın gidişiyle fırtına yeniden başlar. İlk şimşek, Piri Reis'in istiridyeyi eline aldığı anda çakmıştır. Fırtına ve gök gürültüleri arasında Kâhin görülür, endişelidir...

KÂHİN

Ah çok yanlış iki dünyayı birbirine karıştırmak

Ah çok yanlış fırtınayı çağırmak

Denizin incisini toprağa

Toprağın tohumunu denize atmak

Sahne yavaşça kararırken fırtına devam eder, tayfalar koşuştururlar.

3. Sahne: Savaş, Dostluk ve Acı

(1510)

(Piri Reis (burada 40'lı yaşların ortalarında), Kemal Reis (burada 70'li yaşların ortalarında), Pargalı İbrahim Paşa (burada 20'li yaşların sonlarında), Denizkızı, Bir Superisi, Tayfalar, Savaşçılar)

(Mısır yakınları, Akdeniz).

Bir savaş sahnesi. Olasılıkla 1510'da bir deniz savaşı. Piri Reis, Kemal Reis ve Pargalı İbrahim, birlikte savaşmaktalar. Kılıçların, naraların havada savrulduğu bir savaş sahnesi.

Savaş devam ederken, Piri Reis'in gözü, uzakta onu izleyen Denizkızı'na takılır. Bu kanlı ve hareketli savaş ortamında bir an her şey durur, sadece Piri Reis ve Denizkızı vardır şimdi.

Denizkızı, ilk olarak kendisinin görülmesine izin vermektedir belli ki. Biraz mahcup biraz tedirgin. Uzun uzun bakışlar, iki de hiç konuşmaz, hiçbir şey söylemezler. Denizkızı, elini, sanki ona dokunmak istiyor gibi uzatır. Önce ondan yardım istiyor gibi görünür. Fakat sonra avucundaki kocaman bir inciye ona uzattığı anlaşılır. Piri Reis, Denizkızı karşısında büyülenmiş gibidir. O da, aralarındaki uzaklığa aldırmadan, sanki kızın eline dokunup inciye alabilecekmış gibi elini uzatır, belli belirsiz.

Tam bu sırada, Denizkızı'nın bulunduğu yerin tam karşısında, sahnenin diğer tarafında bir Superisi de onları görmüştür. Denizkızı, Superisi'ne korkuyla bakar, yakalanmıştır. Denizkızı'nın başka bir yere baktığını fark eden Piri Reis de dönüp arkasına, Superisi'nin olduğu yere bakar. Fakat Superisi ve Denizkızı aynı anda suya dalıp gözden kaybolurlar. İşte o anda, her şey gerçeğe geri döner, duran zaman akmaya başlar. Hem de büyük bir hızla.

Savaşırken dikkati dağılan Piri Reis'e keskin bir kılıç darbesi incekken Amcası Kemal Reis ve Pargalı İbrahim Paşa, aynı anda davranarak bu ölümcül darbeyi önlerler. O an, Piri Reis onlar olmasa ölmüş olacağını düşündüğü an, çok önemlidir. Aralarındaki güçlü dostluk ve dayanışmanın kanıtlanması ile daha da güçlenmiş gibidirler. Fakat tam o an beklenmedik bir şey olur. Onların birbirlerine yönelmelerini fırsat bilen bir düşman, Kemal Reis'i sırtından hançerleyerek öldürür. Piri Reis, bu acı olayı kavrayıp şaşkınlığını üzerinden atıncaya kadar Pargalı İbrahim Paşa atılıp bu düşman askerini öldürür.

İşte bu an, Piri Reis'in, amcasının gözlerinin içine minnetle baktığı anda öldürülmesine tanık olması, onun yaşamında pek çok şeyi değiştirecek, pek çok şeyi sorgulatacaktır. Amca kocamış Kemal Reis, Piri Reis'ten gözlerini ayırmadan ama aldığı bıçak yarasının da acısıyla çöker, neredeyse yeğenin kollarında son nefesini verir. Koca çınar, devrilmiştir. Koca Reis lakaplı Kemal Reis'in öldüğünü fark eden savaşçılar, daha büyük güç, öfke ve hınçla saldırırlar düşmana. Koca Reis'in ölümü, savaşçıların şahlanması olur. Düşman askerleri geri çekilirler.

Şimdi sahnede buruk, hüznü bir zafer vardır. Aslında önemli bir zafer büyük bir kahramanlıkla kazanılmıştır, fakat kimse bu başarıya sevinemez.

Her zaman büyük başarıların bedeli, büyük acılardır.

4. Sahne: Işığın Aydınlığı

(Gelibolu, 1513)

(Piri Reis (burada 44-46 yaşlarında), Denizkızı, Kâhin, Denizperileri (cinsiyetsiz ve gençler))

Gelibolu Boğazının iki yakasında, bizzat Piri Reis'in onarttığı Sultanbahir ve Kilitbahir Kaleleri vardır.

Kilitbahir'de Piri Reis'in çalışma odası. Gayet ilkel, sade bir oda. Basit bir çalışma masası, bir sedir, belki. Ama pek çok kitap, rulo kâğıtlar, ölçüm malzemeleri.

Bir kandil ve bir kaç cılız mum ışığı, taş duvarları aydınlatmakta.

Kenarda bir ocak, sönmeye yüz tutmuş, ama belli ki odayı hiç ısıtmamış. Piri Reis, pencerenin yanındaki masasında bir yandan dışarıda yağan karı, masmavi gecede yağan karı izlemekte, bir yandan düşünmekte, bir yandan çizip çalışmakta. Masasının üzerinde, bir mumun aydınlığı ile kendi ışığını çoğaltan Denizkızı'ndan hediye istiridye dikkati çeker. Piri Reis, arada onu eline alır, uzun uzun inceler, düşünür.

Denizkızı, bu Kilitbahir Kalesi'ndeki bu odanın penceresinin dışında, bir kayalığa tırmanmış, içeride çalışan Piri Reis'i gözetlemektedir. Kâh boyu yetişmez pencereye, kâh içeriyi göremez. Hafif bir ışık yaymaktadır. Masmavi bir ışıktaki yağan kar da onu üşütmektedir. Belki pencereye tırmanmaya çalışırken yerinden oynattığı bir taşın sesi ile Piri Reis irkilir, pencereden dışarı bakar, ama kendisini gözetleyeni göremez.

Denizkızı, içeriye bakmayı sürdürürken Kâhin gelir, bir süre o da izler, içeride çalışan Piri Reis'i, sonra hafifçe Denizkızı'nın omzuna bir şal bırakır. Aralarında bir anne kız ilişkisi olduğu bellidir.

Kâhin, Denizkızı'nın omuzlarına şalı bıraktığı anda, içeride Piri Reis omzundaki hırka ya da pelerini atar. Denizkızı bunu fark eder, o da omuzlarındaki şalı atar. Keşke ona benzese, onun gibi olsa... Masaldaki gibi, deniz kızları denizkızı olmak istemezler...

Kâhin, onun içerdeki adama benzeme gayretini acı bir gülümseme ile izlemektedir. Olanaksız ve gereksiz bir gayrettir. Kâhin, yerdeki şalı tekrar Denizkızı'nın omuzlarına ilişdirir. Havanın çok soğuk olduğu bellidir.

DENİZKIZI

Neden gelmiyor? Neden görmüyor?

Bir ışık yakıyor, Sonra gidiyor...

KÂHİN

Kendini arıyor, bulması gerek

Artık genç değil, bilmesi gerek

Çok savaş gördü, çokça kan döktü

Bir sonuç vermeli, yazması gerek.

DENİZKIZI

Neden bakmıyor? Neden görmüyor?
Bir ışık görüyor, peşinden gitmiyor...

KÂHİN

Dayandığı koca çınar devrilince bir bıçakla
Kazandığı o savaşlar anlamsız oldu bir anda
Şimdi acı içinde amcasını anmakta
Onun için çalışıp adını yaşatmakta
Bir harita için gece gündüz çalışıyor
Kendini değil, dünyayı arıyor

DENİZKIZI

İnsanlar ölür, neden bilmiyor,
Acı küllenir, kabullenmiyor.

KÂHİN

Sakin yaklaşma, sırrını verme ona
Bırak acısını gömsün aklına
Düşünmek kazancı, unutmak ilacı olsun
Seni de kalbine değil aklına koysun
Ah çok yanlış iki dünyayı birbirine karıştırmak,
Ah çok yanlış fırtınayı çağırmak
Denizin incisini toprağa
Toprağın tohumunu denize atmak...

DENİZKIZI

Yedi deniz vardır...

KÂHİN

Hayır söyleme...

Kâhin bir parça geriye çekilir, adeta onları, kendi uzaklıklarında başbaşa bırakır. Yine de onları izler.

DENİZKIZI

Yedi deniz vardır...

PİRİ REİS

Yedi deniz vardır,

KÂHİN

Hayır söyleme...

DENİZKIZI

Piri Reis'e fısıldar gibi

Yedi deniz vardır, herkes böyle bilir

Oysa sonsuzdur deniz...

PİRİ REİS

Yedi deniz vardır, herkes böyle bilir

Oysa yirmidir deniz, doğrusu budur

Sakin rüzgâr, güvenli liman yoktur

Gece ateş, gündüz duman görülür.

DENİZKIZI

Yedi deniz vardır, herkes böyle bilir

Oysa sonsuzdur deniz, sonsuzdur...

PİRİ REİS

Bir yandan yazıp çizer. Dışarıda, karın altında onu izleyen Denizkızı'ndan habersiz çalışmaktadır

Şu adanın yabandır insanı

Ne ırmağı var ne limanı

Çocuklarını satar babaları

Açlıkla terbiye etmesin diye tanrı

Artık açık oldu denizlerin sırrı

Denizciye yardım etsin haritanın ışığı

Çalışmaktan yorulmuş, uykusu gelmiştir. Kâğıtların üzerine kapanır, uyuyakalır.

Piri Reis'in Rüyası:

Piri Reis, yorgunluktan uyur uyumaz. Denizkızı içeri girer. Onun dokunduğu şeylere, kâğıtlara dokunur. Bir mabette gibidir.

Hemen ardından masanın altından, belki perdenin arkasından, dolabın kenarından mavi ve yeşilin tonlarına boyanmış Denizperileri çıkar. Bunlar cinsiyetsizdirler. Kötülük etmeye gelmemişlerdir. Meraktan buradadırlar. Fakat korkutuldukları zaman kendilerini korumak için tehlikeli olabilirler. Hepimiz gibi...

Denizkızı, onları görünce korkar. İşaretlerle gitmelerini anlatır, fakat dinletemez. Bunlar, başlangıçta o kadar yavaş hareket ederler ki Piri Reis duymaz, hissetmez. Denizperileri, tath, düşsel bir ışık yaymaktadırlar. Gayet meraklı ifadelerle masada, her yerde yayılmış haritaları, yazmaları inceler, hayretle birbirlerine göstererek, kâğıtları birbirlerinden kaparak incelerler. Arada Denizkızı'na bakarlar, belki aralarında fısıldaşırlar, kendi dünyalarına ait pek çok gizin çözülmüş, kâğıda dökülmüş olması onları şaşırtır, güldürür, korkutur... Belki biraz Denizkızı'nı sorumlu tutarlar bu gizin paylaşılmasından... Kâğıtlara bakma, aralarında oyuna dönüşür. Yaramaz denizperileridir onlar. Tıpkı Shakespeare'in Bir Yaz Gecesi Rüyası'ndaki Puck gibi yaramaz, muzip perilerdir.

Denizkızı onları durdurmaya çalışır. Fakat bu afacanlardan birisi, Piri Reis'in kolunun altındaki kâğıda bakmak için çekip Piri Reis'i uyandırınca her şey değişir.

Piri Reis, onları görünce şaşırır. Ellerinde önemli kâğıtlar olduğunu görür, çalışmalarını onların elinden almaya çalışır. İşte o zaman Denizperileri öfkelenirler. Oyuncağı elinden alınmaya çalışılan bir çocuk nasıl öfkelenir, vermezse öyle... Kâğıtları haince Piri Reis'ten kaçırmaya başlarlar. Piri Reis kâğıtların peşine düştükçe oyun hain ve gaddar bir eğlenceye dönüşür. Piri Reis, çaresizlikle kâğıtların peşine takılır, ama diğerleri kâğıtları belki buruşturup birbirlerine atarlar, hatta yırtmaya başlarlar.

Denizkızı çaresizce onları durdurmaya çalışır. Denizperileri, Denizkızı'na da kızgındırlar şimdi. Kendilerini engellemiş, hem de Piri Reis'ten yana olmuş, dünyalarının sırrını paylaşmıştır.

Bundan sonrası bir karabasandır artık.

Ellerindeki kâğıtları, yazma ve harita müsveddelerini Piri Reis'in gözünün içine baka baka yırtarlar. İlk yırttıkları kâğıt havada savrulur, fakat diğer yırtıklarını vermezler. Kâğıtlar yırtıldıkça dünya Piri Reis'in başına yıkılır. Yılların çalışmaları, notlar, her şey yırtılır, paramparça olur.

Denizkızı'nı da öfkeyle suçlarlar. Öfkeleri gittikçe artmaktadır. O meraklı, afacan Denizperileri şimdi birer canavar gibi gözükmektedirler.

Piri Reis onları durdurmaya çalıştıkça sessiz kahkahalar atarlar. Piri Reis onlara seslenir, ama sesinin çıkmadığını fark eder, dehşete kapılır.

Rüyalandaki bu an ne ürkütücüdür! Piri Reis de çaresizlikle sessiz çığlıklar atıp var gücüyle bağırmaya çalışır, yine sesi çıkmaz. Elleri başında, ağlamaklı şekilde sandalyeye çökerken Denizperileri çevresinde dönmekte, sessiz, hain kahkahalar atmaktadırlar. Denizkızı da Piri Reis'in yanında, onun koruması altındadır.

Sandalyede, rüyanın başladığı andaki gibi masaya kapanır, öylece kalır. Sessiz hıçkırıklarla sarsılırken yavaş yavaş hareketsiz kalacaktır.

O, hareketsiz, düş sahnesinin başındaki pozisyonuna kavuştukça Superileri de yavaş yavaş geldikleri gibi sessizce, anlaşılmadan sahneden kaybolurlar.

Denizkızı, diğerlerinin çıktığını görünce bir süre öyle kalır, Piri Reis'i izler, şefkatle. Kâğıtları, masayı düzenlemeye çalışır bir gayret... belki onun saçlarını okşar. Yere düşmüş pelerininini onun omuzlarına bırakıp üzerine örter. Yavaşça çıkar.

Kâbus bitmiştir. Bir süre, kısa bir sessizlik ile her şey sakinleşir.

Saat, yeniden dünyanın zamanını göstermeye başlar. Işık normale döner.

PİRİ REİS

Aniden irkilerek bu korkunç rüyadan uyanır. Şaşkın ve dehşet içinde çevresine bakar. Her şeyin kötü bir rüya olduğunu anlamıştır, yine de masadaki notlara, müsveddelere bakar, kontrol eder. Hepsinin bir kâbus olduğunu anlamak, onu rahatlatır. Fakat yerde, bir kâğıt parçası dikkatini çeker. Omuzlarına ilştirilmiş pelerini fark eder. Uzanıp kâğıdı alır, inceler, düşünceli bir şekilde çevresine bakar. Son yazdıklarını tekrar okuyarak, çalışmaya döner.

Çocuklarını satar babaları

Açlıkla terbiye etmesin diye tanrı.

Işık olsun bu bilgi, bu harita

Anılsın adım yıllarca

İşte denizlerin sırrı burada
Başlangıç olsun dünyaya
Bir düğüm attım düşlerime
Denizin sırrını çözeyim diye
Ne çizdim ne yazdımsa gerçektir
Açtım kilidini ellerimle...

Piri Reis, büyük bir iştahla çalışmaya döner. Dışarıda yağan karın altında onu izleyen Denizkızı üzgün, kederlidir. Kâhin onu teselli etmeye çalışır.

Sahne, Piri Reis'in kendisini çalışmaya vermesiyle tamamlanır.

Bundan sonra onun bir başarı kazanacağı bellidir.

5. Sahne: Büyük Hediye

(Mısır, 1514)

(Piri Reis (burada 46 yaşında), Pargalı İbrahim Paşa, Yavuz Sultan Selim, Kâhin, I. Paşalar, II. Paşalar)

Mısır'da padişah divanı kurulmuş. Yavuz Sultan Selim bekleniyor.

Sultanın divanındaki paşalar aralarında konuşup tartışmaktalar.

I. PAŞALAR

Dünyayı çizdim diyor,
Denizler çizilir mi
Sırrını çözdüm diyor
Kör gözler açılır mı.

II. PAŞALAR

Görmek istemeyen görmez
Duymak istemeyen duymaz

I. PAŞALAR

Kıvılcım görmeden ateşi yaktım deme
Güneşi görmeden geceyi gömdüm deme

II. PAŞALAR

Görmek istemeyen görmez
Duymak istemeyen duymaz

KÂHİN

Yeniye kabul etmek kolay değil,
İktidar bir oyundur, şaka değil
Her düzende bir kayırılan vardır
Bir annenin gözünde bile evlatları farklıdır

Yanında bir iki adamı, Piri Reis girer. Onu Pargalı İbrahim Paşa karşılar. İki dost kucaklaşırlar. Uzun zamandır birbirlerini görmeyen iki iyi dosttur onlar.

I. PAŞALAR

Dünyayı çizdim diyor,
Denizler çizilir mi
Sırrını çözdüm diyor
Kör gözler açılır mı.

II. PAŞALAR

Görmek istemeyen görmez
Duymak istemeyen duymaz

KÂHİN

Alçak sesle Piri'yi uyarmaktadır. Elbette Kâhin bu sahnede de kimse tarafından görülmemekte, ya da o görünmemeyi tercih etmektedir.

Bilesin her limana sığınılmaz
Bilesin her dosta güvenilmez
Herkes kendine bir yol çizer
Yeniye kabul etmek kolay değil,
İktidar bir oyundur, şaka değil
Her düzende bir kayırılan vardır
Bir annenin gözünde bile evlatları farklıdır

Paşalar homurdanırken Sultan'ın geldiği haber verilir. Herkes onu karşılamak üzere yerini alır. Sultan görkemli bir şekilde sahneye girer, tahta oturur.

Kâhin şarkısına devam ederken Piri Reis, Sultan'a takdim edilir, Paşalar arasında bir hareketlenme, olur. Bazılarının bu hediyeyi onayladığı, bazılarının bu hediye den hoşlanmadıkları bellidir.

PAŞALAR

İşte Piri Reis burada
Sırrı fısıltıdır rüzgârda
Der ki büyük hediye
Eşi yoktur dünyada

Sultan, eliyle yaklaşmasını işaret eder.

Piri Reis, Sultan'a haritayı sunar. Harita ilk sahnede, denizkızını hatırlatan kumaşın olduğu sandıkta getirmiştir. Sahne başında eski, yıpranmış haliyle gördüğümüz sandık şimdi yepyeni, gösterişlidir.

İRİ REİS

İşte bir hediye size denizler üstüne
Uzak kıyıların sırrı var içinde
Daha büyük daha aydınlık olalım diye
Barış içindir ışık, savaş için değil,
Bilgi bir denizkızıdır ummanda
Ölüm için silah için değil!
Ben bıraktım kılıcı, kalem var elimde
Hediyemi kabul edin ışık var içinde

Sultan haritayı, denizler kitabını incelemektedir. Memnuniyeti bellidir. Yanındakilere bir işaret verir. Gösterişli bir sandık getirilir, Sultan içinden aldığı Hilat'ı Piri Reis'e giydirir. Sultan, törenle çıkar.

PARGALI İBRAHİM PAŞA

Bilirim hediyen nedir

Heyecan verir sultana
Bilgi yeni toprak demektir
Yeni denizler, şan şöret...

PİRİ REİS

Hediyem bilgidir bilginin ışığıdır
Denizin rüzgârın gökleri anlatan
Benim yazdığım kitaptır

PARGALI İBRAHİM PAŞA

Bu kitap zaferin ışığıdır.

3 Hilat: Padişahın ödül olarak kendisinin giydirip hediye ettiği, üzeri değerli taşlarla süslü kaftan, uzun ceket.

Bu kitap savaşın ışığıdır

PİRİ REİS

Hayır! Asla!

PARGALI İBRAHİM PAŞA

Açılmak gerek uzak denizlere...

PİRİ REİS

Evet... yeni denizlere

PARGALI İBRAHİM PAŞA

Bizim olacak yeni denizlere

PİRİ REİS

Hayır dostum! Hayır, ah... hayır!
Barış içindir ışık, savaş için değil,
Bilgi bir denizkızıdır denizlerde
Ölüm için silah için değil!

PARGALI İBRAHİM PAŞA

Bizim olacak yeni denizlere

KÂHİN

Bilesin her limana sığınılmaz
Bilesin her dosta güvenilmez
Herkes kendine bir yol çizer
Ama her yolda yürünmez
İktidar bir oyundur, şaka değil
Her düzende bir kayırılan vardır
Bir annenin gözünde bile evlatları farklıdır

PİRİ REİS

Her limana sığınılmaz bilirim
Her dosta güvenilmez öğrendim.
Denizler rüzgârlar öğretti bana
Savaş değil akıl gerek dünyaya
Kılıcımı bırakıyorum kalem ve ışık için

6. Sahne: Zindan

(Kahire, 1554)

(Kâhin, Piri Reis (burada 84 yaşında), Denizkızı)

(Dingin bir atmosfer.)

Piri Reis, zindanda ölüme götürüleceği anı beklemekte, yaşamı ve olanları sorgulamakta. Ölümün, iktidarın gücünün hesabını sormakta, yaşamını ne uğruna harcadığını sorgulamaktadır. Bu sorguyu, artık yanında olmayan dostlarıyla yapmakta... Şimdi düş ile gerçek arasında, yaşamı ve kaybettiıklarını düşünmekte...

KÂHİN

Çok zaman geçti üstünden
Çok zaman...
Küçükler büyüdü büyükler yaşlandı
Çok zaman geçti üstünden

Çok zaman...
(konuşarak)
Şimdi ölümü bekliyor
Hiç anlamadan nedenini
Şimdi ölümü bekliyor...

PİRİ REİS

(konuşarak)
Bir hata mı koca bir hayatı harcayan
Bir tek hata mı bağışlanmayan
Neydi yerine konmayan?
Bir hataya bir hayat
Bir hayata bir hata...

KÂHİN

(Önceki sahnede ona fısıldayıp duyuramadığı şeyleri hatırlatır).
Bilirsin her limana sığınılmaz
Bilirsin her dosta güvenilmez.

PİRİ REİS

Her limana sığınılmaz bilirim
Her dosta güvenilmez öğrendim

PİRİ REİS

(Konuşarak Hayyam'dan okur).
Can bir şaraptır, insan onun destisi
Beden bir ney gibidir, kan o neyin sesi
Hayyam, bilir misin nedir bu ölümlü varlık
Hayal fenerinde bir ışık perisi...

Elinde bir testi şarap ve kadeh olan tepsiyle Denizkızı girer.

Yavaş adımlarla Piri Reis'e yaklaşır. Piri Reis, Denizkızı'nı görünce şaşırır, ama hiç kıpırdamaz. Bir yandan kendisine sunulan şarabı içer, bir yandan yaşamını sorgular.

Sahnenin devamı, Piri Reis'in şarabın esrariyle rüyalara daldığı ama gerçek kadar acıtıcı bir sahnedir.

PİRİ REİS

(Konuşarak)

Sen... yoktun, gitmiştin... neredeydin?

DENİZKIZI

(Konuşarak)

Yakındaydım, çağırırsan gelirdim

PİRİ REİS

Savaştan savaşa koştuk.

Zaferler kazandık. ...

Ben savaşçı değilim, denizciyim.

DENİZKIZI

Ben savaşçı değilim, denizciyim.

PİRİ REİS

Ben yaşlandım, ömür tükettim

DENİZKIZI

Bilgi topladın, denizleri yazdın

PİRİ REİS

Bir dost kaybettim, acımın içinde

DENİZKIZI

Bir incidir acı, yaşamın içinde

PİRİ REİS

Şimdi her şey karanlık
Ne denizkızım ne ışığım
Yolumu aydınlatan dostum nerede
Soylu İbrahim...
Çok hizmet ettik birlikte
Çok deniz gördük
Şimdi koca bir sonsuz,
Reis nerede...
Ne denizkızım ne ışığım
Yolumu aydınlatan, dostlarım nerede

DENİZKIZI

Bir incidir acı, yaşamın içinde

PİRİ REİS

(konuşarak)

Kaç gemi eskittim kaç dost yitirdim
Kimi fırtınada kimi savaşta
Ellerimden kayıp gitti sevdiklerim
Bir hata mı koca bir hayatı harcayan
Bir tek hata mı bağışlanmayan
Neydi yerine konmayan?
Şimdi bir hataya bir hayat
Bir hayata bir hata...

DENİZKIZI

Bir incidir acı, yaşamın içinde

KAHİN

Ecelsiz kimse ölmez
Ecel geldiğinde ise
Hiçbir şey engel olmaz

Bir dostum vardı yıllar önce
Fırtınaya yakalanmıştı denizde
Tayfalara veriyordu güvence
Yazılmadıysa hiçbir şey olmaz diye...
Çok zaman geçti üstünden
Çok zaman...
Küçükler büyüdü büyükler yaşlandı
Çok zaman geçti üstünden
Çok zaman...

7. Sahne: Işığa Dokunmak

(Kahire, 1554)

(Limandaki Halk (çalışanlar, gezginler, denizciler), Kâhin, Piri Reis (burada 84 yaşında), 1. Muhafız, 2. Muhafız, Denizkızı)

(Kahire Limanı, dingin bir atmosfer.)

Piri Reis 'i ilk sahnede bıraktığımız yerde, sandığın başında ve ona Denizkızı 'nu ve gençliğini anımsatan parlak giysiyi tutarken buluruz.

PİRİ REİS

Bir dünya vardır, herkes bilir
Doğu rüzgârı estiğinde
İnci avı zamanıdır
Her inciye bir dalgıç
Her dalgıca bir gözcü
Rüzgâr kesilince başlar inci avı
Her gözcünün bir halat var elinde
Diğer ucu bir dalgıcın belinde
Dalgıç, denizin dibinde yorgun düşünce
İpi çeker gözcü hissedince
Dalgıç tekrar çıkar gemiye
Ne dalgıç, ne inci eksilsin diye
Hem mal, hem candır amaç
Hem güven hem paradır kazanç

Her inciye bir dalgıç
Her dalgıca bir gözcü
Ne zaman nefes aldı
Ne zaman inci aldı
Bu dünya hem inci adası hem er meydanı
Fırtına çıkıp dalgaya hükmedince
Ne inci, ne avcı, ne denizkızı
Ne güven, ne kazanç, anca can

LİMANDAKİ HALK

Kırbaç inince anlarsın kim dostun kimdir düşman
Düşününce anlarsın neresi evin neresi zindan
Annen ölünce anlarsın nedir yalnızlık nedir zaman
Işığı görünce anlarsın nedir karanlık nedir yalan

PİRİ REİS ve KÂHİN

Kırbaç inince anlarsın kim dostun kimdir düşman
Düşününce anlarsın neresi evin neresi zindan
Annen ölünce anlarsın nedir yalnızlık nedir zaman
Işığı görünce anlarsın nedir karanlık nedir yalan

Sahnenin ilerisinde, belki de kulisten derin mavi bir ışık doğar. Parlak ama gözü almayan derin mavi bir ışık. Piri Reis, bu ışığın içinde Denizkızı 'nu görür. Şimdi ışığa dokunma zamanıdır...

Piri Reis ışığa doğru ilerlerken sahne kararır.

4.3.1.8. Metnin Bulunduğu Kitaplıklar

Eser bestecinin kendisinde bulunmaktadır.

4.3.1.9. Eser Hakkındaki Basın Bilgileri

Piri Reis Operası sahnelenmemiştir.

4.3.2. Ortam Çözümlemesi

4.3.2.1. Operanın Türü

Piri Reis Operası; denizlerde destansı bir yaşam süren, yaşamını çalışmaya ve yeni yerler keşfetmeye adayan, deniz savaşlarındaki kahramanlıklarıyla tarihte adından söz ettiren Piri Reis'i konu alır. Bestecinin üçüncü operası olan bu yapıtın konusunu librettist kendi gözünden yorumlar ve birtakım mistik öğelerle destekler. Hayatında kadınlara pek yer olmamasına rağmen eserde, Piri Reis'in iletişim kurduğu mistik kadın karakterler bulunur. Eserde yer alan Denizkızı, Kâhin, Denizperileri bu mistik karakterlere birer örnek oluşturur. Dolayısıyla, Piri Reis Operası tarihsel, epik ve fantastik unsurlar içerir.

4.3.2.2. Eser Hakkında Besteci/Librettist/Rejisör Görüşü

Ali Hoca'nın konuyla ilgili açıklamaları:

Piri Reis yılı dolayısıyla bir proje geliştirildi. Bu yıl her sanat dalında Piri Reis için bir şeyler yapılıyordu. Bu durumda bana da Piri Reis için bir beste yapmam teklifinde bulunuldu. İlk olarak küçük bir orkestraya bu eser bestelenecek ve yurt dışı turneleri gerçekleştirilecekti. Kabul edince Özlem Belkıs gerçekten güzel bir libretto yazarak vermişti bana. Libretto, diğer operalarımın farklı olarak beni değişik duygulara götürmüştü. Sanki libretto bir masalı, bir fantazi dünyasını anlatıyordu. Özlem Hanım ile karşılıklı her sahneyi kontrol ederek librettoyu tamamladık. Eserler ilk olarak piyano-şan olarak yazıldığı için bu şekilde bestelemeye başladım. İlerleyen zaman içinde yurt dışı turnelerinin olamayacağı görüldü. Ben de orkestra kadrosunu büyük orkestraya çevirdim ve bu şekilde besteledim.

Eser, kendi tarzımda (işlenmiş makamsal yapı) olmalı, yalın olmalı, orkestral renklerle o dünyayı canlandırabiliyor olmalı, Armonizasyonu diğerlerinden biraz farklı olmalı, sanatsal düzeyi olmalı; Piri Reis'i, Denizkızı'nı ve Kâhin'i iyi anlatabilmeliydi. Hiç sahnelenmeyen bu eserimin bir gün sahnelenmesini bekliyor ve sahnelenince beğeni toplayacağımı düşünüyorum (A. Hoca ile kişisel iletişim, 14.01.2020).

Özlem Belkıs'ın konuyla ilgili açıklamaları:

Piri Reis operasının ilham kaynağı, öncelikle UNESCO'nun 2013 yılını Piri Reis yılı ilan etmesiydi. Piri Reis'in Kitab-ı Bahriye adlı eseri ve haritasını çizişinin 500. yılı. Bu çıkış noktasından sonra Piri Reis ile ilgili kitap, bilimsel makale, roman, Kitab-ı Bahriye ve o dönemle ilgili her türlü kaynağı topladım. Dönemle ilgili tarihsel ve sosyolojik verileri içeren yeterli kaynak bulunmasına rağmen Piri Reis ile ilgili fazla kaynak yoktur.

Sahnelenmemiş bir metin, benim için. Fakat oldukça fikir verdi, besteci ile çalışmak, hiç diyalog olmadan durumlar üzerinden yazmak, bu, oyun yazarı için oldukça geliştirici.

Librettonun yazım sürecinde yoğun bir ortak çalışma olmadı. Sadece konunun erkek seslerinin ağırlıklı olmasından dolayı sıkıntılı olduğu, bunun için fantastik bir öge eklendiği üzerine konuşmuştuk. Libretto ön araştırma ve inceleme süreci de dahil olmak üzere 6 ay içinde yazıldı. Opera, aynı yıl içinde yazılıp bestelendi.

- Çalık, K. (2010). Piri Reis. İstanbul: Yakın Plan Yayınları.
- Gruzinski, S. (2010). Orada Saat Kaç? (çev. Ö. Doğan) Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Piri Reis, Kitab-ı Bahriye (Denizcilik Kitabı) (2 Cilt), İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser.
- Soylu, M. (2013). Piri Reis'in Haritasının Şifresi. İstanbul: Truva Yayınları.
- Afetinan, A. (2008). Piri Reis'in Hayatı Ve Eserleri-Amerika'nın En Eski Haritaları. Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu Yayınları, VII. Dizi, sayı 69.
- Çalık K. (2011). Piri Reis'in Serüvenleri (10 Cilt), İstanbul: Damla Yayınevi.

Libretto; yukarıdaki kaynaklara, ilgili tarihsel döneme ilişkin tarih kitaplarına dayanmaktadır. Bunun yanında gerek deniz korsanlığı yaptığı gençlik dönemi, gerekse Osmanlı donanmasına katıldığı döneminde olsun, Piri Reis'in hayatında kadınların yeri pek olmamıştır. Eşi hakkında bilgi yok denecek kadar azdır. Kadın sesi olmaması,

sahne yazmayı da güçleştirmektedir. Bu nedenle masalsi ve mistik öğelerle kadın karakter ekledim librettoya. Fakat bunlar tamamen özgün ve hayal ürünü kısımlardır.

Piri Reis, üzerine çalışılması zor bir malzeme. Erkek ağırlıklı bir hikaye. Dolayısıyla sahnede maskülen bir tablo var. Bu ise monotonluğa yöneltebilir. Ben, librettonun bu monotonluğu kırmayı başardığını düşünüyorum. Müzikal kalitesi için konuşmak, benim uzmanlık alanım değil.

Siyasal ve toplumsal koşullar, bu eser için pek önemli olmadı. Opera, temel olarak böyle bir sansürün olabileceği bir mecra değil bana göre. Ancak, varlığı nedeniyle bazı tehditler alabilir. Hep suçlanmıştır, “opera bizim kültürümüze ait değil” diye. Bu cümle saçma ve mantıksız. Hele bugün adına geçersiz. Kültür dediğimiz şey, yerel özelliklerini sürdürmekle birlikte artık küresel özellikler gösteriyor. Muhafazakar yaklaşımların bu ne kadar sığ kaldığını, içine kapalı kaldığını da görüyoruz. Kültür ve sanat, küresel ritüeller, yerelin evrenselle birlik olduğu çalışmalar... Bunlar heyecan uyandırıyor. Opera, çok özel bir sanattır. Ondan alınan haz bambaşkadır, çünkü insan bedeninin yeteneklerine, insan virtüozitesine bağlıdır. Bu da her zaman heyecan ve hayranlık uyandırıcıdır. Fakat, siz baştan önyargılı ve tepkili, yabansı yaklaşırsanız operadan ne zevk alabilirsiniz, ne de heyecanlanabilirsiniz. Bizde işler biraz böyle yürüyor. Alışık olmadığı, bilmediği yemeyi yemek istemeyen muhafazakar kalıplı biri, alışık olmadığı sanatla buluşunca da nasıl tepki vereceğini bilemediği ya da yabancı hissettiği için onu anlamak, öğrenmek için bir çaba sarf etmiyor (Ö. Belkıs ile kişisel iletişim, 19.01.2020).

4.3.3. Dramaturgi Çözümlemesi

4.3.3.1. Librettoda Tema ve Karşıtlıklar

4.3.3.1.1. Ana Tema ve Asal Karşıtlıklar

Eser, bir deniz tutkunu olan Piri Reis’in yeni yerler keşfetmeye ve buralara dair bilgilere ulaşmaya çalışırken karşılaştığı zorluklarla mücadelesini işler. Eserin ana temasını; bilgi, merak ve mücadele oluşturur. Bilginin savaş veya barış için

kullanılmasına dair çatışma, eserdeki bir asal karşıtlıktır. Piri Reis ve Pargalı İbrahim Paşa'nın arasında geçen aşağıdaki diyalog bu asal karşıtlığı yansıtır:

PARGALI İBRAHİM PAŞA

Açılmak gerek uzak denizlere...

PİRİ REİS

Evet...yeni denizlere

PARGALI İBRAHİM PAŞA

Bizim olacak yeni denizlere

PİRİ REİS

Hayır dostum! Hayır,ah...hayır!
Barış içindir ışık, savaş için değil,
Bilgi bir denizkızıdır denizlerde
Ölüm için, silah için değil. (1. Perde, 5. Sahne)

4.3.3.1.2. Yan Tema ve Yan Karşıtlıklar

Hayatını denizlere adayan Piri Reis'in, verdiği mücadeleye rağmen öldürülmek üzere zindana atılmış olması eserin yan temasıdır. Piri Reis, kendisine verilen emirleri yerine getirmek ister fakat işler pek de istediği şekilde sonuçlanmaz. Piri Reis, insanlara duyduğu güven karşısında bir ihanetle yüzleşmek zorunda kalır. Ayrıca, Piri Reis'in yaptığı dostluğa karşılık olarak düşmanlık bulması ise bir yan karşıtlıktır. Bu yan karşıtlık, eser içerisinde Kâhin'in Piri Reis'e öğüt verdiği diyalogda yer bulur:

KAHİN

Bilirsin her limana sığınılmaz,
Bilirsin her dosta güvenilmez.

PİRİ REİS

Her limana sığınılmaz bilirim,

Her dosta güvenilmez öğrendim. (1. Perde, 6. Sahne)

4.3.3.2. Kişileştirme

4.3.3.2.1. Asal Kişiler

Kâhin: Gelecekte yaşanacak olan olaylardan halkını haberdar etmeye çalışan, iyi kalpli bir falcıdır.

Piri Reis: Çalışkan, zeki, iyi kalpli bir denizcidir ve gemilere klavuzluk eder.

4.3.3.2.2. Yan Kişiler

Denizkızı: Piri Reis'e aşık olan, insanlara imrenen ve fani olmak isteyen iyi kalpli hayali bir karakterdir. Eserde görünmezdir, fakat zaman zaman Piri Reis'i varlığından haberdar etmek için değişik izler bırakarak varlığını hissettirir.

Kemal Reis: Piri Reis'in amcasıdır. Koca Reis lakabıyla da bilinir, yeğeni Piri Reis'e öğütler verir. Güçlü, deneyimli, iyi kalpli, yaşlı bir denizcidir.

Pargalı İbrahim Paşa: Piri Reis'in en iyi dostudur. Savaşarak yeni denizleri ele geçirme düşüncesindedir.

Yavuz Sultan Selim: Mısır'ı ele geçiren Osmanlı padişahıdır.

4.3.3.2.3. Figüranlar

Birinci Muhafız, İkinci Muhafız: Güvenlikten sorumlu görevlilerdir. Sessiz rol olarak yer alırlar.

4.3.3.2.4. Koro

Limandaki Halk: Çalışanlar, gezginler ve denizcilerden oluşan insan topluluğudur.

4.3.3.3. Aksiyon Planı

- Kâhin, yeni günün felaketi de beraberinde getireceğini halka söyler.
- Elleri ayakları zirncirlenmiş olan Piri Reis, yeni günde muhafızlar eşliğinde gelir.
- Denizde bir savaş kazanılır, zafer kutlamaları yapılır.
- Piri Reis, amcası Kemal Reis'le birlikte tayfalara talimatlar vererek fırtınayla mücadele eder.
- Denizkızı ve Piri Reis bir araya gelir fakat birbirini göremez.
- Piri Reis, Denizkızı'nın kendisini farketmesi için ardında bir bıraktığı istiridyeden çok etkilenir.
- Piri Reis, bir savaş sırasında Denizkızı'nı farkeder ve gözü ona takılır.
- Dikkati dağılan Piri Reis, sırtından bıçaklanmak üzereyken arkadaşı Pargalı İbrahim Paşa ve Kemal Reis tarafından kurtarılır. Daha sonra Kemal Reis sırtından hançerlenerek ölür.
- Koca Reis'in ölümü savaşçıların şahlanmasına neden olur ve Düşman askerleri geri çekilmek zorunda bırakılır.
- Piri Reis, amcası öldükten sonra kendisini günlerce haritalar üzerinde çalışmaya verir.
- Piri Reis, çalışmalarını sırasında yorgunluktan uyuyakalır ve bir rüya görür.
- Rüyasında gördüğü Denizperileri, tüm çalışmalarını paramparça eder çünkü Piri Reis'e görüldüğü için Denizkızı'na sinirlenmişlerdir.
- Piri Reis, sabırla tekrar çalışmalarına geri döner ve bu durum bir başarının geleceğine işaret eder.
- Mısır'daki paşalar, Piri Reis'in çizdiği haritalar üzerine kendi aralarında tartışır.
- Piri Reis, haritasını Yavuz Sultan Selim'e sunar.

- Sultan, haritayı ve denizler kitabını inceledikten sonra Hilat'ı Piri Reis'e giydirir.
- Piri Reis, bir rüyasında en yakın dostu Pargalı İbrahim Paşa'yı kaybettiğini görür.
- Piri Reis, Denizkızı'nı sandığın başında görür ve daha sonra ölüme gider.

4.3.3.4. Olay Dizisi

1.Sahne:

- Kahire limanında sabah olmak üzeredir.
- Halk, Kâhin'in söylediklerini dinler. Kâhin, birinin öleceği haberini verir.
- Halk, merakla ölecek olan kişinin kim olduğunu sorar.
- Kâhin, ölecek kişinin elleri ve ayakları zincirlenmiş olarak gelen Piri Reis'in olduğunu söyler.
- Halk, Piri Reis'e yaşlı görüntüsünden dolayı üzülür.
- Piri Reis, kendisi için gelmiş halkı yatıştırmak ve üzüntülerini azaltmak ister.
- Piri Reis, Kâhin'e uzun zamandır görmediği bir dostuymuş gibi uzun uzun bakar.
- Kendisine geçmişinden bir şeyler hatırlatan bir sandık kenarda durur ve Piri Reis'in dikkatini çeker.
- Piri Reis, hatırladıklarının etkisiyle anılarını tazeleyen bir yolculuğa çıkar.

2.Sahne:

- Denizde geçen savaşıardan biri biter ve Piri Reis, zafer kutlamaları sırasında bir an Denizkızı'nı görür.
- Kutlamalar devam ederken birdenbire bir fırtına çıkar, şimşekler çakar ve bardaktan boşalırcasına yağmur yağar.
- Kâhin, uzaktan olan olayları izlemektedir.
- Kemal Reis, yeğeni Piri Reis'e öğütler verir.
- Fırtına son bulur ve daha sakin bir gün başlar.
- Denizkızı, güvertede yalnız başına ve düşünceli duran Piri Reis'i izler.
- Kâhin, duyduğu endişe ile uzaktan onları izlemeye devam eder.

- Denizkızı, gemide oluşan bir hareketlenmeden korkup uzaklaşır.
- Denizkızı'nın gidişiyile hava değişir, fırtına tekrar başlar.
- Kâhin, fırtınalı ve gök gürültülü bu günde yine endişelenir.

3.Sahne:

- Piri Reis, Pargalı İbrahim Paşa ve amcası Kemal Reis ile birlikte Mısır'da bir deniz savaşındadır.
- Savaş esnasında kendisini izleyen Denizkızı'na bakarken dikkati dağılan Piri Reis, Kemal Reis ve Pargalı İbrahim Paşa'nın sayesinde hançerlenmekten kurtulur.
- Kemal Paşa, bir düşman tarafından hançerlenerek öldürülür.
- Piri Reis, amcasının ölümünden çok etkilenir ve hayatındaki pek çok şeyi sorgular.
- Kemal Reis'in ölümü askerlerin şahlanişına neden olur ve sonrasında düşman askeri geri çekilir.

4.Sahne:

- Piri Reis, çalışma odasında düşünceli bir halde elindeki istiridyeyi incelerken harita çizer.
- Denizkızı, odasında çalışan Piri Reis'i uzaktan izler. Kâhin ise olan bitenin farkındadır ve Denizkızı'nı gözler.
- Pencerede tutunmaya çalışan Denizkızı'nın çıkardığı ses Piri Reis'i korkutur.
- Piri Reis, pencereden dışarıya bakar fakat kimseyi göremez.
- Denizkızı, Piri Reis'e bakarak onun gibi fani olabilmek ister.
- Kâhin ise, Denizkızı'nın Piri Reis'e iç geçirerek izlemesini acı bir tebessümle izler.
- Piri Reis, çalışmalarını yaptığı esnada uykuya dalar ve bir rüya görür.
- Denizkızı, Piri Reis'in uyuduğunu görür görmez içeriye girerek onun eşyalarına dokunur.
- Piri Reis uyurken odaya gelen diğer Denizperileri, Denizkızı'nı korkutur.
- İlk başta zararsız gibi görünen Denizperileri, Denizkızı'na ve Piri Reis'e kızmaları nedeniyle bir karabasan kadar korkutucu hale dönüşürler.

- Piri Reis, irkilerek uyanır ve her şeyin korkunç bir rüyadan ibaret olduğunu anlar.

5.sahne:

- Mısır'da padişah divanı kurulur ve Yavuz Sultan Selim beklenir.
- Piri Reis, birkaç adamıyla içeri girdiğinde en yakın arkadaşı Pargalı İbrahim Paşa tarafından karşılanır.
- Kimseye görünmeyen Kâhin, Piri Reis'i herkese güvenilemeyeceği konusunda uyarır.
- Sultana takdim edilen Piri Reis, haritasını sunar.
- Paşalar arasında birtakım anlaşmazlıklar vardır. Bazıları haritaları onaylarken bazıları da hoşalanmadıklarını dile getirir.
- Sultan, Piri Reis'in haritasını inceleyerek beğenir ve gösterişli bir sandıktan çıkardığı Hilat'ı ona giydirir.

6.Sahne:

- Piri Reis, başından geçenleri zindandayken sorgular ve öldürülmek için götürüleceği anı bekler.
- Piri Reis, yanına gelen Denizkızı'nın ona uzattığı şarabın etkisiyle uykuya dalar.

7.Sahne:

- Piri Reis sandığın başında, ona Denizkızı'nı ve gençliğini anımsatan parlak giysiyi tutar.
- Piri Reis, mavi bir ışığın içinde Denizkızı'nı görür ve ışığa dokunmaya çalışır.

4.3.3.5. Motifler

Epik/Destansı:

Kâhin'in sözlerinden, operanın epik motifler içerdiğini ve Piri Reis'in destansı bir kişilgi olduğunu anlamaktayız.

KÂHİN

Çoğu gemiye kılavuz olan
Güneşi, ayı, rüzgârı anlatan
Denizlerin sırrını açan
Biri ölecek bugün

Fantastik/Hayal Ürünü:

Piri Reis Operası'nda epik motiflerin yanı sıra mistik öğelere de rastlanır. Piri Reis'in hayatında pek fazla yer almayan kadınların yerini eserdeki mistik kadın karakterler alır. Bunlar; Denizkızı, Denizperileri ve zaman zaman bazı karakterlere görünmez olan Kâhin'dir.

Tarihsel:

Piri Reis, Gelibolu Yarımadası'nda doğmuş bir Osmanlı denizcisidir. Amerika'yı gösteren Dünya Haritaları ve Kitab-ı Bahriye adındaki denizcilik kitabıyla tanınır. Piri Reis, Osmanlı deniz tarihinde iz bırakmış bir kaptandır. Aynı zamanda, eşsiz bir deniz bilimcisi ve kartograftır. Piri Reis Operası, bu tarihi karakterin yaşadığı olayları işleyen tarihsel bir operadır.

4.3.4. Dramatik Öz-Müzikal Biçim İlişisine Örnek Arya Çözümlenmeleri

Bu bölümde, opera içindeki önemli sahneleri temsil eden iki adet ariyanın besteci tarafından yapılan analizleri sunulmuştur.

Tablo 5: Piri Reis Operası Arya Analizi-Piri Reis Arya, “Çok liman gezdim, çok dost edindim!”

ÖĞE	ÖĞE AYRINTISI	ÖRNEKLER
MELODİ	Ses alanı Karmaşıklık (ritim, aralıklar) Cümleme (düzenli veya düzensiz) Hareket türü (adım adım, geniş atlamalar) Yorumcu için zorluk	Fadiyez3-Sol4 Karmaşık değil Düzensiz Adım adım, küçük atlamalar Orta
ARMONİ	Dizisi Anahtar yapısı (alanı, geçişleri, karmaşıklığı) Akor karmaşıklığı	Sol, lab, sib, do, re, mib, fa, sol dizisi ile başlar, farklı dörtlü, beşli dizilerin karışımından oluşan makamsal geçişlerle devam eder ve la sesinde biter.
RİTİM	Tempo Özel ritimler Düz veya çeşitlendirilmiş	Ağır 2/4
DİNAMİKLER	Yüksek ses veya yumuşak Alan Kontrastların kullanımı	Yumuşak Küçük crescendolar ör.1. ölçü
FORM	Genel form (ABA, AB, Kıta ile ilgili)	2 ölçü orkestral giriş, 6 ölçü vokal, 2 ölçü orkestra, 3 ölçü vokal, 1 ölçü orkestra, 10 ölçü vokal, 2 ölçü orkestra, 26 ölçü vokal, 4 ölçü orkestra, 14 ölçü vokal, 15 ölçü orkestra diğer sahneye geçiş Kıta ile ilgili
YAPI (DOKU)	Melodi ve eşlik? Eşlik Eşliğin karmaşıklığı (eşlikte farklı elemanlar var mı)	Ör. 126-145. ölçüler Bazı kırık akorlar
TINI/SES RENGİ	Vokal tipi Çalgıların kullanımı Kontrast (ses ve çalgılar)	Tenor Eşlikte p cresc. Mf, solo düz
STİL/TON/KARAKTER	Ciddi Komik Kahramanlık-Destansı-Epik Metin türü	Ciddi Ciddi
ARYANIN OPERADAKİ YERİ	Ne anlatıyor? Nereye bağlanıyor?	Piri Reis, ölüme giderken geçmişte neler yaptığından bahsediyor, inci avının nasıl gerçekleştiğini anlatıyor, ışığın bir Denizkızı olduğunu söylüyor. Bu sahne ariyanın bitiş melodisiyle birlikte ilk zafer olan Modon Zaferinin anlatıldığı sahneye bağlanıyor.

Tablo 6: Piri Reis Operası Arya Analizi-Denizkızı Arya, “Bir ışık çağırdı beni buraya.”

ÖGE	ÖGE AYRINTISI	ÖRNEKLER
MELODİ	Ses alanı Karmaşıklık (ritim, aralıklar) Cümleme (düzenli veya düzensiz) Hareket türü (adım adım, geniş atlamalar) Yorumcu için zorluk	Re4-Sol5 Bazı karmaşık aralıklar Düzensiz Adım adım, küçük atlamalar Orta
ARMONİ	Dizisi Anahtar yapısı (alanı, geçişleri, karmaşıklığı) Akor karmaşıklığı	Fa, sol, lab, sib, do, reb, mib, fa dizisi ile başlar, farklı dörtlü, beşli dizilerin karışımından oluşan makamsal geçişlerle devam eder ve re diyez sesiyle birlikte benzer melodiyi Piri Reis’e devreder.
RİTİM	Tempo Özel ritimler Düz veya çeşitlendirilmiş	Orta 4/4
DİNAMİKLER	Yüksek ses veya yumuşak Alan Kontrastların kullanımı	Yumuşak
FORM	Genel form (ABA, AB, Kıta ile ilgili)	7 ölçü orkestral giriş, 15 ölçü vokal, 7 ölçü orkestra, 33 ölçü vokal
YAPI (DOKU)	Melodi ve eşlik? Eşlik Eşliğin karmaşıklığı (eşlikte farklı elemanlar varmı)	Ör. 141-147. ölçüler Sekizliklerden oluşan kırk akor eşliği 152. ölçü disonans kırk akor hareketi
TINI/SES RENGİ	Vokal tipi Çalgıların kullanımı Kontrast (ses ve çalgılar)	Soprano
STİL/TON/KARAKTER	Ciddi Komik Kahramanlık-Destansı-Epik Metin türü	Ciddi Ciddi
ARYANIN OPERADAKİ YERİ	Ne anlatıyor? Nereye bağlanıyor?	Denizkızı, bir ışığın kendisini çağırdığını, ışığın pusula yakamozun pranga olduğunu, annesi gittiğinden beri çok yalnız olduğunu, incilere inat kapılarını açıp karanlık alıp ışığını dışarı vermeyi anlatıyor Arya, sanki bitmemiş devam ediyor gibi Piri Reis’in sözlerine bağlanıyor.

4.4. HARRY POTTER

4.4.1. Kimlik Çözümlemesi

4.4.1.1. Operanın Adı

Harry Potter/Ali Hoca

4.4.1.6. Libretto Yazarı

Tarık Günersel

27 Haziran 1953, İstanbul. ONK Ajans'ın temsil ettiği bir yazar.

Kadıköy Maarif Koleji'nde okurken kazandığı AFS Uluslararası Bursu ile liseyi ABD'de bitirir; İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun olur. 1974'te "ömür boyu gelişecek çok türde bir mozaik" projesini oluşturur. Şiirleri ilk kez Murat Belge tarafından Birikim Dergisi'nde yayınlanır. 12 Eylül döneminde eşi Füsün ve kızları Barış ile dört yıl Suudi Arabistan'da kalır, Aramco'da İngilizce öğretmenliği yapar (1982-86).

1991-2014 yıllarında İstanbul Şehir Tiyatrosu dramaturg olarak çalışır.1996'da Şiir Uzayı Laboratuvarı (Poetic Space Lab) oluşumuna öncülük eder. 2007-09 ve 2011-14 yıllarında Dünya Yazarlar Birliği PEN Türkiye Merkezi (PEN Yazarlar Derneği) Başkanı olarak görev yapar. 2010 Tokyo Kongresi'nde PEN Uluslararası Yönetim Kurulu'na seçilir.

Dünya Şiir Günü önerisi Gülseli İnal, Talât Sait Halman, Mehmet H. Doğan, Şükran Kozalı ve Hakan İşcen'in da yer aldığı Şiir Uzayı Laboratuvarı ve ardından 1997'de PEN Türkiye Merkezi tarafından benimsenir. Öneriyi Günersel'in Edinburgh Kongresi'ndeki sunumu üzerine benimseyen Uluslararası PEN konuyu UNESCO'ya sunar; böylece 21 Mart Dünya Şiir Günü oluşur. Günersel 2005'ten beri BirGün'de, 2013'ten beri Sampsonia Way'de köşe yazarlığı yapmaktadır.

ABD’de yayınlanan World Literature Today (Günümüz Dünya Edebiyatı) dergisinin Ocak-Şubat 2011 sayısında Günersel ile kapsamlı bir röportaj yer alır.

Aldığı Ödüller:

- Rosetta World Literatür Onur Ödülü (2016).
- Rotary Tiyatro Onur Ödülü (2016).
- 10. Ethos Ankara Uluslararası Tiyatro Festivali Onur Ödülü (2016).
- İsmet Küntay En İyi Dramaturg Ödülü (2011).
- Kristal Martı ödülü (Kadıköy Maarif Koleji ile Anadolu Lisesi’nden Yetişenler Derneği).

Harry Potter Operası’nın diğer eserleri arasındaki yeri:

Ali Hoca için yazdığım ilk libretto. Sevgili yönetmen dostum Murat Göksu ile Selman Ada’nın Ali Baba ve 40 Haramiler operasından yirmi beş yıl sonra bir kez daha buluşmuş olduk.

Sanat anlayışı ve dünya görüşü:

Dünyacıım imececiyim. Gençliğimden beri ömür boyu gelişecek bir mozaik destanyazıyorum; hemen her yapıtım o destanın parçası. Yoğunluk ile çeşitlilik önemli, benim için.

Libretto yazarken dikkat edilmesi gerekenlerle ilgili görüşleriniz:

Libretto piyesten zor, çünkü müziğe elverişli olmalı. Şairlik söz ekonomisi açısından iyidir ama koşukla yetinmeyi bilmek de gerekir. Librettist besteciye gollük asist ile yükümlüdür. Konumu genellikle es geçilir. Opera broşürü ya da kitapçık kapağında librettist adı olmazsa telif haklarına aykırı davranılmış olur, çünkü opera genelde iki yazarlıdır. Notalarla yazan besteci de yazardır, müelliftir. Opera metni bence libretto ile müzik notalarından oluşur. Libretto yerine metin demek o açıdan yanlış gelir bana (T. Günersel ile kişisel iletişim, 28.05.2020).

Fikir ve Taslak Sahibinin Özgeçmişi

İlhan CİNPİR

1975 yılında İstanbul'da doğar. 1996 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Sahne Sanatları, Opera Ana Sanat Dalı'nı kazanarak 2001'de pekiyi dereceyle mezun olur. Konservatuvar dönemi boyunca İzmir Devlet Opera ve Balesi solist sanatçıları Ayşe Tek Yenal (soprano), Tevfik Rodos (bas), Elif Uçkan (soprano) ile mezuniyetinin ardından ise İzmir Devlet Opera ve Balesi solist sanatçıları Cengiz Sayın (bariton) ve Fahri Önoğlu (tenor) ile çalışmalarını sürdürür.

İzmir'de birçok sanat kurumunda eğitmen ve yönetici olarak görev yapan sanatçı, bu görevleri sırasında çocuklar üzerine hizmet veren birçok sivil toplum kuruluşu ile ortak projelerde yer alarak, gönüllü eğitimler verir. 2002 yılında İzmir Devlet Tiyatrosunda solist sanatçı olarak, 2003-2010 yılları arasında ise İzmir Devlet Opera ve Balesi kurumunda koro sanatçısı olarak (tenor) olarak görev yapar. 2004 yılında Tiyatro, Opera ve Bale Vakfı (TOBAV) İzmir şubesinde şan, işitme ve koro eğitmeni olarak başladığı görevi sırasında başarıları üzerine 2006 yılında kurumun müdürlüğüne atanır. 3 yıl eğitmen, 6 yıl müdür ve eğitmen olarak toplam 9 yıl sürdürdüğü görevi sırasında sayısız öğrenciyi müzik okullarının sınavlarına hazırlar ve %100'e yakın başarı sağlar. Müdürlüğü sırasında vakfın sanatsal eğitimler alanında yeni bölümlerin açılması yanında, öğrenci sayısında önemli artış ve eğitim kalitesinin en üst seviyeye gelmesini sağlar. Yine aynı kurumda birçok öğrenciye gönüllü olarak koro ve işitme eğitimleri verir.

Yaratıcısı ve yürütücüsü olduğu, İzmir Kalkınma Ajansı'ndan hibe almaya hak kazanan dezavantajlı 70 çocuğu müzik alanında meslek sahibi yapmayı amaçlayan "Sesime Kulak Verin" adlı projesi İzmir Kalkınma Ajansı'nın en beğenilen projeleri arasında yer alır. 2011 yılında TOBAV İzmir Şubesi Müdürlüğü görevinden istifa ederek, opera sanatçısı eşi Fatma Cinpir ile birlikte Mozart Akademi' yi kurar. Kendi sanat kurumu olan akdemide de kısa sürede dünya çapında ses getiren birçok proje ve festivale imza atar. Carmina Burana Projesi, Harry Potter Opera Projesi, Jessy Müzikali, Annie Müzikali, Das Mozart Oritorium, Mozart Akademi İzmir Polifonik

Korolar Festivali, Mozart Akademi Uluslararası Piyano Yarışması ve Festivali gibi etkinlikleri başarıyla gerçekleştirir ve halen sürdürmektedir.

Sanat anlayışı ve dünya görüşüne dair açıklamaları:

Sanatı bir ticari kaygı olarak yapmadım. Hiçbir zaman ticari amaçla istemedim. Her zaman sanatı sanat için yapmaya yöneldim. Sadece uğraştığım alan olan müzikte değil, yaptığım her işte sanatsal bir şey ararım. Bir şey orantısızsa, yanlışsa, estetik değilse beni rahatsız eder. Sadece müzikte değil, günlük yaşamda da her şeyin orantılı, dengeli, seviyeli ve estetik olmasına dikkat ederim.

Hümanist; insanları, doğayı ve hayvanları çok seven birisiyim. O yüzden daha çok çocuklarla ilgili projeler yapıyorum. Yaptığım işi önemserim. Ülkem ve insanlık için elimden gelen herşeyi yapmaya hazır birisiyim. Çalışmayı çok severim, işten hiçbir zaman kaçmam. Normalde çok tembel birisi olabilirim ama işimle ilgili konulara bir namus meselesi önemiyle yaklaşırım. İşimi doğru yapmak benim için çok önemlidir. Bu sebeple çok çalışıyorum. Yaratıcı birisi olduğumu düşünüyorum ve değişik projeler oluşturuyorum. Harry Potter da bunlardan bir tanesidir. Yaptığım birçok projeyi dünyada ilk olarak gerçekleştirdik.

Harry Potter Operası'nın diğer eserleri arasındaki yeri:

Benim yapıtım değil tabii ki, benim projem, fikrim sadece. Ama fikirlerim arasındaki yeri herhalde en üstte. Çünkü Harry Potter bütün dünyada küçük büyük herkesin ilgisini çekmiş ve her serisinin kitapları okunma, filmleri de izlenme rekorları kırmıştı. Böyle bir projenin dünyada ilk defa bizim tarafımızdan veya benim fikrimle opera haline getirilmesi bence büyük bir olaydır. Diğer projelerim de dünyada ilk fakat Harry Potter'ın yeri ayrı kalacak (İ. Cinpir ile kişisel iletişim, 28/03/2020).

4.4.1.2. Yazıldığı Yıl, Bölümlenmesi, Süre, Yazma

23.10.2014-10.04.2015 tarihleri arasında tamamlanmıştır. 2 perdelik bir operadır. 1. perde 10 sahne, 2. perde 9 sahneden oluşmaktadır. Eser metni 42 sayfadır Süre 1 saattir. Orijinal yazma bestecinin kendisindedir.

4.4.1.3. İlk Temsil/Görev Alan Sanatçılar/Rol Dağılımı

İlk temsil:

Prömier 15.05.2015 (iki temsil) Sabancı Kültür Merkezi. 16.05.2015 (iki temsil) Sabancı Kültür Merkezi. Eser toplam 4 kez sahnelenmiştir. Mozart Akademi tarafından konuk edilen Devlet Opera ve Balesi solist sanatçıları ve Mozart Akademi çocuk korusu, İZMİR.

Görev alan sanatçılar:

Kadro:

Harry Potter: Tansel Akzeybek
Prof. Dumbledore: Teyfik Rodos
Voldemort: Serkan Kocadere
Lily Potter: Eylem Demirhan Duru
Ron: Burak Dabakoğlu
Hermione: Bakar Çorbacı
Prof. Minerva
Hagrid: Mehmet Alp Özkazanç
Severus Snape: Christoper Gagliardo V

Kreatif Kadro:

Beste: Ali Hoca
Libretto: Tarık Günersel
Orkestra Şefi: Naci Özgüç
Rejisör: Murat Göksu
Koreograf: Alıcia Haydee Varela
Dekor: Mete Alkoç
Koro Şefi: Fatma Cinpir
Koro: Mozart Akademi Çocuk Ve Hençlik Korusu
Projeksiyon: Şencan Semerci

Rol dağılımı:

Erkekler:

Profesör Dumbledore : Bas

Profesör Severus: Bariton

Voldemort: Bariton

Hagrid: Tenor

Harry Potter: Tenor

Ron: Tenor

Kadınlar:

Profesör Minerva: Soprano

Hermione: Soprano

Lily Potter: Soprano

Koro:

Çocuk Korosu

4.4.1.4. Orkestra

2 flüt, 2 obua, 2 klarnet, 2 fagot, 4 korno, 3 trompet, 3 trombon, tuba, timpani, üçgen, zil, bas davul, trampet, def, darbuka, tahta blok, ksilofon, metalofon, piyano, arp, yaylılar.

4.4.1.5. Konu

1. Perde

Harry Potter bebekken, anne ve babası Voldemort tarafından öldürülür. Profesör Dumbledore'un talimatıyla Hagrid, bebeği 10 sene sonra almak üzere teyzesi Petunia'ya götürür. 10 yıl sonraki doğum gününde Hagrid elinde pastayla Harry'yi almak için Petunia'nın evine gelir. Doğum günü kutlanır. Sonra Hagrid, Harry, Ron, Hermione, Neville trene binerek sihir okuluna giderler. Okulda eğiticiler Minerva, Dumbledore, Severus, Kukuleta onları karşılar. Sonra Severus suyu ve sihirli gücünü tanıtır.

Voldemort, Harry'nin annesi ile yaptığı savaşta yaralanmış, eski gücünü kaybetmiştir ancak hırsından vazgeçmemiştir. Eski gücünü kazanmak için ölümsüzlük taşının peşine düşer. Ölümsüzlük taşı, sihirli kılıç, mürver asa bir araya gelince büyük bir güç oluşturmaktadır. Sihirli kılıç Dumbledore'dadır. Ölümsüzlük taşı saklıdır. Yerini Dumbledore bilmektedir ama unutmuştur. Mürver asa ise kayıptır (Güleç Külekci ve Güleç, 2017: s.429-430).

2. Perde

Altı yıl sonra mürver asayı Voldemort bulur. 17 yaşına gelen Harry'den ve Dumbledore'dan kurtulmak istemektedir. Voldemort'u önlemek isteyen Dumbledore ve Severus bir plan yaparlar. Plana göre hasta olan Dumbledor'u Severus yalandan öldürerek sihirli kılıcı alıp Voldemort'un yanına kaçacaktır. Onun güvenini kazandıktan sonra mürver asayı elinden alacaktır. Plan uygulanır, Dumbledore ölmüş, Severus kaçmıştır.

Harry, ormana giderek Voldemort'a meydan okur. Voldemort yanında Severus ile birlikte gelir, herkes onu hainlikle suçlar. Savaşılır ve Harry yaralanır. Voldemort, tüm savaşları kazandığını düşünerek kendini güven içinde hissettiği sırada Severus, mürver asayı alır. Sihirli kılıç ve ölümsüzlük taşıyla bir araya getirerek Harry'yi canlandırır. Voldemort pişman olarak iyilik yolunu seçer. Yaptığı kötülükler için herkesten özür diler (Güleç Külekci ve Güleç, 2017: s.430).

4.4.1.7. Libretto

1.PERDE

1.Sahne:

(Kasaba Meydanı, Gece)

(Prof. Dumbledore, Baykuş Çocuklar, Prof. Minerva, Hagrid, Bebek Harry Potter)

Baykuş kılığındaki Prof. Dumbledore arkasında Baykuş Çocuklar'la girer.

BAYKUŞ ÇOCUKLAR

Zavallı bebek! Zavallı yavrucak!

Başka köşeden kedi kılığında Minerva girer.

BAYKUŞ ÇOCUKLAR

Zavallı bebek! Zavallı yavrucak! Zavallı Harry!

MİNERVA

Zavallı bebek! Zavallı yavrucak! Zavallı Harry!

Farkında değil yavrucak.

Öldü annesi. Öldü babası. Öldürüldüler.

HAGRİD

Kucağında bebekle girer, yürür.

BAYKUŞ ÇOCUKLAR

Zavallı bebek! Zavallı yavrucak! Zavallı Harry!

HAGRİD

Zavallı Harry! Minik Harry Potter.

Öldü annesi. Öldü babası. Öldürüldüler.

Onları öldüren Lord Voldemort.

DUMBLEDORE

Adı Voldemort. Onları öldüren adam.

Gücünü kötü yolda kullanan.

Voldemort, bebeğin anasını babasını yok eden.

Kendi hırsı yüzünden.

BAYKUŞ ÇOCUKLAR

Kötü adam! Kötü adam! Kötü adam!

MİNERVA

Adamın gözünü hırs bürümüş.
İktidar peşinde Voldemort.
Başa geçmek için neler yapmaz!

BAYKUŞ ÇOCUKLAR

Her şeyi yapmak ister! Kötü adam! Kötü adam!

DUMBLEDORE

İyi olan her insanı yok eder
bütün dünyayı yönetmek için.
Her ağacı kesebilir. Havayı kirletebilir.
Suyu zehirleyebilir başa geçmek için.

BAYKUŞ ÇOCUKLAR

Kötü adam Voldemort! Kötü adam! Kötü adam!

DUMBLEDORE

Bebegi teyzesine götür, bırak.

HAGRİD

Pekala, Profesör Dumbledore.

MİNERVA

On yıl sonra alırız oradan.
Bizim eğitim için uygun yaşa geldiği zaman.

HERKES

Zavallı bebek! Zavallı yavrucak! Zavallı Harry!

DUMBLEDORE

Zavallı Harry Potter!
Farkında değil yavrucak.

Öldü annesi. Öldü babası. Öldürüldüler.

MİNERVA

Lord Voldemort onları öldüren. Kendi hırsı yüzünden.

BAYKUŞ ÇOCUKLAR

Zavallı bebek! Zavallı yavrucak! Zavallı Harry Potter!

Hagrid bebekle çıkarken, Dumbledore ile Minerva farklı yönlerden çıkarlar.

Baykuş Çocuklar karanlıkta kalır.

MÜZİK

10 yıl geçişini simgeleyen on vurgu.

2.Sahne:

(Teyze Evi)

(Baykuş Postacı, Vernon Dursley, Petunia Evans, Dudley, Harry Potter, Hagrid, Çocuk Korosu)

Baykuş başlı bir postacı dans ederek mektup taşımaktadır.

Artık 11 yaşında olan Harry Potter (HP) girer. Postacı mektubu verir, dans ederek çıkar. Teyzesi Petunia, eniştesi Vernon ve kuzeni Dudley girer.

HARRY

Bakın, bana mektup var!

DUDLEY

Ne?!

VERNON

Sana mektup mu var? Olamaz!

PETUNIA

(Zarfa bakar.)

Sayın Harry Potter!

VERNON

Ver bakayım şunu bana!

PETUNIA

Sayın Harry Potter! Sihir Okulu'ndan davet!

HARRY

Ne güzel! Bugün doğum günüm üstelik.

Bugün doğum günüm benim! Ne güzel bir armağan bu davet! Pasta gibi!

VERNON

Ver şunu, ver! (*Yırtar.*)

(*Baykuş Çocuklar ellerinde mektuplarla girer.*)

BAYKUŞ ÇOCUKLAR

Harry Potter! Harry Potter'a mektup var!

Hem de Sihir Okulu'ndan! Sihir Okulu'ndan davet var!

Harika bir çocuk o! Harika çocuk o!

Harry Potter harika! Harry Potter parlak!

Çünkü Harry Potter...

(*Es... Gürültü.*)

VERNON

O da ne?!

PETUNIA

İmdaaaaat!

(*İri yarı Hagrid girer.*)

VERNON

Sen de kimsin? İn misin cin misin?

HAGRİD

Ne inim ne cinim: Az büyümüş bir devim.

Harry Potter'ı almaya geldim.

Çünkü Sihir Okulu'ndan davet var!

Dünyanın en eski sihir okulundan!

Çünkü Harry Potter... Harry Potter!

(Yanında getirdiği pastayı çıkarır.)

DUDLEY

A a! Pasta!

HAGRİD ve BAYKUŞ ÇOCUKLAR KOROSU

İyi ki doğdun, Harry Potter!

İyi ki doğdun, Harry! İyi ki doğdun, Harry!

İyi ki doğdun, Harry Potter! İyi ki doğdun Harry!

İyi ki doğdun, Harry! İyi ki doğdun, Harry!

İyi ki doğdun, Harry Potter! İyi ki doğdun Harry Potter!

DUDLEY

Yarısı benim! Yarısı benim!

HAGRİD

Şımarık şey, sen pastayı bırak, kendi kuyruğuna bak!

DUDLEY

Ne?! Kuyruk mu?

PETUNIA

A a! Oğlumda kuyruk çıkmış! Kuyruk!

VERNON

Ne?! Bari bende çıkmasın, aman!

BAYKUŞ ÇOCUKLAR KOROSU

Hah hah hah hah haaa!

Çünkü Sihir Okulu'ndan davet var!

Dünyanın en eski sihir okulundan!

Çünkü Harry Potter... Harry Potter!

HAGRİD

Yeni bir sayfa açılıyor hayatında! Zaten hayatın roman!

Harry Potter bu! Hayatı roman! Hayatı roman!

Tam filmlik bi' roman! Çünkü Harry Potter... Harry Potter!

ÇOCUKLAR

Hayatı roman! Tam filmlik bi' roman!

HARRY DIŞINDA HERKES

Çünkü Harry Potter... Harry Potter!

(Vernon, Petunia ve Dudley çıkar, bu rollerdeki oyuncular birazdan satıcı olarak Çarşı sahnesine katılacaktır.)

HAGRİD

Okula gitmeden önce, çarşıya! Sihir Çarşısı'na! Sihirbazlık Çarşısına!

HERKES

Yaşasın Çarşı! Sihir Çarşısına! Sihirbazlık Çarşısı'na!

3.Sahne:

(Sihirbazlık Çarşısı)

(Hagrid, Harry Potter, Satıcılar, Çocuk Korosu)

(Satıcılar girer.)

SATICILAR

Evet, sihirler var! Sihirlerim var! Sihirli değnekler var! Gelin, Sihir Çarşısı burası! Yaşasın Sihir Çarşısı! Sihirbazlar için! Yaşasın sihirler! Yarımın sihirbazları için!

(Çocuklar baykuş kostümlerini çıkarmış olarak girerler.)

ÇOCUKLAR

İşte biziz yeni öğrenciler! Sihir Okulu için!

SATICILAR

Hoş geldiniz, çocuklar! Sihir Okulu'nun yeni öğrencileri! Gelin, alın! Ucuz sihirler bunlar! Ucuz ama harika sihirler!

ÇOCUK KOROSU

İşte Sihir Çarşısı!

Esrarengiz şeyler! Türlü türlü sihirler!

İşte sihirli değnekler! İşte uçan süpürgeler!

İşte sihirli kalemler! Herkes beğenir, sever!

SATICILAR-ÇOCUKLAR

Yaşasın uçan süpürgeler!

Uçtukça uçan! Ne heyecan! Ne heyecan!

Yaşasın uçan süpürgeler!

Uçtukça coşturan! Uçtukça coşturan!

HAGRİD

İşte Sihir Çarşısı! Sihirli değnek seç hadi, kendin için.

SATICILAR

Sihirli değnekler var! Sihirli değnekler!

(Öğrenciler birer değnek seçip almaya başlar.)

ÇOCUKLAR

Sihirli değnekler! Ne güzel sihirler!

SATICILAR

Sihirli değnekler var! Sihirli değnekler!

BİR ÇOCUK

Peki sihirli değneği nasıl kullanabilirim?

SATICI

Okulda öğrenirsin sen. Yola koyulun hemen.

HAGRİD

Haydi şimdi sıra, özel trenimizde! Sihir Okuluna gitmek için!

HERKES

Yaşasın tren!

HAGRİD

Gidelim Sihir Okulu'na!

HERKES

Sihir Okuluna gidelim!

HAGRİD

İşte özel tren için özel peron:

BİR ÇOCUK

Hangi peron? 9. peron mu? 10. Peron mu?

HAGRİD

İkisinin arasında! 9 çeyrek! Duvardan geçilecek.

BİR BAŞKA ÇOCUK

Duvardan mı?

HAGRİD

Duvardan!

HERKES

Duvarдан!

(Belki bir ışık oyunu ile “duvardan” geçebilirler.)

4.Sahne:

(Peron 9 çeyrek)

(Harry Potter, Hagrid, Ron, Hermione, Çocuk Korosu)

(Platform 9 ¾ tabelası belirir.)

HAGRİD

İşte tren garı. İşte özel tren – Sihir Okulu için.

İşte başka çocuklar, yeni öğrenciler.

Adım Hagrid, çocuklar.

Herkes heyecanlı. E normal.

Ben sizi tanıştırayım derhal:

Bu kızıl saçlı çocuk, Ron.

Bu sevimli kız, Hermoine.

Bu çocuğun adı Nevil.

İyi konuşur: Ne dil, ne dil!

Herkesin adını hatırlamam.

Ama yolu bilirim. Tamam mı?

ÇOCUK KOROSU

Tamam! Yola çıkalım! Tamam!

HAGRİD

Bizi bekliyor okul!

HAGRİD İLE ÇOCUK KOROSU

Haydi gidelim! Bizi bekliyor okul!

Kompartmanlara ayrılmış gibi gibidirler.

HP, Ron, Hermione birlikte, Draco onların hemen arkasındadır.

Burada danslı bir gidiş düşünülebilir. Bestecimiz isterse

ÖĞRENCİLER

Çuf çuf vb. diyebilir ya da sadece hareket olabilir.

Işık azalır, akşam, gece.

HAGRİD

Trenle buraya kadar.

Bakın, ileride ada var.

Sihir Okulu or'da!

Kıyıda kayıklar var, bizim için.

5.Sahne:

(Hogwarts)

(Tüm çocuklar ve tüm eğitmenler, Minerva, Dumbledore, Severus, Kukuleta, sonra Hagrid, ve tüm öğrenciler)

MİNERVA

Sihir Okulu'na hoş geldiniz, çocuklar. Profesör Albus Dumbledore, söz sizin.

DUMBLEDORE

Dünyanın en eski Sihir Okulu'na hoş geldiniz, çocuklar.

İşte önemli kurallar:

Binadaki yasak bölgeye girmek yok.

Ayrıca dikkat: Orman tehlikeli, aman!

Söz dinleyin her zaman.

Başarı puan getirir, yaramazlık puan götürür.

Şimdi farklı evlere ayrılacaksınız.

Sıra sende, kukuleta.

(Sözsüz müzikle: Griffindore ile diğer iki grubun adları yazılı üç alan oluşur. Kukuleta, işaretle öğrencileri üç gruba ayırır.)

HARRY

Umarım annemin yetiştiği evde okurum.

HARRY

Yaşasın! Çok teşekkür ederim!

DUMBLEDORE

Şimdi kalem edinebilirsiniz, çocuklar.

(Havada tüy kalemler belirir.)

MİNERVA

Her öğrenci bir kalem seçsin.

(Çeşitli yerlerde tüy kalemler belirir, çocuklar heyecanla birer kalem edinir.)

ÇOCUK KOROSU

Yaşasın kalemler! Bilgiler!

Tüyden hafif bu kalemler.

Her biri hazineye değer,

yazmak istersen eğer.

Ne güzel şey öğrenmek!

Kalem sanki sihirli değnek.

Ne güzel yazmak, çizmek!

Her kalem sihirli bir değnek.

Ne güzel yazmak, çizmek!

Her kalem sihirli bir değnek.

DUMBLEDORE

Bravo, çocuklar. Şimdi iyi dinleyin. Bu öğretmen Sihirli İksirler uzmanı Severus Snape. Yani sihirli içecekler uzmanı.

SEVERUS

İlk dersim şimdi. Üç gruba birden.

Bakın şurada renk renk şişeler, farklı içecekler.

İksirler. İlginç etkileri olan sıvılar. Sihirli hepsi.

Gerekli bilgiler için yıllarca çalışmak gerekir.

Tanımadığınız birinin verdiği sıvıyı içmeyin.

Soru Şu: Dũnyanın en 3nemli sihirli sıvısı nedir?

Cebimdeki Şu ŐiŐede biraz var.

Bilin bakalım bu ŐiŐede ne var?

Dũnyanın en sihirli iksiri, yani sıvısı.

ÇOCUKLAR

Ne var? Ne var? Ne var acaba?

SEVERUS

Su.

ÇOCUKLAR

Su mu? A aaa!

SEVERUS

Dũnyanın en 3nemli sihirli iŐeŐeĐi sudur.

Çũnkũ su olmasa hayat olmaz.

Başka sıvı iÇmesek bile yaşarız.

Ama su olmazsa, ne iÇsek yaŐanmaz.

En 3nemli iŐecek su, demek.

‘Hayat verdiğine g3re, su sihirli,’ derim ben.

ÇOCUKLAR

Doğru, doğru, hiş dũŐũnmemiŐtik.

SEVERUS

İlk gũn işin bu ders yeter.

İyi dinlenin bu akşam. İyi geceler.

DUMBLEDORE

Ő3yle bir soru var. DũŐũnũn zaman zaman:

Kaybedilmemesi gereken tek Şey nedir?

(Çıkarlar. Kararma.)

6.Sahne:

(Tehdit)

(Voldemort, Ölümoburları, Dobi)

(Gece)

VOLDEMORT

Başta geçmek benim hakkım, benim!

ÖLÜMOBURLARI

Evet, senin hakkın, Lord Voldemort! Senin!

VOLDEMORT

Fakat eski gücüm yok en az on senedir.

Harry Potter'ın annesi güçlü bir sihirbazdı. Nitekim öldürebildim, fakat ağır yaraladı beni.

ÖLÜMOBURLARI

Ne yapabiliriz senin için, ne yapabiliriz?

VOLDEMORT

Ölümsüzlük taşını bulun! Gücüm yerine gelsin.

Ölümsüz olursam iyi olur sizin için. Bol para gelir o zaman.

ÖLÜMOBURLARI

Peki ner'de ölümsüzlük taşı? Ner'de acaba?

VOLDEMORT

Sihir Okulu'nda. Fakat iyi korunuyor, eminim.

Bugüne kadar denedim, okula giremedim.

Profesör Dumbledore iyi koruyor güçlü sihirleriyle.

Ufak tefek ilginç bir yaratık olan Dobi gruptadır. Voldemort ile Ölümoburları çıkar.

DOBİ

Durum fena. Hemen gidip haber vereyim Profesör Dumbledore'a!

7. Sahne:

(Dumbledore, Dobi, Harry)

(Beliren ışıkta Dumbledore görülür.)

DOBİ

Profesör Dumbledore! Profesör!

DUMBLEDORE

Merhaba, Dobi. Ne var? Bu telaş neden?

DOBİ

Kötü Lord Voldemort felsefe taşının peşinde!

DUMBLEDORE

Ölümsüzlük taşının, yani.

lmsz olmak en büyük arzusu. Kötü Şeyler yapmak için.

DOBİ

Adamlarıyla! lmoburlarıyla!

DUMBLEDORE

Savunmak için bizim Anka Kuşu rgtn canlandırırsak?

DOBİ

İyi olur, bykustam. O taşı iyi saklıyorsunuz, değil mi?

DUMBLEDORE

Ölümsüzlük Taşı'nın yerini tek ben biliyorum.

Ama hayret! Hatırlayamıyorum! Ah! Zihnim! Ah!

Zihnim! Voldemort zihnimi karıştırıyor uzaktan! Eminim!

Ölümsüzlük taşı ner’de acaba?! Hatırlamaz oldum!

Felaket! Ya sildiyse zihnimdeki bilgiyi?

Ya zihnimdeki bilgiyi okuduysa uzaktan?

O sihirli taşı ele geçirir o zaman!

Felaket olur! Felaket! Felaket!

(Harry girer.)

HARRY

Profesör Dumbledore?! Neyiniz var? Hasta mı oldunuz yoksa?

DUMBLEDORE

Yok bir şeyim. Hoş geldin, Harry Potter.

DOBİ

Kötü Lord Voldemort uzaktan zihnine saldırıyor anlaşılın!

HARRY

Voldemort mu?! Annemle babamı öldüren katil, öyle mi?

DUMBLEDORE

Evet, Harry Potter.

DOBİ

Ölümsüzlük Taşı’nı saklayan profesör yeri hatırlamaz oldu birden.

DUMBLEDORE

Voldemort’tan önce bulmam gerek.

Ama bu durum duyulmasın. Panik çıkar. Korku başlar.

HARRY

Umarım aklınıza gelir. Keşke ben bir şey yapabilsem!

DOBİ

İyi düşünün, profesör.

DUMBLEDORE

İyi düşünelim. Üçümüz de iyi düşünelim.

İyi düşünmenin tam zamanı.

Sevgili çocuk, işte elim.

(Harry Dumbledore'un uzattığı eli tutar.)

El vermek denir buna. Ustaysam çırak ol bana.

Sen de usta ol sonra.

Elim elin olsun. Zihnin bilgiyle dolsun.

İyi düşünmenin tam zamanı.

Kim dost, kim değil, iyi tanı!

(Üçü de ayrı yönde çıkarken kararır.)

8.Sahne:

(Süpürge Dersi)

(Çocuklar, Minerva)

(Neşeli çocuklar uçan süpürgelerle girer.)

ÇOCUKLAR

Yaşasın uçan süpürgeler!

Uçtukça uçan! Ne heyecan! Ne heyecan!

Yaşasın uçan süpürgeler!

Uçtukça coşturan! Uçtukça coşturan!

(Minerva girer.)

MİNERVA

Değerli öğrenciler, uçmaya hazır mısınız?

ÇOCUKLAR

Eveeeet!

MİNERVA

Uçakla değil ama. Süpürgeyle uçmaya.

ÇOCUKLAR

Hazırız, Profesör Minerva!

MİNERVA

Görelim bakalım. Yürümeyle başlayalım.

ÇOCUKLAR

Aaaaaa! Niçin?

MİNERVA

Havadan inince düşmemek için.

İlk ders, uçan süpürgeyle yürüme dersi.

İkinci ders yerden bir metre yüksekte üç metre uçuş. Kalkış, iniş.

Üçüncü ders yerden bir metre yüksekte on metre uçuş, iniş.

ÇOCUKLAR

Yürüyelim arkadaşlar. Bir 'ki, bir 'ki...

RON

Ben uçmaya çalışsam?

RON

Buna sihirli söz yok mu, Hermoine?

HERMIONE

Vingardium leviosa!

(Ron'ın bindiği süpürge biraz havalanır, iner. Ron'ın ayağı burkular.)

MİNERVA

Yaramazlık yok! Ya kırılıydı bir ayak?

Beş puan kaybettin. Hadi çocuklar, biraz ileriye gidelim.

(Ron topallarken Harry ile Hermoine onunla duygudaş, Draco ise alaycıdır.

*Öbüri öğrenciler kendi hallerindedir. Harry çıkmayınca Hermoine de çıkmaz-
9.sahneye geçiş.)*

9.Sahne:

(Yasak Bölge)

(Harry, Hermoine, Ron, Nevil, Severus)

HERMIONE

Ne var, Harry? Nedir seni düşündüren?

HARRY POTTER

Felsefe Taşı. Ölümsüzlük taşı, yani. Bur'da yasak bölgede, eminim. Annemle babamın katili Voldemort onu bulmak istiyor. Ölümsüz olmak için. Biz bulursak taşı koruyabilirim. Ve belki annemle babamı hayata döndürebilirim, o taşın sihri sayesinde.

NEVİL

Durun, arkadaşlar! Yasak bölgeye girmek yok. Yasak!

HARRY

Aramızda sır saklasak?

NEVİL

Kural kuraldır. Hem yanlış hem ayıp olur.

HERMIONE

Ne dil, ne dil! Affedersin, Nevil. Ufak bir sihir:

İmpedimenta!

(Nevil donakalır, uykuda yürür gibi çıkar.)

HERMIONE

Haydi, Harry durma, ileri!

Haydi, Harry, durma, ileri!

(Severus girer.)

RON

Eyvah! Profesör Severus!

SEVERUS'UN ARIETTASI

Niçin bur'dasınız acaba, çocuklar?

Sakin yasak bölgeye gitmeyin.

Oynamak eğlenceli, fakat

oyun değildir hayat!

Dikkat dikkat dikkat:

Oyun değildir hayat! *(Çıkar.)*

RON

Haydi, Harry durma, geri!

Haydi, Harry, durma, geri!

HARRY

O taş kötülerin eline geçmesin.

(Üç kafadar korkuyla usulca ilerler. Işıklarla labirent belirir.)

HERMIONE

Eyvah! Labirente girdik! Ya çıkamazsak burdan?

HARRY

Sihirli değnek yolu bulur belki!

RON

Umarım bulabilir.

(Harry'nin sihirli değneği ışıdamaya başlar. Yürürler.)

HARRY

Neyse ki çıkabildik! Yolu gösterdi sihirli değnek!

RON

Bakalım daha ne zorluklar var?!

Kim bilir ne zorluklar!

(Gerilimli bir ilerleyiş...)

TRİO

HARRY-RON-HERMIONE

HERMIONE

A a! Satranç taşı mı şu?

RON

Evet: Siyah şah.

HARRY

Peki beyaz şah ner'de?

RON

Bu durumda beyaz şah benim.

HERMIONE

Aman, kazan! Aman!

Seni kaybetmek istemem!

HERMIONE-HARRY

Seni kaybetmek istemeyiz!

RON

Plan yapmak şart. Fil ile şah çekerim.

HERMIONE

Ama filin gider!

RON

Fili feda ederim. Kazanabilmek için.
Şah fili alırsa piyon sürerim.

RON

Beyaz fili ilerletir...

HERMIONE

Haydi aslan! Fili dayan!

HERMIONE-HARRY

Haydi aslan! Fili dayan!

RON

Şşşş! İpucu vermeyin aman!

HERMIONE-HARRY

Bravo, Ron! Haydi aslan!

RON

Erken sevinmek tehlikelidir, aman!

RON

Hamle sırası karşı tarafta!

HERMIONE

Şah fili alacak mı acaba?

HARRY

Umarım alır.

Siyah şah beyaz fili alır.

HARRY-HERMIONE

Evet! Aldı!

RON

İşe yaradı benim tuzak!

HERMIONE

Peki şimdi ne yapacaksın, Ron?

HARRY

İyi düşün, aman!

RON

Zaten düşünmüştüm.

HARRY - HERMIONE

Bizim Ron yaman!

RON

İyi düşünürüm her zaman!

HARRY-HERMIONE

Bizim Ron yaman!

RON

İyi düşünürüm her zaman!

HARRY-HERMIONE

Bizim Ron yaman!

HERMIONE

Şimdi hangi hamle iyi olur dersin?

HARRY-HERMIONE-RON

Hangi hamle? Hangi hamle? Hangi hamle?

HERMIONE

Önemli bir durum!

HARRY-HERMIONE-RON

Çok önemli bir durum!

Gerilim.

RON

Şu piyonla hücum!

Piyonu bir kare ilerletir, şahın çaprazına getirir.

RON-HERMIONE-HARRY

Piyonla hücum!

Çok önemli bir durum!

RON

Şah!

HERMIONE

Hah!

HARRY

Ne oldu şimdi?

RON

Şah ve mat!

HERMIONE

Kazandık mı yani?

RON-HERMOINE-HARRY

Şah ve mat! Şah ve mat!

Şah ve mat! Şah ve mat! Şah ve mat!...

(“Şah ve mat” sözü coşkuyla tekrar.... Sonunda üçü birden: Şah ve mat!)

TRİONUN SONU

HARRY

Alohomora!

(Kapı açılın!)

Şahta gizli kapı açılabilir ya da şahın yanında bir ışık belirir, geçit olur.

HARRY

Tek başına ilerlerken değneği dedektör olarak kullanır... Kara kutu görür, açar, içinden yuvarlak mavi bir taş çıkarır.

Üç kafadar taşa merakla bakar. Yürürlerken ışık değişir... (10.Sahneye geçiş)

10.Sahne

(Dumbledore, HP, Ron, Hermoine, Lily Potter, Baba Potter, Çocuk Melekler Korosu... Voldemort)

HARRY

Felsefe Taşı bu mu, Profesör? Ölümsüzlük Taşı?

DUMBLEDORE

(Değneğiyle kontrol eder.)

Evet, bu! Bravo, çocuklar. Candan kutlarım sizi.

Kötü Lord şimdi Mürver Asa peşinde.

En önemli sihirli değnektir.

Şimdi önemli bilgi size:

Mürver Asa pek çok bilgi verir, ama bendeki Sihirli Kılıç ve Ölümsüzlük Taşı ile yan yana gelince.

Ancak üçü birden aynı kişide olursa her biri güçlü olur.

HARRY-RON-HERMIONE

Demek öyle? Harry, sana ödül olarak annenle babanı göstermek isterim. Hayallerini, tabii ki.

HARRY

Çok seviniyorum.

(Dumbledore'un bir el hareketiyle beliren ışıktaki Harry'nin annesi ile babası görülür.)

HARRY

Anne? Baba? Hiç hatırlamıyorum sizi.

Bir yaşımdaydım o zaman.

Keşke konuşabilsek! Resminiz var, tek.

LILY

Canım yavrum, seni görüyoruz. Seni çok seviyoruz.

HARRY

Hayal mi bu konuşman, anne? Rüya mı? Gerçek olabilir mi?

LILY

Sevgi gerçek.

LILY İLE BABA POTTER

Sana sevgimiz gerçek.

DUMBLEDORE

Sen bebekken şöyle demişti annen:

LILY-ÇOCUK KOROSU

LILY POTTER

Bitanecik canım yavrum.
Sevgim seni korusun her an.
Bir gün ben olmasam bile
sen her an geliş ömrünce.
(Çocuk Korosu belirir.)
Bitanecik canım yavrum.
İyilik için yaşa her zaman.
Kötüler sana zarar veremesin.
Sevgim seni korusun her an.

ÇOCUK KOROSU

Sevgili bebek! Seni çok seven anneni dinle!
Sevgili bebek! Sevgi sana en büyük destek.

LILY POTTER

Bitanecik canım yavrum.
Sen varsın ya, ben çok mutluyum.
Dilerim ömrün verimli geçer.
Mutluyum, umutluyum.

ÇOCUK KOROSU

Sevgili bebek! Seni çok seven anneni dinle!
Sevgili bebek! Sevgi sana en büyük destek.

LILY POTTER

Bitanecik canım yavrum. Korusun sevgim her an.
Bilgeler bilir: Sevgi en güçlü sihir.

ÇOCUK KOROSU

Sevgi en güçlü sihir. Sevgi en güçlü sihir.

LILY-ÇOCUK KOROSU

Sevgi en güçlü sihir!

(Çocuklar gözden kaybolur.)

LILY

Sevgi en güçlü sihir.

DUMBLEDORE

Böyle demişti sana, sen bebekken.

Kötü Lord Voldemort saldırmadan önce.

Sevgi en güçlü sihir.

(Voldemort bir köşede belirir.)

VOLDEMORT

Ama ben, yalnızca ben

üstün gelirim sevgiye rağmen!

DUMBLEDORE

Voldemort!

HARRY

Ner'de?

RON ile HERMIONE

Göremiyorum?!

DUMBLEDORE

Yalnızca bana gözüüyor şu anda.

İyilik üstün gelir er geç!

VOLDEMORT

Laf! Ben ben ben ben ben

üstün gelirim her şeye rağmen!

Ben ben ben ben ben!

2.PERDE

11.Sahne:

(6 yıl sonra, Kötüler Toplantısı)

(Voldemort, Ölümoburları, Dobi)

VOLDEMORT

Ey bana güvenenler, inananlar!

Altı yıl geçti aradan.

Ölümsüzlük Taşı'nı bulamadık, ama

daha güçlüyüz artık. Çünkü Mürver Asa'yı buldum! Bulduk! İşte!

ÖLÜMOBURLARI

Yaşasın! Yaşa Voldemort! Ölüm Beyi!

Geleceğin efendisi! Tam bir dünya lideri! Tam!

Her şey yolunda! Devam!

VOLDEMORT

Sihir Bakanlığı da bizim elimizde! Bizim!

Ama yapmamız gereken çok şey var!

Bütün ülkeyi ele geçirmek için.

Dünyayı ele geçirmek için.

ÖLÜMOBURLARI

Yaşasın! Yaşa Voldemort! Ölüm Beyi!

Geleceğin efendisi! Tam bir dünya lideri! Tam!

Her şey yolunda! Devam!

VOLDEMORT

Mürver Asa pek çok bilgi verir.

Sihirli kılıç ve ölümsüzlük taşı ile yan yana gelince.

Şunu bilmekte yarar var:

Ancak üçü birden aynı kişide olursa her biri işe yarar.

VOLDEMORT

Harry Potter 17 yaşında. Kurtulmalıyız ondan.

Hem de Profesör Dumbledore'dan.

Kurtulalım onlardan!

Şimdi değil ne zaman?

ÖLÜMOBURLARI

O zaman bu zaman!

VOLDEMORT – ÖLÜMOBURLARI

Yola devam! Hücum! Yola devam!

(Çıkarlarken Dobi geride kalır, ters yönden çıkar.)

12. Sahne:

(Dumbledore'un ölümü)

(Dumbledore, Severus)

Dumbledore girer. Başka yönden Severus girer.

SEVERUS

Buyurun, Profesör Dumbledore, değerli ustam.

DUMBLEDORE

Kötü bir durum var. Yine cin Dobi'den haber:

Lord Voldemort Mürver Asa'yı ele geçirmiş.

Şimdi amacı sihirli kılıçla ölümsüzlük taşını elde etmek.

Bilirsin: Mürver Asa pek çok bilgi verir ama

Sihirli Kılıç ve Ölümsüzlük Taşı ile birlikte.

Üçü birden aynı kişide olursa her biri işe yarar.

Beklemek yanlış olur geç olana kadar.

Artık bizim elimizde gelecek.

Mürver Asa'yı Lord Mort'tan almak gerek.

(Sihirli Kılıcı alır.)

Şimdi sana bir sır, sevgili Severus:

Hastayım. Ciddi bir hastalık. Sus!

Planım var. Şöyle bir plan:

Sen beni öldürmüş ol. Yalandan.

Sihirli Kılıcı al, o kötü lordu bul, aman.

Ölüm haberim duyulur, inanır sana.

beni öldürüp kılıcı aldığına.

Seni kendine yakın sayar.

Kabul et, bu planda akıl var.

Kısa süre yanında olursun.

Sihirli asayı bulursun.

Kötü Lord'u yenersin, geçemez başa.

Kavuşamaz ölümsüz kılan taş.

Üç güçlü sihirli şey böylece bizde olur.

Kötülerin planı böylece bozulur.

Uy bu plana, beni kırma lütfen.

Ancak böyle huzurla giderim ben.

SEVERUS

Çok üzüldüm.

DUMBLEDORE

Doktorlara danıştım. Artık

ne ilaç yarar, ne sihir. Sonunda, ömrüm.

Yüz yaşımı çoktan geçtim. Doğal bir şey ölüm.

Yeter ki iyilerin özgürlüğü elden gitmeden,

ele ele verelim -senle ben.

Doğruluk kazansın, dostum.

İşe yarasın şu postum.

SEVERUS

Ne yapmam gerek?

DUMBLEDORE

Bu kılıcı al, git hemen.

İçeride yatağıma çekilirim ben.

Ölüm haberim duyurulur birazdan.

Sen kılıcı verince kötü lord bayılır hazdan.

Al. Hoşça kal. Harry Potter'a göz kulak ol.

Huzurla gidiyorum bu hayattan.

Severus çünkü iyilik ve doğruluk için yaşadınız her an.

(İki zıt yönden yavaşça çıkarlarken birbirlerine el sallarlar. Kararma.)

13.Sahne:

(Veda Töreni)

(Öğrenciler, Harry Potter, Ron, Hermoine, Minerva, Hagrid)

Bir süre sözsüz müzikten sonra

KORO, HERKES

Ah! Ustalar ustasını kaybettik! En büyük ustayı kaybettik...

(Sahne biterken HP, Ron ve Hermione dışında herkes hüznle çıkar.)

14.Sahne:

(Vasiyet)

(Harry Potter, Ron, Hermoine... Eski Sihir Bakanı)

RON

Öldürülmüş, üstelik!

HERMIONE

Kim öldürdü acaba? Kim bilebilir?

RON

Okuldan giden biri var.

HARRY

Kimdir giden?

RON

Profesör Severus. Sihirli İksirler uzmanı.

HARRY

Ne demişti bize Pofesör Dumbledore:

“Kim dost, kim değil, iyi tanı!”

Anlaşılan, iyi tanımak zor!

Buna tanık olan ustamızın kanı!

ESKİ SİHİR BAKANI

Elinde çantayla girer.

RON

A a! Eski Sihir Bakanı! Profesörün arkadaşı!

ESKİ SİHİR BAKANI

Merhaba, genç dostlar.

Profesörün vasiyeti var.

Üç öğrencisine armağanlar:

Harry Potter, bu Altın Top sana. İlk yılki maçta kazanmıştın.

Ron, bu defter sana. Sihir formülleri var.

Hermoine, profesörün tüy kalemi. En iyi yazan kalemdir.

Bununla yazarken güzel fikirler verir.

Bu maceraları yazarsın belki bir gün.

HERMIONE

Başka?

ESKİ SİHİR BAKANI

Yetmez mi bu kadarı?

HERMIONE

Sihirli Kılıç ner’de? Harry Potter’ın hakkı.

ESKİ SİHİR BAKANI

O kılıç artık dürüstlüğün bittiği yerde.

Severus giderken çalmış, götürmüş!

Lord Voldemort’a verecek, anlaşılan.

Tehlikeli bir durum, kötü bir zaman.

Kendinizi koruyun, aman!

ÇOCUKLAR

Eyvah! Eyvah! Eyvah!

(Panik halinde koşup kaçışırlar.)

SİHİR BAKANI

Keder, korku, keder. Tehlike büyüyor, gençler. (Çıkar.)

HARRY-RON-HERMIONE

Ne yapsak acaba? Ne yapsak?

15.Sahne:

(Üç Bilmece)

(Harry Potter, Ron, Hermoine, Dumbledore)

HARRY-RON-HERMIONE

Kim bize yol gösterir? Kim?

(Dumbledore belirir.)

HERMIONE

A aa! Profesör Dumbledore!

RON

Yardımaınıza muhtacız! İmdat!

HARRY POTTER

Bize sihirli bir formül gerek.

DUMBLEDORE

Hayat için tek sihirli formül var.

Doğrudan söyleyemem. Kural böyle.

Onu bulmanız için üç bilmece, gençler. Üçünüze birer tane.

Hermoine, en önemli duygu nedir?

HERMIONE

(Ron 'a bakarak) Sevgi!

DUMBLEDORE

Ron, en önemli güç nedir?

RON

Erdem -mi?

DUMBLEDORE

Harry Potter, hiç kaybedilmemesi gereken tek şey nedir?

(Susku.)

HARRY

Sanırım düşünmeliyim.

Altı yıldır düşünüyorum aslında.

Okula başladığımız gün sormuştunuz ya.

DUMBLEDORE

Sana istediğin kadar süre.

Ama tek cevap hakkın var. Ona göre!

(Dumbledore gözden kaybolur.)

16. Sahne:

(Anka Kuşu Örgütü Yeniden)

(Harry Potter, Hermoine, Ron)

RON

Ne yapsak acaba? Ne yapsak?

HERMIONE

Okula gitsek? Örgütlensek?

Anka Kuşu örgütünü canlandırsak?

HARRY

İyi olur. Siz okula gidin, canlar.

Hamleyle beslensin heyecanlar.

RON

Peki ya sen?

HARRY

Annemin mezarını ziyaret edeyim ben.

HERMIONE

Harry Potter! Tek başına tehlikeye girme sakın! Aman!

Birlikte davranalım. Kazanırız o zaman.

HARRY

Beni merak etmeyin lütfen. Haydi yola çıkın hemen.

(Ron İle Hermoine çıkar. Harry yürürken ışık değişir.)

17.Sahne:

(Mezar Ziyareti)

HARRY

Üstünde “Lily Potter” yazılı mezar taşı belirir. Harry, değneğini uzatır:

HARRY

Orkidius!

(Değnekten çiçek çıkar ya da değnek çiçeğe dönüşür.)

HARRY

Bu çiçek senin için, anneciğim. Senin için.

HARRY POTTER’IN ARYASI

Anne, Kötü Lord beni yok etmek istiyor.

Doğrusu durumum zor. Ama ben kendim için kimseyi feda edemem.

Kimse ölmesin benim yüzümden.

Onu tek başıma yenmeliyim.

Artık hazırım. İşte gerçek.

Hazırım artık. İleri, tek başıma. Tek.

Bu karar tek başıma benim.

Hey! Voldemort! Ner’desin sen?

Yoksa korkuyor musun benden?

Korkuyor musun zulmettiklerinden?

İşte bur’dayım, karşıdayım ben!

(İlerler, ışık değişir.)

18. Sahne:

(Ormanda Çatışma)

(Harry, Voldemort, Dobi, Severus ... Lily ... Hagrid)

HARRY

Hey! Lord Voldemort! İşte geldim sana!

Kaba kuvvet kolay, akılla gel bana!

Tanık olsun ağaçlar, başkası görmese bile.

Akıl yarışmasında ne rüşvet olur ne hile.
(Voldemort belinde kılıç, elinde mürver asa ile girer.)

VOLDEMORT

Sen mi üstün geleceksin aklıma?!
Seni şimdi toz ederim, ama
orman tanık olsun ustalığıma.
(Dobi girer.)

DOBİ

Harry Potter! Sakın güvenme bu adama!

HARRY POTTER

Dobi! Cinim benim! Canım benim!

DOBİ

Bu adam karaya ak der, aka ise kara.
Ak demişken kara der, kara demişken ak.
Sanki tek akıllı kendisi, başkaları salak!
Böbürlensin boşuna, bir anda ışığı söner.
Öyle bir şey yaparım ki cin çarpmışa döner.

VOLDEMORT

E zaten cinsin, Dobi. Cins bir cin.
Ama cinlik bana sökmez. Hücümün sana döner.
Ufaksın, unufak ederim, ışığın söner.
Kaça sattın cinliğini şu toy efendine?
Bana yandaş ol, bu dünyada kal yine.

DOBİ

Benim efendim yok, dostlarım var.
Yorumların kendi çapın kadar.
Ben cinim, sen hinsin. Cins bir hin.

Ama hinlik bana sökmez. Hücümün sana döner.
Ufak aklın unufak olur, ışığın söner.
Kaça sattın bilgini başa geçmek isteğine?
Doğruluğa yandaş ol, bu dünyada kal yine.

VOLDEMORT

Boş lafi bırak, akıl yarışmasına bak.

DOBİ

Öyleyse sihir kullanmayı bırak.

VOLDEMORT

Yarışma sözüm var ama sana değil.
Seninle uğraşamam. Gücümün önünde eğil.
Aslında tanık olamaz orman filan.
Severus tanık olsun en azından.
(*Severus girer.*)

HARRY

Hain! Katil!

VOLDEMORT

Gerçekçi. Güçlüden yana.
Güçlü zayıf kanı içer kana kana.
(*Asayı Dobi'ye yöneltir. Severus belli etmeden asasını Voldemort'un asasına yöneltir.*)

SEVERUS

Muffliato!
Beni Duyamaları! Ve LUMOS!
(*Değneğinden ışın çıkar.*)

VOLDEMORT

Avada Kadavra! Sektumsempra!

(Voldemort'un asısından çıkan ışık Dobi'yi yaralar.)

DOBİ

Ah! Işınla kesti can evimden!

HARRY

Eyvah!

DOBİ

Işığın sönsün!

VOLDEMORT

Ölümsüzlük Taşı'nı bulunca benim ışık hiç sönmez.

Ama karanlığa gömülen cin asla buraya dönmez.

HARRY

Dobi!

(Dobi karanlıkta kaybolur.)

HARRY

Utan!

VOLDEMORT

Ben mi? Hah! Nasıl da karanlık orman.

Senin cin karardı, koptu aydınlıktan.

HARRY

Işıktı, ışık oldu. Sen karanlık san.

VOLDEMORT

Laf! Aslında sonun yakın.

İnsan var mı çevrede, şöyle bir bakın. Yok.
Ne gökyüzü tanık olur ne orman.
Yapabileceğim şey çok ama bu sahne çok uzadı.
Daha Güçlü Kazanır –bu oyunun adı.

HARRY

Hani akıl yarışması?

VOLDEMORT

Ne yapsam aklın hası! Avada Kadavra!
(*Voldemort mürver asadan ışın çıkarır, Harry yaralanır, çöker.*)

VOLDEMORT

İşte senin için son an.
Zafer benim her zaman! Gidelim, Severus.
(*Voldemort ile Severus çıkar. Lily Potter belirir.*)

LILY'NİN ARIETTASI

LILY

Canım yavrum! Yaşamam gerek!
Dayan! Sarıl hayata! Aman!.. Dayan!
Seni seviyorum, oğlum. Canımdan çok.
Dayan! Sarıl hayata! Aman!.. Dayan!
Seni çok seviyorum, canım oğlum.
Her an yeni bir doğum!
Her an yeni bir doğum!
(*Lily Potter Gözden Kaybolur. Hagrid Girer, Harry'yi Kucağına Alır...*)

19.Sahne:

(*Final, Herkes*)

Hagrid kucığında Harry ile girer. Çocuklar ile Minerva girer. Operanın ilk sahnesindeki bebek HP sahnesini andıran bir sahne olarak başlar -müzik büyük ölçüde tekrar olabilir- sözler gibi.

ÇOCUK KOROSU

Zavallı genç! Çok yazık oldu bu gence.

MİNERVA

Zavallı genç! Zavallı delikanlı! Zavallı Harry!

Ölmüştü annesi. Ölmüştü babası

Onları öldüren öldürdü bu genci.

ÇOCUK KOROSU

Zavallı genç! Zavallı delikanlı! Zavallı Harry Potter!

MİNERVA

Adı Voldemort. Onları öldüren adam.

Gücünü kötü yolda kullanan.

Voldemort, bebeğin anasını babasını yok eden.

Kendi hırsı yüzünden.

Kötü Lord genç Harry Potter'ı da öldürdü.

Işığını söndürdü.

ÇOCUK KOROSU

Kötü adam! Kötü adam! Kötü adam!

MİNERVA

Adamın gözünü hırs bürümüş.

İktidar peşinde Voldemort.

Başa geçmek için neler yapmaz!

ÇOCUK KOROSU

Kötü adam! Kötü adam! Kötü adam!

MİNERVA

İyi olan her insanı yok eder

bütün dünyayı yönetmek için.

Her ağacı kesebilir. Havayı kirletebilir.
Suyu zehirleyebilir başa geçmek için.

ÇOCUK KOROSU

Kötü adam! Kötü adam! Kötü adam!
Voldemort, Severus ve Ölümoburları girer.
Ölüm sessizliği.

VOLDEMORT

İşte gitti Harry Potter. Gitti o da. O da bitti.
Onun da ışığı söndü.
Çünkü bana karşı çıktı. O kadar böndü.
Siz de benden yana olun. Başka yol yok.
Gerçekçi olun, bana boyun eğin.
Ben yaşadıkça, sonsuza değin.

NEVİL'İN ARIETTASI

Asla boyun eğmeyiz! Hiçbir zaman!
Harry Potter öldü, evet. Öldürdün.
Seninki tutsaklığa davet. Karanlık bir gün.
Benim yolum özgürlük yolu.
Gözlerimiz dolu, dolu zihnimiz.
Sana boyun eğmeyiz!
Voldemort Morsmordre!
Nevil Finite İnkantatem!
Senden korkmaktan bıktık.
Hepimiz Harry Potter'ız artık.

ÇOCUK KOROSU

Hepimiz Harry Potter'ız artık!
Harry Potter içimizde. Her birimiz Harry Potter!
(Birkaç pankart çıkarırlar: "Hepimiz Harry Potter'ız!")

ÇOCUK KOROSU

Su bizden yana. Ağaçlar, ormanlar da.
Bizden yana temiz hava, bereketli toprak.
Çünkü biz özgürlük istiyoruz. Doğa ile barış içinde.
Mücadeleye hazırız el ele, birlikte.

VOLDEMORT

Boş laf bunlar! (Adamlarına) Terörist şunlar!

HAGRİD

A a! Harry Potter gözlerini açıyor!
Ya ölmemişti ya da dirildi!
(*Severus gülümser.*)

HARRY

Umut! Asla kaybedilmemesi gereken tek şey: Umut!

ÇOCUKLAR-HAGRİD-MİNERVA

Yaşasın! Harry Potter hayatta!

VOLDEMORT

(*İrkilerek esasına bakar*)
Nasıl oldu bu?
(*Dobi belirir.*)

DOBİ

Ele geçirdiğin ünlü sihirli değnek
O kadar güçlü değilmiş demek!

SEVERUS

Belki başkasının gücü zayıflattı elindeki gücü. (İlk defa gülümser.)

VOLDEMORT

Vay hain!

SEVERUS

Hain diyen bir hain!

(Dumbledore belirir.)

DUMBLEDORE

Yine de ölebilirdi, ama...

(Lily Potter belirir.)

LILY

Annesinin sevgisi onu yaşatmaya yetti.

(Harry cebinden değneğini çıkarır.)

HARRY

Bu sahne de uzamasın, kötülük ustası.

İyi yolda her adım aklın hası.

Mort Avakado! Ah dilim sürçtü!

RON

Tarihe geçen hata!

HARRY

Protego Horribilis!

RON

Ooo! Kara büyüye karşı koruma sağladı!

HARRY

Obskuro!

VOLDEMORT

Göremez oldum!

HARRY

Imperio!

VOLDEMORT

Emret, komutanım!

HARRY

Expeliarmus!

VOLDEMORT

Silahım gidiyor elimden!

HARRY

Tarantallegra!

VOLDEMORT

Hiii!

(Voldemort çilginca dansa başlar.)

HARRY

İmpedimento!

VOLDEMORT

Ah!

(Donakalır.)

HARRY

Silensio!

VOLDEMORT

Mmmm... Mmmm...

(Konuşamaz olur.)

HARRY

İnkarsiris!

(Voldemort kısıkrak bağlanmış gibi olur.)

HARRY

Lokomotor Mortis!

(Voldemort'un bacakları birbirine yapışır, yürüyemez, zıplar.)

HARRY

Riktusempra!

(Voldemort gıdıklanır, gülmeye başlar.)

HARRY

Konfundo!

VOLDEMORT

Bir bir daha üç eder! İki bir daha beş eder!

HARRY

Obliviate!

VOLDEMORT

Şey... ııı... şey... ııı... Hiçbir şey hatırlamıyorum.

HARRY

Reniveyt!

VOLDEMORT

Ner'deyim ben?

HARRY

Reparo!

RON

A a! Bu sihirli söz insan için geçerli olabilir mi? “Tamir edilesin! Fabrika ayarlarına dön!”

VOLDEMORT

Kimim?

HARRY

Lecilimenz!

Zihnini göreyim, anılarını! Hımm... Asıl adın Tom.

Sihir Okulu’na öğrenci olarak gelmiştin.

VOLDEMORT

Sonrasını hatırlamıyorum. İçimde bir ses, kötü şeyler yaptığımı söylüyor. Çevreme verdiğim zararlardan ötürü herkesten özür dilerim.

BİR ÖLÜMOBURU

Eyvah: İyi yola saptı!

HARMANI

Bence sana örnek olsun.

RON

En Güçlü Sihirli Değnek bizde artık!

Bu değnekle istediğimiz her şeyi yapabiliriz!

HARRY

Hiçkimse fazla güçlü olmamalı. Müzeye koyalım en güçlü sihirleri.

(Ron ile Harmani yakınlaşır, ele ele tutuşurlar.)

(Vernon ile Petunia girer.)

VERNON

Ben zaten biliyordum oğlumun başarılı olacağını!

PETUNIA

Öz oğlumuz gibi büyüttük Harry Potter'ı!

VERNON

Peki ya sihirli pelerin ner'de?

DUMBLEDORE

Sihirli pelerin sahnemizdeki perde!

Açıldı, görüldük, görünmez oluruz kapanınca.

(Kukuleta belirir.)

KUKULETA

Yeni bir sayfa açma zamanı!

(Postacı elinde mektupla dans ederek girer.)

POSTACI

Bu mektup... size.

Maceramızı seyreden seyircilerimize.

Bizden size belki bir iz. Yine bekleriz!

HERKES

Senin de hayatın roman.

Yeni bir sayfadır her an.

Ayrı bir dünya her insan.

Sevgi sihir, bilir yaşayan.

Erdemle güzel kudret.

Erdemsiz güç felaket.

Sevgi en büyük sihir.

Yaşayan herkes bilir.

Senin de hayatın roman.

Yeni bir sayfadır her an.

4.4.1.8. Metnin Bulunduğu Kitaplıklar

Mozart Akademi Kütüphanesi, İZMİR.

4.4.1.9. Eser Hakkındaki Basın Bilgileri

Fotoğraf 3. Harry Potter Operası Temsilinden Görüntüler

Fotoğraf 4. Harry Potter Operası Temsil Afışı

"Harry Potter" opera oluyor

Mozart Akademini, kitabın yazarı Rowling'in gelirin çocuklar yararına kullanılması şartıyla izin vermesi üzerine operaya uyarladığı "Harry Potter", İzmir'de sahnelenecek.

Kültür-Sanat 15.05.2015 09:00 - Son Güncelleme: 15.05.2015 12:03

Mozart Akademi, yazarı J. K. Rowling'in gelirin çocuklar yararına kullanılması şartıyla izin vermesi üzerine, dünyada en çok ilgi gören fantastik kitap serilerinden "Harry Potter"i ilk kez operaya uyarladı.

Fotoğraf 5. Harry Potter Operası Hakkında Haber-Takvim Gazetesi¹⁸

4.4.2. Ortam Çözümlemesi

4.4.2.1. Operanın Türü

Harry Potter Opera'sı adından da anlaşılacağı gibi, birçok çocuk ve yetişkinin uzun yıllar okuduğu ve izlediği Harry Potter serisinden esinlenilerek yapılır. Operada, kitaplar ve filmlerde olduğu gibi sihir yapabilen insanlar, hayali karakterler ve fantastik kurgular bulunur. Eserde yer alan karakterler, orijinal eserdekiyle aynı isim ve özellikleri taşır. Olay dizisinin bir bölümü orijinal hikâyedekiyle aynıdır fakat farklı sahneler de eklenerek bir kolaj haline dönüştürülür. Harry Potter Operası, mistik öğeler içeren fantastik türde yazılmış bir opera eseridir. Ayrıca, izleyiciye bir mesaj verdiği için didaktik/öğretici özellik de taşır.

4.4.2.2. Eser Hakkında Besteci/Librettist/Rejisör Görüşü

Ali Hoca'nın konuyla ilgili açıklamaları:

Mozart Akademi yöneticisi İlhan Cinpir, eğer kabul edersem Harry Potter Operası'nı bestelememi istedi. Buna göre libretto yazılacak ve bu eserin

¹⁸ Takvim Gazetesi Web Sitesi. (2015). https://www.takvim.com.tr/kultur_sanat/2015/05/15/harry-potter-opera-oluyor/Erişim:12.04.2020.

bestelenebilmesi ve sahnelenebilmesi için gerekli izinler alınacaktı. Konu hem yetişkinleri hem de çocukları çeken bir konu olduğu için kabul ettim. Bir yıl sonra Warner Bros'dan eseri besteleyebilmeme dair izin çıkınca libretto yazarı kim olabilir diye düşündük ve Tarık Günersel olsun diye karar aldık. Kendisi de bunu kabul etti. İlk yolladığı metin tamamıyla çocuk oyunu idi. Harry Potter deyince akla çocuk geldiği için bu şekilde düşünmüş. Biz bunu, aynı zamanda büyüklerin de izleyebileceği şekilde istedik. Sonra bu şekilde yazıp tekrar yolladı ve ben de bestelemeye başladım.

Mozart Akademi tarafından teklif edilen Harry Potter'ı bir opera olarak besteleme fikri çok hoşuma gitmişti ama daha önce filmi için bestelenmiş müziklerinden etkilenmeden bir müzik bestelemem gerekiyordu. Güzel olan şeydi ki filmlerini hiç izlememiştım, dolayısıyla müziklerini bilmiyordum. Almanya'da bulunduğum sıralarda kitapları çok yaygındı ve herkes trende, parkta, her yerde Harry Potter kitaplarını okuyorlardı. Ben de okumuştım.

Eser kendi tarzımda (işlenmiş makamsal yapı) olmalı, orkestra renkli olmalı, çocuklara güçlü partiler yazılmalı, büyük solistlere güzel arylar yazılmalı, melodik olmalı, sanattan ödün vermemeliydi. Hoşuma giden şey, yıllar geçmesine rağmen çocukların ve onları çalıştıranların hala unutmadan eserin melodilerini söylemeleri ve tekrar sahnelenmesini istedikleri oldu. Eserimin sanatsal düzeyinin yüksek olduğunu düşünüyorum ve bu da bana sonsuz bir mutluluk veriyor (A. Hoca ile kişisel iletişim, 14.01.2020).

Tarık Günersel'in konuyla ilgili açıklamaları:

Mozart Academy kurucu sanat yönetmeni İlhan Cinpir İzmir'den bağlantı kurdu, sağ olsun. Romancı J.K. Rowling'in ajansı birkaç yerel temsil koşulu ile yeşil ışık yakmış. Koşullar konusunda anlaştık, o sırada bağlı olduğum ZNN Ajans yardımcı oldu. Tüm Harry Potter filmlerini izledim, uygun bulduğum bir türev yazdım.

Değerli besteci Ali Hoca ile alanlarımızda deneyimliydik. Gezegenin başka yerindeydim. Librettoyu 2014 güzünde yazdım, ilettim, besteledi, sağ olsun. Bestelerken rötuşlar yapmış olabilir. Buluşup sohbet fırsatımız olmadı. Belki bundan sonra olur. Yaratım sürecinde birliktelik önemlidir. Zihnen birliktymişiz, demek.

Zorlaş(tırıl)an koşullara karşın verimlilik önemli. Bilimden uzaklaştırılan ülkemizde büyü saçmalığını devreden çıkararak bir libretto yazmaya özen gösterdim. Başka bir Harry Potter, bu açıdan (T. Günersel ile kişisel iletişim, 28.05.2020).

İlhan Cinpir'in konuyla ilgili açıklamaları:

“Harry Potter Operası'nın librettosunu ben yazmadım. Sadece taslağını oluşturduğum. Benim bu taslağı oluşturmam yaklaşık olarak bir ay sürdü. Daha sonra, librettosunun yazılma aşaması da iki ay kadar sürdü sanıyorum. Ama en ilginç olanı, Ali Hoca'nın librettoyu aldıktan sonra koskoca operayı notaları yazılmış halde bana getirmesinin neredeyse bir hafta sürmesiydi. Notaları yer alan eserin koskoca bir kitabıyla geldi ve operayı bitirdiğini söyledi. Tabii ki, buna çok şaşırıldım. Aradan sadece bir hafta geçmişti. Getirdiği kitabı açtı ve bana çalmaya başladı. Ali Hoca, operayı yalnızca bir haftada bestelediği için büyük bir övgüye lâyıktır.”

Bir gün önce, Ali Hoca ile birlikte Carmina Brona projesini yapmıştık. Bu, Carmina Brona eserinin tamamını 200 çocukla seslendirme projesiydi. Ali Hoca'ya “Böyle bir şey yapmak istiyorum olur mu olmaz mı? Bunları düzenleyebilir miyiz? Çocuklara uygun hale getirebilir miyiz? Orkestralı istiyoruz ve yönetir misiniz bu eseri?” diye sordum. O da “tabii ki” dedi ve bu konuda beni çok destekledi. Bu projeyi Ali Hoca'nın gözetiminde yaptık ve çalışmayı kendisi yönetti. Süreç çok heyecanlıydı çünkü yaptığım ilk büyük projelerden bir tanesiydi. Ali Hoca, bu projeden hem çocuklara hem de herkese çok büyük övgüyle bahsetti ve “İlk defa bir koroyu ben yönetmedim, çocuklar beni yönetti” dedi.

Bu projeden bir hafta sonra kendisiyle buluştuk. Bana ilk olarak, sonraki projemizin ne olacağını sordu. Ben de kendisine Harry Potter fikrini açıkladım. Buna çok sevindi ve ilgisini çekti. Harry Potter'ın, dünyadaki bütün ülkelerde küçük büyük herkesin çok ilgisini çektiğini, dolayısıyla çok severek yapmak istediğini söyledi. Fikir üzerinde hızlıca konuşmaya başladık. Projeyi nasıl yapacağımızı belirlemeye çalıştık. Onun her eseri için belirlediği bir renk vardır. Ali Hoca; do major, la major ve mi major gibi tonlara renk verir ve Harry Potter için kafasında düşündüğü rengi de hemen söyledi. İkinci buluşmamızda Ali Hoca, Harry Potter'ın ilk motiflerini kurumuzda bulunan piyanoda çalarak çıkardı ve yazdı. Aklından hemen bir şeyler çalması çok

etkileyiciydi, harikaydı. Çok beğendiğimi söylemiştim. Ondan sonra zaten eser bir haftada bitti.

Dediğim gibi ben taslağı oluşturdum. Birkaç ay içerisinde librettosu bitti ve bir hafta sonra eserin müzik tarafı da tamamlanmış oldu. Sonra çalışma süreci başladı. Çocuklara ve büyük solistlere partileri gönderdik. Çocukları biz çalıştırdık. Bu süreç altı ay kadar sürdü. Hem müzik çalışması hem de sahnelenmesi aynı yıl içinde oldu diyebiliriz.

Benim kurduğum okul olan Mozart Akademi'nin birinci projesi Carmino Burona'ydı. Carmino Burona'dan sonra bir hafta boyunca oldukça yoğun tebrik telefonları ve ziyaretleri aldık. Birçok operada söylememe ve birçok konsere gitmeme rağmen bu kadar yoğun tebrik aldığım hiçbir dönem olmamıştı. Carmino Burona o kadar güzel ve etkili olmuştu ki çevremizdekiler bundan daha güzel bir proje gerçekleştiremeyeceğimizi düşünmeye başladı.

Ama Harry Potter'ı açıklayınca bu düşünceleri tamamen değiştirdi. Harry Potter, çocuk seçmeleriyle ilgili ilk afişini paylaştığımda bile Carmino Burona'dan çok daha fazla etki yarattı. Çalışmalar başladığında İstanbul, Antalya ve Ankara Operası'ndan gelen solistlerimiz geldi. Hatta Harry Potter'ımız Almanya'dan gelmişti. Rejisörümüz de çalışmaya her hafta İstanbul'dan geliyordu. Opera camiası, çok çekişmelerin olduğu ve çok dedikoduların olduğu bir camia olduğu için maalesef huzurlu bir şekilde çalıştığımız ortamlar olamıyor. Ama bu projede gelen solistlerin tamamı, çok mutlu ve huzurlu çalıştıklarını her zaman dile getirdiler. İzmir'de 80-100 kişilik bir ekibi alacak sahne bulamıyorduk. İzmir şehir merkezine uzak bir konumda olan Katip Çelebi Üniversitesi bize kapılarını açtı. Her hafta, özellikle de son iki ay her hafta sonu cumartesi pazar neredeyse günde sekiz saat prova yaptık.

İlk afiş yayımlandığı zaman projeyi kaçak olarak mı yaptığımızı soran çok kişi oldu. Ancak tabii ki eserin Harry Potter adıyla sahnelenmesi için gerekli olan tüm telif izinleri alındı. Projeyi duyan birçok kişi, kimin yaptığını ve gerekli izinlerin nasıl alındığını merak etti. Harry Potter Operası'nı İstanbul ve Ankara'dan birçok ünlü kişi bile gelip izledi. Çok güzel yorumlar yapıldı, bir eleştirmen eserle ilgili yazı yazdı.

Tabii ki çok kısıtlı imkanlarla elimizden gelenin en iyisini yapmaya çalışmıştık. O dönemde, eserin afişini yaptırmak için bile paramız yoktu ve oldukça borçlanmıştık. Çok zor şartlarda yaptık ama Avrupa'nın bütün ülkelerinde bile haberi çıkan bir eser oldu ve İngiltere'nin Ankara Büyükelçisi bizi davet etti. İstanbul'dan birçok organizatör, eseri İstanbul ve Ankara'da sahnelendirmemiz için bizi aradı.

Eserin librettosunu ben yazmadım, ben sadece proje tasarlıyorum. Proje tasarımcı diyebilirsiniz. Tasarlamak istediğim şeyleri kendim oturup da yazmak isterim ama o konuda becerikli değilim tabii. Sadece projelendirmede becerikliyim. Yani opera olacak eserin ne şekilde olması gerektiğini ve hangi konuları işlemeyeceğini tasarlarım. Harry Potter'a ait sekiz kitabın ve sekiz filmin bir saate toplanması tabii ki çok güç. Ama burada tasarlayıcı olarak iyi bir iş çıkardığımı düşünüyorum. İşlenmesi gereken ana başlıkları, ana konuları, ana temaları güzel bir arka arkaya getirerek eseri bir saate sığdırdık ve bir saatte hakikaten çok güzel şeyler anlattık. Müziği, librettosu ve tasarımıyla baştan sona güzel bir yapıt çıktı aslında. Ancak bu yapıtın şu anda notaların ve kitapların arasında duruyor olması çok üzücü. Bu operanın Harry Potter adıyla Devlet Opera ve Balesi bünyesinde sahnelenmesi tabii ki zor ama isminin Sihir Okulu olarak değiştirilerek Devlet Opera ve Balesi'nde sahnelenmesini çok istiyorum. Bu konuda da birkaç görüşmemiz olmuştu fakat tabii ki oldukça zor bir iş.

O dönem için değil ama belki Türkiye'nin her dönemi için bunu söylemek mümkün. Daha çok batı tarzı müzikal, opera gibi sanatlara olan ilgi yazılı dönemde de önceki dönemlerde de çok değildi. Ama yazıldığı dönemde Devlet Tiyatroları ve Operaları için operalara biraz daha baskı ve repertuara müdahale etme gibi durumlar söz konusuydu. Özel bir girişim olmamıza rağmen bizim de bazı konularda dikkatli olmamız gerekiyordu. Ama Harry Potter Operası, hiçbir siyasi görüşle ilgisi olmaması ve simgesel bir yanının bulunmamasından dolayı, siyasal ve toplumsal açıdan hiç kimseyi etkilemeyecek bir eserdir. Bununla birlikte herkesin sıcak baktığı ve ilgi gösterdiği bir eser olmuştur. Ayrıca dünyanın kabul ettiği bir eser olması ve ilk defa bizim yapmış olmamızın da haklı gururunu yaşıyoruz.

Benim esin kaynağım filmlerdi, tabii özellikle de filmlerin müzikleri. Bir müzikali de yapılabilirdi ki şu anda Warner Bros tarafından yapılıyor. Ama ben, operaya daha uygun olduğunu düşündüm ve baştan sona tüm filmlerin konuları ele alındı (İ.Cinpir ile kişisel iletişim, 28.03.2020).

4.4.3. Dramaturgi Çözümlemesi

4.4.3.1. Librettoda Tema ve Karşıtlıklar

4.4.3.1.1. Ana Tema ve Asal Karşıtlıklar

Sevgi ve hırs, Harry Potter Operası'ndaki iki ana tema olarak karşımıza çıkar. Bunlar aynı zamanda, eserdeki asal karşıtlığı oluşturan iki kavramdır. Voldemort, dünyayı ele geçirme hevesiyle sınırsız hırsı, Lily Potter ise en büyük güç olarak belirttiği sevgiyi yansıtır. Aşağıda geçen bölümler, eserdeki asal karşıtlığı ortaya koyar:

LILY POTTER

Bitanecik canım yavrum. Korusun sevgim her an.

Bilgeler bilir: Sevgi en güçlü sihir. (1. Perde, 10. Sahne)

MİNERVA

Adamın gözünü hırs bürümüş.

İktidar peşinde Voldemort.

Başa geçmek için neler yapmaz! (2. Perde, 19. Sahne)

4.4.3.1.2. Yan Tema ve Yan Karşıtlıklar

Anne ve babası kötü kalpli Voldemort tarafından öldürülen Harry Potter, küçükken öksüz kalır. Harry, yanında büyüdüğü amcası ve yengesinin kötülükleriyle mücadele etmek zorunda kalır. Gittiği sihir okulunda bulunan bazı kötü insanlar ve varlığından haberdar olan Voldemort da Harry'ye kötülük yapmak ister. Anne ve babası gibi iyi kalpli biri olan olan Harry'nin yaşamı boyunca karşılaştığı bu

kötülükler, Harry Potter Operası'nın yan temasını oluşturur. Eserde geçen iyilik-kötülük çatışması ise bir yan karşıtlıktır. Dumbledore ve Voldemort arasında geçen aşağıdaki diyalog, bu karşıtlığa bir örnek olarak gösterilebilir:

DUMBLEDORE

Yalnızca bana görünüyor şu anda.

İyilik üstün gelir er geç!

VOLDEMORT

Laf! Ben ben ben ben ben

Üstün gelirim her şeye rağmen!

Ben ben ben ben ben! (1. Perde, 10. Sahne)

4.4.3.2. Kişileştirme

4.4.3.2.1. Asal Kişiler

Harry Potter: J.K. Rowling'in yazmış olduğu Harry Potter serisinin baş karakteridir. Lily Potter ve James Potter'ın tek çocuğudur. İyi kalplidir, doğuştan annesi ve babası gibi sihirli güçlere sahiptir. On birinci yaşına bastığında, Hogwarts Büyücülük Okulu'na davet edilir ve bir büyücü olabilmek için buraya gider.

Prof.Dumbledore: Çok zeki, araştırmacı, sakin, güçlü, iyi kalpli bir büyücüdür ve Hogwarts Büyücülük Okulu'nun müdürüdür. Harry Potter'ı sever, onu birçok konuda destekler ve ona öğütler verir. Harry Potter'ın sevdiği ve değer verdiği bir öğretmenidir.

Voldemort: Dünyaya hükmetmek isteyen kötü bir büyücüdür. En büyük amacı, ölümsüzlük taşını bulmaktır. Harry Potter'ın anne ve babasını öldürür, ölümsüzlük taşına ulaşabilmek için Harry ile Dumbledore'un da ölmesini ister.

Lily Potter: Harry Potter'ın Voldemort tarafından öldürülen iyi kalpli annesidir. Zaman zaman Harry'e görünür ve ona güzel dileklerde bulunur.

Ron: Harry Potter'in en yakın arkadaşlarından biridir. Hogwarts'ta aynı sınıfta eğitim görürler. Heyecanlı, sakar, korkak ve iyi kalpli bir karakterdir.

Hermione: Harry Potter'in en yakın arkadaşlarından biridir. Hogwarts'ta aynı sınıfta eğitim görürler. Çalışkan, zeki, birçok sihiri güçlü hafızasında tutabilen, iyi kalpli bir karakterdir.

4.4.3.2.2. Yan Kişiler

Prof.Minerva: Hogwarts Büyücülük Okulu'nda süpürge dersi öğretmenidir. İyi kalplidir ve disiplinli bir karakterdir.

Hagrid: Hogwarts'ta görev yapan, okula yeni başlayan öğrencileri gidecekleri yere götüren iyi kalpli bir devdir.

Severus: Hogwarts'ta görev yapan bir profesördür ve uzun bir zaman Voldemort'la mücadele eder.

4.4.3.2.3. Figüranlar

4.4.3.2.4. Koro

Çocuklar Korosu: Hogwarts Büyücülük Okulu'ndaki öğrencilerden oluşur.

4.4.3.3. Aksiyon Planı

- Harry Potter henüz bebekken, annesi ve babası Voldemort tarafından öldürülür.
- Prof. Dumbledore'un talimatıyla bebek Harry Potter, Hagrid tarafından teyzesi Petunia'ya bırakılır.
- Aradan on yıl geçer ve Harry Potter'ın yaş gününde elinde pasta ile gelen Hagrid, onu Hogwarts'a götürmek ister.
- Hagrid, Harry Potter ve götüreceği diğer çocuklarla birlikte Hogwarts'a gider.

- Öğrenciler, okuldaki öğretmenler tarafından karşılanır.
- Voldemort, Harry'nin annesiyle savaştıktan sonra eski gücünü kaybeder fakat dünyayı ele geçirme hırsından vazgeçmez.
- Dünyaya hükmetmek için birtakım güçleri bir araya getiren ölümsüzlük taşı, sihirli kılıç ve mürver asanın peşine düşer.
- Dobi, Voldemort'un kötü planlarını Dumbledore'a bildirir.
- Dumbledore, ölümsüzlük taşını gizli bir yere saklar.
- Harry Potter, okuldaki yasakları çiğneyerek ölümsüzlük taşını bulur.
- Dumbledore ve 17 yaşına gelen Harry'den kurtulmak isteyen Voldemort, mürver asayı bulur.
- Dumbledore ve Severus, Voldemort'u önlemek için bir plan yapar.
- Severus, planları gereği Dumbledor'u öldürüp ölümsüzlük taşını alır ve güvenini kazanmak için Voldemort'un yanına gider.
- Harry'nin Voldemort'a meydan okumak için gittiği ormana Voldemort'la birlikte Severus da gelir.
- Voldemort'la savaşan Harry yaralanır.
- Voldemort'un güvenini sağladığını düşünen Severus, bu esnada mürver asayı ondan alır.
- Ölümsüzlük taşı ve mürver asayı bir araya getiren Severus, Harry'i canlandırır.
- Yaptığı kötülüklerden pişman olan Voldemort, herkesten özür dileyerek iyilik yolunu seçer.

4.4.3.4. Olay Dizisi

1.Sahne:

- Anne va babası öldürülen Harry Potter, Dumbledor'un kucağında sahneye getirilir.
- Harry, Dumbledore'un talimatıyla Hagrid tarafından teyzesine götürülür.
- Harry, 11 yaşına geldiğinde teyzesinin yanından alınıp Hogwarts Büyücülük Okulu'na başlayacaktır.

2.Sahne:

- Aradan 10 yıl geçer ve Harry'nin yaş gününde kendisine Hogwarts'dan posta ile bir davet gelir.
- Artık 11 yaşına basan Harry, bu davete çok sevinse de amcası ve yengesi büyücülük okuluna gitmesini onaylamaz.
- Hagrid, Harry'nin yaşadığı eve girer ve bir dev olduğu için tüm aile ondan ürker.
- Elinde bir pasta bulunan Hagrid, kendisini tanıtır ve Harry'yi almaya geldiğini söyler.
- Şımarık kuzeni Dudley, Harry'yi kıskanmaktadır ve pastasına göz dikerek yemeye başlar.
- Dudley'in yaptığı bu yaramazlığı fark eden Hagrid, ona sihirle bir kuyruk takarak espirili küçük bir ceza verir.
- Hagrid'den korkan aile, Harry'nin gidişine tepki veremez.
- Hagrid ve Harry, okulda gerekli olan eşyaları almak için sihirbazlık çarşısına gider.

3.Sahne:

- Hagrid'le birlikte kendisine sihir değneği seçen Harry, istasyondaki bir duvardan geçerek ulaşacağı 9 çeyrek treniyle Hogwarts'a gidebileceğini öğrenir.

4.Sahne:

- Hogwarts'a gidecek tüm öğrenciler, duvardan geçerek 9 çeyrek peronuna varırlar.
- Öğrenciler, trende birbirleriyle tanışır.
- Harry, yolculuk sırasında Hermione ve Ron adında iki iyi arkadaş edinir.
- Tren, gidecekleri yere varır.
- Hagrid, trenden inen öğrencilere okulun yerini işaret eder.

5.Sahne:

- Öğrenciler okula vardığında öğretmenler tarafından karşılanır.

- Öğretmenler kendilerini de tanıtarak onlara okulu gezdirir.

6.Sahne:

- Kötü kalpli Voldemort, dünyaya hükmetmek için planlar kurar.
- Voldemort, ölümsüzlük taşının Dumbledore tarafından Hogwarts'ta saklandığını düşünür ve Ölümoburları'na onu bulmalarını emreder.
- Ölümoburları arasında yer alan ilginç yaratık Dobi, Dumbledore'u bu durumdan haberdar etmeyi düşünür.

7.Sahne:

- Dobi'den Voldemort'un hain planlarını öğrenen Dumbledore, ölümsüzlük taşını nereye sakladığını hatırlayamaz.
- Dumbledore, Voldemort zihnine uzaktan saldırdığı için ölümsüzlük taşını sakladığı yeri unuttuğunu düşünür.
- Harry'ye öğütler veren Dumbledore, onu kimin dost kimin düşman olduğunu tanıması adına uyarır.

8.Sahne:

- Minerva, çocuklara uçan süpürge kullanımını öğretir.
- Süpürge dersinde uçmak için aceleci davranan Ron ayağını burkar.

9.Sahne:

- Harry, ölümsüzlük taşını bulmak ister ve ölen annesiyle babasını bu sayede geri getirebileceğini düşünür.
- Harry, okuldaki yasak bölgeye gizlice girmeyi planlar.
- Harry, Hermione ve Ron ile birlikte yasak bölgede ilerleyerek yolun sonuna vardıktan sonra, taşı bulmak için tek başına ilerler.

10.Sahne:

- Harry, ölümsüzlük taşını bulur ve Dumbledore'a bunun doğru taş olup olmadığını sorar.

- Dumbledore, Harry ile arkadaşlarını kutlar ve bir sihirle Harry'ye anne ve babasını gösterir.
- Anne ve babasına özlem duyan Harry, bir süre onlarla konuşur.
- Annesi Harry'e en güçlü sihrin sevgi olduğunu söyler.
- Harry ve ailesini izleyen Voldemort, o an için sadece Dumbledore'a görünür.
- Voldemort, her şeye rağmen üstün geleceğini söyleyip durur.

11.Sahne:

- Voldemort ve Ölümoburları, kötüler toplantısında haince planlar yapar.

12.Sahne:

- Dumbledore ve Severus, Voldemort'a engel olmak için bir plan yapar.

13.Sahne:

- Yapılan plana göre Dumbledore ölür.
- Okuldaki herkes Dumbldore'un ölümüne üzülür.

14.Sahne:

- Harry ve arkadaşları, Dumbledore'un kendilerine bıraktığı vasiyeti Sihirbakanı'ndan öğrenirler.
- Severus, sihirli kılıcı alır ve Dumbledore'la yaptıkları plana uyarak Voldemort'un yanına kaçar.

15.Sahne:

- Harry ve arkadaşları, Severus'un kaçıışı üzerine sihirli kılıca nasıl ulaşacaklarını düşünürken Dumbledore ortaya çıkar.
- Dumbledore, Harry ve arkadaşlarına sihirli kılıcı bulabilmeleri için üç tane bilmece sorar.
- Ron ve Hermione kendilerine sorulan bilmecelelere doğru cevap verir.
- Harry, kendisine sorulan bilmeceyi hemen cevaplayamaz ve biraz zaman ister.

16.Sahne:

- Harry, annesinin mezarını ziyaret eder.

17.Sahne:

- Harry, annesinin mezarının başında sihir yaparak değneğini çiçeğe çevirir ve özlem duyduğu annesine içini döker.

18.Sahne:

- Voldemort ve Harry, savaşmak üzere ormanda buluşur.
- Dobi, Harry'i Voldemort'a inanmaması için uyarır.
- Voldemort Dobi'yi hainlikle suçlar ve yaralar.
- Voldemort daha sonra Harry'yi yaralar ve Severus'la birlikte oradan ayrılır.
- Lily Potter, Harry'nin yaralandığını görür ve yanına gelir

19.sahne:

- Hagrid, kucağında yaralanmış olan Harry'yi getirir.
- Minerva ve çocuklar, Harry için üzüntü duyar.
- Kötü kalpli Voldemort, Harry'i yendiğini söyler.
- Harry'nin arkadaşları ve sevenleri, el birliği ile Voldemort'a karşı bir olurlar.
- Farklı sihirlerle cezalandırılan Voldemort, yaptıklarından dolayı pişman olur ve herkesten özür dileyerek iyilik yolunu seçer.

4.4.3.5. Motifler

Fantastik/Hayal Ürünü:

Fantastik kurgular içeren bir hikâye olan Harry Potter serisinin konusu, Harry Potter Operası'nda da aynı şekilde işlenir. Eser, gerçek dünyada sihirlerle dolu bir yaşamı ele alır. Librettosunda zaman zaman mistik öğelere rastladığımız eser, fantastik türünde oluşturulmuş bir opera örneğidir.

Didaktik/Öğretici:

Eserde yer alan kötü kalpli Voldemort'un, kötülüğün iyi bir şey olmadığını anlaması ve duyduğu pişmanlıktan ötürü herkesten özür dileyerek iyilik yolunu seçmesi, izleyenlere sonunda iyiliğin kazanacağı mesajını verir. Bu nedenle Harry Potter Operası, didaktik türe bir örnek oluşturur. Voldemort'un aşağıdaki sözleri, eserin didaktik yapısını vurgular:

VOLDEMORT:

Sonrasını hatırlamıyorum.

İçimde bir ses, kötü şeyler yaptığımı söylüyor.

Çevreme verdiğim zarardan ötürü herkesten özür dilerim

4.4.4. Dramatik Öz-Müzikal Biçim İlişisine Örnek Arya Çözümlenmeleri

Bu bölümde, opera içindeki önemli sahneleri temsil eden iki adet ariyanın besteci tarafından yapılan analizleri sunulmuştur.

Tablo 7: Harry Potter 2. Perde Arya Analizi-Dumbledore Arya, “Şimdi sana bir sır, sevgili Severus!”

ÖĞE	ÖĞE AYRINTISI	ÖRNEKLER
MELODİ	Ses alanı Karmaşıklık (ritim, aralıklar) Cümleme (düzenli veya düzensiz) Hareket türü (adım adım, geniş atlamalar) Yorumcu için zorluk	Lab2-Fab4 Bazı karmaşık aralıklar Düzensiz Adım adım ve küçük atlamalar Zor
ARMONİ	Dizisi Anahtar yapısı (alanı, geçişleri, karmaşıklığı) Akor karmaşıklığı	Fa, sol, lab, sib, do, reb, mib, fa dizisi ile başlar, farklı dörtlü, beşli dizilerin karışımından oluşan makamsal geçişlerle devam eder ve lab sesinde biter. Genelde disonans ör. 4. ölçü
RİTİM	Tempo Özel ritimler Düz veya çeşitlendirilmiş	Orta 3/4-5/8, 2/4
DİNAMİKLER	Yüksek ses veya yumuşak Alan Kontrastların kullanımı	Yumuşak ve orta Cresc. ör. 28-32. ölçü 17-18. ölçü ani cresc. ve f akor
FORM	Genel form (ABA, AB, Kıta ile ilgili)	5 ölçü orkestral giriş, 3 ölçü vokal, 4 ölçü orkestra, 4 ölçü vokal, 1 ölçü orkestra, 3 ölçü vokal, 1 ölçü orkestra, 5 ölçü vokal, 1 ölçü orkestra, 6 ölçü vokal, 2 ölçü orkestra, 20 ölçü vokal, 2 ölçü orkestra, 3 ölçü vokal, 1 ölçü orkestra, 5 ölçü vokal Kıta ile ilgili
YAPI (DOKU)	Melodi ve eşlik? Eşlik Eşliğin karmaşıklığı (eşlikte farklı elemanlar var mı)	Tremolo Bas ör. 28-33. ölçüler
TINI/SES RENGİ	Vokal tipi Çalgıların kullanımı Kontrast (ses ve çalgılar)	Bas Solo keman ör. 1-5. ölçüler
STİL/TON/KARAKTER	Ciddi Komik Kahramanlık-Destansı-Epik Metin türü	Ciddi Ciddi
ARYANIN OPERADAKİ YERİ	Ne anlatıyor? Nereye bağlanıyor?	Dumbledore, Severus’a ciddi bir hastalığı olduğunu, bir planı olduğunu ve ancak bu planı uygularsa huzurla öleceğini anlatır. Bu sahne, çocuk korosunun ustalar ustasını kaybettiklerini söyledikleri ve üzüldükleri ağıt sahnesi olan 13. sahneye bağlanıyor.

Tablo 8: Harry Potter 2. Perde Arya Analizi-Harry Arya, “Anne, kötü Lord beni yok etmek istiyor!”

ÖGE	ÖGE AYRINTISI	ÖRNEKLER
MELODİ	Ses alanı Karmaşıklık (ritim, aralıklar) Cümleme (düzenli veya düzensiz) Hareket türü (adım adım, geniş atlamalar) Yorumcu için zorluk	Re3-La4 Düzensiz Adım adım ve küçük atlamalar Zor
ARMONİ	Dizisi Anahtar yapısı (alanı, geçişleri, karmaşıklığı) Akor karmaşıklığı	la, sib, do, re, mi, fa, sol, la dizisi ile başlar, farklı dörtlü, beşli dizilerin karışımından oluşan makamsal geçişlerle devam eder ve la sesinde biter. Genelde disonans ör. 2. ölçü
RİTİM	Tempo Özel ritimler Düz veya çeşitlendirilmiş	Orta 6/8-3/4, 4/4
DİNAMİKLER	Yüksek ses veya yumuşak Alan Kontrastların kullanımı	Yumuşak-yüksek P-f 73-74. ölçülerdeki keskin forte akorlar
FORM	Genel form (ABA, AB, Kıta ile ilgili)	20 ölçü orkestral giriş, 22 ölçü vokal, 7 ölçü orkestra, 21 ölçü vokal, 2 ölçü orkestra, 8 ölçü vokal, 6 ölçü orkestra, 1 ölçü vokal, 1 ölçü orkestra, 4 ölçü vokal, 1 ölçü orkestra, 1 ölçü vokal, 1 ölçü orkestra, 6 ölçü vokal. Kıta ile ilgili
YAPI (DOKU)	Melodi ve eşlik? Eşlik Eşliğin karmaşıklığı (eşlikte farklı elemanlar var mı)	Genelde sekizlik kırık akorlar
TINI/SES RENGİ	Vokal tipi Çalgıların kullanımı Kontrast (ses ve çalgılar)	Tenor Harp eşlik Solo güçlü-eşlik hafif sekizlik hareketler
STİL/TON/KARAKTER	Ciddi Komik Kahramanlık-Destansı-Epik Metin türü	Ciddi Ciddi
ARYANIN OPERADAKİ YERİ	Ne anlatıyor? Nereye bağlanıyor?	Harry, annesine kötü Lord’un onu yok etmek istediğini, durumunun zor olduğunu ama Voldemort’u yenmesi gerektiğini ve buna kararlı olduğunu anlatır. Arya, ona bu konuda cesaret veren annesinin ayağına bağlanıyor.

4.5. ARAP ALİ DESTANI

4.5.1. Kimlik Çözümlemesi

4.5.1.1. Operanın Adı

Arap Ali Destanı/Ali Hoca

4.5.1.2. Libretto Yazarı

Havva Tekin

Yazar, şair, araştırmacı, iletişim eğitimcisi. 1963 Yılında Kıbrıs'ta doğar. İlköğretim ve lise eğitimini Kıbrıs'ta tamamlar. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde Türk Dili ve Edebiyat bölümünü bitirir. Halk Bilimi alanındaki yüksek lisansını "Kıbrıs Romancılığında Halk Bilimsel Unsurlar" üzerine yapar. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı çeşitli okullarda eğitimci ve yönetici olarak çalışır. Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde çeşitli komisyonlarda görev alır. Çankaya İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünde edebiyat müfredatını geliştirme programında yazar ve edebiyatçı kimliğiyle çalışır. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı tarafından gerçekleştirilen Uluslararası PISA araştırma projesinde öğrenci değerlendirme çalışmalarında yer alır. Türkiye'de ve yurt dışında dil edebiyat iletişim alanlarında seminerler verir. Yurt içi ve yurt dışında çeşitli sempozyumlarda edebiyat, dil ve halk bilimi alanlarında bildiriler sunar. Çeşitli dergilerde deneme ve öyküleri yayınlanır. Edebiyatı bir bütün olarak görüp her alanıyla yakından ilgilenir. Özellikle şiir, öykü, roman ve folklor alanında ürünler verir.

"Yazılmasın Ayrılık" ve "Tenim Salamis Mavisi" isimli iki şiir kitabı ve kendi şiirlerini seslendirdiği "Kayıp Duvar Resimleri" (2015) isimli bir şiir albümü bulunmaktadır. 2016'da Kayıp Duvar Resimleri şiir albümünde kendi şiirlerini seslendirir. Denizler Ötesinde Tarajar isimli son romanı 2017 Mayıs ayında raflara çıkar. Havva Tekin, Türkiye Yazarlar Birliği, Kıbrıs Balkan ve Avrasya Edebiyatçılar Kurumu üyesidir Kişisel gelişimin alanında, özellikle zihin ve öğrenmenin yaşamdaki etkisiyle eğitimci olarak yakından ilgilenir. Kişisel gelişim, dil ve iletişim alanlarında

eğitmenlik yapan Havva Tekin, bu eğitim alanlarında bireysel ve kurumsal eğitimler verir. Yurt içi ve yurt dışında çeşitli sempozyumlarda edebiyat, dil ve halk bilimi alanlarında bildiriler sunar. Bu bildirimleri daha sonra basılarak yayınlanır. Çeşitli dergilerde şiir, deneme, öyküleri yayınlanır.

Edebiyatı bir bütün olarak görüp her alanıyla yakından ilgilenir. Özellikle şiir, öykü, roman ve folklor alanında ürünler verir. Kıbrıs'ta yaşanan sancılı savaş yıllarını iki çocuğun gözünden anlatan "Yeşil Ada'nın Çocukları" romanıyla Kültür Bakanlığı'nın eser yazma yarışmasında roman büyük ödülüne değer görülür. Roman ve öykü karakterlerinin iç dünyasını biçimlerken başlayan ilgi onu insanla ilgili araştırmalara yöneltir. Özellikle zihin ve öğrenmenin yaşamdaki etkisiyle eğitimci olarak yakından ilgilenir. Eğitim, iletişim ve öğrenme alanlarında eğitimler vermeyi sürdüren Havva Tekin, yazarlık seminerleri, öykü ve roman atölyeleriyle de yazma yolculuğuna katılmak isteyen yazar adaylarına seminerler vermektedir.

Arap Ali Operası'nın diğer eserleri arasındaki yeri:

Diğer yapıtlarımdan çok başka bir yere sahip Arap Ali Destanı. O, Kıbrıs'ın ilk operası. Ve ilk yerli librettosu... Üstelik bestecisi de Kıbrıs'lı... Kıbrıs opera tarihinde de bizim sanat yaşamımızda da özel bir yere sahip Arap Ali Destanı Operası. Bu özel bir gurur tabii. Kuşkusuz bunun kadar önemli olan bir başka nokta, Arap Ali Destanı ile Kıbrıs halkının yerli operayı kendi sahnesinde izleme olanağına kavuşmasıdır.

Sanat anlayışı ve dünya görüşü:

Kıbrıs'lı bir yazarım. Edebiyat ve sanatın bütün dallarıyla hemhal olmaya çalışıyorum. Her sanat dalından besleniyorum ve her sanat dalına sevgi duyuyorum. İnsanın sanatla gelişebildiğine ve ancak ürettiklerinin insanı insan yaptığına inanıyorum. Hayallerin, kararlılığın ve sevginin sanatla yoğrulmuş dünyayı daha iyi bir yer haline getireceğini umut ediyorum. Toplum ancak iyilik ve üretimle gelişebilir çünkü... Sanatın sanat için değilse bile tümünden toplum için olduğuna da inanmıyorum. Sanatçı önce ürettiğiyle, yarattığıyla ilgilidir. Toplum gerekli olanı algısında yer edeni alır yalnızca. Yarar, kendiliğindenlikle güzeldir (H. Tekin ile kişisel iletişim, 11.02.2020).

4.5.1.3. Yazıldığı Yıl, Bölümlenmesi, Süre, Yazma

19.11.2018-15.07.2019 tarihleri arasında tamamlanmıştır. 1 saat 45 dakika. Librettonun yazım süreci 6 aydır. Eser 2 perdeden oluşmaktadır. 1. Perde 8 sahne, 2. Perde 11 sahneden oluşmaktadır. Eser metni 40 sayfadır. Orijinal yazma bestecinin kendisindedir.

4.5.1.4. İlk Temsil/Görev Alan Sanatçılar/Rol Dağılımı

İlk temsil:

19-21 Eylül 2019 Rauf Raif Denktaş Kültür ve Kongre Sarayı/Gazimağusa, Saat: 20.00. K.K.T.C Devlet Opera ve Balesi K.K.T.C CSO işbirliği ile. MAĞUSA/KIBRIS.

Görev alan sanatçılar:

2019

Orkestra Şefi: Ali Hoca

Sahne Yönetmeni: Aytaç Manizade

Dekor-Kostüm Tasarım: Özlem Yetkili

Koro Şefi: Murat Menket

Işık Tasarım: Oğuz Murat Yılmaz

Koreograf: Özlem Kuru Kofalı

Koreografi Asistanı: Ayça İnal Abdu

Reji Yardımcısı: Ufuk Gökhan Küçük

Korrepetitör: Esra Poyrazoğlu Alpan

Başkemancı: Nihat Ağdaç

Koro: KKTC DOB Arap Ali Korosu

Arap Ali: Tuğrul Enver Töre

Meyhaneci Muhtar: Arda Aktar

Seniha: Sermin Dikmen Töre

Hatice Ana: Didem Çelik

Sehavet: Funda Uyanık

Hamal Osman: V.Bariş Yanç

Hamal Zeki: Hasan Çelik
Hamal Yusuf: Mehmet Ali Tutar
Kaptan Ağa: Engin Suna
Mahmut Baba: Mithat Karakelle
1.İngiliz Zabit: Erek Kızılörs
2.İngiliz Zabit: Serkan Karagöz

Rol dağılımı:

Erkekler:

Arap Ali: Bariton
Meyhaneci Muhtar:
Hamal Osman: Tenor
Hamal Zeki: Bariton
Hamal Yusuf: Bas
Kaptan Ağa: Bas
Mahmut Baba: Bas
1.İngiliz Zabit: Tenor
2.İngiliz Zabit: Bariton
3.İngiliz Zabit: Bas

Kadınlar:

Seniha: Soprano
Hatica Ana: Mezzosoprano
Sahavet: Soprano

4.5.1.5. Orkestra

2 flüt, 2 obua, 2 klarnet, 2 fagot, 4 korno, 2 trompet, 3 trombon, timpani, zil, bas davul, trampet, def, darbuka, ksilofon, metalofon, arp yaylılar.

4.5.1.6. Konu

Halk arasında Arap Ali olarak tanınan ve Kıbrıs Türk halkından bir fert olan Ali, haksızlıklara karşı gelen cesur bir liman işçisidir. Limanda hamallık yapar. Liman işçilerine yevmiyelerini eksik ödeyen işverenleri Kaptan Ağa ile kavgaya tutusması sonunda Kaptan Ağa, Ali'yi hapishaneye attırır.

Ali hapishaneden çıktıktan sonra Kaptan Ağa'dan öcücü almaktan geri durmaz. Muhtarın meyhanesinde sıklıkla vakit geçiren ali haksızlığa uğrayanların hakkını aramak için gözünü kırpmadan kavgaya tutuşan yiğit bir cengâverdir. Kıbrıs adası üzerine hak iddia eden ve cesur gence karşı bilenenler, çoğunlukla muhtarın meyhanesinde bulunan aliye sataşmak için meyhaneye gelir, kavga çıkarırlarve Ali'yle tutuştukları kavgada Ali'nin yumruğunun tadına bakarlardı.

Ali'nin başına bir şey gelmesinden endişelenen annesi Hatice Hanım ve Ali'nin kız kardeşi çözümü aliye evlendirme fikrinde bulurlar. Ali ilk gördüğü andan itibaren evlenmeyi istediği Seniha'yı küçüklüğünden beri beğenmektedir. Ali ile Seniha evlenir ve üç çocukları olur. Ali'nin durulacağını sanan babası Mahmut ve annesi Hatice umduklarını bulamazlar. Seniha ise Ali'nin evde durmadığından yakınmakta ve Ali'nin başına kötü bir iş geleceği endişesiyle yaşamaktadır. Yiğit Ali, yine kavgalara tutuşur. Sıklıkla muhtarın meyhanesinde sabahlar. Bu akşamların birinde Ali, Türklerin adadaki varlığına dil uzatan İngiliz askerlerini pataklamıştır. Kinlenen İngiliz askerleri başka bir gecede Ali'den oç almak üzere meyhaneyi basarlar. Kalabalık bir grup halinde gelen İngiliz askerleriyle gözünü kırpmadan tek başına kavgaya tutuşur. Ama İngiliz askerleri indirdikleri 7 süngü darbesiyle Ali'yi oracıkta, meyhanecinin gözleri önünde öldürürler. Haberi alanlar büyük bir üzüntü ve kedere kapılırlar. Ali'ye vurulan süngü darbeleri hepsine vurulmuştur. Ali'nin ardından ağıtlar yakılır. “Mağusa” ve “Arap Ali Ağıtı” türküleri Ali'nin ölümünün ardından ortaya çıkmıştır (A. Hoca ile kişisel iletişim, 14.01.2020).

4.5.1.7. Libretto

1.PERDE

Sahne 1:

Akşama doğru, hava kararmaya yüz tutmuş saatler. Limanda hamallar ve balıkçılar hareket halindedir. Kimisi yükleri indirip kaldırmakta, kimisi şakalaşarak kısa sohbetler yapmaktadır.

Sahnenin solunda çıkışa yakın bir noktada bir masa başında göbekli tıknaz bir adam oturmakta ve önündeki büyük deftere bir şeyler yazmaktadır.

Arap Ali siyah yelek bol bir hamal pantolonu belinde kırmızı bir kuşak ve boynunda uzunca beyaz bir yemeni ile arada terini silerek yükleri taşımaktadır. Diğerlerinin aksine pek konuşmaz, sohbetlere katılmaz. Bir süre sonra cebindeki köstekli saati çıkarıp bakarak kısa bir ıslık çalar. Islık sesinin ardından limandaki işçileri yüklemeyi bırakıp masanın önünde toplanmaya başlarlar. Masa başındaki adam gelen her işçinin defterdeki ismi karşısına işaret koyup yelek cebinden çıkardığı para tomarından bir miktar ayırıp onlara ödeme yapmaya başlar.

Arap Ali sıraya girmeden kenardaki bir yükseltiye yaslanarak sıraya girenlere ve masa başındaki adama arada bakış atarak durmaktadır. Cebinden bir tabaka çıkarıp tütün sarar. Bir süre sonra haftalığını alan işçilerden birinin sesinin yükseldiği duyulur. İşçiler arasında bir homurdanma olur. Arap Ali bunun üzerine yerinden doğrularak gruptaki işçilere doğru yürür. O sırada bir işçinin oldukça yüksek sesle aldığı paraya itiraz ettiği duyulur bir başkası da benzer bir şey yaşadığını söyleyerek ona destek verir. Arap Ali yaklaşıp neler olduğunu sorar.

ARAP ALİ

Ne var, n'oldu, nedir bu sesler?

HAMAL OSMAN

Paramı eksik verdi Kaptan Ağa.

20 şilin eksik bu para.

HAMAL ZEKİ

(Elindeki parayı Ali'ye uzatarak yüksek sesle söylenir)

Benim da eksik

ARAP ALİ

Eee söyleyin

Hesabı tekrar yapsın Kaptan ağa.

Belli ki kafası karışmış kalabalıkta.

HAMAL OSMAN

Söyledim elbet.

Söyledim de terslendi bana.

Hesabı doğruymuş

Başka para veremezmiş asla

HAMAL ZEKİ

Beni de konuşturmadı.

Hakkımız buymuş.

Verileni alıp susacakmışız.

ARAP ALİ

(Öfkeli bir sesle)

Ne demekmiş o öyle.

Hakkını vermeyene

İtiraz eder elbette.

Durun gidip bir de ben söyleyeyim

Belki orta yolu buluruz böylece.

(Arap Ali hızla masadaki adama yaklaşarak)

Ağam Osman, Zeki, Yusuf'un haftalığında

Bir yanlışlık olmuş sanki.

Söylemişler sana da,

Belli ki anlatamamışlar dertlerini.

KAPTAN AĞA

(Ters ve öfkeli bir sesle)

Sen onların abukatu mısın bre.
Hesabım doğru benim.
Neyse hakları onu ödedim.

HAMAL OSMAN

(Hızla masaya yaklaşır. Öfkeyle bağırır.)

Verdiğin para 20 şilin eksik ağa.
Bu para benim alın terimdir bilesin.

KAPTAN AĞA

(Sesini yükseltir.)

Geç gelmişsindir
Eksik iş etmişsindir.
Varsa eksik onlara say gitsin.

HAMAL ZEKİ

(Öfkeyle bağırır)

Ne geç geldik ne de işten kaçtık.
Şafaktan bu vakte kadar
Her gün buradayız görmez misin?
Taşır indirir bindiririz yükleri.
Bunu sen çok iyi bilirsin.

HAMAL OSMAN

(Öfkeyle adamın üzerine doğru yürüyüp önünde durur.)

Bu ettiğin iş doğru değil.
Birin alın terini yemek
İnsanlık adalet değil

KAPTAN AĞA

(Sinirle)

Eee çok oldun.
İşine gelmez ise

Var git evine.
Yerine adam mı yok?
Sokaklar senin gibi açla dolu.
Hem bir iki de değil.
Yığınla çok çok.

ARAP ALİ

(Kaptan Ağa 'ya yaklaşarak sesin yükseltir.)

Sen insansın da biz it miyiz?
Sen parayı bizim sırtımızdan kazanırsın
Biz bilmez miyiz?
Bu yükleri kim taşır sabahtan akşama
Hak yeme gelir dolanır ayağına

KAPTAN AĞA

(Hızla masasından kalkıp bağırmağa başlar.)

Beğenmeyen gelmez işe bir daha.
Yarıdan tezi yok hamal bulurum yerinize
Siz de derdinize yanarsınız, derdinize!
(İşçiler bağırıp çağırmağa başlarlar ortalık birden bire karışır.)

ARAP ALİ

(Hışımlla Kaptan Ağa 'ya doğru yönelir.)

KAPTAN AĞA

(Elini Ali 'ye doğru tehdit edercesine sallar.)

Bütün bunlar senin başının altından çıkıyor.
Bunlar senden yüz buluyor da sesleri çıkıyor

(Ali 'ye doğru yürüyüp bir yumruk sallar. Yumruk Ali 'nin yüzünde patlar. Ali de aynı şekilde karşılık verir. Kısa süre sonra düdüğü sesleri duyulur. Liman zaptiyeleri gelir.)

KAPTAN AĞA

(Bağırarak ve eliyle Arap Ali'yi göstererek)

Şikâyetçiyim bundan.

İşçilerimi ayaklandırır.

Atın bunu içeri de belki akıllanır.

(Sahnelemede bu sözler kullanılmadı)

(Zaptiyeler Ali'yi zorla iterek alır götürürler. Osman Ağa da onlarla birlikte uzaklaşır. Geride kalan işçiler onların arkasından bakar.)

HAMAL OSMAN

Arkadaşlar Ali bizim yüzümüzden derdes edildi.

Anasına ne diyeceğiz biz şimdi

HAMAL ZEKİ

Varın gidelim

İki kelam edelim anasına.

Nerededir bilsin hiç olmazsa

HAMAL YUSUF

Haksızlığa karşı durdu Ali söyleyelim

Hakkımızı savundu

Bu yüzden derdes edildi diyelim

2. Sahne:

İşçiler sahnenin diğer yanına doğru yürürken karanlıkta olan sahnenin sağ yanı yavaşça aydınlanır. Bir sokak ve bir ev kapısı belirir. İşçilerden biri kapıyı çalar. Bir süre sonra açılan kapıda fakir görünümüne, başı yazmalı, yaşlı bir kadın belirir. Gelenleri görünce telaş ve korku içinde bağırmaya başlar.

ANNE

(Derin bir kederle.)

Alimm... Alim...(Elleriyle başının iki yanına küçük hareketlerle vurmaktadır.)

Bir şey mi oldu Ali'me?

Neden geldiniz Ali'm olmadan evime
Noldu oğluma noldu Ali'me?

HAMAL OSMAN

Yok anam yok.
Bir Şey olmadı Ali'ye.
Bu telaŐın boş yere.

ANNE

Eyi de Ali'm nerede?
Gerçeği bende saklamayın
Yalan söylemeyin sakın

HAMAL ZEKİ

Tartışma çıktı limanda.
Hakkımızı savundu Ali.
Kaptan Ağa Őikâyetçi olunca
Aldılar Ali'yi içeri.

ANNE

(Telaş ve üzüntü ile ellerini iki yanına vurarak ağlamaya başlar)

Ah neler geldi başıma.
Çürüyecek oğlum mapıs damlarında.

HAMAL YUSUF

Ana Ali'ye üzölme sen.
Biz Ali'yi bırakmayız.
Yarın sabah erkenden ordayız.
Şimdi gidelim biz. Yarın ola hayrola.

Ali'nin annesi başını tutarak içeriye girer kapı kapanır ev yavaşça karanlığa gömölür. Sahnenin diğer ucuna doğru yürümekte olan üç işçi bir süre sonra durup sohbet etmeye başlarlar.

TRİO

HAMAL ZEKİ

Bırakırlar mı Ali'yi tez vakitte dersiniz
Bu işe canım çok sıkılıyor bilesiniz

HAMAL OSMAN

Düşündükçe Ali'yi
Ben de çok üzülürüm
Sanki kendimi onun yerinde görürüm

HAMAL YUSUF

Sizden farklı değilim ben da
Soğukkanlı olalım derim yine da
Düşünelim ne yapabiliriz Ali için
O gözünü kırpmadan karşı durur bizim için
Elbette onun için bir şey yapmalıyız
Düşünelim bu işe bir çare bulmalıyız.

HAMAL ZEKİ

Gidip karakola anlatalım
Ali'nin suçsuz olduğunu
Belkim komiser anlar bizi
Hem Ali'nin suçsuzluğunu

HAMAL YUSUF

Bana sorarsanız gardaşlar
Yaramaz bu hiçbir işe
Sanki bilmez misiniz?
Niçin aldılar Ali'yi içeriye

HAMAL OSMAN

Biz biliriz bilmesine da
Sen da bilirsin

Başka bir şey var senin aklında
Sen asıl onu söyleyesin

HAMAL YUSUF

Bana kalırsa
Kaptan ağaya gitmek gerek.
Ali onun yüzünden içerde
Ona kafa tutmazsak eğer
Ali çıkamaz mapıstan
Daha nice zaman

HAMAL ZEKİ

Gidelim gitmesine de
Dinler mi bizi Kaptan Ağa
Hem ne söyleyeceğiz de
İnsafa gelecek Kaptan Ağa.

HAMAL OSMAN

Gardaşlar biz liman işçisiyiz
Kaptan Ağanın limandaki eli ayağıyız.
Bakmayın onun asıp kestiğinde
Zengin olsa da muhtaçtır bize
Gidip deyeceğiz ki eğer
Ali çıkmazsa içerden
Taşımamız hiç birimiz
Sana bir tek çöpü bile

HAMAL ZEKİ

Vallahi billahi doğru söylersin
Gidelim deyelim keyfiyet böyle
Vazgeçmezsen şikayetinden
Taşımamız biz de bir tane yükünü bile
(İşçiler hızlı sert adımlarla uzaklaşırken sahne kararır.)

3. Sahne:

Sahne aydınlandığında Ali'nin annesini odadaki divanda başını tutarak ağlarken görürüz. Bu sırada Ali'nin kız kardeşi Sahavet, elinde sepetle olanlardan habersiz içeri girer. Annesini ağlarken görünce elindeki sepeti alelacele masaya bırakarak annesine koşar.

SAHAVET

(Telaş içinde)

Anne noldu? Hayır olsun. Ne ağlan ama?

ANNE

(Sesini yükselterek ağlamaya devam eder.)

Ahh ah bilsen neler geldi başımıza

SAHAVET

(Telaşı artarak)

Aman Allahım noldu tez söyle

Ölecem meraktan

Kötü bir şey mi oldu birine?

ANNE

(Dizlerini döverek ağlamayı sürdürür.)

Ah Ah Aldılar Ali'mi içeri

Çürüyecek evladım mapıs damında

Hiç insaf yok bu zalım insanlarda

SAHAVET

Durup dururken neden alsınlar içeri birini

Anne gene netti bu abim da aldılar içeri gendini

ANNE

Kötü bir şey etmez benim evladım

Azıcık inat biraz da huysuzdur ama

Yokmuş bir suçlu aslında

SAHAVET

(Sesini yükselterek.)

Neçin da içeri aldı onu polisler
Polisler da elbet bir sebep ister
Kimin derdine düştü gene kimbilir
Sebebini bir Allah bir da o bilir

ANNE

(Üzüntüsünü bir an unutup sinirle söylenir.)

Gızım abin delifışektir akıllanmaz
Abukatıdır herkesin rahat durmaz
Elbet temiz yüreklidir benim oğlum
Amma rahat durmaz ya
Canımdan can götürür
Aklım mapusta benim
Yanar içim ciğerim
Çıksa hayır ile tez günde
Şerbetli lokma dökerim

SAHAVET

Aman anam can anam
Kimin derdine yanam
Abim rahat durur mu
Alış bunlara anam

ANNE

Oğul derim can derim
Evlat başkadır derim
Başka şeye benzemez
Bir gün anlarsın derim

SAHAVET

Buna bir nihayet vermek gerekir

(Durup başını yukarı kaldırır elini çenesine götürerek düşünmeye koyulur. Gözleri parlar heyecan sesine yansır annesinden uzaklaşır. Seyirciye iyice yaklaşır hitap eder.)

Belki de bu durumda başka bir yol denemeli. Belki de abimi evlendirmeli...

(Sesini yavaşlatarak)

Evet evet... Evlendirmeli abimi?

(Bir an yüzünü buruşturur)

Tabi mapıstan çıkarsa!

(Koşarak seyirciden uzaklaşır bu kez annesine yaklaşır.)

SAHAVET

Ana bak hele ne geldi aklıma

Belki de abimi evlendirmek gerekir

Evlenirse kim bilir evi barkı öğrenir

Sabah işine gider akşam da eve gelir

Meyhaneyi bırakır evin yolunu bilir

ANNE

(Heyecanla aniden ağlamayı kesip dikkat kesilir.)

Akılınla yaşa sen be kızım.

Tez zamanda bulalım bir gelin

Hemman abini baş göz edelim

SAHAVET

(Gülerek ve ellerini seyircilere doğru uzatarak.)

Haber salalım komşulara

Bulunsun bir gelin benim yiğit gardaşıma

Düğün dernek kuralım

Huzura erelim hep birlikte

Mutlu mesut olalım

(Sahne yavaşça kararır anne kız görünmez olur.)

4. Sahne:

Sahnenin sol yanı aydınlandığında yeniden limanı görürüz. Sabah olmuştur. Balıkçılar ağları onarmakta ve işçiler limanda yük yüklemektedir.

Arap Ali, yanında iki liman işçisiyle biraz da efelenerek yürümekte bir yandan da türkü mırıldanmaktadır. Şarkıyı dinleyenler arada başlarıyla onay verip kimi kez de birbirlerini tasdik edercesine bakar ve bu tür jestler yaparlar.

ARYA

ARAP ALİ

Kimisi aş derdinde çalışır didinir.

Bu limanı ev beller üç kuruşla geçinir

Kimisi para sever huzur vermez insana

Paradan başkası makbul gelmez bunnara

Ah insanlık nerdesin? Hangi gizli yerdesin?

Şu liman dile gelse dertleri dinler misin?

Küçücük yaşımızdan ezildik buralarda

Kara yazılmış kader alnımıza bir defa

Farımazlar fenalıktan hiç iyilik bilmezler

Ah insanlık nerdesin Hangi gizli yerdesin

Şu liman dile gelse dertleri dinler misin?

(Sahne ortasına doğru ilerler. Onun geldiğini fark eden diğer işçiler işi bırakıp ona doğru koşarlar. Sevinçle kucaklaşırlar.)

HAMAL YUSUF

Vayy Ali'm çıkmışsın.

Nasıl saldı seni aynasız?

HAMAL OSMAN

Bırakmayıp napacak?

Yükü kim taşıyacak?

Ali çıkmazsa eğer

Taşımayık yükü deyince

Gördü işin zorunu

Mecburi gitti komsere
Şikâyetini aldı geriye

ARAP ALİ

(Elini arkadaşlarına doğru kaldırarak.)

Ben de Ali'ysem eğer
Bırakmam o yumruğu onun yanına
Pişman olacak elini kaldırdığına
Kaptan Ağa gibiler saltanat sürsün
Biz da ezilelim bu limanda her gün
Oh demedik alimallah bir gün
Sanki biz düşmanız âleme
Dar ederler şu adayı bizlere.

(Hamallar beraberlerinde getirdikleri küçük taburelerle (hasırdan) koşarak sahnenin ortasında toplanırlar. Şarkıya ve dansa başlarlar. Hareketler sağa sola ileriye doğru senkronizedir.)

HAMALLAR KOROSU

Burası bizim.
Bu liman bizim
Bu şehir bizim
Biz Mağusa'nın eliyiz

BALIKÇILAR KOROSU

Burası Bizim
Bu Liman bizim
Bu deniz bizim
Biz bu denizin eriyiz.

HAMALLAR KOROSU

Limanın gövdesi yükün eviyiz
Her limanda alın terimiz var

BALIKÇILAR KOROSU

Her balık dinler şarkımızı
Tuzuna damlar alın terimiz
Birlikteyiz biriz biz.

HAMALLAR KOROSU

Burası bizim
Bu liman bizim
Bu şehir bizim
Biz Mağusa'nın eliyiz

BALIKÇILAR KOROSU

Burası Bizim
Bu Liman bizim
Bu deniz bizim
Biz bu denizin eriyiz.

HAMALLAR KOROSU

Bizi kimse yıkamaz
Biz biriz kardeşiz
Burası bizim evimiz

BALIKÇILAR KOROSU

Bizi kimse yıkamaz kaderden birleşmişiz
Biz biriz kardeşiz

HAMALLAR VE BALIKÇILAR KOROSU

Biz biriz kardeşiz

HAMALLAR KOROSU

Burası bizim
Bu liman bizim
Bu şehir bizim

Biz Mağusa'nın eliyiz

BALIKÇILAR KOROSU

Burası Bizim

Bu Liman bizim

Bu deniz bizim

Biz bu denizin eriyiz.

HAMALLAR VE BALIKÇILAR KOROSU

Burası bizim evimiz.

5. Sahne:

Sahne yavaşça kararır. Sahne yeniden aydınlandığında, gece lambaları yanmış bir sokaktan bir tabur İngiliz askeri geçmektedir. Ayak sesleri ve gövdeleri ritmiktir. Sokağı devriye edasıyla terk ederler. Arap Ali ve birkaç balıkçı sokakta onların geçişini izlerler.

HAMAL OSMAN

Sanki de memleket onların

Ellerini kollarını savura sallaya

Geçiyorlar sokaklarımızdan

HAMAL ZEKİ

Şu Kıbrıs adası bir rahat yüzü görmedi gitti.

Ağzımızın tadıyla yaşatmıyorlar bizi.

Her gün bir olay her gün bir üzüntü

HAMAL YUSUF

Üst mahallede yanığın Hasan var ya

Dayak atmışlar geçende adama

Sebep de anasına gitmiş gece yarısı

Ne arıyormuş o vakitte sokakta

ARAP ALİ

Azıttı bunlar iyice
Yerimizden yurdumuzdan
Kovacaklar bizi nerdeyse

HAMAL OSMAN

Hadi gidip iki tek atalım
Muhtarın meyhanesinde
Belki iyi gelir sınırlarımıza

ARAP ALİ

(Elini sallar)

Hade o zaman

6. Sahne:

Üç arkadaş ilerlerler ve sahne kararır. Sahne yeniden aydınlandığında salaş bir meyhane ortamında 3-4 masada içki içip şakalaşan gürültülü kahkahalar atan insanlar görülür. Ali ve iki arkadaşı bu masalardan birinde oturmaktadır.

MEYHANECİ MUHTAR

Ne vereyim yakışıklı beylerime

ARAP ALİ

(Elini umursamazca sallar.)

Ver işte her zamankinden

MEYHANECİ MUHTAR

Emriniz olur beyim

Hemen getiriyorum

(Muhtar ellerini önlüğüne silerek arkada duran tezgâha doğru yönelir. Az sonra elindeki tepsisiyle servisi yapar. Yan masadan bir iki selamlaşma izlenir.)

1. ADAM

Ooo hoş gelmişsin Ali'm

2. ADAM

Vayy Ali'm. Nerede kaldı diyorduk biz de.

3. ADAM

(Kahkaha atar.)

İşi gücü vardır bekar adamdır

Karışmayın gardaşıma

ARYA

MEYHANECİ MUHTAR

Bize adalı derler

Severiz eğlenmeyi

Gündüz yansak güneşte

Gece ay doğar bize

Meyhaneye gelenler

Efkârlıdır dert çeker

Sevdaya düşer bazen

Bazen parasızdırlar

Güleçtir yanık yüzleri

Nasır tutar elleri

Yaman savaşçıdırlar

Dostturlar arkadaşlırlar

(Meyhane masalarından ve Arap Ali'nin masasından kahkahalar yükselir. Az sonra mekâna iki İngiliz askeri girer. Boş bir masanın yanında oturmadan dururlar. Meyhaneci Muhtar koşarak gelir ellerini ovuşturarak.)

MEYHANECİ MUHTAR

Hoş gelmişsiniz...

Buyurasınız efendim

Hemen getiriyorum içkilerinizi

(Muhtar hızla uzaklaşır. İngiliz askerler meyhanede oturanlara dikkatlice adeta tek tek inceleyerek baktıktan sonra otururlar. Meyhanede oturanlar huzursuzca ve hoşnutsuzca başlarını çevirip aralarında kısık sesle konuşurlar.)

7. Sahne:

Bu sahne bir süre sonra yavaşça kararır. Sahnenin diğer yanı aydınlandığında Ali'nin annesi babası kardeşi ve Arap Ali sofrada oturmaktadır.

ANNE

Ali'm sevdin yemeği

ARAP ALİ

Sevdim ya ellerin dert görmesin anam.

BABA

Pek güzel olmuş ellerin dert görmesin hanım

ANNE

Afiyet olsun efendi.

Doymadınsa yemek var daha

Vereyim ikinize de birer tabak

BABA

Daha ne yeylim hanım. Doyduk şükürler olsun

Ali ister belki. Genç adamdır ne de olsa

ARAP ALİ

(Karnını bastırarak.)

Yok. İstemem. Doydum şükürler olsun

Sağol anam ellerine sağlık

ANNE

Eyi bari. Afiyet olsun yarasın.

Fakat datlımız var daha
Hem da Ali'min sevdiği lokma

ARAP ALİ

(Şaşkınlıkla)

Hayırlar olsun anam. Ne lokması bu?

ANNE

Hayırdır hayır şükür lokması bu
Çıktın ya içerden şükür olsun
Konu komşu da sevindi hamdolsun

ARAP ALİ

Sağol anam. Şükür olsun

Anne yerinden kalkıp tabakları toplar. Arap Ali'nin kız kardeşi de masada kalan ekmek sepetini ve su testisini alıp çıkar. Arap Ali ve babası sofradan kalkarlar. Baba bir divana Arap Ali diğer divana oturur. Bir süre sonra anne yeniden odaya girer. Gelip Arap Ali'nin karşısındaki divana babanın yanına oturur.

ANNE

Sana bir diyeceğim var oğlum
Karşılıklı iki laf edelim oğlum

ARAP ALİ

De hele anam kulağım sende
Yorgun geliyorum hep
Haklısın konuşamayız seninle

ANNE

Yıllar çarçabuk geçti gitti
Sanki ansızın yaşlandık baban da ben de
Bugün varız yarın yokuz belki de

ARAP ALİ

Allah gecinden versin anam
Nereden çıktı bu laflar şimdi?

ANNE

Yok yok...(Duygusunu güçlendirmek için elini sallar)
Bişeyciğimiz yok şükür
Telaş etmeyesin amma
İnsan düşünür her şeyi yaşlanınca
Demem o ki
(Yerinden kalkıp Arap Ali'nin yanına oturur omzunu tutar.)
Evini barkını kursak
Gözümüz açıkken görsek

BABA

(Başını sallayarak elini ileriye uzatarak karısına destek verir.)
Doğru söyler anan oğlum
Her şey zamanında olur
Yuvanı kurasın evini bilesin
Bizim de içimiz rahat etsin.

ARAP ALİ

Kısmet...

ANNE

Kısmet elbet fakat gayret de gerek.
El el üstünde otursan böyle
Kısmet çıkar gelir mi söyle.
Az da gayret etmeli
Kısmeti davet etmeli

ARAP ALİ

Ana ana...!

(Gülerek, şakalaşarak elini sallar)

Senin dilinin altında var bir bakla
Aklına bir gelin yerleştirdin galiba
Boşuna demeysin sen bu lafları boşuna!..

ANNE

(Gülümser)

Allah bilir ya gönlümden geçeni
Pek beğenirim şu Zarife'nin kızını
Endamı güzel huyu güzel...

ARAP ALİ

Anlaşıldı ki ölçüp dökmüşsün
Uzun uzun düşünmüşsün
Diyelim tamam dedik
Söyle anacığım bana
Varır mı Zarife'nin kızı senin oğluna

ANNE

(Biraz kızgınlık biraz gururla yerinden fırlar.)

Niye varmazmış benim oğluma
Dağ gibi yağız adam benim oğlum
Kurban olsunlar benim oğluma

ARAP ALİ

(Gülerek ayağa kalkar annesine sarılır)

ANNE

Amma sen beğenir misin ister misin?
Onu bilemem
Sen istemezsen da ben bişey diyemem

ARAP ALİ

Yok Allah var güzel kız hem da ağır başlı
Beğenir isterse o da beni olur bu iş belki

ANNE

(Gülerek kollarını iki yana açar.)

Oldu bu iş o vakit
Ebe anayı alır giderim Zarife'ye
İsteyelim güzel Seniha'yı da
Gelin versinler bize

SAHAVET

(Koşarak içeri girer, kollarını sevinçle kaldırarak bağırır.)

Şükürler olsun şükürler olsun
Komşular duysun mahalleli duysun
Sonunda bir gelin gelecek bizim eve
Yuva kuracağız sevgili abime

BABA

Vallahi çok sevindim bu işe
Hayırlısı olsun kismetse

ARAP ALİ

(Hayret ve gülümsemeye)

Ne meraklıymışsınız beni evlendirmeye
Bu kadar sevineceğinizi bilmezdim bu işe

ARYA

SAHAVET

(Sahneye yaklaşarak şarkıya başlar.)

Herkes kursun yuvasın
Dallardaki kuşlar gibi
Herkes bulsun dengini

Davulla tokmak gibi
Bağda salkım misali
Salkımda tane gibi
Bir yuvada sevenler
Murada ermiş gibi
Burası mavi deniz
Mavi deniz Akdeniz
Boş kalırsa bir yuva
Biz kedere düşeriz
Kına yaksak geline
Sırma taksak eline
Gelin olsa tüm kızlar
Girse dünya evine
Kaynasın herse aşısı
Süslensin gelin başı
Gelin ağlayıp gider
Sevinsin dünür başı
Haydi siz de el verin
Bizimle düğün edin
Yarın kimin düğünü
Dostlara haber edin...

(Dönerek eteklerini savurarak sahneden koşan adımlarla uzaklaşır.)

ARAP ALİ

(Seyirciye doğru ilerler bir zeybek hareketi yaparak yerinde döner.)

Varın isteyin o vakit kızı

Düğün dernek olsun

Kuralım yuvamızı

(Sahnelemede bu sözler kullanılmadı)

(Arap Ali yine aynı Kıbrıs Zeybeği motifleriyle bir süre sahnede dans ederek döner sonra yavaş yavaş sahneyi terk eder.)

8. Sahne:

Sahne kararır. Yeniden sahne aydınlandığında bir sokak düğünü için yapılmış hazırlık izlenir. Biraz yüksekte bir platform üzerinde gelin ve damat için hazırlanmış iki sandalye görülür. Platformun arkasında çiçeklerle süslenmiş bir tak vardır ve sahnede küçük masalar ve küçük sandalyelerde düğüne gelen kadınlı erkekli çocuklu misafirler görülür.

Sahnenin ortasına Arap Ali'nin annesi babası ve kız kardeşinin oturduğu masa farklı bir renk örtüyle belirgin hale getirilmiştir. Bir süre sonra gelin karşılama havası çalınmaya başlanır ve sahnenin diğer yanında aydınlanan bir bölümde gelin ve damat kol kola sahnenin ortasına doğru ilerlerler. Oturanlar alkışlarla coşkulu seslerle onları karşılarlar. Gelin ve damat alkışlar arasında kendilerine ayrılan platformdaki sandalyelerine otururlar.

Bir süre sonra omzunda uzun bir beyaz peşkir sarkan başı fesli şalvarımsı pantolonlu kırmızı kuşaklı iki erkek ellerindeki testilerle masalardaki bakır kadehlere şarap doldururlar. Bir kemaneci bir zurnacı ve bir davulcu yerlerini alıp düğün müzikleri çalmaya başlarlar.

Masalardaki erkekler kadehlerini coşkulu seslerle kaldırıp içerek yeni evlenenleri kutlarlar. Bir süre sonra masalarda oturan 4 erkek yerlerinden kalkarak müzik eşliğinde Kıbrıs Zeybeği oynamaya başlarlar.

Zeybek sona erdiğinde erkekler yerlerine oturur ardından birer ikişer masalarından kalkan erkekler (balıkçılar ve hamallar) platformun iki yanında durarak koro oluştururlar

BALIĞÇILAR VE HAMALLAR KOROSU

Ne güzel bir gün bugün

Ali'miz mutlu bugün

Her ana babanın beklediği

Murat alıp verme günü bugün

Çalsın davullar güm güm

(Davul tek başına çalar.)

Duyan gelen dostlar

Eğlensin bugün

Yiğit Ali yaman Ali

Yuvan mutlu olsun Ali
(Kadınlar yerlerinden kalkarak erkekler korosunun önüne geçip ellerini seyirciye doğru uzatarak koro yapar.)

KADINLAR VE ERKEKLER KOROSU

Mutlu olsun gençler şen olsun evleri

Anne babalar başka ne isterler ki?

Yiğit Ali yaman Ali

Yuvan mutlu olsun

(İki koro hep birlikte seyirciye biraz daha yaklaşarak)

(Kadınlar yerlerine otururken erkekler hep birlikte zeybek oynarlar. Kıyafetler Kıbrıs folklorundan esinlenmiş özellikler taşımaktadır. Sahne oyunun sonunda yavaşça kapanır.)

2. PERDE

9. Sahne:

Yeniden perde açıldığında sahnenin sol yanında liman ve hamallar görülür yük taşınmakta Arap Ali türkü söyleyerek yükleri kaldırıp indirmektedir. Hava kararmaktadır ve hamallar kendi aralarında konuşmaktadır.

HAMAL OSMAN

Gözün aydın olsun Ali

Baba olmuşsun

Kutlu olsun oğlun

Hayırlı bir evlat olsun

HAMAL ZEKİ

Babasına benzese yeter

Hem sever ülkesini

Hem de bilir insan kıymetini

HAMAL YUSUF

Biz de kutlarız yeni gelen oğulu
Babasına anasına vatanına
Getirsin bolluk ve uğurunu

ARYA

ARAP ALİ

(Elini havaya kaldırarak bağırır şarkıya başlar.)

Sağ olsun arkadaşlarım
Sevinsinler dostlarım
Sizin gibi dostları olsun
Oğlumun ömrü güzel olsun
Ne güzel bir heyecan bu
İçim taşıyor sanki
Yüreğim sevinç dolu
Dünya çok güzel sanki
İsteyen herkese versin yaradan
Analı babalı büyüsün her doğan
Evlat ne güzel bir mutluluk
Sağ olsun sevinen ve kutlayan.

10.Sahne:

(Sözsüz)

Sahnenin diğer yanı yavaşça aydınlanırken liman kararır. Aydınlanan tarafta liman ve çalışan hamallar ve onların arasında Arap Ali görülür. Arap Ali bir türkü mırıldanmaktadır.

Liman doğru iki İngiliz subayı yaklaşır ellerinde kırbaçları bulunmaktadır. Limanda bu kırbaçla arada yüklere dokunarak bir süre yükleri ve çalışan işçileri gözetledikten sonra uzaklaşırlar.

Arap Ali ve birkaç işçi onlar uzaklaşırken bir süre arkalarından bakarak başlarını canları sıkılmış bir şekilde sallarlar. Sahne kararır.

11. Sahne:

Sahnenin diğer yanında aydınlanan bölümde bir ev görüntüsüyle Arap Ali'nin evi izlenir. Evde baba, anne, gelin ve bir oğlan (4-5 yaşlarında) bir de bebek görülür.

SENİHA GELİN

(Biraz dağınık üst başla kucağında çocuğu sallar.)

Ana nerede bu Ali?

Oldu gece yarısı

Hiç düşünmez mi evini barkını bizi?

ANNE

Öyle deme gızım

Düşünür elbet evini

Lakin sever arkadaşlarını

Hem de muhabbet etmeyi

Zaman geçer olgunlaşır elbet.

Yeter ki sen biraz sabret.

SENİHA GELİN

Sabır sabır dersin ana

Elbet ederim sabır da

Düzelmez Ali'nin bu halleri

Yüzünü görmez olduk

Sorarım kendime

Biz nasıl karı koca olduk?

ANNE

Gelinim gelinim güzel gelinim

Diri tutmalı her dem umudu

Sabır helva yapar yeni koruğu

Biz de böyle bulduk olgunluğu

Erkekler bizden farklı olmalı

Biraz da anlamak gerek onları

SENIHA GELİN

Seviyorum kocamı
Yoksa çeker giderim
Sabır etmek kolay değil
Çok üzülyorum inan ki
(Anne, geline şefkatle sarılır.)

BABA

Hade getir çocuğu biraz da ben bakayım
Dede torun oynayalım biraz keyif çatalım.

SENIHA GELİN

Siz o kadar eyisiniz ki
Sizin yüzünüzden sabrederim belki
Ali kötü değil bilirim ama
Bazen zor oluyor yalnızlık da

12. Sahne:

Sahne kararır sahne aydınlanmadan fonda meyhaneye dair sesler duyulur fonda bir sanat müziği çalmakta bazı sesler bu şarkıya eşlik etmektedir. Sahne yavaş yavaş aydınlanır. Arap Ali iki arkadaşıyla kadeh tokuşturmakta ve şarkıya eşli etmektedir.

Sahnenin diğer ucundan 7-8 İngiliz askeri meyhaneye doğru ilerler ve içeri girerler. 2-3 masaya yerleşirler. Meyhaneci koşarak gelir ve içki sevisi yapar. Bir süre sonra İngiliz askerlerin masasından kahkahalı sesler yükselir. Askerlerden bir tanesi meyhanedekileri göstererek bozuk bir Türkçe ile.

1. ASKER

Yakında temizleriz bu döküntüleri
Kalir bize ada
Osmanlı hükümsüz bir kalabalık
Güçsüz dişsiz bir aslan
(İngilizlerin oturduğu masadan kahkahalar yükselir.)

2. ASKER

Aptallik ederlerse

Çarçabik dökeriz denize

Zaten kaç tane bu zavalli Turkler

Kalanlari de kovalarız giderler

Turkler artık bu adada hükümsüzdürler

(Yine kahkahalar yükselir. İngiliz askerlerden biri Arap Ali 'yi işaret ederek.)

3. ASKER

Bunlar da çocuklari de köle olur bize

Güçlü erkekleri götürürüz birlikte

Yaşamın kraliçe...

(Arap Ali bu sözler üzerine yerinden hızla doğrulur. Arkadaşları onu yerine oturtmak için koluna yapışır. Fakat o yatışacak gibi değildir.)

ARAP ALİ

Ağzınızdan çıkkanı

Duyar mı kulağınız.

Biz köle olmayız size

Bunu asla unutmayın

Bizimdir bu ada biline

Dönün gidin evinize

(Masadaki İngiliz askerlerden birisi de hızla yerinden doğrulup kalkar. Ali 'nin oturduğu masaya doğru yönelir. Elini meydan okurcasına Ali 'ye doğru kaldırır.)

2. ASKER

Ne diyorsun sen Turko

Taniyamadin galiba

Kim var senin karşında.

Kızdırmayin bizi

Yakariz caninizi

ARAP ALİ

(Öfkeyle bağırır.)

Kim yakarmış kimin canını

Dene istersen de al cevabını

(Askerlerden biri ardından diğeri Arap Ali'ye saldırır. Ali önce birini sonra diğeri yere devirir. Masalar sandalyeler havada uçuşur. Diğer askerler de saldırıya katılır ama Ali başta olmak üzere meyhanedekiler kısa zamanda hepsini meyhaneden kaçacak hale getirir. Üst başlarını düzeltip kapıya doğru kaçarken birisi geriye doğru dönerek parmağını kaldırır)

3 .ASKER

Göreceksin sen

Kalmaz bu yaptığın yanına

2. ASKER

Yakindir sorarız hesabını sana

Demek sensin elebaşı bunların

Ödeyeceksin hesabını

(Meyhaneden çıkıp uzaklaşırlar. Meyhaneci masa ve sandalyeleri düzeltmeye koyulur. Meyhaneci Muhtar Arap Ali'ye yaklaşır. Üzüntü, endişe ve panik duygularıyla ellerini yalvarırcasına uzatarak konuşmaya başlar.)

MEYHANECİ MUHTAR

Aman ağam aman beyim

Sataşmayasın re bunlara.

ARAP ALİ

(Hayretle)

Ben mi sataştım onlara

Duydun kulaklarınla sen de

Demediğini bırakmadı bize

MEYHANECİ MUHTAR

Duydum duydum duymasına da
Ne yaparsın zaman kötü susacayıg
Yoksam binerler tepemize.
Et da bıçak da onların ellerinde

ARAP ALİ

Susmayacağız Muhtar.
Bu ada bizim
Susarsak elimizden gider her şeyimiz.
Onlar bu toprağın insanı değil
Boyun eğmeyiz onlara huyumuz değil

HAMAL OSMAN

Ne hakları var burada
Neden sataşırılar insana
Doğru söylersin Ali
Boyun eğmeyiz bunlara

HAMAL ZEKİ

Haydi gidelim artık evlere
Tadımız kaçdı bu gece
Bir süre gelmeyelim meyhaneye
Yatışın ortalık iyice.

ARAP ALİ

Neden gelmeyecekmişiz
Bu meyhane Muhtarın
Parasını veririm içkimi de içerim
Canı isteyen içki içer
Canı isteyen de dayak yer

HAMAL OSMAN

Yapma Ali'm bunlarla baş edilmez

Bir zaman yatışsın ortalık

Biz sonra yine geliriz

ARAP ALİ

Siz gelmeyin isterseniz

Korktuysanız ben tek de gelirim

İçkimi de içer kavgamı da ederim

Burası benim memleketim

(Bu sözlerin ardından birlikte çıkıp giderler. Sahne yavaşça kararır.)

13. Sahne:

Sahne yeniden aydınlandığında limandaki paydos saatinde sohbet eden balıkçılar ve hamallar görülür.

HAMALLAR VE BALIKÇILAR KOROSU

Akşamki şenliği kaçırmışız duyduk

Biz olmadan şenlik mi yapılır Ali

Şenlik yapacaktın ya

Haber verseydin bari

Herkes ayrı eğlenir

Birisi içer birisi şarkı söyler

Biz hem içeriz hem şarkı söyleriz

(Kendi etraflarında dönerek sandalyelere oturup ayaklarını iki yana açarlar.

Ellerini izleyiciye doğru uzatarak.)

Derdimiz insanlık bizim.

İnsanı çok severiz

Gündüz çalışırız arı gibi

Gece de eğleniriz

Çok paramız olmaz bizim

Var olanla yetiniriz

Bu topraklar bizimdir

Elbet de laf ettirmeyiz

Kıbrıslı derler bize

Biz kötülük bilmeyiz

(Yeniden ayağa kalkıp sandalyeleri havada çevirerek sağa ve sola ikişer adım ilerleyip seyirciye yönelerek.)

Lakin damarımıza basılmasın sakın ha...

Anında değişiriz

Düşman oluruz dünyaya

Yedi düvel hep toplansa

Türk'üz biz ...

Adımıza laf ettirmeyiz

14. Sahne:

Sahne yeniden aydınlandığında sahnenin bir yanında Arap Ali'nin evi görülür. Eşi sofrayı toplamakta annesi küçük bebekle ilgilenmekte oğlan yerde oynamaktadır. Baba divanda otururken Arap Ali'nin saçlarını taradığını ve duvarda asılı duran yeleğini alıp giydiği görülür.

ANNE

Hayırdır Ali'm uğurun nere?

ARAP ALİ

(Annesinin yanağını okşar)

İki tek atalım da

Muhtar para kazansın ana

ANNE

(Telaş ve heyecanla)

Aman oğlum gitme bu gece

Kavga çıkmış meyhanede dün gece

ARAP ALİ

(Hayretle annesine bakar.)

Ana sen nereden bilirsin bunları
Kim gelir de anlatır sana olanları

ANNE

Niye şaşarsın ki böyle
Kulağım açıktır duyarım ben de
Kavga etmeyesin sataşsalar bile.
İngiliz'i düşman etme kendine
Gitme oğlum meyhaneye bu gece
İçeceksen iç evinde

ARAP ALİ

Anam anam güzel anam
Kaçmak olur mu meydandan
Geleceği varsa İngiliz'in
Elbet göreceği de olur
Bir avuç Türk'üz bu adada
Kendimize güvenmezsek
Kime güvenelim söyle bana

(Eşi ilerler ve Arap Ali'nin önünde durur. Yalvararak onu durdurmaya çalışır.)

SENİHA

Gitme Ali'm n'olur gitme
Korkarım çok inan bana
Ne yaparım sensiz
Bebeğimiz küçüktür
Gitme Ali'm nolur gitme
Erisin evimin gitme
Yazık olur sana Ali
Gitme, nolur gitme

ARAP ALİ

(Karısının saçlarını okşayıp öperek)

Bir şey olmaz Seniha'm
Aldılar derslerini.
Kavga çıksa bile güven erine
Hepsini döverim de
Dönerim evime.

(Ali bu sözlerin ardından çıkıp gider. Sahne yavaşça kararır. Bir süre sonra sahnenin diğer yanı aydınlanır.)

15. Sahne:

Meyhanede hareketlenme vardır. Müşteriler bir iki masalara oturmaktadır. Ali'nin meyhaneye girip masaya oturduğunu görürüz. Meyhaneci Muhtar tedirgin şekilde yaklaşır.

MEYHANECİ MUHTAR

Ali'm be evde kalsaydın ya bu gece
Belkim gelir bunlar yine
Korkarım bir maraza çıkar deye

ARAP ALİ

Gelirse İngiliz nolur Meyhaneci
Biz de bir güzel kavga ederiz.
Kırılırsa üç beş masa
Öderiz onları da sana
Sen yeter ki tasalanma

MEYHANECİ MUHTAR

Olur mu öyle şey?
Masa kırılrsa kime tasa
Yeter ki sana bişey olmasa

ARAP ALİ

(Elini sallayarak)
Endişe etmeyesin böyle

Erkeğin şanındandır kavga
Hadi ver bir bodiri de
Bakalım biz keyfimize

ARYA

Kara kaşlarına kurban olurum
Ararım da seni nerde bulurum
Sensiz gezer gezer deli olurum
Gel açma bende yara güzelim
Hadi gel nazlanma bana güzelim.
İçsek de sarhoş içmesek sarhoş
Kaldır kadehi de olalım bir hoş

HAMAL OSMAN

(Keyifle kadehini kaldırır)

Helal olsun bee
Haydee içelim şerefe

HAMAL ZEKİ

Valla bu gece bir başka güzel bu içki
Meyhaneci kim doldurdu bu kadehi
Sanki bir saki eli değmiş gibi datlı
Hade içelim da kar kalsın yanımıza
Gençlik uçup gidermiş nasılsa...

MEYHANECİ MUHTAR

Beylerim keyfiniz daim olsun
Neşeniz olsun sağlık olsun

HAMAL YUSUF

Valla her şey pek güzel de
Sabaha az kaldı dostlar.
Biraz uyusak eyi olur

Yarın liman bizi bekler.
Benden bu gadar böyle
Hayde gidelim de
Görüşelim yarın gece

ARAP ALİ

Vay tavuk musunuz birader
Yoksam yengem laf mı eder

HAMAL OSMAN

Eh evdekini düşünmeli biraz
Az da uyusak ne zararı var

(Meyhanede kahkahalar kopar. Birer ikişer masalardakiler kalkıp selamlaşır ayrılmaya başlarlar. Arap Ali bir süre daha oturur. Meyhaneci masaları toplarken yan gözle bir iki kez Arap Ali'ye bakar. Meyhanede artık yalnızca ikisi kalmıştır. Birden 10 kişilik süngülü bir İngiliz asker grubu meyhaneye dalar. Meyhaneci Muhtar telaşla koşar masalara oturan askerlerin yanına gider. Öne doğru eğilerek, ellerini ovuşturarak, kekeleyerek konuşur.)

MEYHANECİ MUHTAR

Kapatıyorduk zabitim
Fakat elbet ikram ederim birer içki

(Rütbeli İngiliz askeri ayağa kalkıp elindeki deri kırbaçla meyhanecinin omzuna hafifce dokunur.)

İNGİLİZ ZABİT

Elbet kapatacaksınız
Lakin bu saat
(saatine bakar gibi yaparak)
Bu saat çok geç değil mi?
Ceza kesmeli size.

MEYHANECİ MUHTAR

(Telaşla)

Aman efendim hep bu vakitte kapatırız

Bugün farklı değil inanın.

Şimdi kapatıyorum

Ama bir içki vereyim önce size

İNGİLİZ ZABİT

(Sert bir sesle)

İstemeez...

Bu saatte hem açıksın

Hem içki veriyorsun halka

(İngiliz zabıt eliyle Arap Ali'yi ve neredeyse bitmiş olan kadehimi göstermektedir).

MEYHANECİ MUHTAR

Şimdi kalkıyordu o da beyim (Ali'ye yaklaşarak)

Ali'm hadi evine git sen de

Zabitler emir verdi

Kapatıyorum dükkanı ben de

ARAP ALİ

Senin hatırına gidiyorum Meyhaneci

Yoksa ben yapacağımı bilirim.

Buna sataşma denir lakin

Hadi insanlık bende kalsın

İNGİLİZ ZABİT

Ne konuşuyorsun orada

Karşı mi geliyorsun bana

Yakalayın şunu da atın içeri

Belkim akıllanır orada.

ARAP ALİ

Ne derdiniz var gene akşam akşam

Kavga istersiniz anlaşılın

(Arap Ali yerinden kalkar. Fakat hızla çevresi sarılır ve süngüler çekilir.)

MEYHANECİ MİHAİL

Aman zabitim istirham ediyorum size

O da gidecek zaten evine

Çocukları var küçücük

İnsaf ediniz kendisine

İNGİLİZ ZABİT

(Öfkeyle)

Başı dik duranın başını eğmek gerek

Eğilmezse o baş dibinden kesmek gerek

Ali ile askerler arasında boğuşma başlar Ali birkaçını yere devirir fakat askerler kalabalıktır ve onu itekleyerek meyhanenin dışına sürüklerler.

Ali defalarca yerden kalkıp kendini koruma ve savunmak istese de onları durduramaz Ali'yi süngülemeye başlarlar... Mihail yere çöküp yüzünü avuçlarıyla kapatır. Bu sahneyi görmek istemez. Işıklar solgunlaşır. Fonda bir ağıt müziği başlar. Ali'yi sürükleyerek ıssız bir yere götürüp bırakırlar. Sevinç sesleri çıkartarak uzaklaşırlar. Arap Ali onlar gittikten sonra yerinden doğrulup yaralarından sızan kana rağmen yürümeye çalışır. Karnını tutarak, zaman zaman sürüklenerek devrilerek limana kadar gider. Limana vardığında yığılıp kalır.

Sahne yavaş yavaş kararır...

16. Sahne:

(Sahnelemede 16. Sahne 17. Sahne ile yer değiştirdi)

Sahne yeniden aydınlandığında limana doğru ilerleyen işçiler görülür. Hiç bir şeyden habersiz konuşmaktadırlar. İşçilerden biri birden Arap Ali'nin yerdeki bedenini fark eder ve çığlıkla haykırır

Aliiii...

Çevredeki herkes koşarak Arap Ali'nin çevresinde toplanır. Hüsmen oradakilerden birine hitaben seslenir.

HAMAL OSMAN

Koş haber ver Ali'nin evine
Annesine karısına sevdiklerine
Kıydılar yiğit Ali'ye
(Sahnelemede bu sözler kullanılmadı)
(Hamal koşarak uzaklaşır.)

HAMAL ZEKİ

İnsafsızlar süngülemişler Ali'yi
Kıstırmışlar gece vakti
İmansızlar aman vermemişler belli
(Sahnelemede bu sözler kullanılmadı)
Kısa bir süre sonra Arap Ali'nin annesi babası ve eşi koşarak limana gelirler.
Ağtlar yakılır çığlıklar ortalığı inletir.

DÜET

ANNE

(Ellerini iki yanına vura vura ağlar. Saçını dağıtır. Ellerini dizlerine vurur.)
Ah nasıl kıydılar benim oğluma
Ah benim yiğit oğlum
Bu vicdansızlığı kimler yaptılar sana
Ben dedim uzak dur bu kafirlerden
Allah yaksın onları ne istediler senden
Ah Ali'm Arap Ali'm
Evimin neşesi direği Alim
(Yere çöker ve ağlayarak bir ağıt tutturur.)

SENİHA

(Çığlık çığlığa ağlamaya başlar.)
Yıktılar dağımı dağıttılar yuvamı

Nasıl kıydılar sana Alimm
Ben sensiz şimdi ne ederim
(*Seniha yere çöker ve için için ağlamaya başlar*)

ANNE

(*Ellerini iki yanına vura vura ağlar.*)
İnsanın insana zulmü bitmez mi?
İngilizden çektiğimiz artık yetmez mi?
Bir lokma ekmek için didinir insan
Ah Ali'm Ah Ali'm ne yaptın bize
Bu acıyla ateşi koydun ciğerimize
Mağusa duy Arap Ali'n yok
Dostunun derdine koşan yiğit yok

ARYA

SENIHA

Ne seni sevindim ne de yuvamı
Zalım felek attı bana tokadı
Yıkıl ey Mağusa aldın gocamı
Ali'm gitme beni salma dertlere
Evde iki yavrun bekler salma kedere
Bana yar dedin yar, seni aratma
Genç yaşımda beni, sensiz bırakma
Seniha'n neylesin, söyle sen bana
Ali'm gitme, beni salma dertlere
Kırgınım ben sana hem de kadere

DÜET

Mağusa limanı limandır liman
Seni öldüründe yoktur din iman
Uyan Ali'm uyan uyanmaz oldun
Yedi bıçak yarasına dayanmaz oldun
Meyhaneden çıktın yan basa basa

İskeleye vardın kan kusa kusa
Söyle buna yürek nasıl dayansa
Uyan Ali'm uyan uyanmaz oldun
Yedi bıçak yarasına dayanmaz oldun
(*Limana doğru koşarak gelen kadınlı erkekli kalabalıktan ağıt sesleri yükselir.*)

1. KADIN

Yiğit Ali yazık ettiler sana
Bu zulmü kim reva görür insana
(*Sahnelemede bu sözler kullanılmadı.*)

2. KADIN

Derdimize koşar gelirdin
İnsanın halini anlar görürdün
(*Sahnelemede bu sözler kullanılmadı.*)

1. ERKEK

Yaman adamdı iyi insandı
Gitti de bizleri yalnız bıraktı
Ah Ali yiğit Ali can Ali
İngiliz seni de bizden kopardı Ali
(*Sahnelemede bu sözler kullanılmadı.*)

Koşarak sahneyi dolduran hamal ve balıkçılar birer ikişer yere otururlar. Hepsinin yüzünde üzüntülü şaşkın öfkeli ifadeler vardır. Elleriyle kimi kez başlarına vururlar, kimi kez yüzlerini avuçları içine alıp üzüntülü sesler çıkartırla. Zaman zaman "Alii... Ah Ali" diye kederli inlemeler de duyulur. Sahne yavaş yavaş kararır bir süre daha karanlığın içinden kadın ve erkeklere ait üzüntülü ağıtlar haykırışlar şaşkınlık ve öfke karışık sesler duyulur ve yavaşça sesler karanlıkta kaybolur.

17. Sahne:

Muhtarın meyhanesinde toplanmış birkaç kişi kendi aralarında mırıldanırlar

BİR ADAM

Noldu vre Muhtar ama

MEYHANECİ MUHTAR

Ah be hiç sormayasınız

Bir İngiliz askeri Ali'yi vurdu

Sokak ortasında dün gece

Genç babayiğit bir Türk genci

Ah be hiç sormayasınız

Yazık ettiler yazık bu yağız gence

Allahım dün gece ne kötü bir gece

(Ansızın sahneye iki İngiliz askeri girer ellerindeki kırbaçlara meyhane önünde toplananlara doğru sallayarak onlara bağırmaya başlarlar.)

1.İNGİLİZ ASKERİ

Go home go home

2. ASKER

No stop go home

Toplananlar kaçıtır Mihail meyhanesine girip kapıyı kapatır. İngiliz askerler bir süre ellerindeki kırbaçları pantolon paçalarında şaklatarak dolaşırlar sonra sahneyi terk ederler. (Buraya kadar olanlar sahnelemede kullanılmadı)

ARYA

MEYHANECİ MUHTAR

Ah ne kötü bir gün

Yıkıldı başıma dünya

Genç bir insan öldüğünde

Yara alır bu dünya

Ne istediler Ali'den

O mert iyi biri idi

Herkes sever idi onu

Mağusanın rengi idi
Yazık oldu Ali'ye yazık
Bu meyhanede ne çok anı kaldı be
Kulaklarımda yankılanır sesin hala
Hem görürüm seni zihnimde
Mağusada adın kaldı yadigar
Be Ali özleyeceğiz seni her zaman

Sahne yavaşça kararırken iki erkek çocuk karanlığın içinden çıkarak yavaşça sahnedeki aydınlık huzmenin olduğu noktaya doğru tedbirli hareketlerle ilerlerler.

1.ÇOCUK

Ben tanırdım Ali abiyi
Babamın çocukluk arkadaşıydı kendisi
Yaman adamdı doğrusu

2.ÇOCUK

Ben de bir defa gördüydüm limanda
Çok üzülüyor herkes öldüğünü duyunca

1.ÇOCUK

Haydi gidelim
Annem gecikmeyin dedi
Koruyalım kendimizi
İngiliz askeri görünce yolda
Ali abi gelir artık aklıma
(Sahnelemede çocukların bu sözleri kullanılmadı)
Çocuklar karanlık tarafa doğru yürüyerek gözden kaybolurlar.

18. Sahne:

(Sahnelemede Bu Sahne tümüyle kullanılmadı)

Omuzlarındaki siyah yemenileri başlarına bağlarlar. Sahnenin önüne doğru ilerleyerek ellerini havaya kaldırarak haykırırlar.

ARYA

HAMAL OSMAN

(Kederli halde sahnenin ön tarafına doğru ilerler.)

Ali benim can dostum

Çocukluk arkadaşım

Kötü zaman olunca

En yakınım sırdaşım

Kimse yerini alamaz

Yeri dolamaz asla

Elin kopsun İngiliz

Bu ada kalmaz sana

Acıyı da bölüştük

Sevinci de çoğalttık

Bereketliydi elin

Delifişek yığidim

Elin kopsun İngiliz

Bu ada kalmaz sana

Altın kalpliydın Alim

Bu liman şimdi bomboş

Sesini özleyecek

Hem yabancı hem de dost

Elin kopsun İngiliz

Bu ada kalmaz sana

HAMAL VE BALIKÇI KOROSU

Ali bizim dostumuz can yoldaşımız

Ateş aldı bugün yanık bağıımız

Kimse derman olamaz bu derde

Ali gibi bir yiğit doğmaz artık bu yerde

Süngüsü kanlı cani

Çek git yurdumdan

Uzak dur insanımdan

Güzel yurdumdan

Bu ada yurt bize sana yar olmaz
Kırk askerin Ali'nin yerini tutmaz
Ali bizim dostumuz can yoldaşımız
Ateş aldı bugün yanık bağrımız
Kimse derman olmaz bu derde
Ali gibi bir yiğit doğmaz artık bu yerde

Kalabalık Ali'nin naaşını getirilen bir sedye üzerine koyarak eller üzerinde taşıyarak ağır ağır sahneyi boşaltır. Sahnenin bir yanı kararırken diğer yanı yavaşça loş hale gelir. Halk bu loş atmosferde yavaş hareketlerle sahnede geri planda toplanmaya başlar.

19. Sahne (Final):

Son sahnede kadınlar, erkekler, hamal ve balıkçılar sahneye iki yönden ağır ağır ölgün hareketlerle teker teker gelerek yerlerini alırlar.

Hepsinin elinde beyaz birer çiçek vardır. Başları öne eğilmiştir.

Müzik ağıt ritminde yavaş yavaş sahneyi doldurur. Bir hamal Ali'nin taburesini en öne yerleştirir. Bir hamal kırmızı kuşağını bir diğeri de kırmızı fesini tabure üzerine koyar. Teker teker ilerleyen herkes sahnenin önüne ve taburenin çevresine beyaz çiçekleri bırakır.

HALK KOROSU

(Müzik üstüne)

Kıbrıs bir ada düşmanı bitmez
İnsanı azdır da düşmana yetmez
Bir yiğit gider de yiğidi bitmez
Dön gel Ali'm yine türkü yakasın
Seni vuran yerinde rahat yatmasın
Ali cengaver yiğit kavgadan kaçmaz
Düşman namert olur yiğitler bilmez
İnsan olan insana namertlik etmez
Dön gel Ali'm yine türkü yakasın
Seni vuran yerinde rahat yatmasın

Mağusa limanı sesini bilir
Yiğit sözlerini saklar getirir
Rüzgara karışan kokunu verir
Dön gel Ali'm yine türkü yakasın
Seni vuran yerinde rahat yatmasın
Akşam olur eşin yoldaşın sorar
Anan baban gardaşın adını anar
Yalnız onlar değil Mağusa yanar
Dön gel Ali'm yine türkü yakasın
Seni vuran yerinde rahat yatmasın
(Buraya kadar olan sözler kullanılmadı.)

FİNAL

ARAP ALİ

Meyhaneden çıktım sağ selamet
Yan tarafıma baktım koptu kıyamet

SENİHA, SAHAVET, ANNE, OSMAN, ZEKİ, YUSUF, BABA, MUHTAR,

KORO

Uyan Ali'm uyan uyanmaz oldun
Yeni kamalara dayanmaz oldun

ARAP ALİ

Meyhaneye girdim üç konyak içtim
Düşmanları gördüm kendimden geçtim

SENİHA, SAHAVET, ANNE, OSMAN, ZEKİ, YUSUF, BABA, MUHTAR,

KORO

Uyan Ali'm uyan uyanmaz oldun
Yeni kamalara dayanmaz oldun

*Son sahnede, sahnede bulunan herkes hüznü bir baş eğiş ve selam verişle
yavaşça geri çekilir ve susar... Perde ağır ağır kapanır...*

4.5.1.8. Metnin Bulunduğu Kitaplıklar

KKTC-CSO Kütüphanesi

4.5.1.9. Eser Hakkındaki Basın Bilgileri

Fotoğraf 6. Arap Ali Destanı Operası'nın Gorgon Dergisi'nde Yer Alan Haberi¹⁹

Fotoğraf 7. Arap Ali ve Seniha'nın Sahnesi²⁰

4.5.2 Ortam Çözümlemesi

4.5.2.1. Operanın Türü

Kıbrıs'ın ilk yerli Türk operası olan Arap Ali operası Kıbrıs'ta yaşanmış gerçek bir olayı, bir kahramanlık öyküsünü ele almıştır. İngiliz sömürgesi altında yaşayan Türk halkının yaşadığı zorlu süreçleri yansıtan, haksızlıklara ve kötü fikirlere karşı göğüs geren Türk gençlerinin mücadelelerini işleyen bir operadır. Bir kahramanlık

¹⁹Gorgon Dergisi Web Sitesi. (2019). <https://gorgondergisi.com/kktc-devlet-opera-ve-balesi-arap-ali-destani-ile-dunyaya-merhaba-diyecek/Erişim:02.03.2020>.

²⁰BRTK Web Sitesi. (2019). <https://www.brtk.net/arap-ali-destani-promiyer-yapti/Erişim:02.03.2020>.

öyküsünü sunan Arap Ali Operası bu yönüyle epik türe, geçmişten bir kesit yansıtmasıyla da tarihsel türüne örnek oluşturabilir.

Librettosunu Kıbrıs'ta yaşayıp büyümüş olan yazar Havva Tekin yazmıştır. Bestecisi Ali Hoca, halkın benimsemesi ve beğenmesini sağlamak için daha basit formda temaları ele almış ve eserin anlaşılır olmasına çalışmıştır. Konusunu Kıbrıs'ta yaşanmış gerçek bir öyküden esinlenerek oluşturduğunu söyleyen librettist Havva Tekin, operanın adını da oluşturan Arap Ali karakterinin tüm yönlerini olduğu gibi ele almadıklarını, yansıtmak istediği düzeyde yer verdiklerini söylemiştir. Sahnelenmesinden sonra halkın büyük ilgisini toplamış, Kıbrıs tarihinin ilk yerli operası olarak yerini almıştır.

4.5.2.2. Eser Hakkında Besteci/Librettist/Rejisör Görüşü

Ali Hoca'nın konuyla ilgili açıklamaları:

Yıllardır aklımda Kıbrıs'la ilgili bir konuda opera bestelemek vardı. Ancak, her şeyin bir zamanı olduğunu inanan biri olduğumdan bunun için bekledim. KKTC CSO ofisinde ben, başrol oyuncularından Enver Töre, eşi Sermin Töre ve KKTC CSO Koordinatörü Mustafa Kofalı, sezon içinde hangi opera eserini sahneleyebiliriz diye konuşurken “Kıbrıs'la ilgili bir opera bestelememi ister misiniz?” dedim. Herkes heyecanlandı ve olur dediler. Konuyu birlikte seçtik. Bundan sonra süreç libretto yazarının belirlenmesi ve operanın bestelenmesi idi. Libretto için ki libretto olmadan eserin bestelenmesi mümkün değil, daha önce de birlikte çalıştığım ve kalemime güvendiğim Havva Tekin'e, bu librettoyu yazabilir mi diye sordum. O da heyecanlandı, hemen araştırmaya koyuldu ve librettoyu kısa sürede bitirdi. Ben de bestelemeye başladım.

Kıbrıs'ın ilk yerli operası oluşu, en önemli özelliğidir. Temsillerin izlenmesi sürecince her siyasi görüşün katılımı sağlamıştır. Kıbrıs halkı eseri çok güzel bulmuştur. Opera besteleme konusundaki tecrübelerimi bu eserde tam anlamıyla sergileyebildim. Kıbrıs'ı yakından tanıyor olmam ve Kıbrıs'ta yaşamış olmam, operayı daha güzel işlememi ve ufak ayrıntıları daha iyi kavrayabilmemi sağladı. Aslında Arap Ali Operası'ndan önce librettosu hazır olan farklı bir opera vardı. Müziği

daha ağır olduğu için ilk opera özelliği taşıyacağından gerek olmadığını düşündüm. Yazacağım operanın daha yerel ve halka yönelik, yalın motiflerle yazılmış olması gerektiğini düşündüm. O sebeple, Arap Ali Operası'nın daha uygun olduğuna karar kıldım.

Bir opera, ya da bestelenecek en ufak bir yapıda estetik kaygı var olmalıdır. Kıbrıs'ın ilk operasını bestelemenin, zor koşullar altında iki kez sahnelenmesinin ve çok büyük beğeni kazanmasının bendeki etkisi derin oldu. Eser; Kıbrıs kokmalı, yalın ezgileri olmalı, solistlerin söylediği her söz anlaşılmalı, orkestra renkli olmalı, Kıbrıs halk dansları ritmlerinden ve melodik yapılarından esinlenmeli, makamsal olmalı, sanattan ödün vermemeliydi. Bunların hepsini gerçekleştirdiğime inanıyorum (A. Hoca ile kişisel iletişim, 14.01.2020).

Havva Tekin'in konuyla ilgili açıklamaları:

Arap Ali Destanı, Kıbrıs Türk Tarihi'nde İngiliz dönemi diye nitelenen ve Kıbrıs'ın Osmanlılar tarafından İngilizlere kiralandığı, daha sonra da İngilizler tarafından ilhak edildiği dönemde yaşamış ve bir tartışma sonunda İngiliz askerleri tarafından süngülenerek öldürülmüş bir gencin hikayesidir. Arap Ali'nin kimliğinde bir başkaldırı hikâyesi olarak ve onun yaşamından /ölümünden ilham alınarak yazılmış, sahneye taşınmış bir librettodur.

Librettoya alt zemin olan yazılı bir kaynak, kitap, öykü yok ama halkın yaktığı bir ağıt ve onun kaynaklandığı halk anlatıları var. Bunlar bize esin kaynaklığı yapmıştır kuşkusuz.

Arap Ali Destanı adıyla sahnelenen operanın yazım düşüncesi Ali Hoca ve benim bir sohbetimiz sırasında oluştu diyebiliriz. Böylesi bir operanın güzel ve anlamlı olacağını düşünmüştük. Öyle de oldu...(H. Tekin ile kişisel iletişim, 11.02.2020).

Rejisör Aytaç Manizade'nin konuyla ilgili açıklamaları:

1-) Bir rejisör olarak, eseri sahneye koymadan önce nasıl bir ön çalışma yaparsınız?

Ülkemiz operalarında repertuvar kısıtlı olduğu için zaten karşınıza tanıdık bir eser çıkıyor. Elbette eseri beste ve libretto olarak incelemeye başlıyorsunuz. Bu çalışma sonucunda; eserdeki olayların hangi dönemde geçtiğini, konunun geçtiği tarihte neler olduğunu, toplumun sosyolojik durumunu, insanların psikolojik hallerini yani neyi niçin yaptıklarını ve hangi duygularla tepki gösterdiğini ayrıntılı bir biçimde incelerim. Özellikle, psikolojik incelemeler benim için özellikle önemlidir. Libretto son derece değerlidir. Müzik ve librettoyu eşdeğerde düşünüyorsunuz. Yani birinin geriye çekildiği yerde öteki ön plana çıkıyor.

Müziğin mi yoksa librettonun mu öncelik taşıdığına gelirse... Bana, tabii ki ikisi de eşit geliyor ama müziğin yarattığı hayal gücü çok baskın. Librettoyu gerçekçi bir yaklaşımla değerlendiriyorsunuz ve ona göre bir kurgu yapıyorsunuz ama genelde müzik onun önüne geçiyor. Çünkü o fırtınaları, eserin türünü ve duygusunu izleyenlere yakalatan şey müziktir.

Bir operada rejisör, eserin ortaya çıkışında esas karar vericidir. Ancak, dekoratör, kostüm tasarımcısı ve ışık tasarımcısıyla konuşmadan önce dersini her bakımdan çalışmış olmalıdır. Ön görülen atmosferi her ayrıntısıyla yakalayabilecek en uygun tercihler yapılmalıdır. Bunlar, bir rejisörün anlatımı için hayati kararlardır. Görsel olarak eser tamamlandıktan bir süre sonra, sahne provaları başlar. Sanatçılar ilk provaya partilerini hazırlamış olarak gelirler. Okulda da sahne hocası olarak, burayı ezberlememiştim diyen bir öğrenciyi sahne çalışmasına kabul edemeyiz. Söyleyeceklerini temiz çalışmamış ve tam olarak ezberlememiş olan bir öğrenci, iki işi aynı anda yapamayacağı için sahne hocasının söylediklerini dinleyemez. O bakımdan sanatçının ezberinin tam olması ,zaman kazanmak açısından da önemlidir.. Doğru olan da zaten budur.

2-) Peki, Arap Ali Destanı Operası için nasıl bir ön çalışma yaptınız?

Arap Ali Destanı Operası'nın ön çalışması benim için bir ilk oldu. Eşim Attila Manizade'nin Kıbrıslı olması nedeniyle yıllarca Kıbrıs'a gidip geldim. Eşimin akrabaları ve birçok dost ile tanıştım. Çok karışık, aynı zamanda güzel duygularla orada yaşayan, Arap Ali konusunda bilgisi olan herkesten bir şeyler öğrenmeye

çalışarak, eserin gereği yerel adetlerin doğrusunu ve o dönemdeki benzer objeleri bulup kullanmaya çalıştık. Kıbrıs'lı Ali Hoca, İzmir Devlet Operası'nda birlikte çalıştığımız çok değerli bir besteci. Eseri, Kıbrıs'ın bütün ruhunu ve duygusunu vererek bestelemiş.

Böyle bir eserde sahnelemede bütün kurgular doğru olmalıdır. Örneğin bu eserde bir düğün sahnesi var. Kıbrıs düğününün ve giyilen kıyafetlerin nasıl olduğunu bilmek gerekir. Bunları o günkü kıyafetlerden yola çıkarak, farklı tercihleri değerlendirerek seyirciye sunduk. Sonuçta bir belgesel hazırlamıyoruz. Eser, her şeyiyle o günü yakalayacak şekilde olmalıdır ama çağdaş bir yorumlama yapılmalıdır. Her eserin getireceği birtakım duygular ve bir görsellik vardır. Ama bunların hepsini bütünleştiren, rejisörün kendi iç dünyası ve hayata hangi perspektiften baktığıdır. Bu yüzden; rejiler, dekorlar, kostümler ve oyunlar rejisöre bağlı olarak değişir.

Yer, Mağusa Limanı. Arap Ali; cesur bir delikanlı. Haktan yana davranan ve çevresindeki dostlarının haklarını savunan bir adam.. Öte yandan, limandaki işçileri az ücretle çalıştıranlar, aldıkları paraya itiraz edildiği takdirde herhangi bir bahane ile onları öldürtenler ...Bu anlatımda, her ne kadar üzücü sahneler olsa da bunu, bir şekilde şiirsel bir anlatımla ortaya koyma gereğini hissettik.Olayların acımasızca işlenmesinin, en ağır eserlere bile bir zarafet getiren müziğin etkisini kaybetmesine neden olduğunu düşünüyorum.

3-) Eser sahneye koyulurken hangi konulara dikkat edilmesi gerektiğini düşünürsünüz?

Herşeye, her konuya... Bir rejisörün dikkat edemeyeceği, gözünden kaçırabileceği hiçbir şey olmamalı. Fondaki kırıktan, solistin rujuna ve taktığı aksesuarına, bir dekor parçasının markesinden, birisi bir şey anlatırken ötekinin ne şekilde dinlediği ve dönüp nasıl bir tepki verdiği kadar her şeye tek tek değinilmeli. Opera çok detay çalışılması gereken bir sanattır. Bir de eserin içinde bugünkü yaşamımızdan bir şeyler olması lazım. Hikâyeyi sürekli aynı şekilde seyirciye sunamazsınız “ilk kez görenler için, eserin ilk sahnelendiği gibi olması gerekir” düşüncesinin arkasına saklanamazsınız. Tüm sanatları içinde barındıran opera,

zamanın belirli noktasında takılı kalmaz. Örneğin günümüzde Musetta'yı geçmişteki boneli kadife elbisesiyle sahnede dolaştıramazsınız.

4-) Eserleri sahnelerirken ön plana çıkartmak istediğiniz hususlar nelerdir? Arap Ali Destanı Operası'nda neyi vurgulamak istediniz?

Her zaman hikâyeyi özüne sadık kalarak, ama aynı zamanda kendi bakış açımı da belirterek sahnelemeyi düşünürüm. Bir olay olduğu zaman veya söylendiği zaman karşısındakinin bugünkü yaşadığımız dünyada ne tepki verebileceğini, sahnede görmek isterim. Arap Ali Destanı Operası gerçekten yaşamış bir liman işçisinin hayatı. Bu yaşam öyküsündeki dostlukları, neşeyi, yürekliliği, hayal kırıklıklarını yalnızlığı en yalın bir biçimde anlatmaya çalıştım.

5-) Eserlerinizde seyircinin fark edemediği veya edemediği sembolik bir dil kullanır mısınız? Arap Ali Destanı Operası'nda kullandınız mı?

Dvorak'ın Rusalka Operası bir masal opera. Baştan sona sembolik bir dil kullanıldı. Arap Ali Destanı Operası'nın konusu gerçekler üzerine kurulu. Herhangi bir sembolik dile gerek yoktu.

6-) Arap Ali Destanı Operası için kostüm tercihlerini nasıl yaptınız?

O dönemde yaşayan Kıbrıs halkının giydikleri üzerine yöneldim. Mesela kayınvalidemin gelinliği ve genç kızlığındaki giydikleri aşağı yukarı o dönemin giysileriydi. Bunlar da normal diz altı elbiseler, kısa kollu veya uzun kollu kostümlerdi. Açıkçası bunlardan başka özel veya farklı bir şeyler yakalamak istemedim. Kostümlerdeki her ayrıntıyı çok inceledik. Mesela işçilerin pantolon biçimleri ve yelek biçimlerinden yola çıkarak daha yalınlaştırdık. Operada yer alan birçok dekor ürünü, orada yaşayan insanların bizzat kendilerinin kullandığı eşyalardı. O döneme ait objeleri bir şekilde yakaladık. Bu konuda herkes çok yardımcı oldu. Ayrıca belirtmek isterim ki, bu objelerin tamamı eserde bir yere sahipti. Bana göre, kullanmayacağınız hiçbir şey sahnede bulunmamalıdır.

7-) Arap Ali Destanı Operası size ulaştığında sahnelemeye nasıl karar verdiniz?

Eser bana geldiği zaman beni düşündükleri için çok teşekkür ederek anında kabul ettim. Yani düşünme süreci bile olmadı. Benim için büyük bir keyifti,; Kıbrıs'ın ilk operasını sahnelemek bir ayrıcalıktı.

8-) Sahnelemede değişiklik veya çıkartılan yerler açısından Arap Ali Destanı Operası için eklemek istedikleriniz var mı?

Eserin bestelenme süreci bitmişti. Sevgili Ali Hoca ile Kıbrıs'ta bir opera kurmak için çalışan Bariton Tuğrul Enver Töre beni aradı. Ali Hoca, bestelediği birkaç küçük yeri çalışmamız sırasında tekrar gözden geçireceğini söyledi. Bu yaklaşımını harika bir insan ve besteci olmasına bağlamaktayım. Çalışmalarımız sırasında fikir alışverişlerinde bulunarak bazı şeyler için küçük değişiklikler yaptı. Birtakım sözleri kullanmazsınız ama bütün yoruma sokarsınız. O düşünceyi, o tavrı hareketlerle verebilirsiniz.

9-) Arap Ali Destanı Operası sizce nasıl bir yapıt oldu?

Açıkçası bana göre rejisi de dahil her şeyiyle Kıbrıs kokan çok anlamlı bir eser oldu. Çok büyük bir kalabalık karşısında seyircinin o içten coşkusunu görmek ve hissetmek unutulması güç bir mutluluğa neden oldu. Gerçekten de fevkalade bir övgü aldı ve çok beğenildi. Eser sahnelenirken orada hepimiz çok sevgiyle ve saygıyla çalıştık. BRT'nin kanallarının zaman zaman özel günlerde gösterimini izlediğim zaman, tarifi mümkün olmayan bir mutluluk yaşıyorum (A. Manizade ile kişisel iletişim, 09.06.2020).

4.5.3. Dramaturgi Çözümlemesi

4.5.3.1. Librettoda Tema ve Karşıtlıklar

4.5.3.1.1. Ana Tema ve Asal Karşıtlıklar

Operanın ana teması, dostluk ve düşmanlık üzerine kurulmuştur. Kıbrıs tarihinde yaşanan İngiliz sömürgesi sonucunda Kıbrıs'lı Türklerin yaşadıkları mücadeleyi vurgulamaktadır. Eserde ele alınan Arap Ali'nin hakkını savunma mücadelesi ve düşman karakter olan Kaptan Ağa'nın zulmü, dramatik özellikteki bu çatışmayı ortaya

koyacak şekilde aktarılmış bir asal karşıtlıktır. Arap Ali ile Kaptan Ağa arasında geçen aşağıdaki diyalog, asal karşıtlığa örnek olarak verilebilir:

ARAP ALİ

Ağam Osman, Zeki, Yusuf Un Haftalığında
Bir Yanlılık Olmus Sanki.
Söylemişler Sana Da
Belliki Anlatamamıslar Dertlerini. (1.Sahne)

KAPTAN AĞA

Sen onların abukatı mısın bre.
Heabım doğru benim.neyse hakları onu ödedim. (1.Sahne)

ARAP ALİ

Sen insansın da biz it miyiz?
Sen parayı bizim sırtımızdan kazanırsın
Biz bilmez miyiz?
Bu yükleri kim taşır sabahtan akşama
Hak yeme gelir dolanır ayağına (1.Sahne)

KAPTAN AĞA

Beğenmeyen gelmez işe bir daha.
Yarıdan tezi yok hamal bulurum yerinize
Siz de derdinize yanarsınız, derdinize! (1.Sahne)

4.5.3.1.2. Yan Tema ve Yan Karşıtlıklar

Eserde yan temaya örnek oluşturan sahnelerden biri, kötü kalpli Kaptan Ağa'nın, Arap Ali'yi şikayet edip hapse attırması sonrasında, Arap Ali'yi arkadaşlarının hapisten kurtarma çabalarıdır. Buradaki olay dizisinde görülen iyi-kötü çatışması, yan karşıtlığa örnek oluşturur. Kaptan Ağa'nın Arap Ali'nin hapse girmesini istemesi üzerine, arkadaşlarının (Hamal Osman, Hamal Zeki, Hamal Yusuf) Arap Ali'yi hapisten kurtarma çabaları yan karşıtlığa örnek olarak verilebilir:

KAPTAN AĞA

Şikyetçiyim bundan
İşçilerimi ayaklandırır.
Atın bunu içeri de belki akıllanır.

HAMAL OSMAN

Arkadaşlar ali bizim yüzümüzden derdes edildi.
Anasına ne diyeceğiz biz şimdi.

HAMAL ZEKİ

Varın gidelim
İki kelam edelim anasına.
Nerededir bilsin hiç olmazsa.

HAMAL YUSUF

Haksızlığa karşı durdu ali söyleyelim
Hakkımızı savundu
Bu yüzden derdes edildi diyelim.

4.5.3.2. Kişileştirme

4.5.3.2.1. Asal Kişiler

Eserde yer alan baş karakterler, olay örgüsünü büyük ölçüde yönlendiren ve geliştiren kişilerdir. Operada bulunan asal karakterlerin analizleri aşağıda belirtilmiştir.

Arap Ali: Haksızlığa karşı dik duran, duyarlı, hak arayışında, kendisi kadar başkalarının da haklarını önemseyen, Kıbrıs'lı liman işçisi bir gençtir. Limanda hamal olarak çalışmaktadır. Ülkesini seven, insan kıymeti bilen, cesur, iyilikten ve doğruluktan yana, güçsüzün yanında olan bir karakterdir. Aynı zamanda huysuz ve inatçı olmasından dolayı başı sürekli belaya girmektedir. Kıbrıs İngiliz sömürgesi

altında iken, yapılan zulümlere karşı direniş gösterir. Korkusuzca kafa tutar, İngiliz askerlerince öldürölür.

Kaptan Ağa: Eserdeki önemli baş karakterlerden biri olan Kaptan Ağa; liman işletmeciliği yapan, parasının gücüyle çalıştırdığı işçiler üzerinde hüküm süren, acımasız, tenezzülsüz bir patrondur. Kaptan Ağa, belli etmemeye çalışsa bile boş yere asıp kesen, sinirlenip gürleyen bir tavır sergilemektedir. Çünkü limanda çalıştırdığı tüm işçilerine muhtaçtır. Bu durumu, eserin üçüncü sahnesinde Hamal Osman'ın sözlerinden anlamaktayız.

Hamal Osman: Arap Ali'nin en yakın arkadaşıdır. Aynı zamanda limanda hamal olarak birlikte çalıştığı mesai arkadaşıdır. İyi kalpli, hakkını arayan ancak emeğinin karşılığını bulamamış ve bu duruma karşı dirense bile ses çıkaramamış bir liman işçisidir. Arkadaşı Arap Ali'nin, kendisinin hakkını savunması üzerine hapse girmesine çok üzölür. Liman işçileriyle birlikte el birliği yaparak Ali'yi kurtarma çabası içine girer.

Anne: Arap Ali'nin annesidir. Oğlunun başına gelenlerden ötürü zaman zaman üzölün ve bu dertlerle yaşamaya çalışan bir karakterdir. Korumacı, vicdanlı, anneliğin verdiği anaç duygularla oğlu için yanıp tutuşan, iyi yürekli, merhametli bir kadındır. Oğluyla gurur duyan, yaşlı bir annedir.

Sehavet: Arap Ali'nin kız kardeşidir. Soğukkanlı bir karakterdir. Ağabeyi Arap Ali'nin hapse girmesine karşı objektif bir yaklaşım sergilemekte ve onun hapse alınmasının haklı yanlarının olabileceğini düşünmektedir. Kötü kalpli değildir ve bu yüzden bir taraftan üzgündür. Ancak, ağabeyinin sürekli bir olaya karışmasından ötürü kızgınlığını belirtmektedir. Bu şekilde acıma duygusunu bastırmaktadır.

Meyhaneci Muhtar: Meyhane işleten bir esnaftır. Mekanında hırgür sevmeyen, tatsızlık çıkmasın diye uğraşan ancak kötü müşterilere pek bulaşmayan, iyi niyetli, babacan biridir. Arap Ali'yi çok sevdiği için onu kavgaya karışmaması konusunda tembihler. Mekana gelen İngiliz askerlerini sevmez fakat onlara hizmet etmek

zorundadır ve buyruklarını yerine getirir. Sevse de sevmese de herkesi müşteri olarak değerlendirir, onlara hizmet eder.

İngiliz Zabit: Kötü niyetli, huzur kaçıran bir askerdir. Daha önce aralarında gecen sürtüşmelerden ötürü Arap Ali'ye kin güder ve onu izler. Kendisine baş kaldırılmasını sevmeyen ve emirlerine uymayanları cezalandırma eğiliminde olan kötü biridir.

Baba: Düşünceli, kibar ve şükretmeyi bilen biridir. Bir ebeveyn olarak evladına öğüt veren, yol gösteren, ondan duygularını esirgemeyen, yardımsever ve sevgi dolu bir babadır.

4.5.3.2.2. Yan Kişiler

Yan kişiler dramatik kurguda asal kişilere katkı sağlayan kişilerdir. Daha çok konuşma rollerinde yer alırlar.

Hamal Zeki: Arap Ali'nin limanda birlikte hamallık yaptığı mesai arkadaşıdır. İşvereninin eksik yevmiye vermesinden yakınıdır. Haksızlığa uğradığını dile getirir. Düşünceli, doğruların arkasında duran, mücadeleci ve merhamet dolu biridir. Buldukları zor durumlardan dolayı üzüntü duyar ve hayıflanır fakat yine de olgunca davranır.

Hamal Yusuf: Limanda birlikte çalıştığı arkadaşı Arap Ali'nin, haksız yere hapse girmesinden ötürü üzüntü duyar. Bir çare bulmak için mücadele eden, merhamet dolu ve düşünceli biridir.

2. İngiliz Zabit: Kıbrıs'ı ele geçirme fikrindedir. Türklere karşı acımasızca yaklaşan ve hain planlar kuran kötü kalpli İngiliz askeridir.

3. İngiliz Zabit: Kötü niyetli, zalim, Türklere karşı acımasızca düşünceler besleyen İngiliz askerlerinden biridir.

4.5.3.2.3. Figüranlar

1. Kadın: Ali'nin başına gelenlerden ötürü üzüntü duyan komşularından biridir.

2. Kadın: Ali'nin kendisine iyilikler yapmış olduğu halktan bir kadındır. Ali'nin karşılaştığı haksızlıklara üzülmemektedir.

1. Erkek: Ali'yi çok seven, onun iyiliklerini dile getiren ve başına gelenler için üzüntü duyan iyi kalpli bir karakterdir.

1. Çocuk: Babası, Ali'nin çocukluk arkadaşıdır. Arap Ali'yi tanıyan bir çocuktur. Arap Ali'den övgü dolu sözlerle bahseder.

2. Çocuk: Arap Ali'yi birkez görmüştür. İnsanların üzüntüsünün farkına varan ve bundan bahseden bir çocuktur.

3. Çocuk: Çevresinde olup bitenlerden korkmuş bir çocuktur. Bu yüzden, tedbir için arkadaşlarına evlerine dönemeleri gerektiğini söyler.

4.5.3.2.4. Koro

Hamallar Korusu: Vatanını sahiplenen ve yaşadıkları toprakları seven, limanda çalışan işçilerdir.

Balıkçılar Korusu: Kendilerini buldukları limanın sahipleri olarak nitelendiren balıkçılardır.

Kadınlar-Erkekler Korusu: Kıbrıs'ta yaşayan halktan oluşmaktadır. Ali'nin evliliği için güzel temennilerde bulunurlar.

4.5.3.3. Aksiyon Planı

- Arap Ali, limanda birlikte çalıştığı işçi arkadaşlarının yevmiyelerini eksik ödeyen işverenleri Kaptan Ağa ile kavga etmesi sonucunda hapse girer.
- Ali'nin mesai arkadaşları, onu hapisten kurtarmak için birlik olmuşlardır.
- Hapisten çıkan Ali öfkeli, Kaptan Ağa'dan öç almak için bilenmiştir.
- Annesi ve kız kardeşi, bir daha olaylara karışmasını önlemek için Ali'yi evlendirme fikrindedirler ve bunu kendisiyle konuşurlar.
- Ali, evlenme fikrine sıcak bakar ve teklifi kabul eder.
- Ali, Seniha ile evlenir ve üç çocukları olur.
- Seniha, Ali'nin eve az uğramasından endişelenir ve çevresine bu durumdan yakınır.
- Ali, her zaman takıldığı bir meynanede oturuken kendisine sataşan İngiliz askerlerine meydan okur.
- Ali'yi çekemeyen ve ona karşı bilenen kötü kalpli İngiliz askerleri onu yedi süngü darbesiyle öldürür.
- Ali'nin ailesi ve tüm sevdikleri derin bir üzüntüye boğulur.
- Ali'nin ardından ağıtlar yakılır.

4.5.3.4. Olay Dizisi

- Arap Ali, limanda çalıştığı günlerin birinde çalışanlara yevmiyeleri eksik vermesi üzerine işverenleri Kaptan Ağa ile çatışır.
- Ali ile Kaptan Ağa'nın yaptığı kavganın sesine çevredekiler ayaklanır ve liman zaptiyeleri gelir.
- Zaptiyeler, Ali'yi zorla alır götürür.
- Ali'nin annesi, evlerinin önünde beliren kalabalıktan kuşkulandır ve bağırırmaya başlar. Oğlu Ali'nin başına gelenler içine doğar.
- Ali'nin kız kardeşi Sehavet, ağabeyinin evlenmesi durumunda başının beladan kurtulabileceği düşüncesindedir.
- Sehavet, bu düşüncesini annesi ile paylaşır ve annesi de bu fikre sıcak bakar. Birlikte Ali için bir kısmet düşünürler.
- Ali, bir süre sonra hapisten çıkar.

- Sehavet ve annesi, evde oturdukları bir sırada evlenmesiyle ilgili düşüncelerini Ali'ye açar.
- Ali, en başta durumu sorgulasa da sonrasında evlenme fikrine ılımlı yaklaşır.
- Sehavet, eve gelin geleceği için mutluluk duyar.
- Ali ve Seniha'nın düğünü yapılır.
- Ali ve Seniha'nın çocukları dünyaya gelir.
- Meyhanede oturduğu bir akşam, Ali kendisine sataşan İngiliz askerlerini döver.
- Meyhaneci Muhtar, Ali'ye bu tarz olaylara karışmamasını öğütler.
- Ali, zaman zaman meyhaneye takılır eve geç gelir.
- Seniha, Ali'nin eve az uğramasından, sürekli kavgalara karışmasından ve onu çok görememekten yakınıdır.
- Ali, bir gün tekrar meyhaneye gitmek üzere hazırlanır. Seniha, engel olmaya çalışır fakat Ali gitmeye kararlıdır.
- Ali, İngiliz askerleriyle yaşadıklarından dolayı kinlenmiştir.
- Ali yine bir gün meyhanede otururken, on tane İngiliz askeri gelir.
- Ali kadehini bitirmiş kalkmaya yeltenirken, kendisine kinlenmiş olan İngiliz askerleri etrafını sarar.
- Ali askerlerle boğuşur, birkaç tanesini alt eder fakat kalabalık oldukları için hepsiyle baş edemez.
- Askerler Ali'yi meyhaneden dışarı çıkarır.
- Ali, defalarca kendisini korumaya ve savunmaya çalışsa da defalarca süngü darbelerine maruz kalır.
- Askerler Ali'yi sürükleyerek ıssız bir yere bırakır.
- Ali, ağır yaralanmasına rağmen doğrulup kalkmak ister.
- Ali, karnını tutarak limana kadar gider ve oraya vardığında yığılıp kalır.
- Sabah işe gelen liman işçileri, Ali'nin yerde yatan cansız bedenini görür ve haykırır.
- Ali'nin ailesi kara haberi alır ve telaşla limana gider.
- Ali'nin yanında ailesi ve sevenleri ağıtlar yakar.

4.5.3.5. Motifler

Tarihsel:

Arap Ali Destanı Operası, Kıbrıs Türkleri ve İngilizler arasında yaşanan tarihi bir süreci işlemiştir. Osmanlı Devleti, Akdeniz'deki egemenliğini kaybedince Kıbrıs'ı İngilizler işgal eder. Kıbrıs'lı Türkler, adanın İngiliz işgali altında olduğu dönemde büyük zorluklar yaşar. Adada yaşanan bu süreci, operada işlenen diyaloglar ve müzikal motiflerle görmekteyiz. Aynı zamanda, adada yaşayanların arasındaki birlik ve kardeşlik duygularının önemi, hamallar korusu ve balıkçılar korosunun söylediklerinden anlaşılmaktadır.

HAMALLAR KOROSU

Burası bizim.
Bu liman bizim
Bu şehir bizim
Biz Mağusa'nın eliyiz

BALIKÇILAR KOROSU

Bizi kimse yıkamaz kaderden birleşmişiz
Biz biriz kardeşiz (4. Sahne)

Epik/Destansı:

Arap Ali Destanı Operası, Arap Ali olarak bilinen Kıbrıs'lı bir Türk gencinin başına gelenleri, adından da anlaşıldığı gibi destansı bir şekilde işler. Eser, diğer birçok opera gibi yerel bir konuyu ele alır. Halkın içinden biri olan Arap Ali; kötülerle mücadele eden, iyi kalpli, merhametli ve cesur bir adalıdır. Bu özellikleri, onu halkın gözünde bir kahraman haline getirir. Ali'nin kahramanlık hikayesi, eserdeki epik yapıyla yoğun bir şekilde işlenir. Ölümü sonrasında kendisini sevenlerin ağızlarından dökülen ağıtlar da Ali'nin destansı kahramanlığını vurgular.

1. KADIN

Yiğit Ali yazık ettiler sana
Bu zulmü kim reva görür insana

2. KADIN

Derdimize koşar geldirdin
İnsanın halini anlar görürdün

1. ERKEK

Yaman adamdı iyi insandı
Gitti de bizleri yalnız bıraktı
Ah Ali yiğit Ali can Ali
İngiliz seni de bizden kopardı Ali (16. Sahne)

4.5.4 Dramatik Öz-Müzikal Biçim İlişisine Örnek Arya Çözümlenmeleri

Bu bölümde, opera içindeki önemli sahneleri temsil eden iki adet ariyanın besteci tarafından yapılan analizleri sunulmuştur.

Tablo 9: Arap Ali Destanı Operası 1. Perde Arya Analizi-Arap Ali Arya, “Kimisi aş derdinde çalışır didinir.”

ÖĞE	ÖĞE AYRINTISI	ÖRNEKLER
MELODİ	Ses alanı Karmaşıklık (ritim, aralıklar) Cümleme (düzenli veya düzensiz) Hareket türü (adım adım, geniş atlamalar) Yorumcu için zorluk	Do3-Fa4 Sözlerin getirdiği doğal ritim, karmaşık değil Düzensiz Adım adım, küçük atlamalar Orta
ARMONİ	Dizisi Anahtar yapısı (alanı, geçişleri, karmaşıklığı) Akor karmaşıklığı	Mi, fa, sol, la, si, do, re, mi dizisi ile başlar, farklı dörtlü, beşli dizilerin karışımından oluşan makamsal geçişlerle devam eder ve sol sesinde biter. Genelde dissonans ör. 1. ölçü
RİTİM	Tempo Özel ritimler Düz veya çeşitlendirilmiş	Ağır 4/4
DİNAMİKLER	Yüksek ses veya yumuşak Alan Kontrastların kullanımı	Yumuşak Bazı crescendolar ör. 23-26, 32-38 ölçüler pp 29. ölçü
FORM	Genel form (ABA, AB, Kıta ile ilgili)	Orkestral giriş (4/4) 9 ölçü, 4 ölçü ses, 1 ölçü orkestra, 14 ölçü ses, 1 ölçü orkestra, 12 ölçü ses ABB1CB1
YAPI (DOKU)	Melodi ve eşlik? Eşlik Eşliğin karmaşıklığı (eşlikte farklı elemanlar varmı)	Genelde akor kırılımları Orkestra melodiyi duble etmiyor. 29-33. ölçülerde Düz salkım akorlar
TINI/SES RENGİ	Vokal tipi Çalgıların kullanımı Kontrast (ses ve çalgılar)	Bariton Arp ve glockenspiel Glockenspiel kullanımı ör. 29-33. ölçüler
STİL/TON/KARAKTER	Ciddi Komik Kahramanlık-Destansı-Epik Metin türü	Ciddi Ciddi
ARYANIN OPERADAKİ YERİ	Ne anlatıyor? Nereye bağlanıyor?	Hapisten çıkan Arap Ali, iş alanı olan Mağusa Limanı'na geldiğinde liman, insanlık ve para ilgili aktardığı düşünceleri. İş arkadaşlarının Arap Ali'yi farketmeleri ve sevinç içinde ona sarılmalarına bağlanıyor.

Tablo 10: Arap Ali Operası 2. Perde Arya Analizi-Seniha Arya, “Ne seni sevindim ne de yuvamı.”

ÖGE	ÖGE AYRINTISI	ÖRNEKLER
MELODİ	Ses alanı Karmaşıklık (ritim, aralıklar) Cümleme (düzenli veya düzensiz) Hareket türü (adım adım, geniş atlamalar) Yorumcu için zorluk	Re4-Bb5 Düzensiz Adım adım ve küçük atlamalar Zor
ARMONİ	Dizisi Anahtar yapısı (alanı, geçişleri, karmaşıklığı) Akor karmaşıklığı	La, sib, do, re, mi, fa diyez, sol, la, si dizisi ile başlar, farklı dörtlü, beşli dizilerin karışımından oluşan makamsal geçişlerle devam eder ve la sesinde biter. Genelde disonans ör. 1. ölçü
RİTİM	Tempo Özel ritimler Düz veya çeşitlendirilmiş	Ağır 4/4
DİNAMİKLER	Yüksek ses veya yumuşak Alan Kontrastların kullanımı	Orta ve yükses ses Cresc. 20-25. ölçüler, decresc. 26-29. ölçüler
FORM	Genel form (ABA, AB, Kıta ile ilgili)	2 ölçü orkestral giriş, 2 ölçü vokal, 1 ölçü orkestra, 7 ölçü vokal, 1 ölçü orkestra, 25 ölçü vokal. AB
YAPI (DOKU)	Melodi ve eşlik? Eşlik Eşliğin karmaşıklığı (eşlikte farklı elemanlar var mı)	16'lık notalar Orkestra melodiyi duble etmiyor. Alberti bas tipleri ve akorları
TINI/SES RENGİ	Vokal tipi Çalgıların kullanımı Kontrast (ses ve çalgılar)	Soprano Arp ve glockenspiel Arp ve yaylılar
STİL/TON/KARAKTER	Ciddi Komik Kahramanlık-Destansı-Epik Metin türü	Ciddi Ciddi
ARYANIN OPERADAKİ YERİ	Ne anlatıyor? Nereye bağlanıyor?	Seniha'nın, Arap Ali'nin öldürüldükten sonra kendisini bırakmamasını istediğini anlatıyor. Bu ariya, Arap Ali'nin annesiyle yaptığı düete bağlanıyor ve eserin finaline doğru gidiş başlıyor.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, çalışmayla edinilen bilgiler ışığında ulaşılan sonuçlar verilmiştir.

Çalışmaya konu olan Ali Hoca'nın; Lale Çılgınlığı, Harry Potter, Arap Ali Destanı, Termessos ve Piri Reis operaları, Prof. Dr. Murat Tuncay²¹, "Operada Rolün Dramatik Boyutları ve Sanatçının Buna Hazırlanması" başlıklı çalışmasında belirlediği "Kimlik Çözümlemesi", "Ortam Çözümlemesi", "Dramaturgi Çözümlemesi", "Dramatik Öz-Tiyatral Biçim İlişkisi", "Dramatik Öz-Müzikal Biçim İlişkisi" ve "Dramatik-Tiyatral-Müzikal Bağlamlar Çözümlemesi" başlıkları altında değerlendirilmiştir. Ancak incelediğimiz operaların bazıları sahnelenmediği ve bazılarında rejisör görüşüne ulaşamadığı için "Dramatik Öz-Tiyatral Biçim İlişkisi"²² ve "Dramatik-Tiyatral-Müzikal Bağlamlar Çözümlemesi"²³ başlıkları değerlendirmeye alınmamıştır. "Kimlik Çözümlemesi", "Ortam Çözümlemesi", "Dramaturgi Çözümlemesi" ve "Dramatik Öz-Müzikal Biçim İlişkisi" başlıkları altında incelenen operalarla ilgili aşağıda yer alan sonuçlara ulaşılmıştır.

Lale Çılgınlığı Operası;

Lale Çılgınlığı Operası; tarihsel, masalsı türde yazılmış bir opera türüdür. Lale Çılgınlığı Operası'nın librettosu, Türkiye-Hollanda ilişkilerinin 400. yılı kutlamaları çerçevesinde geçmişte yaşanan Lale Çılgınlığı olayından esinlenerek kaleme alınmıştır. Eserde yer alan ana karakterlerden;

Fink Van Broot: Yakışıklı, tatlı dilli, lale soğanlarına göz dikmiş kulak kabartmış, dakik ciddiyeti seven disiplinli, sır tutan, ilgisi çeken kadına kurlar yapan

---

²¹ Tuncay, Murat (2001). "Operada Rolün Dramatik Boyutları ve Sanatçının Buna Hazırlanması". İzmir I. Ulusal Müzik ve Sahne Sanatları Kongresi. İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını: 427-431.

²² Operanın yaratıldığı dönemde seyircinin beklentileri ile algılama özelliklerine göre biçimlendirilen, değişen seyirci beğenisi ve gelişen oyunculuk anlayışı ile sahne tasarımı anlatım olanakları karşısında eskiyen ve eskimeyen özelliklerinin saptanması; uzunlukların budanması, vurgulanması gereken yerlerin saptanması, yönetmenin yaklaşımları açısından eski yapının restorasyonu ile ilgili değerlendirmeler ve seçenek önerileri.

²³ Dramatik yapının sahne üzerindeki yaratılışında teatral ve müzikal anlatım özelliklerinin kesişme noktaları ve rolün seyirciye yönelişinde getirdiği artı özelliklerin değerlendirilmesiyle ilgili çözümler ve öneriler.

soylu bir aieden olmasına rağmen hedeflediği değerli eşyaları ince planlar yapıp çalarak içindeki merak tutkusunu tatmin etmeye çalışan Flemenk’li bir genç,

Jan Den Boyl: Bahçesinde en önemli lale türü olan büyük amirali yetiştiren, zenginliğinden ötürü burnu havada lale tüccarı,

Lotte: Jon den Boyl’un, müzmin bekar olduğu için genç ve lale ticareti için zaman zaman evlerine gelen yaşlı tüccarlardan yakışıklı bir misafirin gelmesini isteyen, güzelliği dillere destan kızı,

Damat Paşa: Tüm şehre hükmeden, her şeyin ondan sorulduğu bir osmanlı sadrazamıdır. Laleye olan ilgisi ile birçok çeşit lale soğanı büyötmektedir. Herhangi bir yolsuzluk, yanlış veya başına buyruk hareket eden insanları ölümle cezalandırır. Acımasızdır. İşine gelen durumlar karşısında anlaşma yaparak insanların canını bağışlar.

Gülendam: Sadrazam damat paşanın sarayında bahçevan olarak çalışan güzel, tatlı, akıllı, işveli, bir kadın olarak dikkat çekmektedir.

Eserin orkestrasında Batı enstrümanlarının yanı sıra kanun ve darbuka gibi Türk müziği enstrümanlarına da yer verilmiştir. Lale Çılgınlığı Opera’sı 1. Perdede yer alan Fınc Van Brrot Arya ve 2. Perdedeki Damat Paşa Aryanın çözümlenmelerinde; eserin armonisini oluşturan melodinin sözlerin altına döşenen ritmin getirdiği karmaşık olmayan bir yapısı olduğu, yorumcu için zorluk derecelerinin orta düzeyde olduğu, genellikle dizons sesler içerdiği, 4/4 lük ritim kalıbına göre yazıldıkları, hikayede ciddi karakterleri temsil ettiği, farklı dörtlü ve beşli dizilerin karışımından oluşan makamsal geçişlerle devam ettiği anlaşılmıştır. Bu iki eserden Fınc Van Broot Arya tenor, Damat Paşa arya ise bas ses rengi içindir.

Termessos Operası;

Termessos Operası’nın türü tarihseldir. Tarihi dokusuyla dikkat çekmekte olan bu opera yapıtı geçmişte yaşanan bir öykü ve o süreçte yaşamış kişilerden esinlenilerek kaleme alınmıştır. Eserde yer alan ana karakterlerden;

Kuwadra: İyi kalpli, halkın onuru ve vicdanı arasında kalan, vatani ve milletini önemseyen, yapılan kötülük karşısında bile iyilik düşünebilen, erdem sahibi olan Termessos kralı,

Swama: İyilikten yana, iyi kalpli eşi Kuwadra'nın destekçisi, onun endişelerinden ötürü korkan ve tedirgin olan bir kadın,

Saluwa: Onurlu bir halkın en önemli temsili olarak görünen meclis üyesi, kentlerine sığınmış bir düşmanı bile ne olursa olsun teslim edilememesini savunan onurlu ve halkın şerefini yücelten bir yaklaşım sergileyen, kentin işleyiş kararlarında söz hakkına sahip genç meclis üyelerinden 1. Üyesi,

1.Bilge, 2.Bilge, 3.Bilge: Termessos kentinin işleyişinde söz hakkına sahip ve belli konularda kralın kendilerine danıştığı yaşlılardan oluşan, halkın geleceğini savunan ve menfaatleri dışındaki bir durumu kabul etmeyen düşünceye topluluk olarak dikkat çekmektedir.

Termessos Opera'sı 1. Perdede yer alan Kuwadra Arya ve 2. Perdedeki Swama Aryanın çözümlerinde; yorumcu için zorluk derecelerinin zor düzeyde olduğu, genellikle dizonsans sesler içerdiği, 3/4, 4/4, 2/4, 5/4 ritim kalıplarına göre yazıldıkları, hikayede ciddi karakterleri temsil ettiği, farklı dörtlü ve beşli dizilerin karışımından oluşan makamsal geçişlerle devam ettiği anlaşılmıştır. Bu iki eserden Kuwadra arya bas, swama arya ise Soprano ses rengi içindir.

Piri Reis Operası;

Tarihte, denizlerde destansı bir yaşam süren, yaşamını çalışmaya ve yeni yerler keşfetmeye adanmış, deniz savaşlarındaki kahramanlıklarıyla tarihte adından söz ettiren Piri Reis'i konu alan bu opera, tarihsel, epik ve fantastik unsurlar içerir. Eserin librettosu, Piri Reis yılı dolayısıyla bir proje kapsamında kaleme alınmıştır. Eserde yer alan ana karakterlerden;

Kâhin: Gelecekte yaşanacak olan olaylardan halkını haberdar etmeye çalışan, iyi kalpli bir falcı,

Piri Reis: gemilere kılavuzluk eden, çalışkan, zeki, iyi kalpli bir denizci olarak dikkat çeker.

Piri Reis Opera'sı 1. Perdede yer alan Piri Reis Arya ve 2. Perdedeki Denizkızı Aryanın çözümlerinde; yorumcu için zorluk derecelerinin orta düzeyde olduğu, genellikle dizonsans sesler içerdiği, 2/4, 4/4 lük ritim kalıbına göre yazıldıkları, hikayede ciddi karakterleri temsil ettiği, farklı dörtlü ve beşli dizilerin karışımından

oluşan makamsal geçişlerle devam ettiği anlaşılmıştır. Bu iki eserden Piri Reis arya tenor, Denizkızı arya ise soprano ses rengi içindir.

Harry Potter Operası;

Harry Potter Operası; varolan Harry Potter romanının hikâyesi ve filmlerinden esinlenilerek fantastik türde kaleme alınmış bir operadır. Eserde yer alan ana karakterlerden;

Harry Potter: İyi kalplidir, doğuştan annesi ve babası gibi sihirli güçlere sahip J.K. Rowling'in yazmış olduğu Harry Potter serisinin baş karakteri,

Prof. Dumbledore: Çok zeki, araştırmacı, sakin, güçlü, iyi kalpli bir büyücü,

Voldemort: Dünyaya hükmetmek isteyen kötü bir büyücü,

Lily Potter: Harry Potter'ın Voldemort tarafından öldürülen iyi kalpli annesi,

Ron; sakar, korkak ve iyi kalpli, Harry Potter'ın en yakın arkadaşlarından biri,

Hermione; Çalışkan, zeki, birçok sihiri güçlü hafızasında tutabilen, iyi kalpli Harry Potter'ın en yakın arkadaşlarından biri olarak dikkat çekmektedir.

Harry Potter Opera'sı 1. Perdede yer alan Dumbldore Arya ve 2. Perdedeki Harry Aryanın çözümlenmelerinde; yorumcu için zorluk derecelerinin zor düzeyde olduğu, genellikle dizonsans sesler içerdiği, 2/4, 3/4, 4/4, 5/8, lik ritim kalıbına göre yazıldıkları, hikayede ciddi karakterleri temsil ettiği, farklı dörtlü ve beşli dizilerin karışımından oluşan makamsal geçişlerle devam ettiği anlaşılmıştır. Bu iki eserden Dumbldore arya bas, Harry arya ise tenor ses rengi içindir.

Arap Ali Destanı Operası;

Arap Ali Destanı Operası; Türk halkının yaşadığı zorlu süreçleri yansıtan, haksızlıklara ve kötü fikirlere karşı göğüs geren Türk gençlerinin mücadelelerini işleyen bir operadır. Bir kahramanlık öyküsünü sunan Arap Ali Operası bu yönüyle epik türe, geçmişten bir kesit yansıtmasıyla da tarihsel türüne örnek oluşturur. Kıbrıs'ın ilk yerli operası olmuştur. Eserde yer alan ana karakterlerden;

Arap Ali; haksızlığa karşı dik duran, duyarlı, hak arayışında, kendisi kadar başkalarının da haklarını önemseyen, Kıbrıs'lı liman işçisi bir genç,

Kaptan Ağa; Eserdeki önemli baş karakterlerden biri olan Kaptan Ağa; liman işletmeciliği yapan, parasının gücüyle çalıştırdığı işçiler üzerinde hüküm süren, acımasız, tenezzülsüz bir patron,

Hamal Osman; Arap Ali'nin limanda hamal olarak birlikte çalıştığı en yakın arkadaşı,

Anne; Arap Ali'nin Oğlunun başına gelenlerden ötürü zaman zaman üzülen ve bu dertlerle yaşamaya çalışan, korumacı, vicdanlı, anneliğin verdiği anaç duygularla oğlu için yanıp tutuşan, iyi yürekli, merhametli, oğluyla gurur duyan, yaşlı annesidir.

Sehavet; Arap Ali'nin kız kardeşi,

Meyhaneci Muhtar; mekanında hırgür sevmeyen, tatsızlık çıkmasın diye uğraşan ancak kötü müşterilere pek bulaşmayan, iyi niyetli, babacan meyhane işleten bir esnaf,

İngiliz Zabit; kötü niyetli, huzur kaçıran bir asker,

Baba; düşünceli, kibar ve şükretmeyi bilen biridir. Bir ebeveyn olarak evladına öğüt veren, yol gösteren, ondan duygularını esirgemeyen, yardımsever ve sevgi dolu bir baba olarak dikkat çekmektedir.

Arap Ali Destanı Opera'sı 1. Perdede yer alan Arap Ali Arya ve 2. Perdedeki Seniha Aryanın çözümlenmelerinde; Arap Ali Aryanın, eserin armonisini oluşturan melodinin sözlerin altına döşenen ritmin getirdiği karmaşık olmayan bir yapısı olduğu, yorumcu için zorluk derecelerinin orta düzeyde olduğu, genellikle dizonsesler içerdiği, 4/4 lük ritim kalıbına göre yazıldıkları, hikayede ciddi karakterleri temsil ettiği, farklı dörtlü ve beşli dizilerin karışımından oluşan makamsal geçişlerle devam ettiği, Seniha Aryanın ise yorumcu için zorluk derecelerinin zor düzeyde olduğu, genellikle dizonsesler içerdiği, 4/4 lük ritim kalıbına göre yazıldıkları, hikayede ciddi karakterleri temsil ettiği, farklı dörtlü ve beşli dizilerin karışımından oluşan makamsal geçişlerle devam ettiği anlaşılmıştır. Bu iki eserden Arap Ali Arya bariton, Seniha Arya ise soprano ses rengi içindir.

- Hoca'nın kendisine yöneltilen opera fikirlerine genellikle sıcak baktığı, konusu ile dikkatini çeken bu eserleri kısa sürede bestelediği öğrenilmiştir.

- Hoca, bestelediği operalarda Makamsal ezgileri batı ezgileriyle sentezleyerek kendine özgü müziğini eserlerine yansıttığını belirtmiştir. Örneğin Lale Çılgınlığı Operası'nda yer alan çözümlenmiş üzere yer verdiğimiz Fink Van Broot ariasının ilk 16 ölçüsü, hicaz dizilerinden zirgüleli hicaz kalıbını içerir.
- Hoca, eserin melodisini anlatılmak istenen hikâyeden ilham alarak yazdığını belirtmiştir. Dolayısıyla besteci için konunun, müziğin şekillenmesinde önemli bir yer tuttuğu düşünülebilir.
- İletişime geçilen librettist, rejisör ve fikir sahipleri operaların ortaya çıkışı, librettolarının yazılışı ve sahnelenmesi süreçlerinden büyük keyif aldıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca büyük emeklerin sonucunda çıkan bu operaların kendi eserleri ve çalışmaları içinde önemli bir yeri olduğunu söylemişlerdir.
- Arap Ali Destanı Operası'nın rejisörü Aytaç Manizade, operanın konusu müziği ve sahnelenmesiyle olan uyumu, Kıbrıs ruhunu ve orada yaşanan hikâyesini çok iyi yansıttığını söylemiştir. Rejisörün şef ile sıkı bir işbirliği içinde çalışmış olması bu uyumun sağlanmasında etkili olmuştur.
- Hoca'nın ses ve sözlerin uyumuna bağlı kalarak prozodiyi de önemseydiği görülmüştür.
- Hoca, orkestralarda zaman zaman Türk müziği çalgılarına da yer vermiştir.
- Hoca, operanın yanı sıra süit, konçerto, kuartet, lied, müzikal, çocuk oyunu, operet, oratoryo, bale türlerinde de eserler bestelemiştir. Ayrıca kendisinden edindiğimiz bilgilere göre yeni bestelediği eserleri de bulunmaktadır. Bu eserlerin isimleri şöyledir: “Doktor Behiç Bey Balesi” (Nisan 2020), “Dinle Gençlik! 19 Mayıs Şarkısı” (Nisan 2020), “Keman, Piyano ve Çello için Trio-Myrrha” (Mayıs 2020), “Piyano Albümü 3. (Kıbrıs Tarihi Yerler)” (Mayıs 2020).

- Lale ılgınlığı, Harry Potter, Arap Ali Destanı operalarının farklı illerde temsilleri gerçekleştirilmiştir. Termessos Operası, Antalya Devlet Opera ve Balesi'nin yıllık programına alınmış olmasına rağmen çalışmaları durdurulmuş ve birtakım sebeplerden ötürü sahnelenememiştir. Piri Reis Operası da sahnelenmemiş operalarından diğeridir.
- Lale ılgınlığı, Termessos, Piri Reis ve Arap Ali Destanı operaları, tarihi olayları ve kişileri konu alarak bunlara yer yer fantastik ögeleri dahil eden özgün librettolara sahiptir. Harry Potter Operası'nın librettosu ise oldukça uzun bir roman olan Harry Potter'ın başarılı bir uyarlamasıdır.
- Hoca'nın, operalarında kurgusal tiperin yanı sıra tarihi kişiler ve mekânlar tercih ettiği görölmüştür.

ÖNERİLER

- Çalışmamızda yapmış olduğumuz müzikal analizler, her bir opera için ikişer arya ile sınırlandırılmıştır. Bu operalarda bulunan diğer arya ve ensembleların müziklerin de incelenmesi önerilmektedir.
- Ali Hoca örneğinde olduğu gibi opera alanında yapılacak çalışmalarda özellikle Türk bestecilere yer verilmesi ulusal müzik repertuarımıza katkı sağlaması açısından önerilmektedir.
- Türk müzik literatürüne operanın dışında birçok farklı formda eser kazandırmış Ali Hoca'nın diğer eserlerinin de araştırılarak incelenmesi önerilmektedir.
- Opera şarkıcılarının aynı zamanda birer dram aktörü olduğu göz önünde bulundurularak konservatuvarın opera bölümlerine dram sanatı derslerinin yerleştirilmesi önerilmektedir. Şarkıcılarımız bu sayede müzikal ve tiyatral yorum açısından sağladıkları başarıyla uluslararası sahnelerde daha çok yer bulacaklardır
- Tiyatro yapıtlarına uygulanan çözümler gibi, dramatik yapıya sahip olan opera eserlerinde de çözümler çalışmalarının artırılması önerilmektedir. Prof. Dr. Murat Tuncay'ın opera şarkıcılarının rollerine hazırlanmalarında oluşturduğu örnek çalışma modeli benimsenmelidir.

KAYNAKÇA

1. Kitaplar

- Aktüze, İrkin (2010). Müziği Anlamak-Ansiklopedik Müzik Sözlüğü. İstanbul: Pan Yayıncılık
- Altar, C. Memduh (2010). Opera Tarihi Cilt 1. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Güleç Külekci, Elif Sanem, İbrahim Şevket Güleç (2017). Operalarımız (1917-2017). İstanbul: Yalın Yayıncılık.
- Karasar, Niyazi (2017). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Neimetzade, Eflatun (2002). Opera Sanatı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Nutku, Özdemir (1990). Dram Sanatı (Tiyatroya Giriş). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Say, Ahmet (2013). Müzik Nedir, Nasıl Bir Sanattır? İstanbul: Evrensel Basım Yayın.
- Rey, Cemal Reşit (2007). Orkestra Yazıları. İstanbul: Pencere Yayınları.
- Şahin, Serkan (2019). Hayal Melodileri Operaya Yolculuk. İstanbul: Ceres Yayınları.
- Öztürk, Serdar (2001). Ansiklopedik Sanat Sözlüğü Müzik ve Sahne Terimleri I. İstanbul: Altan Matbaa Ltd. Şti.

2. Makaleler, Bildiriler, Diğer Basılı Yayınlar

- Tiryaki, Eser (2004). Opera Sanatının Ontolojik Varlık Tabakalarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tuncay, Murat (2001). “Operada Rolün Dramatik Boyutları ve Sanatçının Buna Hazırlanması”. İzmir I. Ulusal Müzik ve Sahne Sanatları Kongresi. İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını: 427-431.
- Tüzün, Zeki (2016). Müzikal Tiyatroya Giriş. Anadolu Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 6(1), 116-133.

3. Elektronik Kaynaklar

- Andante Dergisi Portalı. (2013). <https://www.andante.com.tr/tr/3693/Lale-cilginligi-Operasi-Dunyada-ilk-Kez-Antalya-da-Sahnelenecek/> Erişim: 12.04.2020.
- Andante Dergisi Portalı. (2013). <https://www.andante.com.tr/tr/4004/Lale-cilginligi-Operasi-istanbul-Promiyeri-Bahcesehirde-Yapildi/> Erişim: 12.04.2020.
- Encyclopaedia Britannica (2018). <https://www.britannica.com/art/libretto/> Erişim:05.03.2020
- Gorgon Dergisi Web Sitesi. (2019). <https://gorgondergisi.com/kkctc-devlet-opera-ve-balesi-arap-ali-destani-ile-dunyaya-merhaba-diyecek/> Erişim:02.03.2020.
- BRTK Web Sitesi. (2019). <https://www.brtk.net/arap-ali-destani-promiyer-yapti/> Erişim:02.03.2020.

- Takvim Gazetesi Web Sitesi. (2015).
https://www.takvim.com.tr/kultur_sanat/2015/05/15/harry-potter-opera-oluyor/Eriřim:12.04.2020.

EKLER

Ek 1. Besteci ve Librettistlerin Fotoğrafları

Ek 1.1. Ali Hoca

Ek 1.2. Ali Hoca ve Annesi

Ek 1.3. Ali Hoca ve Babası

Ek 1.4. Ali Hoca, Çocukluk Yıllarında Akordeon Çalarken

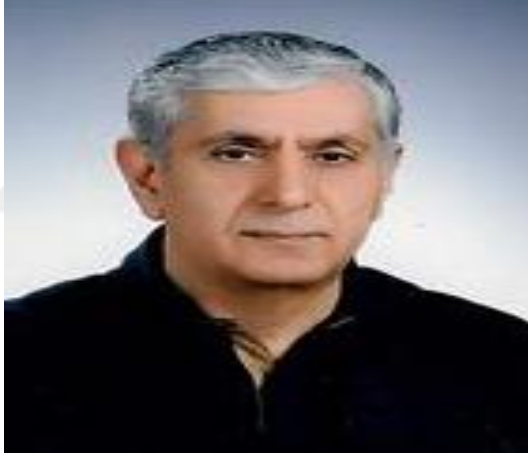
Ek 1.5. Ali Hoca Orkestra Yönetirken

Ek 1.6. Şefik Kahramankaptan

Ek 1.7. Ali Yoleri

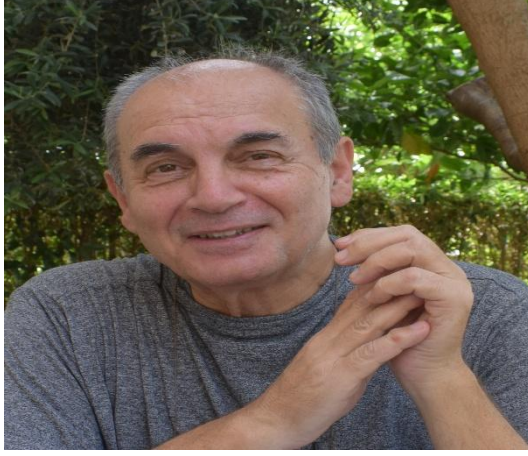

Ek 1.8. Özlem Belkıs

Ek 1.9. Tarık Günersel

Ek 1.10. İlhan Cinpir (Harry Potter Operasının Fikir ve Taslak Sahibi)

Ek 1.11. Havva Tekin

Ek 2. Analizleri Yapılan Aryaların Notaları

Ek 2.1. Fink Van Broot Arya (Lale Çılgınlığı Operası, 1. Perde-1. Sahne)

Lale Çılgınlığı

1. PERDE

Tenor Aria

♩ = 70

p *mf*

5

f *mf*

9

p Ke yif ve ri yor ba na

p

12

Bin bir renk te çiçek ler... He le o cins la le

15

ler... o cins la le ler... Sey ri ne do

19

ya mam Kok la ma ya ki ya mam! Sa ki ni rım do kun ma

cresc.....

22

ya. *f* Pa ra da pul da gö züm yok, Pla to

25

nik bir aşk bu. *p* Sey ri ne do ya mam Kok la ma

29

ya ku ya mam! Sa ki mi rim do kun ma ya. *f* Pa ra
cresc......
decresc......

32

da pul da gö züm yok, *mf* Pla to nık bir aşk bu. *p* Pla to

36

nık bir aşk bü. Ke yif ve ri yor ba na

40

Bin bir renk te çi çek ler...

42

He le o cins la le ler... o cins la le ler...

42

p

Ek 2.2. Damat Paşa Arya (Lale Çılgınlığı Operası, 2.Perde-2. Sahne)

Damat Paşa Aria

2. Perde

2. Tablo

$\text{♩} = 104$

p

5

9

f Ben, Da mat Paşa.. Os man h'ınSad ra za

9

13

mi.. So ru lur ben den

13

17

—mem le ke tin her i ş i,

17

21

ff De di ğim de dik, İ s ter sem as tı ğum kes

21

25

tik! İ s ter sem as tı ğum kes tik!

25

29

ff

33

37

41

mf Yok ben den bü yük la le ci

45

Yok ben den bü yük la le ci Ye tiş tir dim tam on çe şit,

49

49

51

f A sa fi en — ün lü sü..

51

53

55

Halkı mı düşü nü rüm, Tümpiya sa de netim de.. Fa hiş fi ya ta i zin yok,

mf

55

61

Her la le nin bel li dir ta vani.. *f* Cū ret e dip a şan o lur sa, İş

65

65 te o nun boy nu he men vu ru la! *ff* Cū ret e dip a şan o

69

69 lur sa, İş te o nun boy nu he men vu ru la!

73

73

Ek 2.3. Kuwadra Arya (Termessos Operası, 1. Perde-2. Sahne)

1. PERDE

Şan - Piyano

2. Sahne

KUWADRA

J = 63 *p*

Ey So ly me us!— Ey bil ge tan rı! Ey Tan rı lar tan rı sı!

mf *p* *f*

Ey ye rin ve gök yü zü nün tek ha ki mi! Ne ler o lu yor söy le bi ze?

p

Hiç bir kim se ye kötü lük et me dik Hiç bir Tan rı

S
A
T
B

f a a

f a a

f a a

f a a

f a a

p

21

ya ku sur ey le me dik A da dik her Tan rı ya kur ban la rı mı zi...

f

26

Süy le bi ze ey Tan rı lar Tan rı

p

S

A

T

B

p

32

sı! Böy le bir ka ran lı ğı hak e de cek ne yap tık? Ni çin din mi yor gök yü zü nün öf ke

38 *p*

si Gön de ri yor yıl dı rım la rı nı ü ze ri mi ze Tit ri yor yer yü zü...

43 *f*

Mer ha met e din ey a dil Tan rı lar

S *p* a - a - a - a

A *p* a - a - a - a

T *p* a - a - a - a

B *p* a - a - a - a

50 *p*

Bit sin bu ka ran lı ğın tut sak lı ğı Duy sun bi zi sa ğır ol muş gök yü zü

56
Yan sın ar tık bir u mut i şığı.

S
A
T
B

64 *p*
Ey Tan rı lar Tan rı sı yü ce So ly me us! Ey e ze li ra de! Ey e de bi bil

70
gü! Söy le bi ze ne ler o lu yor? Söy le bi ze ne ler o lu yor? Ne dir bu yıl dı rım lar,

76

ne dir bu şim şek ler? Bu bir hid det mi dir, yok sa bir i şa ret mi dir? Ne dir ü ze ri niz de do la

80

şan bu ka ra bu lut lar?

S
A
T
B

ff

a — A — a —

a — A — a —

a — A — a —

a — A — a —

86

$\text{♩} = 96$

Gel sin Bil ge ler he ye ti Gel sin Genç lik Mec li si ü ye le ri

p

Ek 2.4. Swama Arya (Termessos Operası, 2. Perde-5. Sahne)

125 126

Musical score for measures 125 and 126. Measure 125 shows a piano accompaniment with a complex chordal texture. Measure 126 shows a continuation of this texture with a large oval marking under the bass line.

129 131 SWAMA

$\text{♩} = 66$

Yal va ri rim yap ma,

Musical score for measures 129 and 131. Measure 129 is a rest. Measure 130 has a vocal line starting with "Yal va ri rim yap ma," and a piano accompaniment. Measure 131 continues the vocal line and piano accompaniment. The tempo is marked as quarter note = 66. Dynamics include piano (*p*) and mezzo-piano (*mu*).

133 136

N'o lur yap ma! N'o lur yap ma!

Musical score for measures 133 and 136. Measure 133 has a vocal line starting with "N'o lur yap ma!" and a piano accompaniment. Measure 134 continues the vocal line and piano accompaniment. Measure 135 has a vocal line starting with "N'o lur yap ma!" and a piano accompaniment. Measure 136 continues the vocal line and piano accompaniment. The piano accompaniment features a complex chordal texture with a large oval marking under the bass line.

137

O na a cı mı yor san bi le a cı şu a na

141

na. Yal va rı rım yap O se nin a tan

145

146

dır, o se nin ba ban dır Bak ö nün de

149 151

diz çö kü yo rum,

♩ = 80 156

mp

Yal va rı yo rum sa na Yal va rı yo rum sa

mp

157

f

na Ben on suz ya pa mam, ben on suz ya şa ya

mf *f*

♩ = 66

161 *mp*

mam, O za man

p

165 *mf* 166 *p*

kıy be nim de ca nı ma. U nut ma ki a ta ya

mf *p*

169 171

kar şı gel mek u ğur suz luk tur, Hiç i yi gel mez in sa

173 *f* 176

na. Gel vaz geç; kıy ma ba ba

177

na Son ra çok piş man o lur sun, Yü re ğin da yan maz

181 *p* $J = 66$

ba ba a cı sı na... Yal va rı rım yap ma,

185 **186** *f*

N'o lur yap ma! N'o lur yap

189 **191**

ma!

$\text{♩} = 96$ *f* **193 SALUWA** **196**

Kalk a na kalk! N'o lur yap ma. N'o lur yap ma.

Ek 2.5. Piri Reis Arya (Piri Reis Operası, 1. Perde-1. Sahne)

PİRİ REİS

Piri Reis Arya
Sahne I

PİRİ REİS

$\text{♩} = 60$

mf

Çok li man gez dim

5

Çok dost edin dim Ge mi yi e vim bil dim

10

Bir a da var dur, her kes bi lir

15

Do ğu rüz ga rı es ti ğin de İn ci a vı za ma nı dır Her in ci ye bir dal

20

ğaç Her dal ga ca bir göz cü Rüz gar ke si lin ce baş lar in ci a vı

25

her göz cü nün bir ha lat var e lin de

30

Di ğer u cu bir dal ğı cın be lin de Dal ğı, de ni zin di bin de yor gun dū ŝün

35

ce i pi ğe ker göz cü his se din ce Dal ğı tek rar ı kar ge mi

40

ye Ne dal ğı, ne in ci ek sil sin di ye Hem mal, hem can dır a ma

45

Hem gü ven hem pa ra dır ka zaç Her in ci ye bir dal gıç Her dal gı ca bir göz

50

cü Ne za man ne fes al dı ne za man in ci al dı

Bu san dık... yılar öncesinden... varmıydı, yokmuydu? Hatırlıyorum...

55

Bir de niz kı zı y dı ı şı ğım

60

O 1 şı ğa hiç do ku na ma dum Bil gi miy di aşk mıy dı a ra dı ğın

65

İN ci de ni zin de bir av cı Av cı yı av la yan bir in ci O in ci son suz lu ğın ken di

70

si

p *mf* *p* *mf* *p* *mf* *p* *mf*

75

75

75 *p* *mf*

80

80

83

83

Ek 2.6. Denizkızı Arya (Piri Reis Operası, 1. Perde-2. Sahne)

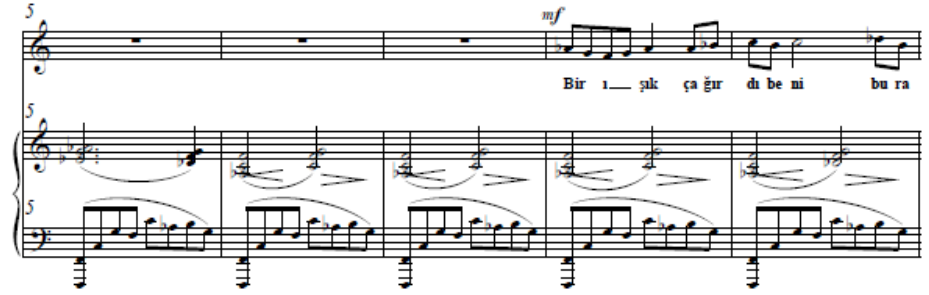
PIRİ REİS

Deniz Kızı Arya

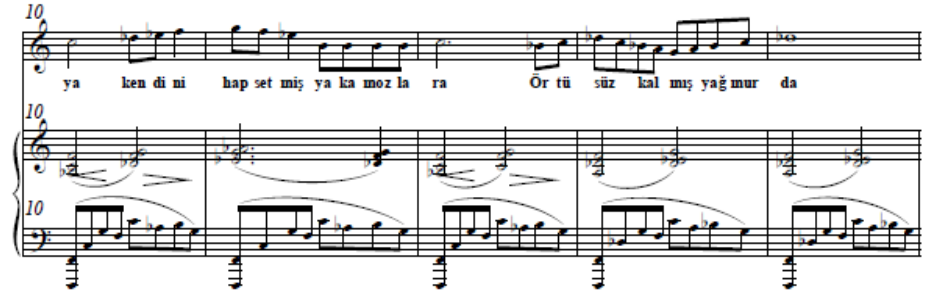
$\text{♩} = 74$

5 *mf*
Bir ı... şık ça ğır di be ni bu ra

10
ya ken di ni hap set miş ya ka moz la ra Ör tü süz kal mış yağ mur da

15
Rüz ga rın ok la rı sap la nın ca ru hu na Ge ce sa ra cak o nu ka ran lı ğı y la

19 Ne yapıyorsun burada,
bu kan ve su dolu dünyada!
neden geldim ne var burada!
Korkuyorum... Uçuyorum...

24

29 $\text{♩} = 84$

I şık ı şa ğa ka v u çur sa bu dün ya da Bil gi bil gi yi ça ğı

35 $\text{♩} = 96$

rır sa yar dı ma I şa ğı hap se der sen ya ka moz la ra Pran ğa dır ya ka moz, ı şık tır

40 $\text{♩} = 84$

pu su la Çok yal nı zım an nem git ti ğin den be ri De niz ka buk la rı na koy

45

muş ö ğüt le ri ni Ko ca bir ka ran lık al dı an ne mi Bir dam la göz ya şı

50 $\text{♩} = 96$

na tut sak et tim ken di mi Göz ya şı zin da nı mı ı şık la do ğ dur sam Bir sa

55

vaş ve rip bin gü ver cin al sam İn ci le re i nat aç sam ka pı la rı mı

60

Ka ran hk a lp ı şa ğı mı ver sem — di şa rı

60

60

Ek 2.7. Dumbledore Arya (Harry Potter Operası, 2. Perde-12. Sahne)

Şan - Piyano

2. PERDE

12. SAHNE

J = 96

Dumbledore

Şim di sa na bir sır, Sev gi li

Dmb.

Se ve rus: Has ta yun.

Dmb.

Cid di bir has ta lık. Has ta yun. *f* Sus! P la nım var.

Dmb.

Şöy le bir p lan: *f* Sen be ni öl dür müş ol. Ya lan dan. Si hir li kılı cı al,

25

Dmb. o kö tü lor dubul, a man. Ö lüm ha be rim du yu lur, i na nır sa na.

25

25

p

31

Dmb. be ni öl dü rüp ku h cı al dı ğı na. Se ni ken di ne ya lun sa yar. Ka bul et,

31

31

f *rit...* *p*

f *rit...* *p*

J = 80

37

Dmb. bu p lan da a kul var. Kı sa sü re ya nın da o lur sun. Si hir li a sa ya bu lur sun. Kö tü Lor d'u

37

37

mf

mf

44

Dmb. ye ner sin, ge çe mez ba şa. Ka vu şa maz ö lüm sü z kı lan ta şa. Ü ç gü ç lü si hir li şey

44

44

f

f

51 *♩* = 70

Dmb. *p* böy le ce biz de o lur. Kö tü le rin p la nı böy le ce bo zu lur. *p* Uy bu p la na,

59

Dmb. be ni kur ma lüt fen. An cak böy le hu zur la gi de rim *rit...*

64 *A Tempo*

Dmb. ben.

Ek 2.8. Harry Arya (Harry Potter Operası, 2. Perde-16. Sahne)

Şan - Piyano

2. PERDE

16. SAHNE

Harry

$\text{♩} = 60$

pp

cejl

Hry:

Hry:

An ne,___

Hry:

Kö tü Lord be ni yok et mek is ti yor. An ne___

29

Hry. Kō tü Lord be ni yok et mek is ti yor. _____ Doğ ru su

35

A Tempo

Hry. du ru mum zor. *mf* A ma ben ken dim i çin kim se yi fe da e de mem. *pp* Kim se öl me sin__ be

42

Hry. nim yü züm den.

48

Hry. O nu tek ba şı ma yen me li yim. _____

54 Hry. $\text{♩} = 104$
 O nu tek ba şı ma yen me li yim. Ar tık ha zı rum. f I_3

61 Hry. $\text{♩} = 60$ $\text{♩} = 104$ $\text{♩} = 60$
 te ger çek. Ha zı rum ar tık.

66 Hry.
 İ le ri, tek ba şı ma. Tek. Bu ka rar tek ba şı ma be nim.

73 Hry. $\text{♩} = 104$
 Hey! Vol de mort! Ner' de sin sen? Yok sa kor ku yor mu sun ben den?

77

Hry. *mf* Kor ku yor mu sun zul met tik le rin den? *f* İş te bur' da yın, kar şın da yın ben!

81 $\text{♩} = 60$

Hry. An ne,

ceil

89

Hry. Kō tü Lord be ni yok et mek is ti yor. An ne

96

Hry. Kō tü Lord be ni yok et mek is ti yor.

Ek 2.9. Arap Ali Arya (Arap Ali Destanı Operası, 1. Perde-4. Sahne)

ARAP ALI
Arap Ali Arya
Sahne IV

♩ = 56
p

5

9 ARAP ALI
p Ki mi si aş der din de ça h

13 şur di di nir. Bu li ma ni ev bel ler

17

üç ku ruş la ge çi nir *mf* Kİ mi si pa ra se ver hu zur ver mez

20

in sa na *p* Pa ra dan baş ka sı mak bul gel mez bun na

23

ra Ah in sanlık

25

ner de sin Han gi giz li yer de sin *f* *p* Şu li man di le gel se dert ler ri ni din ler mi

28

sin? *pp* Kü çü cük ya şa mız dan

31

e zil dik bu ra lar da Ka ra ya zil miş ka der al nı mı za bir de

33

fa Fa rı maz lar fe na hık tan hiç i yi lik bil mez

35

ler Ah in san hık

37

ner de sin — Han gi giz li yer de *ff* *p* Şu li man di le gel se dert ler ri ni din ler mi

40

sin?

pp

Ek 2.10. Seniha Arya (Arap Ali Destanı Operası, 2. Perde-16. Sahne)

ARAPALI

Seniha Arya
Sahne XVI

Seniha

$\text{♩} = 60$

SENİHA

Ne se ni se vin din
p

ne de yu va mı Za hm fe lek at ti ba

na to ka di Yi lul ey Ma ğu sa al du go ca

10

mi A l'in git me be ni sal ma dert le

13

re Ev de i ki yav run bek ler sal ma ke de

16

re Ba na yar de din yar, se ni a rat

19
 ma Genç ya şın da be ni, sen siz bırak ma

19
 Se ni ha'n ney le sin, söy le sen ba na A lım git me,

22
 be ni sal ma dert le re *mp* Kur gı mın sa

25
 na hem de ka de re *rit.*

28
rit.

ÖZGEÇMİŞ

Betül AKMAN SELİCİ, 1990 yılında Zonguldak'ta doğdu. İlk ve orta öğrenimini Zonguldak'ta tamamladı. 2008 yılında Ereğli Erdemir Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Bölümü'nden mezun oldu. 2013 yılında Bülent Ecevit Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Opera Ana Sanat Dalı'nda Lisans eğitimini tamamladı. 2014 yılında ise Gazi Üniversitesi'nde Pedagojik Formasyon eğitimi aldı.

Girdiği birçok ses yarışmasında Türkiye birincilikleri de dahil çeşitli dereceler elde etti. Birçok eğitim kurumunda müzik öğretmeni olarak şan, piyano, müziksel işitme, yazma ve okuma dersleri verdi. 2017 yılından beri Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Performans Tezli Yüksek Lisans programındaki Alanındaki müzik çalışmalarına ve Kocaeli Üniversitesi Performans Tezli Yüksek Lisans programındaki öğrenimine devam etmektedir.